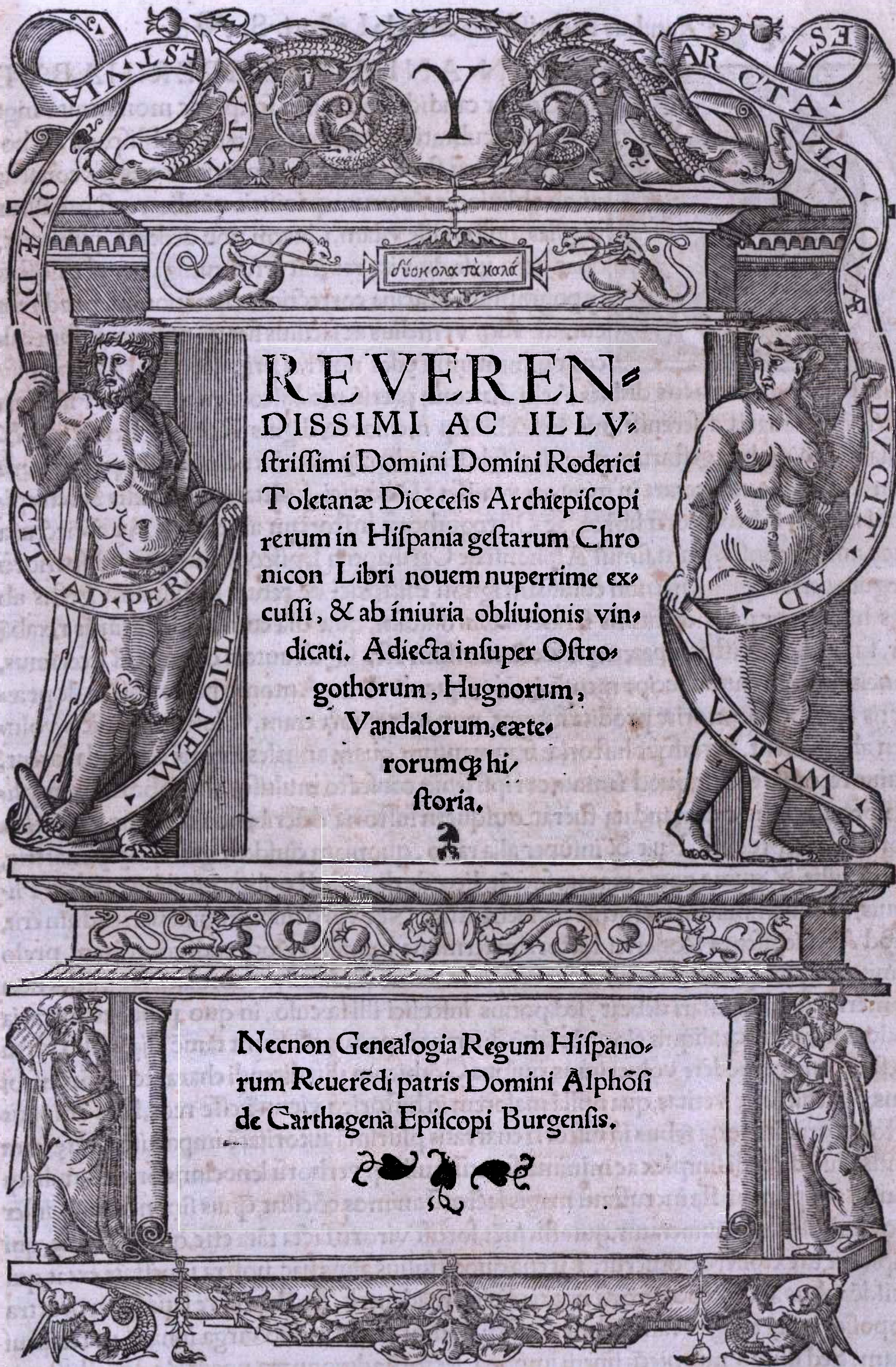

REVEREN-
DISSIMI AC ILLV-
strissimi Domini Domini Roderici
Toletanæ Dicecesis Archiepiscopi
rerum in Hispania gestarum Chro-
nicon Libri nouem nuperrime ex-
cussi, & ab iniuria obliuionis vin-
dicati. Adiecta insuper Ostro-
gothorum, Hugnorum,
Vandalorum, & alio-
rumq; hi-
storia.

Necnon Genealogia Regum Hispano-
rum Reuerēdi patris Domini Alphōsi
de Carthagenā Episcopi Burgenſis.

APVD INCLYTAM GRANATAM.
ANNO. M. D. XLV.
Mensē Octobri.

CVM IMPERIALI PRIVILEGIO.

VM IN ANIMO SEMPER HABVE
rim Lector candide, patris mei scripta ac monimenta inge
nijq; sui lucubrationes, quibus ille rempu. Hispanā ad bo
narum literarū studia pro virili portione erigere conatus
est, ab obliuionis tinearumq; iniuria vindicare: statui illius
vigilias, quibus ille vitam. i. lucem non dederat, publicare:
quas vero ipse, dū vita rexerat artus, euulgarat, vt e nostra
typographica officina correctiores, limatioresq; prodirent
curauī. Idq; vt melius ac facilius fieret, prelum ipsum cal
cographum intra edes nostras priuatosq; parietes admiſi

mus. Itaq; cum anteaſtis diebus Aelij Antoni patris mei historiam rerum in Hispania
simul & Nauaria a serenissimis indelebilisq; memoriae dignis Regibus Fernando &
Elisabe coniugibus gestarum torculari subdere, edereq; ac celsitudini Philippi Hispania
rum Principis consecrare in mentem venisset: Roderici Toletanę Dicecesis Archiepi
scopi nouem Chronicorū libros, ac Ostrogothorū historiam ab eodem, vt conectura
duco, autore conscriptam, simul Alphonsi de Carthagenā Episcopi Burgēsis Hispanorū
Regum genealogiam, necnon cuiusdam ignoti Historici de rebus in hispania gestis ab
alijs historiographis destitutis scribētis Chronicam, quæ oīa cum blatis ac tineis rixabā
tur, supradictæ historię paternę annectere visum est. Qua autem de causa id fecerimus,
paucis nostram nunc accipe mentē, quia ea, quę ab Aelio Antonio patre nostro de præ
dictis Regibus memoriae prodita fuerant, non ita copiosa erant, vt iustum codicis volu
men absoluerent, veriusque historię fragmentum, quam annales integri censenda forent.
Cuius rei causa extitit, quod iam auctori ipsi senio confecto multisq; alijs laboribus impli
cito prouincia hæc demandata fuerat, eiusque in historia describenda conatus repentina
morte interceptus est. Fuit & insuper alia ratio, quoniam eiusdem germanęq; materię,
quæ ab illis, & quæ a patre exarata fuerāt, licet de diuersis Regibus, omnibus tamen Hi
spanis, ac diuersimodo styli genere, videbantur. Nec vero mihi crimini vertendum erit,
quod Archiepiscopi Roderici historiam sermone humili styloq; rudi contextam prelo
cōmittere typisq; excudere ausus fuim, cum sermo ille incultus obtusaq; styli acies non
illi merito iure imputari debeat, sed potius inſœlici illi sæculo, in quo pene res literaria
obdormiera, vixq; aliquis eloquēs saltē disertus repertus est. Sunt tamē alię in illo virtu
tes, si rē bene perpēdere voluerimus, quibus Gothicum illū dicendi charactērē cōpensabi
mus, puta historię veritas, qua nullā maiorem in historico virtutē esse reor, fides ac ipsius
historici grauitas, quę rebus in historia enarratis plurimā autoritatē impartitur. Pręterea
genus illud dicendi simplex ac minime fucatū, nullisq; verborū lenocinijs ornatū, nullaq;
cerussa aut purpurissa incrustatū magis lectorū animos cōciliat, q̃uis sint nonnulli, inter
quos Sallustius annumeratur, qui affirmēt, fortiū virorū facta tāta esse, quāto verbis, qui
scripserūt, ea extollere potuerūt. Tū etiā quod nullus alius hac nostra tēpestare extat, qui
de eisdē rebus aliquid posterorū notitię literis mādauerit. Sed hac in re satis superq; extra
propositā metā euagati sumus, iam dudūq; cōmota mihi mulio virga innuit, vt receptui
canam. Sed illud vnū, anteq̃ finem imponā, lectorē admonuero, nos de Roderici historia
varia cōtulisse exēplaria manu scripta (nā hæctenus non fuerat typis excussa) quę tamen
omnia cōculcata perperamq; scripta erant, multa correximus, nonnulla immutauimus,
quædam lectorum iudicio emendanda reliquimus. Quod etiam in cæteris historijs
effectum est. Hęc sunt, quæ nostra liceat te voce moneri. Vale. Anno a Christo nato
millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, quarto calendas Octobris.

TABVLA

¶ Index capitū, q̄ in libris Chronicō. D. Roderici eccl̄iæ Toletanę Antistitis cōtī, nētur. per. a. priorē folij faciē, per. b. poste- riorē designamus. & primo libri primi.

¶ Prologus in historiam.

De fundamento huius historię. caput. i.	folio. i. a.
De Europa & generationibus Iaphet. caput. ij.	fo. i. a.
De primis incolis, & primo nomine Hispaniæ. ca. iij. fo. i. b.	
De aduentu Herculis in Hispaniam, & pugna illius cū Ge- rione tricipite. caput. iij.	fo. ij. a.
De uictorijs Herculis, & ædificatione ciuitatum in Hispani- a. caput. v.	fo. ij. b.
De morte Caci & vastatione Ilij, & morte Herculis. ca. put. vi.	fo. iij. a.
De operibus Regis Hispanis. caput. vij.	fo. iij. b.
De origine & primis actibus Gothorum. caput. viij. fo. iij. b.	
De opinionibus originis gentis Gothorum, & commenda- tione eorum. caput. ix.	fo. iij. a.
De situ Scythiæ, & de Gothorum exercitus regimine. ca. put. x.	fo. iij. b.
De Tanai, & ortu Parthorum. caput. xi.	fo. v. a.
De sceminis Gothorum, quæ postea dictæ sunt Amazon- es. caput. xij.	fo. v. a.
De actibus Gothorum, & de Telepho & Euripilo Gotho- rum Regibus. caput. xij.	fo. vi. a.
De uictorijs Gothorū cōtra Persas et Græcos. c. xij. fo. vi. a.	
De sapiētib⁹ Gothorū, & consiliarijs eorū. ca. xv. fo. vi. b.	
Iterum de bellis Gothorum, & Gniua & Ostrogotha Re- gibus eorum. caput. xvj.	fo. vii. a.
De Gallo & Volusiano & Claudio Imperatoribus, & pu- gnis eorum cum Gothis. caput. xvij.	fo. vii. a.
De Constantino Imperatore, & Geberic, & Hermanarico Gothorum Regibus, & eorum bellis. caput. xvij. ubi in numero capitis est erratum, corrige ut hic est. fo. vii. b.	
De Hunis, & morte Hermanarici. caput. xix.	fo. viij. a.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

De schismate in Athanaricum & Fridigerum, & heresi Arriana. caput. i.	fo. viij. b.
De fame Gothorū, & morte Valētis impatoris. c. ij. fo. ix. a.	
De quibusdam vastationibus, & pace Romanorū, & morte Athanarici & Fridigeri. caput. iij.	fo. ix. a.
De strage Radagasi & Stiliconis, & uastatione Italiæ. Caput. iij.	fo. ix. b.
De destructione urbis, & morte Alarici. caput. v.	fo. x. a.
De uictorijs Ataulphi, & morte eius. caput. vi.	fo. x. b.
De Segerico et Valia et uictorijs i Hispania. ca. viij. fo. xi. a.	
De Theudredo & casu Hunorum. caput. viij.	fo. xi. a.
De Theuderico & Regulis Sueuorum. caput. ix.	fo. xi. b.
De Eurico Rege. caput. x.	fo. xij. a.
De Alarico & Gisleico. caput. xi.	fo. xij. a.
De Theudio. caput. xij.	fo. xij. b.
De Agila Rege. caput. xij.	fo. xij. a.
De Athanagildo, et Luiba, & Leouigildo. c. xiiij. fo. xij. a.	
De Recharedo Rege. caput. xv.	fo. xij. b.
De Luiba, et Viterico, ac Gundemaro. caput. xvj.	fo. xv. a.
De Sisebuto Rege. caput. xvj.	fo. xv. b.
De Suintila, & Rechimiro filio eius. ca. xvij. fo. xv. b.	
De Sisenando & Cintila, & concilijs eorum temporibus celebratis, & de Tulga. caput. xix.	fo. xv. a.
De Cindasuindo, & inuentione Morallū per Talonem Epi- scopum. caput. xx.	fo. xv. b.

De morte Cindasuindi, & Primatu ecclesiæ Toletanę. Caput. xxi.	fo. xvij. a.
De Recensuindo, & concilijs eius tempore celebratis, & de sancto Ildesonso. caput. xxij.	fo. xvij. a.

CAPITA TERTII LIBRI.

¶ De regno Bambiæ. caput. i.	fo. xvij. a.
De rebellionē Hilderici. caput. ij.	fo. xvij. b.
De proditiōe Pauli. caput. iij.	fo. xvij. b.
De processibus Regis contrs Paulū. caput. iij.	fo. xix. a.
De transitu Pyrenæi. caput. v.	fo. xix. b.
De aduētū exercitus ad Nemausum. caput. vj.	fo. xx. a.
De irruptionē Nemausi. et desperatiōe Pauli. ca. viij. fo. xx. b.	
De legatione Argebadi Ep̄i ad Regem. caput. viij. fo. xxi. a.	
De fuga Lupi Ducis, & metu Francorū. ca. ix. fo. xxi. a.	
De reformatione prouinciæ Narbonensis, & reditu Regis in Hispaniam. caput. x.	fo. xxi. a.
De reparatione vr̄bis Toletanę. caput. xi.	fo. xxi. b.
De regno Eruiq̄, & Iuliano Pomerio. caput. xij. fo. xxi. a.	
De regno Aegicæ. caput. xij.	fo. xxi. b.
De morte Aegicæ, & regno Vitizæ. caput. xij. fo. xxi. a.	
De facinoribus & fraudibus Vitizæ. caput. xv. fo. xxi. a.	
De causis dissensionis, propter quas fuit destructio Hispani- æ subsecuta. caput. xvi.	fo. xxi. b.
De regno Regis Roderici. caput. xvij.	fo. xxv. a.
De uolentia facta filiæ Comitiss Iuliani, & de coniuratione ne cum Arabibus. caput. xvij.	fo. xxv. a.
De secūdo introitu Arabū in Hispaniā. ca. xix. fo. xxv. a.	
De destructione Gothorum, & commendatione Hispaniæ. caput. xx.	fo. xxv. b.
Deploratio Hispaniæ, & de causa excidiij Gothorum. ca. put. xxj.	fo. xxv. a.
Qualit̄ Taric urbes et oppida occupauit. c. xxij. f. xxv. a.	
De captiōe Malacæ, Murtiæ et Granatæ. c. xxij. f. xxv. b.	

LIBRI QVARTI CAPITA.

De Pelagij Regis initio. caput. i.	fo. xxix. b.
De introitu Pelagij in caueam, & strage Aratū, & captiōe ne Oppæ. & cæ. caput. ij.	fo. xxx. a.
De translatione arcæ, & reliquiarum, & sacrorum librorū in Asturias. caput. iij.	fo. xxx. b.
De morte Munuzæ, & filiorum Vitizæ, & Comitiss Iuliani, & Regis Pelagij. caput. iij.	fo. xxx. a.
De regno Fasile, & Aldefonsi Catholici, & eorum mor- te. caput. v.	fo. xxx. a.
De Froila, et operibus eius, & morte. caput. vi.	fo. xxx. b.
De Aurelio, & Silone, & Mauregato, & Veremūdo Dia- cono. caput. viij.	fo. xxx. a.
De Aldephōso Casto. et pijs operibus eius. c. viij. fo. xxx. a.	
De Angelicis Aurificibus, & Bernardo. ca. ix. fo. xxx. b.	
De legatione ad Carolum, & uictoria Regis Alphonsi. caput. x.	fo. xxx. b.
De ciuitatibus Hispaniæ, et a qbus acq̄sita. c. xi. fo. xxx. b.	
De uictorijs Aldephonsi, & morte eius. ca. xij. fo. xxx. b.	
De strage Normanorū, et uictorijs Ranimiri. c. xij. f. xxx. b.	
De Rege Ordonio, et eius magnalibus. ca. xij. fo. xxx. b.	
De Aldephōso Magno, et eius filiis gliosis. c. xv. fo. xxx. b.	
Item de pijs operibus, et pijs Aldephōsi. ca. xv. f. xxx. b.	
Epistola Ioānis Papæ ad Aldephonsum Regē. fo. xxx. b.	
Alia epistola. fo. xxx. b.	
De sublimatiōe Ouet̄sis vr̄bis in Metropolim, et dedicatiōe ecclesiæ sancti Iacobi, et cōcilio Ouet̄si. c. xv. f. xxx. b.	
De incarceratione Gasie filij Regis, & morte Aldephō- si. caput. xix.	fo. xxx. b.

TABVLA.

De praelijs Garſiæ & morte eius. caput. xx. fo. xxxvij. b.
De Rege Ordonio, & bellis eius, & de translatione eccleſiæ Legionenſi. caput. xxi. fo. xxxvij. b.
Item de praelijs Ordonij, & vxoribus eius, et captione magnatum, & morte Regis. caput. xxij. fo. xxxvij. a.

CAPITA LIBRI QVINTI.

¶ De Froila, & iudicibus caput. i. fo. xxxviii. b.
De Nunio Ruſura et filiis eius. caput. ii. fo. xxxix. a.
De Comite Sancio & morte eius. caput. iij. fo. xxxix. b.
De Aldephoſo, & Ranimiro, & diſcordia fratrum. caput. iij. fo. xxxix. b.
De regno Ranimiri, & rebellionē monachi Aldephoſi. caput. v. fo. xl. a.
De victoria Ranimiri, et Comit̃s Fernandi Gundifaſ. caput. vi. fo. xl. a.
De p̃ditiōe Abenaia, et victoria Ranimiri. ca. vii. fo. xl. a.
Item de praelijs Ranimiri. caput. vii. fo. xl. b.
De Rege Ordonio, et diſſenſione cum Caſtellanis, et morte eius. caput. ix. fo. xli. a.
De Rege Sancio, et Ordonio malo. caput. x. fo. xli. a.
De Rege Ranimiro, et Strage Normanorū. ca. xi. fo. xli. b.
De uaſtatione Caſtellæ, et Zomora, et Galleciæ, et morte Ranimiri. caput. xij. fo. xli. a.
De Rege Veremundo, et miraculo Tauri. ca. xlii. fo. xli. a.
De insolentijs Veremundi, et vxoribus eius, et de victoria Almanzori. caput. xlii. fo. xli. b.
De irruptione Legionenſi, et Aſtoricenſi. fo. xlii. a.
De morte Almanzori. caput. xv. fo. xlii. b.
De fuga Abdelmelich, et morte Regis Veremundi. caput. xvi. fo. xlii. b.
De Aldephoſo, et miraculo ſororis ſuæ, et morte Comit̃s Garſiæ Fernandi. caput. xvi. fo. xlii. a.
De Sancio Comite, et pijs opib⁹ Aldephoſi. c. xvi. f. xlii. b.
De Rege Veremundo, et filiabus Sancti Comit̃s Caſtellani. caput. xix. fo. xlii. b.
De ortu & genealogia Regū Nauarrēſiū. c. xx. fo. xlv. a.
De Rege Garſia Enechonis, & filio ei⁹ Sancio. c. xxi. f. xlv. a.
De Rege Garſia, qui dictus eſt Tremuloſus. c. xxij. f. xlv. b.
De Rege Sancio, & generationibus Regum Nauarræ. ca. put. xxij. fo. xlv. b.
De infante Garſia, q̃ fuit occiſus in Legiōe. c. xxii. f. xlv. a.
De diuiſiōe regni, et infamatiōe Regine. ca. xxv. fo. xlv. b.

CAPITA LIBRI SEXTI.

Caput primum. fo. xlv. a.
De diſſenſione Aragonenſium, & de regno monachi Ranimiri. caput. ij. fo. xlv. b.
De vnione regni & Comitatus Barcinonæ, & filijs Comit̃is, & Regine. caput. iij. fo. xlv. b.
De Petro Rege Aragoniæ, & eius morte. ca. iij. fo. xlv. a.
De Rege Iacobo, & filiis eius, & magnalibus ei⁹dem. caput v. fo. xlv. b.
De matrimonio Regis Ferdinandi cum ſore Veremundi. caput. vi. vbi eſt erratum in numero. fo. xlix. a.
De victoria Regis Garſiæ contra Regem Ranimirum. caput. vii. fo. xlix. a.
De morte Regis Veremundi. caput. vii. fo. xlix. b.
De vnione regnorum Caſtellæ & Legionis, & de filiis Regis Ferdinandi. caput. ix. fo. xlix. b.
De diſcordia fratrum, & morte Regis Garſiæ. c. x. fo. xlix. b.

De Monarchia Regis Ferdinandi, & de acquisitione Portugalliæ, & diuiſione regnorum. caput. xi. fo. l. a.
De uaſtatione regni Toleti, & de translatione reliquiarum in regnum ſuum. caput. xij. fo. l. a.
De religioſis actibus Regis Ferdinandi, & morte eius, & vxoris illius. caput. xlii. fo. l. b.
De diſcordia fratrum, & qualiter uicit Sancio Aldephoſum. caput. xv. fo. l. b.
De pugna fratrum, & tranſitu Aldephoſi ad Regem Toleti. caput. xvi. fo. l. a.
De uenatiōibus & p̃gnostiis Aldephoſi. c. xv. f. l. b.
Qualiter regna fratrum Rex Sancio occupauit. c. xv. f. l. b.
De obſidiōe Zamoræ & Sancio Regis morte. c. xix. fo. l. a.
De reſeſſu Aldephoſi ab Almeone, & reditu in terram ſuam. caput. xx. fo. l. b.
De ſublimatione Aldephoſi in Regem, & de vxoribus & filiabus eius. caput. xxi. fo. l. a.
De uirtutibus Aldephoſi. caput. xxi. fo. l. a.
De obſidiōe & captione ciuitatis Toletanæ. c. xxi. f. l. b.
De dote eccleſiæ Toletanæ. caput. xxii. aduerte erratum in numero. fo. l. a.
Quod Mezquita Maurorum facta eſt eccleſia Chriſtianorum. caput. xxv. fo. eodem. a.
De commutatione officiij Toletani. caput. xxvi. fo. eodem. b.
De ſchiſmate clericorum, & de reditu Primatis, & de bonis uiris a Gallijs ductis. caput. xxvi. fo. l. a.
De ſchiſmate, & de poſitione Burdini. ca. xxv. f. l. b.
De captione Alcaſe, & Valentie. caput. xxix. fo. l. b.
De morte Regis Garſiæ, & ſororis eius. ca. xxx. fo. l. b.
De aduentu Arabum, & morte Auenabet. c. xxx. f. l. b.
De ſtrage Chriſtianorum in Sacralijs, et victoria Aldephoſi in prouincia Hiſpalenſi. caput. xxxi. fo. l. a.
De obſidione Veleſi, et morte Infantis Sancio. caput. xxxii. follo. l. a.
Quod Vrraca Regis filia datur in matrimonium Regi Aragoniæ Aldephoſo. caput. xxxii. fo. l. b.
De morte Regis Aldephoſi, & miraculoſo p̃gnostico mortis eius. caput. xxxv. fo. l. a.

CAPITA LIBRI SEPTIMI.

Caput primum. fo. l. b.
De uictorijs Regis Aragoniæ contra Gallicos, & Caſtellenos, & morte Comit̃is Gomici. caput. ii. fo. l. a.
De electione Aldephoſi Regis in Regem. ca. iij. fo. l. b.
De magnalibus Regis Aldephoſi circa principium regni ſui. caput. iij. vbi eſt error in numero. fo. l. a.
De ortu & genealogia Regum Portugalliæ. ca. v. fo. l. a.
De inſignibus p̃raliorum Regis Portugalliæ Aldephoſi. caput. vi. fo. l. b.
Quod Imperator diuiſit Imperiū ſuis filiis. c. vi. fo. l. a.
De captione Cordubæ. cap. vii. fo. l. b.
De aduentu Regis Franciæ in Hiſpaniā. caput. ix. fo. l. b.
De ortu Almohadum. caput. x. fo. l. b.
De captione Beatiæ, & Almarie. caput. xi. fo. l. a.
De ſucceſſiōe Regis Sancio in regno Caſtellæ. ca. xij. fo. l. b.
De reſtitutione Magnatum Legionis per Regem Caſtellæ. caput. xii. fo. l. b.
Quod Calatraua data fuit Abbati Elterienſi, & de morte Regis Sancio. caput. xlii. fo. l. a.
De rege Aldephoſo, & perſecutione, quam in Inſatia tolerauit & de nuptijs eius. caput. xv. fo. l. b.
De diſſenſiōe magnatum Caſtellæ ſup̃ custodia regis Caſtellæ,

TABVLA

De fuga eiusdem Matlenza. caput. xvi.	fo. lxxiij. b.
Quod Rex Fernandus obtinuit fere totam Extremaduram	
Caput. xviij.	fo. lxxv. b.
De cōmendatione fidei, seu fidelitatis. ca. xvij.	fo. lxxv. b.
Derege Fernando Legionensi filio Imperatoris. caput. xix.	
	folio. lxxvi. a.
De bello eiusdem cū Salamantinis. cap. xx.	fo. lxxvi. a.
De succursu ciuitatis Roderici. cap. xxi.	fo. lxxvi. b.
De bello Fernandi Roderici. caput. xxij.	fo. lxxvi. b.
De uictorijs regis Fernandi, & morte eius. caput. xxiiij.	
	folio. lxxvij. a.
Derege Aldephonso, & eius milita, & filijs. cap. xxiiij.	
	folio. lxxvij. b.
De actibus Aldephonsi Regis Legionensis. ca. xxv.	fo. lxxvij. b.
De insignibus Nobilis Aldephonsi & captione Conocha.	
Caput. xxvj.	folio. lxxvij. a.
Item de magnalibus & pijs operibus Nobilis Aldephonsi.	
Caput. xxvij.	folio. lxxvij. b.
De populatione Placentie, & exercitu Martini Primatis.	
Caput. xxviij.	folio. lxxvij. b.
De bello Alarcursi. caput. xxix.	fo. lxxix. a.
De discidio Regum Legionensis & Nauarra a Rege Aldephonso Nobili. caput. xxx.	fo. lxxix. a.
Quod Rex Aldephonsus Nobilis dedit fillam suam Regi Legionensi. caput. xxxi.	fo. lxxix. b.
De captiōe uictorie, Guipuzchue et Iuide. ca. xxxij. f. lxxix. b.	
De discidio Didaci Lupi, & obsidione Castelle, & edificatione monasterij Regalis. caput. xxxiiij.	fo. lxx. a.
De constructione hospitalis, & institutione scholarum, & acquisitione Vasconie. caput. xxxiiij.	fo. lxx. b.
De captione Salue terre. caput. xxxv.	fo. lxx. b.
De cōdicto bello, et morte Infantis Fernandi. ca. xxxvj. f. lxxj. a.	

OCTAVI LIBRI CAPITA.

Caput primum.	Folio. LXXI. B.
De aduentu Vltramontanorū ad bellū. ca. ij.	fo. lxxi. b.
De concursu Pontificum & Magnatum Hispanie ad congressum. caput. iij.	folio. lxxij. a.
De prerogatiua uirtutū Nobilis Aldephonsi. ca. iij. f. lxxij. b.	
De processu ad bellū & captione Malachōis. ca. v. f. lxxij. a.	
De captione Calatraue, & discessu Vltramontanorum. Caput. vi.	folio. lxxij. a.
De captione montis unde ad praelium processit Christianorum exercitus. Caput. viij.	folio. lxxiiij. a.
De processu ad locum pugne, & occurso Agarenorum. Caput. viij.	folio. lxxiiij. b.
De dispositiōe acterū, et ordinibus bellatorū. ca. ix. fo. lxxv. a.	
De uictoria christianorū et strage Sarracenorū. ca. x. f. lxxv. b.	
De magnalibus bellatorum. caput. xj.	fo. lxxvj. a.
De captione Beatie, & Vbeta, & aliorum castrorum, & reditu exercitus. Caput. xij.	fo. lxxvj. b.
De captione Alcaratii & Alcantare, & aliorum Castrorum, & foedere cū Rege Legionensi. ca. xiiij. fo. lxxvij. a.	
De obsidiōe Beatie, et tregua cum Arabibus, & populatione Miraculi, & peste famis. cap. xiiij. fo. lxxvij. a.	
De morte Regis Nobilis Aldephonsi. cap. xv.	fo. lxxvij. b.

CAPITA LIBRI NONI.

Caput primum.	Folio. LXXVIII. A.
De contubernio Regis Enrici, & Domine Mafalde.	
Caput. ij.	folio. lxxviiij. b.
De morte nunci, & captione Montis alacris, & obsidione Ville albe. caput. iij.	folio. lxxix. a.
De morte Regis Enrici. caput. iij.	fo. lxxix. b.
Quod Infās Fernādus fact⁹ est Rex castelle. ca. v. fo. lxxix. b.	
De tumulatione Regis Enrici. ca. vi.	fo. lxxx. a.
De largitate Regine Verengarie, & de captione Comitiss Aluari. Caput. viij.	folio. lxxx. a.
Quod Comes Aluarus, & Comes Fernandus restituerunt quedam castra nouo Regi. caput. viij.	folio. lxxx. b.
De Comitum morte Aluari & Fernadi. ca. ix.	fo. lxxxj. a.
De laudib. regis Fernadi, et ei⁹ uxore Beatrice. c. x. f. lxxxj. a.	
De rebellionē quorundam magnatū, & morte Comitiss Gun disalui. caput. xi.	folio. lxxxj. b.
De filiis Regis, & primis uastatlonibus contra Mauros. Caput. xij.	folio. lxxxij. a.
De captione Capelle & fundatione ecclesie Toleti, & As benhuth. caput. xij.	folio. lxxxij. b.
De morte Aldephonsi Regis Legionensis et successione Regis Fernandi. caput. xiiij.	folio. lxxxij. b.
De ingressu Legionensi, & concordia Regis cum sororibus. Caput. xv.	folio. lxxxiiij. a.
De obsidione & captione Cordube. ca. xvi.	fo. lxxxiiij. b.
De restauratione, & dote ecclesie Cordubensis, & campanis relatis ad sanctum Iacobum. cap. xviij.	fo. lxxxiiij. a.
De traductione secundae uxoris Regine Ioanne. cap. xvij.	folio. lxxxiiij. b.

OSTROGOTHORVM HISTORIAE LIBRI UNICI CAPITA.

Prologus.	Folio. LXXXV. A.
De reg. Ostrogotorū, et de actib⁹ Theodorici. ca. i. f. lxxxv. a.	
De Odocare & morte eius. caput. ij.	fo. lxxxv. b.
De regno Theodorici in Italia. Caput. iij.	fo. lxxxv. b.
De Theodorici heresi & morte eius. ca. iij. f. lxxxvj. a.	
De Guthide, & successoribus eius. cap. v.	fo. lxxxvj. a.
De Tothila & actibus eius. cap. vi.	folio. lxxxvj. b.
Hugnorum & Vandalorū, & Sueuorum, & Alanorum, & Salignorum historie prologus incipitur.	fo. lxxxvij. a.
De origine Hugnorum. caput. viij.	folio. lxxxvij. a.
De Honoria & morte Athile. caput. viij.	fo. lxxxvij. a.
De Vandalis. caput. ix.	folio. lxxxvij. a.
Quod Barbari a Pannonia in Gallias transfugerūt. caput. ix.	folio. lxxxvij. b.
De introitu Barbarorū in Hispaniā. ca. x.	fo. lxxxvij. b.
De regno & fuga Vandalorum, & primo introitu Gothorum. caput. xi.	folio. lxxxix. a.
De Giserico, & transitu eius in Aphricā. ca. xij. fo. lxxxix. a.	
De transitu Vandalorū in Sicilia. ca. xij.	fo. lxxxix. b.
De Hugnerico. caput. xiiij.	folio. xc. a.
De Gutamundo & Thrasamundo. ca. xv.	folio. xc. b.
De historia Alanorum. caput. xv.	folio. xcj. a.
De regno Sueuorum. caput. xvij.	folio. xcj. a.
De Rhetario & morte eius. caput. xvij.	folio. xcj. b.
De Seuorū regib⁹. ca. xix.	fo. xcj. b.

Capitum repertorij finis.

PROLOGVS.

SERENISSIMO, INVICTO ET SEMPER AV-

gusto Domino suo Fernando Dei gratia Regi Castellæ & Toleti
Legionis, & Galleciæ, Cordubæ atq; Murtiæ Rodericus indi-
gnus cathedræ Toletanæ Sacerdos hoc opusculum &
Regi Regum perpetuo adhærere optat.

HIDELIS antiquitas & antiqua fidelitas primæuorum doctrix & genitrix posterorum credidit actibus minorari, si sibi soli se genitā reputaret. Cum enim, per ea quæ facta sunt, Dei inuisibilia percepissent, quia morte interueniente non poterant permanere ea, quæ diuina reuelatione, studio vigilanti, doctrina, vsu, memoria, intellectu circa creaturarum opera ratione præuia inuenerunt: inuestigantes experimenta rerum & ænigmata figurarum futurorum notitiæ prouiderūt, & duce spiritu præsentia perceperunt, & futura indagis prænouerunt. Sed obliuio quæ semper memoriæ aduersatur pedissequa negligentia subsequente, quod diligentia adinuenerunt, gressu obuioliturauit. Cæterum ne desidia sapientiæ inimica itinera studij occultaret, illi, qui pro luce sapientiam habuerunt, & eam rebus omnibus prætulerunt, figurales litteras inuenere, quas in syllabas congegesserunt, ut his compingerent dictiones, quibus ut ex trama & stamine quasi a textentibus oratio texeretur: & per hoc futuris sæculis præterita ut præsentia nunciarent, & vigilata studia artium liberalium & officia mechanica subtiliter adinuenta scriptura posteris conseruarent. Cursus syderum, motus planetarum, dispositiones signorum, effectus astrorum, quæ astronomorum curiosa diligentia adinuenit, cubitorum Geometriæ distinctiones, & graduum differentias, & punctorum distantias, quo obiectu luna lucida denigretur, qua eclipſi Solis claritas tenebrescat, qua indagine herbarū notitiā & earum efficaciam experimentis physicalibus percipere, sine scriptis qua memoria posset quātūlibet instās solertia reminisci, ne dixerī inuenire, nisi principiorum notitia præcessisset, quæ primæui inuenta successoribus conscripserunt? Verum quia humana studia multifarie variantur, pari prouidentia & eodem studio sollicitudo diligēs eorū dē descripsit acta sapiētīū, & stultorū fideiū, et Ethnicorū virtutes catholicas et politicas, iura canonica & ciuilia, ut per hoc mūdi cursus in suo ordine dirigatur, Et gesta principum, quorum aliquos ignauia fecit viles, alios sapiētia, strenuitas, largitas & iustitia futuris sæculis cōmendauit, ut quāta sit differētia vtrorūq; exitu cōprobetur, Et discāt posterī bonorū exēplis inniti, & malorum semitis declinare. Qua et si ad tēpus bonorū videatur dñs obliuisci in fine misericordiā nō abscidet. Et si ad tēpus etiā impij prosperētur, tollūtur, in altū ut lapsu corruāt grauiori. Quis em̄ de creatione mūdi, de patriarcharū successiōe, de exitu de Aegypto, de lege veteri, de Regibus terræ sanctæ, de exterminio eorū dē, de annūciatione, de natiuitate, de passione, resurrectione, & ascēsiōe Dñi Iesu Christi earū testibus morte sublati posset relatione veridica esse certus, nisi libri canonici, aut euāgelia testarētur? Quibus, eo quod scripserunt, tanto amplius obligamur, quāto per eorū doctrinā in præteritorū notitia innouamur. Gloriosa etiam prælia Romanorū & aliarū gētiū, quæ in mūdo varietate mirabili acciderunt, sine scriptura a memoria excidissent. Cū igitur Hispaniarū successus variorū principum cruētis claudibus iteratus & linguam mutarit, & origo suæ gentis pluribus intercepta dominij sit oblita, iā fere gēs et origo incolarū Hispaniæ ignorat. Quia igit placuit vestræ excellentiæ maiestati, meq; requirere ignorantiā paruitatis, ut si q̄ de antiquitatib⁹ Hispaniæ, et de ijs

PROLOGVS.

etiam, quæ ab antiquis vel modernis temporibus acciderunt, meæ memoriæ occurrissent, petitioni vestræ describere laborarem, et vt a quibus gētibus calamitates Hispania sit perpeſſa, & Hispanorum Regum originem, & eorum magnalia, qui patrum glorias imitatione ſequuti ſunt glorioſa, per ſcripturæ meæ indaginem ad diligentiae noſtræ notiti-
am peruenirent. Ego vero tantidomini, tam excelsi non poſſum precibus contraire, & vix poſſibile cogor ob reuerentiam attentare. Tempore enim vaſtationis Arabum ſcripta & libri cum pereunte patria perierunt, niſi quod pauca diligentium cuſtodia eua-
ſere. Itaque ea quæ ex libris beatorum Iſidori, & Illephoni, & Iſidori iunioris, & Hiditij Gallicie Episcopii, & Sulpitij Aquitanici, & concilijs Toletanis, & Iordani ſacri pala-
tij Cancellarij, & Claudi Ptolemæi orbis terræ deſcriptoris egregij, & Dionis, qui fuit hiftoriæ Gothice ſcriptor verus, & Pompei Trogi, qui fuit hiftoriarum Orientalium ſolicitus ſupputator, & alijs ſcripturis, quas de mēbranis & pictatijs laborioſe inueſtiga-
tas laborioſius compilauit, a tempore Iaphet Noe filij vſq; ad tempus veſtrū glorioſiſſi-
me Rex Fernande ad hiftoriam Hifpaniæ contexendam, quam ſolēite poſtulatiſtis, prout
potui fideliter laborauit. Inter omnes autem principes Gothorum Reges ſecula præci-
puos habuere, & teſtamentali edicto Hifpaniæ legauere, quorum inſignia vſq; ad tempo-
ra, quæ me prætereunt, deriuauit, addens aliqua, quæ eorum hiftoriæ famulantur, nec non
& clades, quas Hifpania pertulit ante eos. In qua Hifpania peragratis Aſiæ & Europe
prouincijs & vaſtatis vltimo dominio reſiderunt, vbi etiam ab Arabibus ſub Roderico
Rege Dei iudicium pertulerunt. Vobis itaque Caſtellæ, & Toleti, & Legionis, & Gal-
licie, Cordubæ, & Luſitanie, Murcie & Gienni inclyte domine Rex Fernande ortum
eorum, qui primo in Hifpanijs habitauere, & bella Herculis, quæ exercuit ſuper eos, &
quæ Romani mortis iudicia intulere, & quibus Vandalos, Silingos, Alanos, & Sueuos
exitijs cōſumpſerūt, put ex antiquis libris & relatione fideli recolligere potui, ego Ro-
dericus indignus cathedræ Toletanæ Sacerdos ſtylo rudi & ſapientia tenui ad præco-
nium veſtræ gentis, & veſtræ gloriæ maiestatis ſolicitus compilauit: pro venia ſuppli-
cans eo, quod munus tam exiguum auſus fui lectorum diligentiae exhibere, & conſpe-
ctui tanti Principis præſentare.

D. RODERICI VIRICLA

RISSIMI IDEMQUE TOLETANAE ECCLESIAE

Antistitis, atq; proinde Hispaniarum protomythæ rerum gestarum
in Hispania Chronicon Libri incipiuntur. De fundamento
huius Historiæ. Caput
Primum.

T veritas Genesis attestatur, quā Moyses scripsit Spi-
ritu prophetiæ, humanū genus vagum, & profugū in
terra miseriæ aberravit, donec culpa hominū inundan-
te ceteris enecatis periculo cataclysmi. Noe solus cum
filijs & vxoribus domino protegente fuere vt semina-
rium humani generis reſeruati. Hæc sunt nomina filio-
rum eius: Sem, Cham & Iaphet. Sed horum filij pœ-
nas peccantiū iam obliti culpas ablutis criminibus ad-
iecerunt, & volentes altissimo ſimilari turrim ſuperbiæ
erexerunt. Sed pares in culpa pari, vt Lucifer, præcipi-

Noe.

Sem.
Cham.
Iaphet.

tio corruerunt. Et ſicut ibi diuiſi angeli, diuiſa officia ſunt ſortiti. Ita cum omnia in di-
uina eſſentia ſint contenta, ab his vbiq; ei ſemper aſſiſtitur, & per eos in terris ſalutis
miniſteria diſponuntur. Boni vero his cōſimiles habēt præ oculis diuinæ iudiciū maie-
ſtatis, & filiali timore altiffimi offenſam metuētes Dei dulcedinē licet in enigmate iam
præguſtāt. Alij autē angeli, qui dānando homini inuiderūt, & mortifera ſuggeſſerunt,
Dei iudiciū non euadunt, ſed ſemper eos culpa, & ſuppliciū comitant, ſic & mali, qui
iniquitatis iudiciū ſecū ferunt, voluptatū ſolitudine cruciatur. Noe itaq; generatio
in Chaldaea, & Damasci Syria, & maiori Armenia, & Aſſiria, in qua Niniue dicitur
eſſe ſita, in certis ſedibus vagabatur, & ceteræ regiones Aſiæ Africae, & Europe vacuæ
habitoribus ſolitudine quieſcebāt, donec primordia noſtræ originis ſuperbia cōfun-
dente unitatē ſimpliciū linguarū diuiſio ſeparauit. Et quia loquelæ diuerſitas cōuictus,
mores, & animos variauit vnilingues, aliā & cæterarū linguarū alias ſortitæ ſunt re-
giones, & prout vnus lingue profeſſio exigebat, diuerſos populos effecere, & ab inui-
cem ſegregati climata, prouincias, & patrias diuiſerūt, & lingua alia alienationē a pro-
ximo ſuggererat, & nō tā diſcidio, quā odio ſeparati loca placida elegerūt, in quibus
ſedes cōmodas locauere, & proprijs terminis non cōtenti alios inuadere præſumpſere,
& ex iniurijs mors & gladius prouenire, & nomina ſua in terris, & cognationib⁹ vo-
cauere, poſtea linguas idiomatibus diſtinxerūt. Filij Sem poſſederūt Aſiā, ſed nō to-
tam. Filij Cham Africā habuere, Filij Iaphet ab Amano, & Tauro mōtibus Ciliciæ,
que ſunt in Aſia, & totā Europā vſq; Gades Herculis in finibus Hiſpaniæ poſſede-
runt. Et qd' filij Cham, & Iaphet aliqd in Aſia habuere, exiſtimo actū bello. Sed qd
de generatione Iaphet cura eſt proſequi in hoc Libro, de alijs fratribus hic omitto.

Angeli
boni.Angeli
mali.
Noe habi-
tatio.Diuiſio
linguarū.

De Europa, & generationibus Iaphet. Caput. II.

Vropa autē incipiens a Tanai fluuiō ex vna parte Tyrrheno, & ex alia
Septentrionali & Gaditano Oceano terminatur. Tanaim vero hunc di-
co, qui ex Rypheis mōtibus Oriēs ad hæc præceps ruit, vt cū vicina flu-
mina Meotis, & Boſphorus gelu ſepiffime ſolidetur, ſolus ex cōfractuo-
ſis mōtibus euaporās nūquā Algore Scythico indureſcit, hic Aſiæ Euro-

Tanais.
Meotis.
Boſporus.

LIBER,

pæq̃ terminus famosus habetur. Fretū autē Gaditanū in finibus Gallicie a Gadibus
 Herculis nomen habet. Oceanū Septentrionale, quod versus Septentrionē plurimas
 insulas in se tenet, scilicet Schanthiā, Frisiā, Scotiam Angliā, & Ibernā, & alias mino-
 res. Deinde oēs regiones citra Tyrrhenū cum insulis, quæ Tyrrheni littore includunt
 scilicet Maiorica, Minorica, Euiza, Frumētaria, Corsica, Sardinia, Sicilia, Mitilene,
 Venetię, Creta, donec ad paludē Mæotida peruenit. Constantinopolitana & ciuitas
 in Europa noscitur cōstituta. Hos omnes terminos, & vsq̃ ad Gadirā, quæ cū pella in-
 cludit Decapolim. Filij Iaphet Gomeri, & Magog, & Madat, Iauan, Tubal, Moscoch,
 Tiras in linguis, & cognationibus: vt dicit Isidorus, possidere. Porro filij Gomer Af-
 senec, a quo Rhegini Calabrie Isidorus Ascenez, a quo Sarmate siue Sauromate, quos
 Græci Rheginos vocāt, & ab his processerūt Calabri, Siculi, Appuli, & Latini, qui
 Latiū habitarūt, & Riphath, a quo Paphlagones, Paphlagonia cōtigua Galacię, & si-
 cut dicit Cornelius nepos, Paphlagones in Italiā trāsuecti mox Veneti sunt vocati, a
 quibus Veneti Lygures, & Aemilij pcessere, & Togorma, a quo Phruges, qui terrā
 suā Phrigiā appellarūt. Filij autē Iauan Elisa, a quo Græci, qui Aeolide dicunt, Thar-
 sis, a quo Cilices, qui Ciliciā habitarūt, quorum Metropolis Tharsus. Cetim, a quo
 Citię, Isidorus Cyprij, & secundū hoc Cyprus a filijs Iaphet, nō filijs Sem prouenit,
 quorū ciuitas Citiū dicitur. Dodanim, a quo Rodij, quorū ciuitas Rhodus dicitur.
 De Gomer filio Iaphet Galatæ secundū Iosephū, & Isidorū: qui Latine Gallogræ-
 ci dicuntur. Olim enim Senones Galli quandā partē Græcię inuadētes, a Gallis, &
 Græcis Gallatiā quasi Gallogræciā appellarunt. De Magog Scythę, qui & Masse-
 getes appellant, & Gothi secundū Isidorū. Vādali, Sueui, Alani, atq̃ Hugui. De Ma-
 dai Medi, a quibus Media nomē sumpsit. De Iauan Ioues, qui & Græci, a quibus Io-
 niū mare, ex quibus Græci, qui Troiā, & fines eius habitarūt, processerūt, qua destru-
 cta duo fratres Priamus & Antenore Venetias nauigio puenerūt, ex quib⁹ Anteno-
 re mortuo, & Paduę tumulto, Priamus cū comitib⁹ Germaniā occupauit, & ab ipso
 Germano Antenore Germania fuit dicta. Quæ nūc a Teutates, qui est Mercurius
 Teutonia nominat, a Latinis autē Lemannia dicitur a Lemāno fluuio, de quo Luca-
 nus: Deseruere cauo tētoria fixa Lemano, qui has cōtinet regiones. Lothoringiā seu
 Brabantiā, Vestfaliā, frisiā, Thuringiā, Saxoniam, Sueuiā, Bariariā, Eranconiā, Taringia
 thiam Austriam, & inde Gallias infringētes a fractione patrię, & eorū ferocitate Fran-
 cia fuit dicta, a nauigio similie Troia Brutus adueniens eam, quæ nunc Angliā dici-
 tur, a suo nomine Britannia nominauit, a qua & olim Siluaria, nūc citra mare minor
 Britannia nominat. De Mosoch filio Iaphet Cappadoces, quorū Metropolis Maza-
 ca, quā Tyberius Cēsar a suo nomine Cēsareā appellauit. Thiras, a quo Thraces qua-
 si Thiraces: vt dicit Isidorus, & a nomine patris sui terra incolatus su rhaciā voca-
 uerūt. Hec ideo dixi, q̃a cogit Historia, quā assūpsi, de incolis Europe aliqua declarare.

De primis incolis, & primo nomine Hispaniæ Caput. III.

Vintus autē filius Iaphet fuit Tubal, a quo Iberi, qui & Hispani, vt di-
 cunt Isidorus, & Hieronymus, processerunt. Filij autē Tubal diuersis
 prouincijs peragratis curiositate vigili occidētis vltima petierunt, qui in
 Hispaniam venientes, & Pyrenæi iuga primitus habitantes in po-
 pulos excreuere, & primo Cetubeles sunt vocati, quasi cetus Tubal,
 & atendentes stellam, quæ ibi post solis occubitu occultatur, occasum eius vesper-

tinum stellā Hesperum, & patriā a stellę nomine Hesperia vocauerē. Dicitur autem Europa a quadā filia Regis Agenoris sic vocata, quā Iupiter rapiēs tertiā parti mundi ex eius nomine nomen dedit. Hi post diuisionē linguarū, vt regiones adirent, & vt Nemrod tyrannidē euitarent, diuisi sunt in linguas, & nationes, & linguā, quæ nunc Latina dicitur, obseruarunt, alij & filij Iaphet, qui in Europę partibus resederūt, linguas alias habuere, Gręci aliā, Blaci, & Bulgari aliā. Cumanī aliam. Sclauī, Boemī, Poleni aliā. Vngari aliā. Insulę etiā Hibernia, & Scotia specialibus linguis vtūtur. Teutonia uero, Dacia, Noruegia, Suecia, quæ a Sueuis, & Scytis nomē accepit. Flandria, & Angliā vnicā habent linguā, licet idiomatibus dignoscantur. Scantia, & alię Septentrionales Oceani insulę, quæ Europę annumerātur, alijs linguis vtuntur. Valia contigua Anglię, & Britannia minor circa littus Britannicum linguas proprias sunt sortite, similiter Vascones, & Nauatij, Cetubeles, itaq; in populos dilati ad plana Hispanię descēderunt, & iuxta fluuiū, qui nunc Iberus dicit, villas & pagos, & oppida cōstruxerūt, & inibi remanētes, qui prius Cetubales ab Ibero fluuiō, corrupto vocabulo Celtiberes se vocarūt: vnde & eadē prouincia Celtiberia appellatur, quæ Oceano Tyrreno, & Pyrenęis montibus terminatur. Hanc Carpentaniā, quæ in se quatuor habet oppida, scilicet Aucā, & Calagurrā, Tyrassonā, & Auripam, quæ post Cæsaraugusta ab Augusto Cæsare fuit dicta, vis Romanorū principū occupauit, quæ tamē sicut referūt Plinius & Sisebutus, ad Carthaginēsem prouinciā pertinebāt. Deinde ad alias partes Hesperię procedētes in terris suis cognationes, & nomina vocauerē, & in diuersis prouincijs diuersos principes habuerunt, ex quibus fuit Geryon, & alij, qui vsq; ad Herculē durauerē. Phaleg autē tēpore cuius linguarū diuisio facta fuit, vsq; ad Gerionē sub quo Hercules fuit natus. M. CC. LXIII. sunt anni, a morte Herculis vsq; ad captionē Troiæ Anni, XIII. A captione Troię vsq; ad Romulū, qui Romā cōdidit, Anni, CCCC. XLII. A Romulo vsq; ad Cōsules, Anni, CC. XL. I. A Tarquino superbo vltimo Regū Cōsules rexerunt populū Ro. per annos, CCCC. LX. III. Et post hunc regnauit solus Caius Iulius Cæsar annis. IIII. Mensibus. VI. tēpore Consulū. Africa, & Hispania a Scipione destructis. Tolemon, & Brutus duo Consules cōdiderunt Toletū Centū & octo annis ante quam Iulius Cæsar regnare cōpisset, tempore Ptolemæi Evergetis Regis Aegypti. Nunc ad historiam Herculis reuertamur,

De aduentu Herculis in Hispaniam, & pugna illius cum Geryone
tricipite. Caput. IIII.

V Mitaq; Hercules fere tota Asia occupata peruenisset ad saxum mirę magnitudinis, & excelsę: vt saxum, & populos, qui se inibi receperūt, expugnaret, & incolas in deditionē cogeret, terrę motu repulsus in Libyā nauigauit, habens Atlantē astrologū magnū pronepotē magni Atlantis fratris Promethæi, qui fabulose dicitur homines de luto formasse, & spiritū immisisse. Mercurius, & nepos eius multarū artiū peritus tēpore Moyli scribit claruisse. Atlantē Hercules charū habebat, eo quod eius cōsilio regebatur. Erat & mons altissimus, qui dicebat Atlas, sed quia Hercules Atlantē magnis honoribus extollebat, æquiucato nomine dixit poeta: Hercule supposito sydera fult Atlas. Habebat etiā secū Traxilinū in musica clarū contra periculū Sirenarum. Eo enim tēpore Argonautarū dicitur periculū accēdisse, & in finibus Hæspertię nauū suarum stationē locauit, & in illa parte turre for

Gades, tiffimas fabricauit, quæ essent posteris in monumentū, quæ adhuc hodie Gades Her-
 culis nūcupātur. Erat autē tunc tēporis in Hesperia Princeps quidā, Geryon voca-
 batur, & abundabat gregibus, & armentis, & habebat tria regna, quæ nunc dicuntur
 Gallecia, Lusitania, Bætica: vnde & iste Geryon cū esset alias fortis, & ferox, triceps
 scribitur fabulose, de quo Ouid. in nono Metamorph. Nec me pastoris Iberi forma
 triceps, nec forma triplex tua Cerbere mouit. Et idē in lib. Heroidū: Pro dignū tri-
 plex armēti diues Iberi Geryonis quāuis in tribus vnus erat. Expressius autē de mor-
 te Vergil. in septimo Aeneid. Cum iam Laurētia victor Geryone extincto Tyrin-
 thius attigit arua, Tyrrhenosq; boues in flumine lauit Iberas. Contra hunc pugnavit
 Hercules, & repetito bello ferocē virtute domuit, & prostrauit, priuatū vita patri-
 monio, & armētis, obtentāq; partē illā Hesperie populis, qui secū a Gallatia venerāt,
 Galatia, captam tradidit habitandam: vnde & a Galatis Gallecia quinta prouincia Hispaniæ
 nomen accepit, licet ab antiquis alia causa eius nominis assignetur.

De victorijs Herculis, & ædificatione ciuitatum in Hispania.

Caput. V.

Lusitania,
 Ana,

Bætica.

Hispalis.
 Bætis.
 Spali.
 Vega.

Carthago.

Carpetania.
 Cacus. M.

Sirreū iugū
 Lerma.
 Socorbica.
 Lauinia:
 Auentinus.

Tyriasso.

Tyrassona
 Aufonia.
 Vrgellum.
 Annues.

T inde procedens in eam, quæ nunc Lusitania dicitur, prope flu-
 uium Anam in cāpo Hispaniæ propter victoriā habitam ludos insti-
 tuit recolens Olympiadē, quam Pelops auus eius maternus institue-
 rat in Olympo, & eam prouinciā a lusu Liberī patris filij Iouis, &
 Ana flumine Lusitaniā nominauit, eoq; in Olympiade portentū Io-
 ui Olympiaco fabricabāt. Inde procedens ad Beticā in planicie, quæ
 Bæti flumine irrigatur, ciuitatem Hispalim erexit, nomen adaptans, eo quod prima
 habitacula palis suppositis tegimen susceperunt, & in ea spalos, qui secū de prope Scy-
 thiam veneranta, ccolas collocauit. Prouincia autē illa a situ, & flumine nomē sor-
 titur, Hispani enim valles planicie cōmodas Vegas vocāt. His tribus regionibus pre-
 ditus Geryon dicitur præfuisse, procedensq; per Cartaginēsem prouinciā occupans
 deuastauit, & Cacus, qui in Carpetania, & Celtiberia morabāt, bello contritū in fugā
 cōegit. Hic dicitur Vulcani filius, cuius habitatio principalis in monte Carpetaniæ,
 qui adhuc hodie mons Caci dicit, celebris habebāt, cui armentorū, & gregium, & ve-
 nationū copia famulabāt, & in Sirreo iugo sublimior inuenitur, cuius principiū pro-
 pe Lermam, Tyrrheno prope Socorbicā terminatur. Cacus autē bello inferior fugæ
 prodigus Lauiniā petijt, & in montē, qui nunc Auētinus dicitur in spelūca saxea, &
 profundissima, tenebrosa q; metu Herculis se recepit, cuius aditū grauis moles catenis
 appensa ferreis protegebat, quā ipse paterno artificio fabricauerat. Hic femiur, &
 semifer dicitur fabulose, eo quod immanitate horribilis, & atrocitate terribilis ad iacen-
 tium orarū homines inopes cladibus infestabat, & tam hominū quā ferarū strages
 innumeras exercebat, quorum capita dira superbia detestandis postibus affigebat. De-
 truncis vero miserabilibus execrandam ingluuias rabiē satiabat. Verum Hercules in
 radice montis Caci ex ijs, qui secum de Tyro & Aufonia venerant, de qua dicit Lu-
 canus: Cumq; superba foret Babylon spolianda trophæis Aufonijs, ciuitatē propter
 victoriā habitā auxit, & ex Tyrijs, & Aufonijs nomen indidit Tyrassonam. Inde
 que ad munitiones Celtiberiæ properās coactos in deditiōē recepit. Et quia bellis vr-
 gebat, ciuitatē Vrgellū ædificauit eidē. Aufonijs etiā, qui secū venerāt, Annues op-
 pidum cum territorio subiugauit, eisq; cōtradidit, quod Aufoniam nominauit, cuius

ciuitas Vicus hodie nūcupatur, ibique ex nouē nauibus sui pedissequis, cæteris ad Gal
 leciam applicatis, nona ad littus applicuit Celtiberiæ, vbi ciuitatē ædificauit, quā ex
 nona barcha Barchinonā appellauit, tractusq; Græcorū delicijs ad stationē nauium
 in freto Britannico remeauit, & obtenta Hispania, immo verius desolata, quæ a sui
 principio, quā primo Cetubeles habitarunt, satis prospera fœlicitate gaudebat, in fœli
 ces populos, quos longa quies inermes fecerat, & ignauos Græcorū iugo, qui natura
 liter subditis sunt infesti, gladius Herculis subiugauit, dimissoq; eis Hispano quodam
 nobili, qui secum ab adolescentia fuerat conuersatus, ab eius nomine Hesperiam Hi
 spaniam nominauit, ipse autem ascensis nauibus in Italiam est profectus,

Antonia
 Vicus.
 Barchin.

Hispanus.

De morte Caci, & vastatione Ilij, & morte Herculis.

Caput. VI.

VMq; ad loca, vbi nunc Romæ gloria principatur, Hercules per
 uenisset, & Hæros Tyrrhæus vnus ex magnis Heroibus cum ar
 mentis Gæronis a finibus Hispaniarum edomitis remearet, & mon
 tis Auentini vallib; se cum Iberis armentis secus ripā Tyberis flumi
 nis receptaret, & armēta nobilia per amœna pascua sub famosi Ty
 beris marginibus lasciuiant, Vulcanides insuspecta tranquillī sopo
 ris gratitudine fruebatur, sed ne quicquā sceleris intentatū suæ nequitia remaneret,
 quatuor præelectos Tauros cum totidē paris formæ coniugibus ex armentis falla
 citer absentauit, & vt falleret vestigantē per caudam traxit retrogrado in speluncam.

Aurora vero postera rubescēte clauiger cum armētis cepit iter carpere consuetum,
 & pecudes in recessu deuexas valles mœstis mugitibus impleuerunt, ad quarū vo
 ces altisonas vna boum remugit in spelunca, & ex insperato furta sacrilegi reuelauit.

Tunc Hercules furibūdus collis Auentini ambitū anhelis cursibus ter lustrauit fru
 stra sublatis pecudes inuestigans, cum potius recessum, quam accessum vestigia
 testarentur. Demū vero cernens semiferum in speluncæ aditu residentē aëri culmen
 montis cursu celeri impetiuit, trinodem clauam dextera relibrante. At proles Vul
 cania tunc timore trepidans insueto cursu refugit concito in speluncā aditu accu
 rēte mole saxea iā obstructo. Ad quē cū Hercules nullo modo posset aditū reperire,
 sicut erat præualidus cornu rupis duris impulsibus lacerauit, & aditu ad speluncam
 virtute valida præparato, cepit Hercules Vulcanidē nunc telorum imbribus, nunc
 saxorum impugnare grandinibus. Sed semifer impar viribus ad eum Hercule propin
 quāte frustra artium paternarū auxiliū inuocauit, ignes fumificos incessanter ore sty
 gio euomendo, quibus innatas speluncæ tenebras cōdensabat. At orbis dormitor ex
 spers metus contēpto discrimine tetri rogi caliginosis ignibus saltu præcipiti se iniecit,
 & semiferū trepidantē arreptū gutture suffocauit, & vastatis partibus Italiæ, ac subie
 ctis in Græciam transfretauit, resumptoq; exercitu vastauit Ilium, & Antæum pa
 lestræ inuentorē cum non posset in terra eleuatū in aëre interfecit. Postea Olympia
 des diu neglectas ob memoriā Pelopis restaurauit, & tandem dolore colei vexatus py
 ræ ardenti coactus impie se ingessit, & qui multos extinxerat se extinxit, licet fabulo
 se dicatur a Deianira data camisia concrematus, quæ tamen dedit ignorans. Nam
 quidam maleficus Deianiræ suasisit, quod Hercules aliam præferebat, sed si hanc ca
 misiam indueret, captus amore maneret. Maleficus autem venenū incentium ca
 misia miscuit, qua indutus Hercules viuus arderet; vnde Ouidius, Incedit demum

Italia.
 Ilium.

Deianirā virum. Anno vitæ suæ. LII. Per idem tempus Alexander Helenam rapuit, bellumq; Troianum Decenale surrexit.

De operibus Regis Hispanis, Caput. VII.

HISPAN autem vir industrius strenuus & de Heroum maioribus, quem Hercules præfecerat genti miseræ Hispanorum, dissipatam Hispaniam reparauit, & opera fortissima prudenter extruxit, quarum aliqua adhuc extant, turre in Pharo Galleciæ, & in Gadibus, quas & Moderna tempora admirantur. Ciuitatem iuxta iugum Dorij ædificauit in loco subiecto promontorio, quod Cobia dicitur, & quia secus Cobiam sita, Secobia nuncupatur, vbi aquæductum construxit, qui miro opere ciuitati aquarū iniectionibus famulatur, & in multis alijs locis inueniuntur opera ab operibus nostri temporis aliena, quæ tanto amplius admiramur, quanto ab antiquiori tempore adhuc extant. Græcorū ergo seruitute Hispania remansit oppressa vsq; ad tempora Romanorū. Medio tempore regno diuiso plurium præda diripientium vastationē non potuit fugere, quia leonū faucibus cogeatur inferri.

De origine, & primis actibus Gothorum. Caput. VIII

IGITUR quia magnorum petitio me cōegit Gothorum originem, & acta describere, prout ex diuersis historiographorū scripturis colligere potui, vsque ad mea tempora contexui, & descripsi.

Verum cum diuersæ sint opiniones de Gothorum origine, Claudius Ptolemæus orbis terræ descriptor egregius refert, in Oceani solo esse magnā insulam nomine Scanthiam, quam Pomponius Mela dicit esse positam in Codono Oceani maris sinu, lateribus pandis per longū ducta sese concludēs, & habet ab Oriente Vistulā fluuiū, quia Sarmaticis mōtibus ortus in conspectu Scanthiæ Trisulcus illabitur Oceano Septentrionali, & diuidit Scithiā, & Germaniā, & habet ab Oriente vastissimum lacum, de quo egreditur fluuius dictus Vagi, quasi eius vtero generatus, & transiens per partes australes Vndosus voluitur in Oceanū. Ab Occidēte immēso pelago circūdatur. A Septētriōe in nauigabili Oceano est cōclusa. Et licet in Scāthia multæ & diuersæ maneāt nationes, septē tantū nomina eorū meminit Claudius Ptolemæus, scilicet Gothi, Vesegothi, Ostrogothi, Dani, Rugi, Arothi, Thanij, quib⁹ postea Rodolphus Rex fuit, qui audita virtute Regis Thodorici, contēpto proprio regno eius militiæ sese dedit. In cuius Schātiæ quadam parte tāta est frigiditas, qd' apes nusq; reperiunt, & circa solstitiū æstiuale. XL. dieb⁹, & noctibus continue lux habetur, & in solstitio hyemali eodē dierū, & noctiū numero nox cōtinua tenebrescit. Sunt & ibi aliæ gentes, qui velut Turingi eximjs vtuntur equis, & pelles sapphyrinas cū alijs gētibus cōmercātur, & decora nigredine pelliū, cū viuāt inopes, ditissime vestiunt, Ostrogothi autē, & Dani, qui ex ipsorū stirpe progressi Herulos proprijs sedibus expulere. Hæ itaq; gētes corpore, & animo grādiōres pugnabant sequitia beluina. Ex hac ergo Schanthia insula quasi gentiū officina, & nationū vagina, Gothi cū Rege suo nomine Verio quondā memorant egressi, & quā cito terram exeuntes a nauibus attigerūt, dedere illico nomē loco Gothiscantiā nominantes, & locus ille hodie Gothiscātia appellatur. Et inde venientes ad sedes VI

merrugorum, qui tunc in ripis Oceani habitabant, cōmisso praelio eos a proprijs sedibus pepulere, eorumq; vicinos Vandalos subiugantes suis victorijs applicarunt, & diuersos Régés ex suo genere habuerunt.

De opinionibus originis gentis Gothorum, & commendatione eorum.

Caput. I X.

POST mortem Veric, regnauit in eis Gadaric, qui fuit magnificus triumphator, & multos in Scythia, & Gepidia, quæ nunc Dacia dicitur, populos subiugauit. Post hunc filius eius Philemer, & videns Philemer Rugorum terram vbertatis penuria laborare, dedit consilium, vt ab illis sedibus transmigrarent, & cum diu sedes altissimas, & congrua loca perquirerent, ad vltiores Scythiæ terras venit, vbi regionis vbertatem, & votiuia gaudia admiratus decreuit, vt in proprijs residence- Et cum terram requireret vt explorans, & pontem in vasto flumine reperisset, & regionem vltra placidam prospexisset, decreuit regionis intima peragraré, & parte exercitus iam transmissa pontis structura corruit transeuntium pedibus conquassata, nec transmissis licuit remeare, nec alijs transuadere. Is enim locus, vt fertur, paludibus tremulus concluditur voragine circuniecta, qui vtraque confusione imperuius inuenitur, verum tamen adhuc hodie & voces armentorum audiri, & indicia hominum deprehendi; quamuis alonge commeantium relatio protestetur. Pars vero Gothorum, quæ apud Philemer citra remanserat, optatum potita solum ad gentem Spalorum aduenit, vbi cōserto prelio victoriam sunt adepti, ex inde vt victores ad extremam partem Scythiæ, quæ adiacet ponto mari, cum triumpho venerunt, & Scythiam suis victorijs subiecere. Et quia ibi diutius resederunt, & regimen tenere, Scythiæ vt indigenæ sunt vocati. Et licet Gothi ad gētes alias sepius diuertissent, rectores suos in Scythia dimittebant, penes quos gentis tuitio consistebat. Hæc, quæ diximus de Gentis Gothorum principio, Abaius descriptor gentis Gothorum egregius verissima historia attestatur, in quam sententiam multi de maioribus cōsenserunt.

Spali.

Iosephus quoq; annalium relator verissimus, qui veritatis regulam, & causarum origines retraxit fideliter, & Isidorus Gothicæ gentis indigena, & chronicorum disertor optimus, hæc, quæ diximus de Gothorum principio, cur omiserint, ignoramus.

Sed tantum ab hoc loco eorum prosapiam memorantes, Iosephus Scythas, Isidorus Getas asserunt appellatos. Sed cum de eorum antiqua origine, opiniones varie habeantur, plus occultat varietas, quam declarat. Iosephus dicit de Magog filio Iaphet Scythas & Massagetas processisse. Vnde quidam nituntur ea, quæ Ezechiel propheta contra Gog, & Magog spiritualiter prophetauit, Gothorum actibus adaptare. Isidorus doctor nullius scientiæ expers eos Getarum, siue Scytharum docet ex genere processisse, & e, litera mutata in, o, Getæ dicunt Gothi. De quibus Poëta. Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ. Sed Iosephus, & Isidorus, quia ortum eorum a Scanthia omisere, Scythas, & Getas ab incolatu patriæ, non ab origine appellarunt, hi septentrionalia iuga tentantes, Scythica regna montibus ardua possederunt, & pars illa adhuc hodie Gothia appellatur. Interpretatio autem nominis eorum est lingua nostra fortitudo, & re vera nullius enim gentis strenuitas ita regnis, & imperijs se obiecit. In primo enim egressu a Schantia gentem stolidam Vlmerrugorum, & Vandalorum a suis sedibus eiecerunt, Iuga Schythica subiecere. Vexorum

Vexores.

Telephus.
Thomyris.
Ancirus.

Regem Aegypti praelio fugauere. Asiam subiugarunt, & eorum aliqui inibi remanere, ex quibus Parthi, ut dicitur, processere, horum foeminae relictæ a viris armis in preliis claruere, & partem Asiae subiecere, Armeniam, Syriam, Ciliciam, Galatiam, Pisidiam, Ioniam, & Aeoliam domuere. Telephus Rex Gothorum vicit Danaos, interemit Therlandrum, insecutus fuit Vlixem. Cyrus famosus a Thomyri fuit occisus. Darius filius Hystapis, & filius eius Xerxes ab Anciro Rege Gothorum inferiores in praelio sunt inuenti. Hos Alexander vitandos docuit, Pirrhus pertimuit, Cæsar exhorruit, cum Pompeius pro arripiendo reipublicæ principatu contra Iulium Cæsarem arma mouit, & isti ceteris fortius dimicarunt. Thraciam irruere, Italiam vastauere, Romam ceperunt, Veronam ædificarunt nomen imponentes, quasive Roma in odium Romanorum, & Gallias sunt aggressi, Hispanias sunt adepti, ibique apud Toletum sedem vitæ & imperium locauere. Hi postquam Scanthiam reliquerunt, in tabernaculis, & tentorijs habitarunt, terras vberes seminabant, nusquam munitiones, vel domicilia fabricabant, & licet terras & ciuitates, & oppida subiugarunt, semper bellis, & vastationibus insisterant contenti dominio populorum prædis diuites, & tributis. A sui principio ferocitati dediti belluinæ, vix humanæ rationis debitum attendebant. At postquam mores aliarum gentium videre, & vrbes, humaniores effecti benignitatem, & mansuetudinem induere, adeo quod & philosophos habuerunt, ad quorum sapientiam humili studio peruenerunt. Diu proprijs ducibus se rexerunt, & postea regale fastigium asciuerunt, quod & sacerdotio ornauere. Hos omnes Europæ populi tremuerunt, Alpium obijces his cesserunt. Post exterminium Scythiæ gens Vandalica a Panonia non tamen eorum presentia fuit trita, quam opinione fugata. Eorum impetu Alani sunt extincti. Sueui inter confractuosos Hispaniarum angulos eorum armis periculum finis sunt experti, & regno quod desidiose tenuerant, turpiori dispendio caruere. Libertatem semper bello, quam pace potius seruauere. In bellandi necessitate vires precibus prætulere, & in armis spectabiles hastis, & iaculis, arcibus, & sagittis, ensibus, atque clauis, equestri, & pedestri praelio confligebant. Cura tamen equorum charior illis fuit, telis, & iaculis, pro recreatione præludere affectabant. Ludorum certamina vsu gerebant in armorum experiëntia. Solo naualis belli exercitio caruerunt usque ad tempora Sesebuti, sub quo ad tantam gloriam peruenerunt, ut victoriarum insignijs non solum terras, sed & ipsa maria subfulcarunt. Fuere autem magnanimi, & audaces, & naturaliter ingenio faciles, & subtiles, in proposito prouidi, & constantes, gestu, & habitu approbandi, viribus pollentes, statura ardui, & proceri, diri vulneris manu prompti, corpore validi, membris apti, dispositione compositi, & coloris albi.

De situ Scythiæ, & de Gothorum exercitus regimine.

Caput. X.

SCYTHIA siquidem Germanæ terre confinis ab occidente, ubi Ister amnis oritur, dilatatur, habens ab oriente Seres, in sui principio Caspij maris littus. Ab occidente Germanos, & flumen Vistula, a meridie ponto, & extremo alueo Danubij terminatur. In principio Scythiæ sunt montes Riphei, qui Asiam diuidunt, & Europam, ex quibus oritur Tanais fluuius, qui in palude Meotica finem facit. In Scythia autem prima gens ab oriente sunt Gepidæ, ad aquilonem Misia, ab

Africo magnus Danubius, ab occidente Venetiarum natio populosa, quorum nomina licet nunc per varias familias, & loca mutantur, principaliter tamen Sclauiae nominantur. Gothi ergo descendit alpibus, quibus inhabitabant, destructa Graecia, Macedonia, Ponto, & Asia, & Illyrio. Macedoniam, & Illyricum annis fere. XV. tenuerunt, & post iuxta Meotidam, quae fuit eis prima sedes Scythiae, commorantes Phylimer Regem habuisse noscuntur. In secunda, id est, Dacie, & Mysie Zeutam eruditum philosophum habuerunt. Post hunc Dicineum, post hunc Zamolxem, quem mirae philosophiae, & eruditionis historiographi protestantur. Nec defuerunt eis, qui eos in sapientia erudirent, unde & Gothi sapientiores poene omnibus Barbaris extiterunt, Graecis poene consimiles, ut refert Dion, qui eorum historias composuit Graeco stylo, & generosos dicit inter eos Pileatos vocari, ex quibus Reges, & Sacerdotes ordinabantur, & adeo laudatos in bello probauit, ut Mars, quem poetae deum belli pronunciant, ex eis dicatur ortus fuisse. Vnde Vergilius, Graduumque patrem Geticis, qui praesidet aruis. Vnde Gothi Martem semper cultura asperrima placuere, opinantes bellorum praesulem captorum sanguine complacendum. Tertia vero sede super Ponticum confederunt, iam humaniores, & prudentiores effecti, & diuisi per familias castra figebant. Arcus ex nervis magno studio compingebant. Vnde Lucretius, Armeniosque arcus Geticis intendite nervis. Habuere & carmina, & modulationes, & instrumenta musica, & psallentes.

De Tanai, & ortu Parthorum.

Caput. XI.

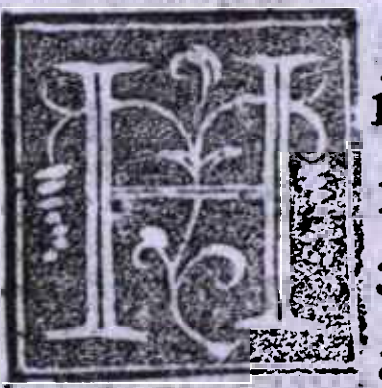

Cythis, quos Amazonarum viros prisca tradit autoritas, Vexores Rex Aegypti bellum intulit, in quo a Gothorum exercitu victus fuit, quibus praeerat Rex Tanais, & nisi Nilus, & munitiones, quas proter incursum Aethiopum Vexores fecerat, obstitissent, eum cum patria extinxisset. Cumque eum ibi positum laedere non valeret, reuertens fere totam Asiam subiugauit, & Formi Regi Medorum tunc sibi charo ad persoluedum tributum subditam esse fecit, ex cuius exercitu nonnulli victores prouincias subditas contuentes in omni fertilitate pollere, deserto suorum agmine in Asiae partibus resederunt. Ex quorum genere dicit Pompeius Trogus Parthorum prosapiam descendisse. Vnde & lingua Scythica Parthi, id est, fugaces, siue exules dicuntur, suoque generi respondentes inter omnes poene Asiae nationes, soli sunt sagittarii, & accerrimi belatores. De nomine vero Parthorum, aliqui etimologiam traxerunt, ut diceretur Parthi, quasi parentum fugaces, quia a parentibus recesserunt.

Scythae.
Vexores.
Tanais.

De foeminis Gothorum, quae postea dictae sunt Amazones.

Caput. XII.

VNC ergo Tanaim post mortem sui inter numina posuere, post cuius decessum exercitus eius collocatis ibi foeminis ad gentes alias diuertebant, quibus diutius immorantibus mulieres coactae ad incursum hostium arma sumpsere, ex quibus aliqua rediere ad viros, aliae remansere. Illae autem quae remansere, in praedam a vicinis gentibus tentabantur, sed doctae armis fortiter resistere, hostesque super se venientes cum magna verecundia abegerunt. Eodem tempore fuere apud eos, qui in Scythia remansere, duo iuuenes elegantes ex regali progenie procreati, alter Plinus, alter Scolopecius vocabatur, qui egressi de

terra sua cum multitudine iuuenum habitauerunt iuxta fluuium, qui dicitur Thermō doontus. Incolae autem eius terrae eos, & suos bellis, & factionibus occiderunt. Mulieres vero eorum de virorum interitu condolentes paucos, qui euaserant, occidere, ut omnes viduae pari fletu virorum sanguinem vindicarent, nec ex inde maritalia gaudia admiserunt, sed tantum pugnis, & praelijs institerunt. Cum quibus autem pacem habebant, concubitu se tradebant, & partus tempore masculos enecabant, & foeminas reseruabant, & dextras mamillas abscidere decreuere, ut armis, & sagittandi officio expeditius vterentur. Virgines autem earum spretis officiis mulierum armis, & venationibus insistebant, quae audientes alias foeminas sui generis a Gothis relictas praelijs exerceri, in earum Coloniam transierunt, quae omnes simul fretae maiori audacia se ad inuicem cohortantes, quia sine principatu incertius ferebantur, duas prudentiores, & audaciores Lampedo videlicet, & Marpesiam elegere, easque principatu praefecere. Quae dum curam rerum gererent, & propria defendentes aliena vastarent, Sorte Lampedo cepit fines patrios contuendos. Marpesia vero foeminarum agmine sumpto nouum genus exercitus attentauit, & in Asiam proficiscens diuersas gentes bello contriuit, alias pace concilians ad Caucasum remeauit, ibique certum tempus demorans locum saxum Marpesiae appellauit. Vnde & Vergilius. Ac si dura silex, aut stet Marpesia cautes. Hic ergo multum temporis Amazones confortatae, inde egressae Tale fluuium transiere, Armeniam, Syriam, Ciliciam, Galatiam, Pisidiam: omniaque loca foelici exercitu domuere, & reuerse Ioniam, Aeoliamque deditas sibi prouincias effecere. Vbi diutius dominantes ciuitates, castraque suo nomine dicauere. Ephesi quoque templum Dianae mirae pulchritudinis ob sagittandi ac venandi studium, quibus se artibus dedicarunt, effusis opibus condidere. Tali, ergo casu ex Scythia genitae foeminae potitae victoria, per centum fere annos regna Asiae tenuere, & sic demum ad proprias socias in cautes Marpesias, quas superius diximus, ad montem Caucasum repedarunt. Quae videntes proles suas rarefcere, a vicinis gentibus concubitu petiere, ita, ut facta nundina in anno semel masculis misceantur, & eadem die futuro tempore reuertentes concubitu se concedunt, patribus masculos, sibi foeminas reseruantes, & armorum vsui deputantes. Dum vero hae foeminae partes Asiae deuastarent, Persarum exercitus superuenit, qui cum foeminis bellum aggressi. XL. millia foeminarum cum Marpesia occidere. Post Marpesiam Sinope filia eius materno principatu subrogatur, post hanc regnauit Orithyia, quae aduersus Menalaum, & Herculem mouit bellum, & plus dolo, quam pugna Orithyia victa ab Hercule fuit capta, & de exercitu foeminarum fere centum milia in ore gladii cecidere. Hercules autem restituit Orithyiam sorori suae Antiopae, quae cum Orithyia correignabat. Postea Orithyia misit ad Scythiam, ut Scythae auxilium sibi destinarent, quo contra magnum Herculem praelium repararet. Lampedo autem regnabat illo tempore apud Scythas, qui recolens Amazones ex Scytharum, seu Gothorum genere processisse, dolens tam insignes foeminas deperisse, misit filium suum in auxilium Amazonarum, cum magna multitudine bellatorum, a quorum facie veritus Hercules in Graeciam se recepit. Post Orithyiam suscepit regnum Penthesilea, quae audiens Graecos in Troiae exterminium aduenisse, succursui se contulit Troianorum cum. LXX. millibus armatarum, & ibi strenue multa gessit. Tandem ibidem cum multis ex suis ab Achille dicitur interfecta. Post Penthesileam Thalestris suscepit regnum Amazonarum: Haec acta pace cum Alexandro, qui & Pa-

Lampedo.
Marpesia.

Thalestris.

ris, Græcos desint infestare. Erant autem Amazones varia veste compositaë, capillis a fronte tonsis, a ceruice demissis, mamillis dextris abscissis, sinistras strictura tunicaë coarctabant. Et erant eo tempore plusquam ducenta millia armatarum. Et hæ Gothorum foeminae vsq; ad Iulium Cæsarem regnum egregie tenuerunt, ex inde vsque ad hæc tempora regnum tenent in terra, quæ vulgariter dicitur Foeminea.

De actibus Gothorum, & de Thelepho, & de Euripilo

Gothorum Regibus, & regni Athamari.

Caput. XIII.

ED quia de viris Gothorum sermo assumptus fuerat, & quanta fuerit gentis illius gloria, de foeminis fecimus mentionem, quarum fortitudine hoc probatur. Orosius dicit, Gothos Regē nomine Telephum post multa tempora habuisse. De quo Iuuenalis, Impune diem consumpsit ingens Telephus. Is ergo Telephus Herculis filius, sorori Priami fuit coniugio copulatus, procerus corpore, sed terribilior in vigore, qui paternam fortitudinem proprijs viribus æquans genas, & formam similitudine præferebat. Huius regnum Misiā appellauere maiores. Cum itaq; Hercules tempore Gedeonis fuisse dicatur, & ante Telephum filium Herculis, plures Reges habuerit gens Gothorum, scilicet, Varic, & Gadaric, & Philemer, & Zamolxem, & Tanaim: & diu post Telephum filium Herculis, & Hercules fuerit tempore Gedeonis, qui iudicauit populum Israël centesimo octogesimo quinto anno, & ita videtur quod multis annis ante tempora Gedeonis Gothi a Scanthia sunt egressi. Is ergo prædictus Telephus habuit bellum cum Danaïs, in qua pugna Thersandrum ducem Græciæ interemit, & dum Aiace infestus inuadit, Vlixemq; prosequitur, ictibus equo cadente, ipse corruit. Achillisq; iaculo femore sauciatus diu mederi nequiuit, Græcos tamen quauis saucius ex suis finibus propulsauit. Telepho vero defuncto, Eurypilus successit in regno ex Priami Regis germana progenitus, qui cum ob Casandræ amorem bello interesset Troiano, parentibus, socerocq; ferre auxilium cupiens, mox veniens est extinctus. Post longa vero tempora Cyrus ille famosus Rex Persarum cum Tomiris Regina Getarum, siue Massagetarum sibi execrabile bellum inferret, transmissio Araxe fluuio mortis, & regni poenas subiuit, cuius caput abscissum Tomiris in utrūq; humano sanguine plenum misit, dicens. Satiare sanguine, quem sitisti. Tunc Regina Tomaris adepta victoriā, tantamq; prædam in partem Misiæ, quæ nunc Amazonia dicitur, victrix abcessit, & mutato nomine, minorem Scythiam appellauit, & ciuitatem Tamer a suo nomine ædificauit, & adhuc hodie successrices earum foeminae agentes militiam strenuæ habentur in operē militari, & terra earum adhuc hodie dicitur vulgariter Foeminea.

De victorijs Gothorum contra Persas, & Græcos.

Caput. XIII.

OST hæc Darius filius Hyftapis Rex Persarum, Anchiri Regis Gothorum filiam in matrimonio postulauit, rogans, pariter & deterrens, nisi suam perageret voluntatem. Cuius affinitatē Gothi spernentes legationem, & petitionem pariter frustrauiere, qui quia repulsus, & dolore stimulatus, contra ipsos egit exercitum septingentorum millium armatarum, nauibusq; poene a Ghalcedonia vsq; ad Chalcedon

LIBER

Bizantiū: Bizantium instar pontium tabulatis duobus mensibus fatigatus octo millia perdidit armatorum. Timens autem ne pōtem eius aduersarij occuparēt, celeri fuga in Ghra-
ciam repedauit, nec Misæ solum credidit esse tutum. Post cuius decessum Gexes fi-
lius eius paternas iniurias vlisci desiderans, de suis septingenta millia, de auxiliantibus
vero trecenta millia habuit armatorum. Naues rostratas mille ducentas, quæ ad
nauale bellum rostris ferreis armabantur, onerarias autem ad tria millia legitur ha-
buisse. Et contra Gothos profectus bellum non fuit ausus tentare, sed eorum
animositate, & constantia superatus absque certamine confusus recessit. Philippus
quoq; pater magni Alexandri cum Gothis amicitias foederans Medumpam Gudi-
le Regis filiam accepit vxorem, vt tali affinitate roboratus Macedonum regna firma-
ret. Qua tempestate Philippus inopiā pecuniæ passus Odifcanam Mosiæ ciuita-
tem, quæ propter viciniam Tomiri Reginae Gothidi erat subiecta, vastare curauit.

**Odifica-
na.**

**Atheni-
enses.
Babylon.**

Sed sacerdotes Gothorum, qui pīj vocantur, patefactis portis cum citharis, & ve-
stibus candidis obuiam egressi patrijs dijs, vt sibi propicij Macedones repellerent, vo-
ce supplici modulantes, quos Macedones sibi fiducialiter occurrere contuentes, si fas
est dicere, ab inermibus terrentur armati, & soluta acie, quam ad bellandum non ad
urbis excidium construxerunt, inito foedere ad propria sunt reuersi. Quem do-
lum cum post longum tempus cognouisset Sitalcus egregius doctor, & ductor Go-
thorū, C. L. millia pugnantū congregauit, & Atheniensibus bellū intulit. In eis Per-
dica tunc regnāte, quē Alexander apud Babyloniam ministri insidijs potans interitū
porrecto anulo in Ateniensium principatu reliquerat successorem, magnocq; prælio
in hoc inito Gothi inuenti sunt pro victoria superiores, & pro iniuria, quā in Mesia
Græci fecerant, Gothi in Græcia discurrentes cunctam Macedoniam vastauere.

De sapientibus Gothorum, & consiliarijs eorundem.

Caput. X V.

DEINDE regnauit in Gothis Boruista, & venit ad eum in Go-
thiam Dicineus, quo tēpore Silla in Romanis habuit principatū,
& Dicinei consilio Germanorum terras, quas Franci detinent, oc-
cuparunt, & dedit ei Boruista fere regiam potestātē, Gothorū re-
gnum Cæsar, qui pœne totum mundum suo subiecit imperio, cre-
bro pertentās non potuit subiugare, neq; Caius Tiberius Impera-
tor tertius Romanorū, licet sepius attentarit. Gothi autē hoc commodū, hoc salubre,
hoc votium, hoc agendum in agendis, & in iudicijs iudicabāt, quod Dicineus eorum
consiliarius approbabat, ipse autē mores eorū barbaricos immutauit. Ipse fere omnē
Philosophiam, Physicā, Theoricam, Practicam, Logicam, Dispositiones. XII. signo-
rum, planetarum cursus, augmentum lunæ, & decrementum, Solis circuitū, Astro-
logiam, & Astronomiā, & naturales scientias Gothos docuit, & ex belluina ferocita-
te homines, & philosophos instaurauit. Hęc, & alia Dicineus Gothis peritia sua tra-
dens mirabiliter enituit apud illos, & non solū mediocribus, immo & Regibus impe-
rauit. Elegit præterea nobiliores, & prudentiores, fecitq; sacerdotes, quos ad Theolo-
giam instituēs vocauit speciali nomine Pileatos, & quia Tyaris capita palliabāt, arbi-
tror sic vocatos. Decedēte vero Dicineo pœne pari veneratione Eumolicum habue-
re, quia nec impar insolertia habebatur. Etenim Rex, & Pontifex ob sui peritiam
illis fuit,

illis fuit, & in summa iusticia populos iudicabat. Et hoc rebus humanis exempto, succedit in regno post multa tempora Dorpaneus.

Iterum de bellis Gothorum, & Ostrogotha, & Gniua Regibus eorum.

Caput. XVI.

A NNO .XII. ante æram conditâ vsq; ad æram. C. XXV. in qua regnavit Domicianus, & sunt anni. C. XXXVII. scriptum non reperi, & ideo hic omisi. Demum autem Domiciano imperante æra. C. XXV. Gothi eius avaritiam metuentes foedus, quod cum alijs principibus pepigerant dissoluentes, ripam Danubij diu possessam a Romano imperio deletis militibus, cum eorum ducibus vasta uere. Caput Opj Sabini, qui inibi Romanis præerat absidentes castella, & ciuitates & oppida Romanis subdita deuastarunt, qua necessitate Domicianus cum omni virtute sua Illyricum properauit pene republica iam exhausta, & Fusco eis prælato cum electitissimis viris amnem Danubij consertis nauibus instar Pontis transire coegit contra exercitum Dorpinæi. Tum Gothi insignes reperti arma capessunt, primoq; conflictu Romanos deuincunt, Fuscoq; duce imprimis extincto castra militum diuitijs spoliant Romanorum, magnaq; potiti gloria per loca procures suos pro gloria, & fortuna Semideos vocauerunt. Hi autem licet communiter dicerentur Gothi, illi autem, qui in Scythia commorantes in Orientali plaga manebant, Ostrogothi, qui in Occidentali, Vesegothi specialiter vocabantur. Et gens ista mirum in modum in ea parte Scythiæ, qua manebat, in Ponti littore tanta terrarum spacia, tot sinus maris, tot concursus fluminum tenens enituit, vt Vandalus, & Margomanus Squadorum Princeps eorum essent subditi, Fastida Rex Gepidarum ab Ostrogotha Rege Gothorum, aut bellum sibi parari, aut terre spacium legatione premissa petijt derelinqui. Tunc Ostrogotha, vt erat animi solidi, respondit relatis, bellum talle se abhorrere, durumq; fore, & omnino scelestum configere cum propinquis, loca vero non cedere fore dignum. Gepidæ autem in bella irruunt, & inclinata parte Gepidarum, Rex eorum pudendus opprobrijs ad patriam fugit bello coactus. Victores Gothi discessione contenta in sua patria toto tempore foeliciter remanserunt. Post decessum Ostrogothe Gniua ad regimen sublimatur, qui exercitum diuidens in duas partes, vnâ partem ad vastandam Mesiam dirigit, quæ negligentibus principibus fuerat destituta. Ipse vero Philippolim ire festinat, & diu obsessam inuadit, prædaq; potitus Priscum ducem, qui inerat, foederauit, quasi cum Imperatore Decio pugnaturus, qui Decius coepit regnare æra. CCL. X. VII. Ad conflictum igitur venientes, illico Decij filium sagitta crudeli funere fauciauit. Quod pater aduertens ad confortandos animos fertur dixisse. Perditio ne vnus militis nihil est reipublicæ diminutum, affectu tamen paterno compatiens hostem inuadit, aut mortem, aut vltionem filij exposcendo, dispositoq; prælio finem consequitur vitæ, Imperij, vltionis.

æra. c. xxv.

Gothi.
Danubi.

Gothi.
Ostrogothi.
vesegothi
Squadorum.
Vandalus.
Margomanus.
Gepidæ.

Myfia.
Philippolis.

æra. cc.
lxxvj.

De Gallo & Volusiano, & Claudio Imperatoribus, & pugnis eorum cum Gothis,
Caput. XVII.

æra. cc. lxx

Gothi.

Helleſpō-

tus.

Templū

Dianæ.

Chalcedō

Troia.

Ili m:

Anchiſū

æra. cc.

lxxxvi.

EFVNCTO autem Decio Gallus, & Voluſianus filius eius regnum adepti ſunt Romanorum, & regnauere Annis duobus. æra CC. LXX. Gallo autem infata cedente, Galienus per ſe arripuit principatum, æra. CC. LXXI. tempore cuius Gothorum exercitus cum multis nauibus per Helleſpontum in Aſiam tranſierunt, vbi multas eius prouinciæ ciuitates, & opulentiffimum templum Dia-

næ, quod ſuperius diximus Amazones condidiſſe, extractis diuitijs ſuccendere, & ſpoliatam Chalcedoniam ſubuertere, quam poſtea Cornelius habitus reparauit.

Quæ & ſi vrbis regiæ dignitatem obtineat, antiquæ pugnæ poſteris ſigna præfert. Hac ergo ſœlicitate victorijs, ſpolijs, prædæq; ditati tranſeunt per Helle-

ſpontum in ſuo itinere Troiam, & Ilium vaſtauere, & quæ erant a bello Agamenonis vix aliquantulum reparatæ, hoſtili gladio iterum feriuntur. Poſt tale exci-

dium iterum Aſia eorum experta eſt feritatem. Nam Anchialon ciuitatem aggreſſi quam mari vicinam Sardanapalus Rex Aſſyriorum dicitur conſtruxiſſe, ibi mul-

tis feruntur manſiſſe diebus aquarum calidarum recreatione iucundi. Erat autem ad infirmorum efficaciffimæ ſanitatem. Ex inde ad propia repedarunt. Cumq; regio-

nes Romanis ſubditas deuſtarent, Claudius Imperator, qui cœpit regnare æra. CC. LXXXVI. occurrit. Et victos cœgit ad primas ſedes ſcythiæ remeare. Romani

aurem Claudium Auguſtum, pro eo quod tam fortiſſimam gentem a finibus reipublice remouiſſet, inſigni gloria honorantes in foro illi aureum clypeum in Capitolio auream ſtatuam collocarunt,

De Constantino Imperatore, & Geberic, & Hermanarico Gothorum Regibus, & eorum bellis.

Caput. XCII.

æra. cc.

xxvi.

Gothi.

Sarmata.

EMVM cum auxilia plurima Diocleciano, & Maximiano Romanorum principibus præbuiſſent, ſuccedente Constantino Cæſare magno, qui cœpit regnare, æra. CCC. XXVI. aliquan-

diu ſunt neglecti, eo quod Cæſar magnus ſuccedentibus ſibi pro-

ſperis contra Parthos, & Perſas in ſuperbiam tumuiſſet. Et cum Dioclecianus Achillem in Alexandria ſuperaiſſet, & Maximianus

Herculeos, & Quingentinos in Africa atriuiſſet, cœperunt Romani Gothorum au-

xilia dedignari. Tunc Gothi Sarmatarum regionem aggreſſi copioſiſſimis ſuper

Romanos agminibus irruere, & vehementi virtute cuncta depredatione, & gladio vaſtauere. Aduerſus quos Conſtantine acie inſtaurauit, ingentique certamine Da-

nubium compulſit pertrāſire de diuerſis gentibus virtutis gloria clarus, ſed de Gothorum victoria amplius glorioſus, quem Romani acclamante ſenatu laude ſunt publi-

ca proſecuti, quod tantam getem vicerit, quod patriam reipublice reformarit. Gothi autem ad iuga propria reuertentes ibidē aliquandiu habitauerunt, ſed quia licet vitia vir-

tutibus non cedebant, iterum contra Romanos rebellia attentarunt, & ſub Ariaco, & Aurico, qui tunc temporis Gothiſ præerant Pannoniam, & Italiam deuſtantes Liguriam inuaſerunt, & commoditate regionis illecti ſtuduerunt famoſiſſi-

mam Romanæ vrbis æmulam in ſuo nomine condere ciuitatem, quæ ab aliquibus creditur fuiſſe Verona, quæ vt alibi diximus quaſi væ Roma eſt appellata. Ali-

qui dicunt fuiſſe Sicambriam, quæ fuit iuxta paludem Mæotidam ædificata.

Verona.

Liguria.

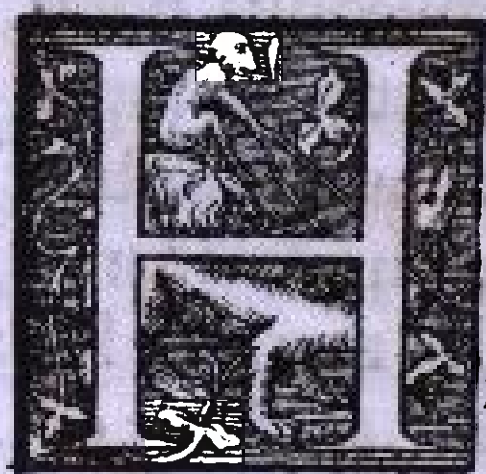
Sicābria.

Post Ariacum & Auticum Geberid succedit in regnum Anno Constantini. XX. VII. æra. CCC. LIII. Nam hic cū esset nobilissimus genere gloriā, generis sui auro-
rum magnalibus voluit adæquare, & primitias regni in gēte Vandalica cupiens ostē-
tare contra Huimar Regem eorū bella tentauit, victumq; coegit a patria exulare.

Huimar autē, & Vandali expulsi a sedibus ad Constantinū principem Pannoniam
petierunt, ibiq; fere per. LX. annos locatis sedibus Imperatorum decretis velut incolę
paruere, & post longum tempus a Stilicone magistro Romanę militiæ Consule, &
patricio inuitati Gallias occuparunt. Vbi finitimos deprædantes impediētib; Gallia
Gothis non potuere ad primas sedes in Pannoniam remeare. Nam Giberido re-
bus humanis exempto Hermanaricus regimen suscepit in Gothis anno Constan-
tini Imperatoris secundo. æra. CCC. LVII. Hic multas, & bellicosissimas gen-
tes perdomuit, suisque legibus parere cōegit, quem merito nonnulli Alexandro ma-
ximo compararunt. Siquidem cum gentes domitas haberet subiectas, & apud
omnes earum subiectione clarus floreret, non est contentus nisi gente Herulorum,
quibus præerat Alaricus, fere trucidata residuum suę subijceret ditioni. Nam gens
prædicta quanuis multos sua velocitate subigeret, Gothorum tamen subiacuit stabi-
litati, vt & ipsa inter gentes reliquas Hermanarico seruiret. Post Herulorum cædem
Hermanaricus in Venetos arma mouit, qui quanuis armis despecti præ numerosita-
te tamen primo resistere conabantur, & licet ab vna stirpe exorti Veneriani, & Scla-
uiani dicantur, hos omnes Hermanaricus subegit, & vt proprijs laboribus impera-
uit.

De Hunis, & morte Hermanarici.

Caput. XIX.

HERMANARICVS autem Rex Gothorum, qui, vt supē-
rius retulimus, multarum gentium extiterat triūphator, aliquo vul-
nere sauciū agram vitam imbecillitate contraxit, & tunc Alan-
ber Rex Hunorum in Ostrogothas, qui iam a Gothis seiuncti ma-
nebant, insiluit, & prostrauit. Hermanaricus autem dolore vulne-
ris, & Hunorum potius vitæ suę Anno. VX. est defunctus. Cu-
ius mors Hunis occasionem præbuit præualendi, ipsiq; Gothi, qui remanserant ex-
tinctis pene Ostrogathis, & Vesegothis ad Valentem Imperatorem nuncios trans-
miserunt, vt partes Thraciæ, & Moesiæ eis traderet ad manendum, qui
annuit, & petitas terras contulit excolendas, & Danubium
transmeantes Datia & Thraciæ largitione
principis infederunt.

Libri primi

finis.

b ij

✓ RERVM IN HISPANIA ✓

GESTARVM CRONICON LIBER SECVN-

duſ, de Schiſmate in Athanaricum, & Fridigernum, & hæreſi
Arriana. Caput Primum.

æra. ccc.
lxxxi.

æra. ccc.
lxxxix.

Gudila.

PRIMVS Gothorum gentis adminiſtrationem ſuſcepit
Athanaricus æra. CCC. LXXXI. & regnavit annis. XII.
qui perſecutione crudeliſſima aduerſus fidem commotâ con-
tra Gothos, qui in gente ſua Chriſtiano nomine cēſebantur,
cædes coepit. Ex quibus plurimos, qui nolebāt idolis immo-
lare, fecit martyres, reliquos autem multis perſecutionibus
afflictos, dum interficere præ multitudi- ne abhorreret, dedit
licentiam in Romanorum prouinciā tranſmigrare. æra.
CCC. LXXXIX. Gothi in Hiſtrum aduerſus ſe metipſos in Athanarico, & Fri-
digerno diuiſi alternis ſe cædibus deuſtarunt. Sed Athanaricus Fridigernum Va-
lentis Imperatoris auxilio ſuperavit, & ei coepit potentia præminere. Verū tamen Fri-
digernus qualiſi ſub Regulus habebatur. Tandem vero ne gentis Gothicæ gloria ſcin-
deretur, Fridigernus cum ijs, qui in Oriente Oſtrogothi dicebantur, & Athanaricus
cum Veſegothis in Occidente tabernacula metabantur. Tunc Gudila Epico-
pus eos legem docuit Chriſtianā, & ſcripturas noui, ac veteris Teſtamenti, linguā tranſtu-
lit in eandē. Et Gothi, qui hætenus idololatriæ ſuperſtitioni dediti gentilibus ſacri-
ficijs ſe vouebant, iam nunc fide ſuſcepta eccleſias conſtruxerunt, & ſacerdotes Euan-
gelicos habuere, ſpecialesq; literas, quas eis cum lege Gudila eorum Epico-
pus tradi-
derat, habuerunt, quæ in antiquis Hiſpanorū, & Galliarum libris adhuc hodie ſuper
extant, & eſt litera, quæ dicitur Toletana. Huius rei gratia legatos cum muneribus
ad Valentem Imperatorem miſerunt, & doctores propter ſuſcipiendam Chriſtianæ
fidei regulam poſtularunt. Valens autem a veritate catholica deuius, & Arrianæ hæ-
reſis peruerſitate detentus, vt audiuit Gothos fidem catholicā ſuſcepſiſſe, applauſit eiſ-
dem, & miſſis hæreticis ſacerdotibus Gothos perſuaſione nefanda ſui erroris dogma-
ti aggregauit in tam præclarā gentē virus peſtiferum tranſfundendo. Sicq; errorem,
quem recens credulitas bibit, tenuit, diuq; ſeruauit vſq; ad tertiā ſynodū Toletanam,
quæ fuit ſub Recharedo principe celebrata. Gothi autem ſtatim, vt Valentis literas ſuſ-
cepere, & ſibi dogmatis ſui eccleſias conſtruxere, & talia iuxta eundē Arrium de ipſa
diuinitate documenta ſumpſere, vt crederent filium patris maiestate eſſe minorem,
& æternitate poſteriore. Spiritum autē ſanctum nec dominum eſſe, nec ex ſubſtan-
tia patris exiſtere, ſed per filium creatum eſſe, vtriuſq; miniſterio deditū, & amborum
obſequio ſubditum. Aliam quoq; patris ſicut perſonam, ſic & naturam aſſerentes,
aliā filij, aliā deniq; ſpiritus ſancti, vt non iam ſecundū ſanctę ſcripturę traditio-
nem vnus Deus & vnus dominus coleretur, ſed iuxta idololatriæ ſuperſtitionē tres
Deos & dominos faterētur. Cuius blaſphemię malū per deceſſum temporū, Regum
que ſucceſſum annis pluribus tenuere. Qui tandem ſalutis ſuæ remiſcentes, & ino-
litam perfidiam deteſtantes ad vnitatem catholicę fidei redierunt. æra. CCC. XC.

æra. ccc.
xc.

De ſame Gothorum, & morte Valentis Imperatoris.

Caput. II.

GOTH I, qui primum Christianos a sedibus suis expulerunt, rursus ab Hunis, & ipsi cum Athanarico, & Fridigerno suis Regibus sunt expulsi transito Danubio, cum vim ferre non possent, Valentis Imperatoris imperio armis depositis se dederunt. Sed ubi viderunt se opprimi a Romanis, contra consuetudinem libertatis rebellia tractauerunt. Verum famis periculo eminente Fridigernus, & Athanaricus, qui vice Regum illis præerant, exercitus inopiæ condolare, & immundorum animalium morticina eis dare, ita ut mancipium pro vno pane, aut decem libris carniū mercaretur. Mancipijs autem, & suppellectili iam distractis, filios eorum auarus mercator poscebat, parentes autem salutis pignorum prouidentes elegere ingenuitatem potius perire, quam vitam, dum qui venditur vitæ seruetur. Contigit illo tempore, ut dictator Romanorum Fridigernum Gothorum Regulum dolo ad conuiuium inuitaret. Sed cum Fridigernus doli nescius cum paucis conuiuiū aduenisset, suorum in prætorio occisorum vox suspectis auribus intonuit, & voce flebili non ignota illico velocitate egreditur Fridigernus, suosque socios eripiens ab interitu imminente ad Romanorum necem instigat. Qui nacti votiuam occasionem elegerunt bello magis quam fame deficere, & Lupicinum & Maximinum duces gladio occidere, & illa dies Gothis famem Romanis securitatem ademit, coeperuntque Gothi iam non ut aduenæ, & peregrini, sed ut ciues, & domini possessoribus imperare, totasque Septentrionales usque ad Danubiū sub iure tenere, quod cōperiens in Antiochia Valēs Imperator mox armato exercitu in partes Thraciarū egreditur, ubi lachrymabili bello cōmisso vincentibus Gothis in quodā prælio iuxta Andrianopolim Sautius ipse fugit, ignorantibusque quod Imperator in tam vili casella delitesceret Gothis ignem, ut assolēt, apponentibus cum regali pōpa crematur, & merito ipse ab eis tēporali crematur incendio, qui tam pulchras animas æternis ignibus tradiderat concremādas. Inuenere autē Gothi illo prælio cōfessores priores ex Gothis, quos dudū propter fidem a suis finibus expulere, & voluere eos participes fieri prędæ suæ, qui cum acquiescere noluisent, fuere ex eis aliqui interfecti, alij montuosa loca tenentes sibi refugia construxere, & non solum perseueratione Christiani catholici, sed & in cōcordia Romanorū, a quibus dudū excepti fuerant, permansere. Eo tēpore Vesogothi Thraciā, Daciamque Ripensem post tanti trophęi gloriam, tanquam solum genitale potiti colere inceperunt.

Hunib.

Adrianopolis.

De quibusdam vastationibus, & pace Romanorum, & morte Athanarici, & Fridigerni. Caput. III.

RATIANVS utem, qui coepit regnare æra. CCC. XC. I. & regnavit annis. VI. post obitū Valentis patrui sui, Theodosium, qui agnominabatur Hispanus, filium Theodosij Comitis electū præfecit imperio Orientis anno regni sui quinto, & fratrem paruum Valentinianū Romano imperio subrogavit. Qui Valentinianus regnavit cum Theodosio annis. VIII. Cum autem esset Theodosius acris ingenij consilio, & virtute præclarus præceptorum severitatem sic liberalitate, & blanditia temperavit, ut remissum exercitum ad fortia prauocaret. At vero milites Principe meliore cōperto impetendi Gothos fiduciam acceperunt, eosque Thraciæ finibus pepulere. Sed cum Theodosius pene usque ad desperationem ægrotasset, Fridigernus cum Gothis diuiso exer-

A. E. r. a. c. c. c. l. xci.

Theſſalia
Epyros.
Achaia.
Alathia.
Pannonia.

Conſtan-
tinopolis.

citu Theſſaliam, Epiros, Achaia, & Alatheos cum reliquis copiis deprædatus Pannonia ſuperuenit. Quod cum Gratianus Imperator, qui a Roma in Gallias ſecefſerat, comperiſſet, mox ad eos collecto exercitu venit, & eorum exercitum, cui præerat Fridigernus; primo aduentu proſtrauit. Sed cum qui euaserant ad Athanarici exercitum confugiſſent, & mox Athanaricus deliberauit collegæ ſanguinem vindicare. Sed Gratianus occurrens venit ad eos non tam armis, quam gratia, & muneribus complanandos, pacemque firmat, victualia concedendo. Quod audiens Theodoſius poſtquam conualuit gratum tulit, & in hanc pacem ipſe conſenſit, Athanaricumque Regem, qui Fridigerno ſucceſſerat, ſibi benignis moribus, & muneribus ſociauit, & Conſtantinopolim accedere inuitauit, qui acquieſcens cum Theodoſio urbem Regiam eſt ingreſſus, miranſque urbis ſitum, ſtationemque nauium, populosque diuerſarum gentium, quaſi in vno fonte e diuerſis mundi partibus ſcaturire: En, inquit, cerno, quod incredulus audiebam. In tali ergo admiratione maiorique a principe ſuffuſus honore, obiit paucis menſibus interiectis, quem Princeps affectionis gratia plene plus mortuum quam viuum honorans dignæ tradidit ſepulturæ

De ſtrage Radagaſi, & Stiliconis, & vaſtatione Italiae.

Caput. III.

Aera. c/
xc. iij.

Alani.
Vandali.
Suiui.
Silingi.
Aera. c/
cc. xc. ij.

Aera. cc
cc. xj.

Aera. cc/
cc. xxiij.

Thuſcia.

DEFUNCTO igitur Athanarico æra. CCCCX. III. attēdentes Gothi Theodoſij benignitatem Romano Imperio ſe dedere, fuereque ſine Rege. XXVIII. annis. Et exinde dicti ſunt Foederati, quos Theodoſius contra Eugenium tyrannū, qui occiſo Gratiano Gallias occuparat, plusquam viginti millia armatorū fideles, & amicos intelligens ſecum duxit, victoriaque de prædicto tyrāno potitus vltionem exegit. Sub Theodoſio Alani, Vandali, & Sueui Hispanias ſunt agreſſi, Alani Carthaginē, & Luſitaniam ſortiuntur. Pars Vandalorum, qui Silingui dicebantur, Bæticæ reſederunt. Reliqui Vandali cum Sueuis Galleciā ſunt adepti. Poſtquā vero Theodoſius, qui coepit regnare cū Gratiano æra. CCC. XC. II. & regnauit cum eo annis quinque, & Valentinianus regnauit Romæ annis ſeptē, & Theodoſius in oriente poſt mortem Valentiniani iunioris regnauit monarches annis decem, & ſunt in vniuerſo anni. XVII. Hic pacis, & Gothorum gentis amator fuit, & rebus exceſſit humanis æra. CCCC. XII. & ſucceſſere ei Arcadius, et Honorius filij eius, & regnauere annis. XXV. qui luxurioſe viuentes Gothiſ conſueta donaria ſubtraxerunt. Mox Gothiſ increuit faſtidiū, verētibz ne longa pace eorū ſtrenuitas ſolueretur. Et iudicarūt indignū ſe Romanorū ſubditos poteſtati, eoſque ſequi, quorum leges, & imperiū contēpfere, & quos in prælio ſepius deuicerūt. Sed dum Regē eligere procurarent anno. XI, Arcadij, & Honorij æra. CCCC. XXIII. in Radagaſo, & Alorico diuiſi ſe varijs cedibus lacerarūt. Tandē in concordia veniūt, ob excidiū Romanorū, & pari intentione vniſorme conſiliū inierunt, vt ambo pariter corregnarent, Alaricus tamen potior haberetur, & ad deprædandas Italiae regiones ad inuicem diuiduntur. Sed Radagaſus genere Scythæ cultui idololatriæ deditus Barbaricæ inhumanitatis feritate ſæuiſſimus cum ducentorum armatorum millibus Italiae partes vaſtatione aggreditur vehementi ſpondens in contemptum Chriſti dñs ſuis Romanorū ſanguinē immolaturū. Cuius exercitus ab Stilicone duce Romano in mōtuoſis locis Thuſcię circūcluſus fame eſt potius quā ferro conſumptus. Ipſe poſtremum

Rex captus, & interfectus. Quo extincto consors regni alacrius coepit regnare solus, nomine quidem Christianus, sed hereticus professione. Qui dolens tantam multitudinem Gothorum extinctam habito suorum consilio, ad Honorium milit legationem, ut, si permetteret, Gothi pacati in Italiam residerent, sin autem aliter bello foret agendum. Sed Honorius utramque pollicitationem formidans inito consilio cum senatu, ut eos a finibus Italiae pellerent, prouincias longe positas, scilicet, Gallias, & Hispanias, quas poene perdiderant, concesserunt. Gothi autem acceptant donationem sacro oraculo confirmatam, & ad patriam sibi traditam processerunt. Post quorum discessum nihil mali in Italia perpetrato, Gothi nihil a Romanis suspicantibus, Stilico patricius, & focer Honorij, qui fuerat natus de genere Vandalorum gente perfida, & dolosa, in alpihus Gothos inuadere procurauit. Sed Gothi relictis animis, ut solebant, & recolentes tantam multitudinem cum Radagaso extinctam omnem poene exercitum Stiliconis usque ad interfectionem furibundo animo prostrauerunt, & in Lyguriam, quam transierant redire, eamque praedis, & spolijs deuastantes Aemiliam pariter vastauere, & Tusciam discurrerunt.

Gallia.
Hispania

Vandali.

Aemilia,

De destructione urbis, & morte Alarici.

Caput. V.

NE victrix caedum expers remaneret, Alaricus cum suis in vindictam sanguinis Radagasi aduersus Romam praedium incoeperunt, obsessamque magne cladis impetu irruperunt. Sicque urbs cunctarum gentium victrix Gothicis triumphis victa subcubuit, & captiua. Gothi autem tantae fuerunt clementiae, quod omnibus indulserunt, qui ad sanctorum limina confugerunt, nec quemquam a sanctuarijs extraxerunt. Ingressi urbem omnibus pepercerunt, sed ipsos, quos extra loca martyrum inuenerunt, Christi, & sanctorum nomina inuocantibus, simili misericordia indulserunt, in reliquis autem & si praeda hostibus patuit, ferendi licentiam pietas refrenauit. Incurstantibus vero Gothi in illa vastitate per urbem dum quidam potens virginem consecratam aetate prouectam in transitu reperisset, eam modeste admonuit, ut si quid apud se auri, argenti que haberet, voluntarie exhiberet, illa fidei conscientia, quod habuit, reuelauit. Cumque ille vasorum formam, & pulchritudinem ex illa antiqua Romanorum opulencia miraretur, Virgo ait. Haec vasa mihi de sacrario beati Petri Apostoli sunt commissa, praesume, si audes. Ego sacram hostiam non audeo tibi dare. Gothus ille ad nomen Apostoli magno pauore perterritus, hoc Regi per nuncium nunciauit, qui Rex confestim reportari omnia ad sacrarium sancti Petri per virginem illam summa cum reuerentia iussit, dicens. Cum Romanis se bellum gerere non cum apostolis Iesu Christi. Redit igitur virgo reuerentissimis officijs honorata, redeunt & cum illa omnes, qui ei se sociauerunt super capita sua vasa illa aurea, & argentea cum hymnis, & canticis reportantes. Concurrerunt undique ad voces canentium de latibulis agmina Christiana. Concurrerunt & Pagani Christianis admixti, & dum seruos Christi se esse fingerent, calamitatis excidium euaserunt.

Hoc &
Augusti.
in pri. de
ciuitate
Dei testa
tur.Mira Go
thi cuius
da reuer
tia erga
virginem
& pietas
erga deū.
Alarici di
ctum reli
giosum.

Capta est itaque Roma ab Alarico anno. M. C. LXIII. ditionis suae. Et beatus Innocentius Papa primus refert, qui tunc temporis apud Rauenam positus, ut peccatoris populi non videret excidium, illa irruptio non hostis fortitudine, sed Dei iudicio acta fuit. Hac tempestate Gothi Placidiam Theodosij Imperatoris filiam Ar-

Roma ca
pitur ab
Alarico
Gothorum
Rege.

Campania.
Brucia.
Lucania.
Sicilia.

cadij, & Honorij Imperatorum sororem, cum ingenti auri, argentiq; thesauro Rome capiunt, adeptisque multis opibus Romanorum, tertia die eversa vrbe partibus, & incensa, inclyti & spolijs, & victoria recesserunt. Deinde per Campaniam Bruciam, Sukaniamq; simili strage bachantes Rhegiam peruenere. Inde consensu nauibus cum Siciliam exiguo ab Italia freto diuisam transire disponunt, infesto mari periclitati, multum exercitum perdidere, quibus tanta fuit gloria de Romanæ vrbis obtentu, vt nihil mali se passos arbitrarentur euentum naufragij victoria compensantes.

Consentia.
Aera. ccc.
ccl.
Barsento.

Post paucos autem dies apud Consentiam, quam ipse destruxerat, Alaricus morte subita est defunctus. XXVII. regni anno, æra. CCCCL. quem sui nimia dilectione lugentes Barsento amne a suo alueo deriuato, in medio amne collecto captiuorum agmine, locum effodiunt sepulturæ, in cuius foueæ gremio Alaricus cum multis copijs sepelitur, & loco oblecto, rursus amnem proprio cursui reddidere, & vt nesciretur ab aliquo, omnes fossores captiuos, qui interfuerant, extinxerunt.

De victorijs Athaulphi, & morte eius.

Caput. VI.

Aera. ccc.
ccxlix

ALARICO sepulto, ad regni fastigium Athaulphum consanguineum eius forma, mēteq; consimilē sublimarunt æra. CCCCL. XLIX. & regnauit annis sex, qui & si nō adeo procerae stature, pulchritudine tamen corporiserat in oculis intuentium gratosus. Hic suscepto regno rediens Romam si quid remāserat, totum abrasit more consummentium locustarum, nec tātum priuatis diuitijs, immopu-

Athaulphi mors
æra. cccc.
lv.

blicis Italiam spoliauit, Imperante Honorio resistere non valente. Cuius sorore Placidiam, quam Gothi Romæ ceperant, tum propter nobilitatem, tum propter pulchritudinem in foro Iulij, ciuitate Emiliae, sibi matrimonio copulauit. Et Honorio rebus exhausto iam quasi cognato deferens reliquit Italiam, & ad Gallias se conuertit, quod cum audissent Burgundiones, & Franci, qui prius Gallias infestabant, coeperunt se suis finibus coarctare. Vandali, Alani, & Sueui, quos Gothi fugauerant a Pannonia, qui & in Gallijs se receperant, relatione maiorum didicerant qualiter Geberid Rex Gothorum incommodis, & cædibus eos in Pannonia coarctarat, & a Gothis coacti ad partes confugerant Galliarum. Vnde audito eorum aduentu, se ad Hispanos transfulerunt. Cumque Athaulphus diu Gallias infestasset, ei vt principi paruere. Confirmato itaq; Gothorum regno, Athaulphus audiens insolentias barbarorum, coepit condolere miserijs Hispanorum, & occurrere incurfibus Vandalorum. Dum autem relictis Gallijs Hispanias peteret, a quodam suorum apud Barcinonam fuit inter familiares fabulas iugulatus, æra. CCCCLV. Huius Athaulphi, & Placidiae matrimonio conatur quidam adaptare prophetiam Danielis, Filiam Regis Austri assumet Rex Aquilonis, nec stabit ex eis germen. Et vocant Regem Austri Teodosium, & Regem Aquilonis Athaulphum, nec stetit ex eis germē, quia prolem non habuerunt. Sed aliter exponitur in Daniele de Regibus Syriae, & Aegypti, nec respectu loci vbi prophetauit, regnum Romanum versus austrum consistit. Interea Stilico comes, de quo diximus, cogitauit Honorium pellere de imperio Romanorum, & suum filium Eucherium subrogare. Sed Honorius stratum bello cum Eucherio filio interfecit.

De Sigerico, & Valia, & victorijs in Hispania.

Caput. VII.

POST obitum Athaulphi Princeps Gothis eligitur Sigericus, ^{æra. cccc. lv.} æra. CCCCLV. & regnavit anno vno. Erat autem Sigericus Romanorum clade in vrbe notissimus, statura mediocris, profundo animo, sermone rarus, cōtempтор luxuriæ, ira turbidus, habendi cupidus, ad sollicitandas gentes prudentissimus, contentionum semina iacere, odia miscere paratus, claudicans equi casu. Hic, cum plures haberet filios, sperans regnum filijs prouenturū, ne intestino bello, sicut in reliquis gentibus assolet prouenire, populus vexaretur, coepit ad pacem intendere Romanorum. Ordo in filijs iste fuit. Primus Gisericus pater, & dominus. Sequens Hunericus. Tertius Guntemandus. Quartus Trasamundus. Quintus Hildericus.

Cum igitur Sigericus proponeret Gothos ob causam filiorum pace diutina detinere, & Romanorum beneplacitis conuiuere, Gothi, quorum belli quam pacis potior causa fuit, contra ipsum continuo conspirarunt, & eum factione impia peremere. æra. CCCCLVI. Valia Sigerico in regno succedens regnum tenuit tribus annis belli causa Princeps a Gothis effectus. Sed ad pacem diuina prouidentia ordinatus, mox enim, vt regnare coepit, fœdus cum Imperatore Honorio pepigit. Placidiam sororem eius olim captam ei restituit honoratam, promittens Imperatori se propter rempublicam adiutorem. Itaq; ad Hispanias per Constantium patricium euocatus, Romani nominis causa barbaris intulit magnas cædes. Vandalos Silingos in Bætica bello prostravit. Alanos, qui dominabatur Vandalis, & Sueuis adeo cecidit, vt extincto Athace ipsorum Rege pauci, qui superfuere ex Alanis, obliti regni nomine Gunderico Regi Vandalorum, qui in Gallecia residebat, sese darent, & dum cum Valia configere tentauissent, non potuerunt eius potentiam sustinere. Deuictus itaq; cum Vandalis Gundericus fugam in Aphricam meditatur, & dum a bello Hispaniæ vellet in Aphricam transfretare, in frcto Gaditani maris vi grauissimæ tempestatis effractus memor illius sub Alarico naufragij omisso nauigationis periculo relictis Hispanijs fugam in Gallias procurauit. Prostratis igitur Vandalis, Alanis, & Sueuis, potitus victoria ab Hispanijs gloriosus Valia reuertitur in Tolosam, Romano imperio fugatis hostibus aliquantas prouincias, secundum quod promiserat, derelinquens.

Et data est sibi ab Imperatore ob meritum victoriæ secūda Aquitania cum prouincijs, & ciuitatibus aliquantis. Post hæc apud Tolosam longa valetudine deprimente excessit a rebus humanis, qui fœlix fuerat, licet parum.

De Theudoredo, & casu Hunorum.

Caput. VIII.

VALIA Rege defuncto Theudoredus succedit in regno æra. CCCCLIX. & regnavit annis. XXXIII, qui regno Aquitaniconon contentus, pacis Romanæ fœdus recusat, pleraq; municipia Romanorum suis cædibus occupauit, Aurelianum nobilissimum Galliæ oppidum obsessum multis viribus oppugnauit, a cuius obsidione eminente virtute Ethij Romanæ militiæ Ducis non impunitus abcessit. Iussu igitur Valentiniani Imperatoris Ethio remoto a militie principatu, cum Theudoredus Narbonem urbē fame, & obsidione diutina infestas

set, rursus a Litorio Romanæ militiæ duce Hunis auxiliantibus effugatur. Litorius autem dum primū gessisset bella rei publicæ contra Gothos, denuo dæmonum signis, aruspicumq; responsis fallaciter circumuentus, bellum cum Gothis in̄t moriturus, amissoq; Romano exercitu, miserabiliter interiit superatus. Fecitq; intelligi, quantū illa, quæ cum eodem perijt multitudo, prodesse potuerit, si fide, potius quam fallacibus dæmoniorum auspicijs dimicasset. Extincto igitur Litorio, & receptis epistolis Valentiniani, Theudoredus cum Romanis pace inita, denuo aduersus Hunos Galliarum prouincias deuastantes, atque vrbes plurimas euertentes in campis Cathalanicis contra Hunos, & Regem eorum Athilam bellum assumpsit. A parte Romanorum tanta Ethij patricij, cui innitebatur respublica, virtus enituit, vt in ea parte Hunorum ferocitas sopiretur auxiliantibus Francis, Burgundionibus, Saxonibus, Vrionibus, qui quondam fuerant Romani milites, sed tunc in auxiliū requisiti. Sangibanus autē Rex Alanorū metu perterritus futurorum Aurelianis ciuitatē Gallie vbi sistebat, pollicet Athilæ se daturum. Sed vbi Theudoredus, & Ethius cognouere, ante aduentū Athilæ iniectis aggeribus occuparunt, & quia suspectū custodiri faciunt Sangibanū, quem cū gente propria in die belli medium statuere. Athila autem Rex Hunorū tali discrimine conturbatus timuit experiri, & futura cœpit per aruspices sciscitari, qui prænunciantes infausta hoc solatiū prædixere, quod ductor aduersæ partis occūberet, & sua morte triumphum sedaret. Erat autē in campis illis locus superexcrecens, quem vterq; cupiebat exercitus obtinere, dexterā partē Huni, sinistrā Gothi, & Romani cum suis auxilijs occuparunt. Inter quos dextrum cornu tenebat Theudoredus, sinistrum Ethius cum Romanis, medium Sangibanus. Ex aduerso autem acies Hunorum ordinatæ in quorum medio cum suis Athila consistebat, vt hac ordinatione ab imminente periculo seruaretur, excepto cornu Athilæ multiplices populi, & nationes diuersæ, quas suæ subdiderat ditioni suæ gentis exercitum ambiebant. Athila autem sollicitus super omnes suos erigit ad certamen. Sed Thurismundus Theudoredi filius, & Ethius dux Romanus cruento Marte collis supercilium occuparunt. Arderico Rege Gepidarum, qui ob nimiam fidelitatem consilijs intererat, & secretis, & Valamer Rege Ostrogothorum, qui erat secreti tenax, doli ignarus, blandus alloquio, cum essent audacia strenui, & eos Huni sæpius infestassent, ne dixerim subiecissent, adiuantibus supræmodum venientes Hunos collis beneficio facile turbauerunt. Athila autem videns suos causa dicta turbatos, eos alloquitur, ne qui hæcenus iuuicti extiterant, nunc inferiores inuenirentur. Hæc, & alia illo dicente, accensi in pugnam præcipitantur, & præsentia Regis cunctationem inertibus auferebat, bellum manibus aggrediuntur atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simile antiquitas nulla narrat, in quo gesta talia referantur, vt nihil esset quod in vita sua conspici potuisset egregius, qui huius spectaculi non fuit cōtemplator, tãta enim fuit cruoris effusio, vt fluminis alueus, sicut solet imbribus inundare, fluentia traheret mixta cruore. Tunc Theudoredus Rex Gothorum dum adhortās suos discurreret per exercitum, qui pugnabat, cuius telo occidit, ignoratur, nisi quod equo desiliens calcantium pedibus cōculcatus vitā clausit vltimæ senectutis, hoc fuit quod aruspices Athilæ prædixerunt. Ibi etiam fuit occisus cognatus Athilæ Laudericus. Tunc Gothi se ab Alanis diuidentes Hunos fortiter inuaserūt, & pœne Athilam extinxerunt, nisi quod videns suorum interitum fugit ad castra, & in ambitū, quem ex paulstris, & serinijs sibi firmauerant, se recepit. Thurismundus autem Theudoredi filius de col-

quem cum Ethio occupauerat, credens se nocte ad agmina propria remeare, ad carpenta hostium ignarus accessit quem fortiter dimicantem, quidam de equo deiecit capite vulneratum, sed suorum prudentia liberatus a preliandi intentione cessauit. Ethius etiam noctis confusione diuisus, cum inter hostes medius vagaretur, si quid aduersi Gothi acciderat, intrepidus inquirebat, tandem ad castra veniens reliquum noctis scutorum defensione transegit. Die autem postera clarescente campos plenos cadaueribus aspexerunt, & tamen Huni crumpere non audebant. Sciebant autem Gothi Athilam non nisi magna clade percussam certamina deuicare, quamuis tamen armis teperet, tubis canebat minans incursus, velut leo confusione venabuli prouocatus, qui speluncae aditus obambulando, nec audet insurgere, nec cessat fremitibus vicina terre. Sic Athila Rex bellicosus licet inclusus suos turbabat. Fertur autem desperatis rebus in supremo agmine de sellis equinis pyram struxisse, ut si irrituarent aduersarii, flammis se ingereret consumendus, ne aut aliquis eius vulnere laetaretur, aut in potestatem hostium dominus tantarum gentium deueniret. Verum Gothi de ignoto Regis interitu admirati, & quod in eius absentia tanta fuit foelicitas, subsecuta, doloribus stimulatim exploratum diutius, & ploratum demum inter densissima cadauera repererunt, & cantibus honoratum inimicis spectantibus abstulere, & per globos dissonis vocibus inter bella furentia funeris debitum exoluerunt, & subrogati filii gaudium funesto funeri miscuerunt. Thurimundus autem gloriosus pro bello, ut tanti patris decebat filium, peractis lachrymis orbitatis virtutis impetu in Hunos mortem patris voluit vindicare, & super hoc Ethium patricium tanquam seniore, prudentia maturum duxit in articulo consulendum. Ille vero metuens ne eleuati victoria Gothi consurgerent in Romanos, consuluit, ut ad sedes proprias remearet, & regni paterni initium roboraret, ne Germani eius procuratis copiis praeuenirent.

Quod consilium non ut callide fuit actum, sed ut fides sincera, ut utile acceptauit.

Sic enim humana fragilitas dum suspicionibus carere conatur, agenda plerumque rerum occasione relinquit. Thurismundus patre mortuo in campis Cathalanicis ubi pugnauerat, & victor extiterat, ad maiestatem regiam subleuatur aera. a. a. cccc. xcq. CCCXCII. & regnavit anno vno, cum patre duobus, qui tamen patri annumerantur. Et licet fratrum, & fortium turba gauderet, ipse tamen sic sua initia temperauit, ut nullius reperiret de regni successu certamen. In hoc itaque famosissimo bello ab utrisque partibus tercentum ferme millia caesa feruntur, exceptis XV. millibus Francorum, & Gepidarum, qui ante bellum mutuis vulneribus conciderunt. Multa signa coeli, & terrae eodem tempore praecesserunt, quorum prodigijs tanta belli crudelitas signabatur. Nam assiduis terre motibus homines conturbati, a parte Orientis Luna fusca, a Solis occasu apparuit stella cometes, atque ingenti magnitudine infausta diu fulsit, ab Aquilonis plaga coelum rubuit, sicut ignis immixtis per ruborem igneum lineis clarioribus, quae in speciem hastarum fulgentium rutilabant. Nec mirum si tantarum gentium tanta strages, tot portentis diuinitus monstraretur. Athila igitur cognita discessione Gothorum, & tamen dolo metuens procuratam diu se continuit intra castra. Thurimundus vero Tolosam a campis Cathalanicis est reuersus. Euphromus autem Episcopus Augustudini, in numera occisorum cadauera sepeliuit.

Igitur Athila Danubium transiens post bellum Cathalanicum, contra Alanos mouit bellum. Quod cum Thurismundus Rex Gothorum, non imparis gloriae praesensisset, in auxilium Alanorum exercitui Athilae mox aduenit. Conseruatoque prelio

LIBER

sicut in campis Cathalanicis pauendo Romanis vexilla Athilæ effugauit, ipsumque Athilam fugientem coegit oblitus olim trans Danubium repetere mansiones. Et ille famosus Athila victoriarum dominus bello gemino consternatus inglorius effugatur. Turismundus vero repulsis ab Alanis Hunorum cateruis Tolosam rediit, & pace composita inter suos dum insolentius solito coepisset agere, anno regni sui secundo, cum de vena sanguinem minuisset, fuit a suo cliente consilio fratrum interfectus. Sed ante mortem vna manu paruo ganipulo, quem tenebat, sui sanguinis vltor fuit, & de insidiantibus aliquos interfecit.

De Theuderic, & regulis Sueuorum.

Caput. I X.

THEVDORICVS germanus eius post necem fraternam **era** **CCCCXIII.** annis tredecim imperauit, & Rechiarium Sueuorum Regem cognatum suum reperit inimicum. Hic enim Rechiarius ex quo Theudoredi Regis filiam duxerat, de se præsumens vniuersam pœne Hispaniam sibi credidit occupandam, habens sedes Galleciam, & Lusitaniam, e quibus egrediens Hispanias inuadebat, cui Theudoricus cognatus suus, vt erat modestus, per legatos pacifice demandauit, vt non solum recederet a finibus alienis, verum etiam nec præsumeret attentare. Cumque ad eum Theudorici legatio aduenisset, tumido animo sic respondit. Si hic murmurans Tolosam venio vbi sedes, & si poteris ibi resiste. His auditis Theudoricus compacatis gentibus, quibus arma mouerat, a Gallia Gothica contra Richiarium properauit. Cui cum Richiarus cum magna copia occurrisset, conferto prælio iuxta fluuium Urbicum inter Astoricam, & Legionem Theudoricus victor enituit. Cæsis Sueuorum agminibus aliquantibus, & multis captis, plurimisque fugatis, ipse postremo Rex Rechiarius telo saucius cum paucis aufugit, carentisque præsidio Sueuorum nauem conscendit, solius fugæ præsidio comitatus, aduersaque peocella Oceani Portucale proijcitur, ibique captus aduersario redonatur priuatus regno victoria, atque vita. Theudoricus vero victor existens, subactis pepercit, eisque præfecit clientem proprium nomine Aliulphum, qui Sueuorum persuasionibus incitatus preuaricari præsumpsit, credens se æqua cum domino potestate provinciam obtinere. Erat quippe Auernorum stirpe genitus a nobilitate Gothici sanguinis alienus. Quo comperto Theudoricus contra eum exercitum destinauit, qui mox veniens eum in primo certamine superauit, & suorum auxilio destitutus, capite plectitur, sensitque iratum, quem nesciuit seruare placatum. Tunc Sueui rectoris intuitum contuentes sacerdotes suos ad Theudoricum supplices direxerunt, quos ob pontificalem reuerentiam grate suscipiens non solum impunitatem Sueuis indulxit, sed, vt sibi de suo genere principem eleuarent, flexus misericordia condonauit. Occiso Rechiario Theudoricus de Gallecia ad Lusitaniam pertransiuit, & dum Emeritensium urbem intenderet depredari, Sanctæ martyris Eulaliæ miraculo territus cum suo exercitu mox discessit, & cum parte exercitus duces dimisit, qui ea, quæ in Hispaniis acquisierat, tuerentur, & partem vnam exercitus cum duce, qui Ceurila dicebatur, ad Bæticam destinauit. Partem aliam cum Sunico, & Nepotiano ducibus Galleciæ deputauit, qui Sueuos apud Lucum suis cædibus vastauere

vastauere, & ex tunc Gothorum Duces in Hispanijs presuerunt. Ex inde Theudoricus Sueuorum gentecum suis principibus subiugata in Galliā Gothicam est reuersus. Et tunc Agrippinus Comes, vt Gothorū auxilia mereretur, Narbonam tradidit Theudorico. Post cuius discessum Sueui bifarie sunt diuisi, alij Masdram Masfilæ filium in Principem eligere, qui tantum duobus annis regnavit, alij Frantam.

Agrippinus.

Masdra.

Franta.

Remis-

mundus.

Frumari.

Masdra autem statim mortuo, pars Masdræ filium eius substituit Remismundum. Qui cū Franta illico pacē fecit, & ambo pariter foederati partes Lusitanie deuastabant. Post bienniū mortuo Franta pars eius Frumarium sibi præfecit, qui cum Remismundo super regni preminetia litigaret, evertit Flauiam vastationes in patria exercendo, Remismundus, & Lucum, & Auriam, & maritima deuastabat. Sed post biennium Frumario decedente, Remismundus pace cum Gallecis inita, Sueuorum in Gallecia obtinuit principatum. Sueui enim eum sibi in Regulum præfecere, qui ad Lusitaniam transiens Coimbriam pace detentam diripuit, & exhaustit. Vlysbonam etiam occupauit, Lusidio ciue & incola, qui illic præerat eam tradente. Post aliquot dies Remismundus his successibus eleuatus ad Theudoricum Regem Gothorum nuncios destinauit, & pacem, & amicitiam postulauit. Quos Theudoricus benigne recipiens annuit postulatis, & in signum veri amoris coniugem misit ei per Salanum quendam ex officio Palatino cum adiectione munerum, & armorum. Et recepta coniuge & muneribus coepit amplius superbire, & Salanum donarijs honestatum remisit ad Theudoricum cum epistolis suæ laudis. Qui cum ad Galliam redisset, Theudoricum ab Eurico fratre suo reperit interfectum.

Coimbria.

Vlysbo-

na.

Lusidius.

Salanus.

Euricus.

De Eurico Rege. Caput. X.

VRICVS pari scelere, quo & frater successit in regno æra. D. VI. & regnavit annis. XVII. in quo honore prouectus, & crimine, partes Lusitanie impetu deuastauit. Pampilonam, & Cæsaraugustam misso exercitu in dedicionem recepit, superioremq; Hispaniam sue subdidit potestati. Tarraconem, & prouincię nobilitatem, quę ei repugnauerat, irruptione exercitus peragrauit. In Gallias autem reuersus percupida festinatione succensus audiuit Volentinianum a Maximo interfectum, & ipsum Maximum ab Vrso Romano milite interemptum. Vnde attendens Romanum imperium conturbatum Arelatū, & Massiliam subiugatas principatui suo adiecit, & contra Riothimum Regem Britonnum, qui cum. XII. millibus in auxilium venerat Romanorū, bella restaurās victor extitit, & oppressor. Ad hæc omnia cum Gizericus Rex Vandalorum, qui expulsus ab Hispania regnabat in Africa, consilio, & muneribus incitabat, vt dum respublica turbaretur, ipse in Africa quiete placida frueretur. Quod Euricus grate suscipiens Hispanias, Galliasq; cum Burgundionum prouincijs subiugauit. Cumq; quadam die apud Arelatum Gothos ad colloquium congregasset, & Gothi manibus tela tenerent a parte ferri alia viridi, alia roseo, alia nigro, alia croceo colore, naturalem ferri speciē vidit aliquandiu immutatam.

Arelate.

Massilia.

Riothis-

mus.

Gizeric.

Sub hoc Rege Gothi legum suarum statuta ad scripturæ seriē redegerunt, nam antea tantum moribus, & consuetudine tenebātur. Obijt Arelati Euricus Rex, & morte propria vitam finiuit.

De Alarico, & Giseleico.

Caput. XI.

Amala-
suentis.

ARLICO mortuo Arelati filius eius Alaricus apud Tolosam ad Gothorum regimen sublimatur æra. D. XXIII. & regnavit annis. XXIII. aduersus quem Fludingius Francorum princeps Gallicæ Gothicæ regnum affectans, Burgundionibus sibi auxiliantibus bellum mouit, fusisque Gothorum copiis ipsum postremo Regem apud Patauium prælio interfecit. Gisaleicus superioris Regis filius ex concubina, quia Amalaricus filius Alarici ex Amalasuentæ Regina filia Theodorici Regis Ostrogothorum, qui in Italia tunc regnabat, erat paruulus, vix quinquennis Narbonæ Alarico mortuo subrogatur æra. D. XL. VI. regnans annis quatuor, sicut genere vilis: ita infelicitate, & ignauia summus. Denique, ut eadē ciuitas a Gundebalo Burgundiorum Rege direpta fuisset, iste cum magna suorum clade Barcinonæ se recepit, ibi moratus donec regni fascibus fugæ ignominia priuaretur. Vidensque non posse proficere, in Africam transfretauit poscens suffragium Vandalorum, qui sine auxilio ab Africa rediens ob metum Theudorici in Aquitaniam se recepit. A qua post anni circulum in Hispaniam est reuersus, atque Theudorici Regis duce duodecimo a Barcinonia milliario commisso prælio effugatur, & interijt trans Druentiam fluuium Galliarum. Sicque honore priuo caruit, & post vita.

De Theudio. Caput. XII.

Theudi-
scus.

POST mortem Amalarici mater professa sexus fragilitatem cum sperneretur a Gothis, Theudem consobrinum olim filij sui tutorem ob germanitatis gratiam a Tuscia accersiuit, ubi priuate degebat, & eum in Regem cum conuiuentia Principum eleuauit æra. D. LXX. & regnavit annis. XVII. mensibus quinque. Qui dum esset hereticus, pacem tamen concessit ecclesiæ, adeo ut licentiam catholicis Episcopis daret in vnum apud urbem Regiam conuenire, & quæcunque ad disciplinam ecclesiæ pertinerent, libere ordinaret. Eo regnante dum Francorum Reges cum infinitis copiis in Hispaniam conuenissent, & Tarraconensem prouinciam deuastarent, Gothi duce Theudisclo obsequiis Hispaniæ interclusis Francorum exercitum multa cum admiratione victoriæ prostrauere. Sed dux idem prece, atque ingenti pecunia sibi data viam fugæ hostibus residuis vnus diei, noctisque spacio condonauit, cetera infeliciū turba, cui transitus collati temporis non occurrit, Gothorum precepta gladio non euasit, & sic insidiosam Francorum calumnia repulit ab Hispanis. Theudis vero immemor beneficii Amalasuentis, post aliquos dies eam fecit in balneo strangulari. Et quia ipsa se, & filium Iustino Catholico Orientis principi commendarat, cum audisset, facinus condoluit interfectæ, & misit Belisarium Ducem, & Patricium, ut in Theudem vindicaret. Sed ipso intercepto negotijs Romanorum ante aduentum eius fuit Theudis interfectus, & sic remansit impietas impunita. Post tam scelicis successum victoriæ trans fretum Gothi minus prouide nauigarunt. Denique dum aduersus milites, qui Septam oppidum pulsas inde Gothorum militibus Tyrrheni littora pertransissent, & eidem castrum magna vi certaminis expugnaret, adueniente die Dominico armis depositis quieuerunt, ne diem sacrum prælio funestaret. Hac igitur occasione reperta milites repentino incursum aggressi exercitum mari undique, terraque conclusum inermem exercitum adeo prostrauere, ut nec quidem vnus superesset, qui tantæ cladis exci-

dium nunciaret. Nec mora ipsum principem debita mors præuenit, vulneratur enim a quodam in palatio, qui iamdudum dementis speciem, ut Regem deciperet, simularat. Fingit enim arte insaniam, ut principem trucidaret, quo vulnere Rex prostratus vi gladij indignantem animam exhalauit. Fertur autem in emissionē sanguinis coniurasse, ne quis interficeret percussorem, dicens se congruam meriti vicissitudinem recepisse, quod & ipse priuatus commiserat in ducem suum. Interempto Theudio, Theudiscus Dux exercitus Gothis præficitur incunctanter. æra. D. LXXXVII. & regnauit anno vno, mensibus tribus. Qui dum plurimorum potentum connubia prostitutione publica macularet, & ob hoc necem pluribus procuraret, præuentus manu coniuratorum Hispali confoditur, & inter epulas iugulatur.

De Agila Rege. Caput. XII.

EXTINCTO Theudisclo in regnum Agila sublimatur æra. D. LXXXVIII. & regnauit annis quinque. Iste aduersus Cordubam mouit bellum, & in contemptum religionis catholice sepulturam beatissimi Aciseli martyris hostium, & iumentorum præsentia profanauit, & inito certamine contra ciues poenas dignas sanctis inferentibus, prout meruit, est expertus. Nam belli præsentis ultione percussus filium cum copia exercitus interfectum, & thesaurum omnem cum insignibus opibus confusus amisit. Ipse victus, ac miserabili metu fugatus apud Emeritam se recepit, aduersus quem interiecto aliquanti temporis spacio Athanagildus tyrannide regnum præsumpsit, dum exercitum contra se missum Athanagildus apud Hispalim prostrauisset. Hinc Gothi videntes excidio proprio se euertere, & magis metuētes ne in Hispaniam Romani milites hac inuaderent occasione Agilam Emerite peremerunt. Et Athanagildi se regimini tradiderunt.

De Athanagildo, & Luiba, & Leouigildo. Caput. XIII.

OCCISO Agila Athanagildus Tyrannide fit successor æra. D. XC.III. & regnauit annis. XIII. Hic cum iam dudum Agilam regno priuare conaretur, auxilia militum ab Imperatore Iustiniano poposcit, sed submouere Agilam a regno non potuit, donec a suis fuit Agila interfectus. Decessit autem Athanagildus Toleti propria morte, & vacauit regnum mensibus quinque. Post Athanagildum Narbone præficitur Luiba Gothis æra. DC. VII. & regnauit tribus annis, qui secundo anno postquam adeptus est principatum, Leonigildum fratrem non solum successorē, sed & participem regni fecit, & Hispanie prouisoem. Ipse Gallie regno contentus sic regnū duos sustinuit, cum nulla potestas patiens sit sortis. Huic autē vnus tantū annus in ordine temporū reputatur, reliqui Leonigildo fratri annumerantur. Duxerat autē Leonigildus vxorē nomine Theodosiam filiā Seueriani ducis prouincię Carthaginēsis, qui fuerat filius Regis Theoderici. Luiba vero defuncto Leonigildus adeptus est Hispanie, & Gallie principatū. æra. DC. X. regnauit annis. XVIII. Hic bellis regnū desiderās ampliare, opes instituit cōgregare, studio eius exercitu concordante fauore victoriarum, & animositate præclarus multos populos subiugauit. Cantabriam nanque iste obtinuit, & destruxit. Baregiam iste

LIBER,

Hemergil
dus.

cepit. Sabaria ab eo fuit deuicta, cesserunt ei plurimæ rebelles Hispaniæ ciuitates.

Fudit quoque diuerso prælio milites aduersantes, & quædam castra, quæ occupauerant, eis abstulit dimicando. Hemergildum deinde filium contra imperium tyrannizantem obsessum Hispali dolo cepit, & quia nefandis ritibus noluit consentire, tormentis varijs cruciauit. Demum securi percussus parricida impius dignum Deo martyrem consecrauit. Postremum bellum Sueuis intulit, regnumque eorum in ius Gothorum bello celeri commutauit, & magna ex parte potitus Hispaniam ampliauit, nam antea gens Gothorum angustis finibus arctabatur. Sed offuscauit in eo error impietatis tantæ gloriam probitatis. Denique Arrianæ perfidiæ furore repletus in catholicos persecutione commota Leandrum Hispalensem, & Mausonam Emeritensem sanctissimos Episcopos, & alios plurimos exilio relegauit, ecclesiarum redditus infiscauit, & privilegia earum abstulit, multosque terroribus Arrianæ perstilitiæ applicauit, plerosque sine persecutione illectos auro rebusque decepit. Ausus quoque inter cætera hæresis suæ contagia catholicos rebaptizare, non solum ex plebe, sed & sacerdotalis ordinis dignitate, sicut Vincentium Cæsaraugustanum, quem de Episcopo apostatam esse fecit, & tanquam a cælo decidit in infernum. Exitit autem quibusdam suorum perniciosus, nam quoscunque potentissimos, ac nobilissimos vidit, aut capite mutilauit, aut ablatis opibus spoliauit, & proscriptos in exilium relegauit. Fiscum quoque iste primus locupletauit, primusque ærarium de rapinis ciuitatum, hostiumque manubijs auarus locupletauit. Primus etiam inter suos regali veste regia coopertus resedit in regali solio more Regum. Nam ante eum Reges qui fuerant in vestibulis, & confessionibus militibus communiter conuiuebant.

Condedit ciuitatem in Celtiberia, quam ex nomine filij sui Recopolim nominauit.

In legibus quoque ea, quæ ab Eurico videbantur incondite constituta, correxit studio vigilantissimo. Plurimas leges adiiciens prætermittas, plerasque superfluas resecauit.

Sed dum infirmitate acriter torqueretur, præcepit filio Recaredo, ut Episcopos ab exilio reuocaret. Et Leandrum Hispalensem, & eius germanum Fulgentium Astigitanum, qui in doctrina ecclesiastica fulgebat insignis, tanquam patres audiret, & eorum monitis obediret. Obijt autem defunctus propria morte Toleti.

De Recharedo Rege.

Caput. XV.

LEONIGILDO defuncto in regno successit eius filius Recharedus æra. DC. XXVIII. & regnauit. XV. annis. Hic fuit cultu præditus religionis, & paternis moribus longe dissimilis. Nam ille irreligiosus, & bello promptus, hic fide pius, & pace præclarus. Ille armatorum exercitio gentis imperium dilatauit, hic gloriosus eandem gentem trophæo fidei sublimauit. In ipsis enim regni sui exordijs per Leandrum & Fulgentium in fide catholica institutus totius Gothicæ gentis populos in oliti erroris labæ deterfa ad cultum rectæ fidei reuocauit. Synodum deinde Episcoporum sexaginta duorum ad condemnationem Arrianæ hæresis de diuersis Hispaniæ, & Galliæ prouincijs in vrbe Regia congregauit. Et eidem concilio religiosissimus Princeps deuotus aduenit, gesta que concilij subscriptione firmavit, abdicans Pontificibus, & palatij primoribus: clero & militiæ approban-

tibus cum populo vn̄uerso perfidiam, quam hucusque Gothorum populus didicerat ex dogmate Arriano prædicans trium personarum vnitatem. Vnum Deum filium a patre consubstantialiter genitum. Spiritum sanctum inseparabiliter a patre, & filio procedentem, & esse amborum vnum Spiritum, vnde & vnum sunt.

Egit etiam gloriose bellum aduersus infestas gentes fidei auxilio subleuatus. Francos enim cum LX. ferme millibus armatorum Galliam Gothicam irruentes misso aduersus eos Emeritēsi duce Claudio glorioso triumpho repulit, & prostrauit. Nulla vnquam in Hispanis Gothorum victoria, vel maior, vel similis inuenitur. Prostratis enim, & captis plurimis millibus hostium, residua pars exercitus Gothis sequentibus vsq; ad regni sui confinia cæsa fugit. Sæpe etiam contra insolentias Romanorum, & irruptiones Vasconum plurima bella gessit. Vnde non magis bella tractasse, quam gentem Gothicam, quasi in ludo palestræ pro vsu certaminis videtur exercuisse. Prouincias autem, quas pater prælio conquisiuit, iste pacifice conseruauit, æquitate disposuit, moderamine gubernauit. Fuit autem placidus, mitis, egregiæ bonitatis, tantaque in vultu gratia abundabat, & tanta animi benignitate dulciscerat, vt omnium mentibus influens, & malos in suæ dilectionis reuerentia conseruaret; adeo liberalis, vt opes priuatorum, & ecclesiarum prædia, quæ paterna labes fisco addixerat, iuri debito restauraret clæmens, vt tributa populi indulgendo sæpius relaxaret. Multos etiam ditauit rebus, plures honoribus sublimauit. Opes suas in miseris, thesauros in egenis recondens. Sciens ad hoc illi fuisse regnum collatum, vt eo salubriter frueretur, bonis initijs addidit bonum finem. Fidem rectæ gloriæ, quam in initio regni percepit, nouissime publica confessione, & poenitentia consummauit. Toleti fine pacifico migravit ad Christum. Anno Quarto gloriosissimi Regis Recaredi, Idibus Maij, Tertia Toletana Synodus celebratur, & inter Secundam Synodum, sub Montano, & istam fuerunt, LXII. anni. Et hæc fuit sub Heladio. Et interfuerunt Masona Emeritensis, Euphemius Tarraconensis, Leander Hispalensis, Migecius Narbonensis, Pantardus Braccharensis, & suffraganei eorum. Et in hoc concilio fuit ab Hispanis eliminata hæresis Arriana, qua infecta fuerat gens Gothorum a tempore Athanarici Regis, & Valentis Imperatoris, qui dedit Gothis doctores, vt eos in Arriana perfidia confirmarent. Sed in hoc concilio eliminata spurcitia eius sectæ Gothi in vera confessione fidei catholiæ remanserunt, & ponitur ibi Omelia sancti Leandri Episcopi de laude ecclesiæ pro conuersione Gothorum, quæ sic incipit: Festiuitatem hanc omnium esse solemniorem festiuitatum nouitas ipsa significat, & cætera. Et fuit istud concilium, LXII. Episcoporum.

De Luiba, & Victerico, Gundemaro.

Caput. XVI.

POST Recaredum Regem cœpit regnare Luiba filius eius æra, æra. de. xliij.
DC. XL. III. & regnauit annis duobus ignobili quidem matre
progenitus, sed virtute indolis insignitus, quem in primo flore adolescentiæ Victericus sumpta tyrannide innocuū Regem deiecit, præcisq; dextra occidit anno ætatis. XVI. regni autem secundo æra, DC. XLV. Extincto Luiba, Victericus regnum, quod viuentem illo inuaserat, vindicat annis. VII. vir quidem strenuus in armorum arte, victoriæ

tamen expers. Nam cum aduersus Romanos bellum sæpius intentasset, semper inglorius est inuentus, nisi quod quosdam milites ducens Segonciam captos coepit. Hic in vita illicita multa fecit, in morte autem gladio perijt, quia gladio fuerat operatus, mors quippe innocentis non pertransiuit multa. Inter epulas enim prandij coniuratione quorundam extitit interfectus, corpus autem viliter exportatum, vilius est sepultum æra. DC. LII. Gondemarus post Victorium regnum suscepit, & regnavit annis duobus. Hic Vascones vna expeditione vastavit, alia militem Romanum obsedit. Propria morte Toleti decessit.

De Sisebuto Rege. Caput. XVII.

Helladius
Episcopus
sanctitate
fulgens.
Isidorus
Hispalen-
sis Episcopus
cō-
ciliū cele-
brauit Hi-
spali.
Syrus Episcopus
hæreticus.

ISEBUTVS Rex Christianissimus post Gundemarum ad Regale fastigium euocatur æra. DC. LIII. regnans annis. VIII. mensibus sex. Qui in initio regni Iudæos ad fidem Christianā permonens, æmulationē quidem habuit, sed non secundum scientiam, potestate enim compulit, quos prouocari oportuit fidei ratione, sed sicut Paulus dicit, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. Sisebutus itaq; Iberiam, vt vir sapiens, & nimium literaturæ deditus per annos. VIII. retentat. Hic per Hispaniam vrbes Romanas sibi subiecit, venerabilem Helladium Toletanæ sedis Metropolitanū Episcopum sanctitatis præconio præfulgentem ecclesia veneratur. Isidorum Hispalensem Metropolitanum tunc temporis Hispania celebrabat sanctissimum doctorem, egregium, & præclarū. Qui anno septimo præfati principis Sisebuti contra Acephalorum hæresim apud Hispalim in secretario sanctæ Hierusalem concilium celebravit, atq; per veridica doctorum testimonia Syrum quendam Acephaleum Episcopum supra fatum hæresim vendicantem exuperat, & vera concilij assertionem eius eloquia condemnauit, atq; a suo errore præfatum Pontificem diu docendo perpetua- liter liberauit. Fuit autem Sisebutus eloquio nitidus, literarum sapientia doctus, in iudicijs strenuus, ac præstantissimus pietate, mente benignus, gubernatione regni præcipuus, in bellicis documentis, & in victorijs semper clarus. Astures enim sæpius rebellantes misso exercitu in deditionem reduxit. Rucones montibus arduis conceptos vndique per duces euicit. Ecclesiam sanctæ Leocadiæ Toleti miro opere fabricauit. De Romanis quoque personaliter bis foeliciter triumphauit, & quasdam eorum vrbes pugnando subegit, residuas intra fretum omnes exinaniuit, quas gens Gothorum post in suam redegit facile ditionem. Tantæ clementiæ extitit erga uictos, vt quos hostilis potentia mancipauerat seruituti, dato precio restitueret libertati, eiusque thesaurus redemptio existeret captiuorum. Hunc alij proprio morbo, alij immoderato medicaminis haustu, alij veneno asserunt decessisse.

Cuius exitus non solum religiosus, sed etiam optimis Laicis extitit luctuosus. Huius temporibus nefandus Mahomat nequitiam sectæ suæ stultis populis prædicauit. Obijt itaque Sisebutus relicto filio Recaredo paruulo, qui post patris obitum Princeps paucorum dierum, id est, septem mensium consummatur, huius vitæ breuitas nihil habuit memoria dignum.

De Suintila, & Rechimiro filio eius.

Caput. X V I I I.

Loriossimus Suintila filius Regis Recaredi suscepit diuina gratia regni sceptrum æra. DCLXIII. & regnauit annis. X. Iste sub Rege Sisebuto ducis nactus officium castra domuit Romanorum. Ru-
 chones etiam superauit. Postquam vero regni apicem est adeptus, vrbes residuas, quas in Hispanijs manus occupauerat Romanorum, conferto prælio obtinuit, & subiecit, auctamq; triumphi gloriã præ cæteris Regibus foelicitatem mirabiliter reportauit. Totius Hispaniæ monarchiam intra fretum Oceani, quod nulli retro principum est collatum, exclusis Romanis pri-
 mus obtinuit inter Gothos. Auxit eo prælio virtutis eius titulum duorum patri-
 ciorum obtentus, quorum alterum prudentia suum fecit, alterum virtute prælii subiugauit. In initio regni incursum Vasconum coarctauit, qui Tarraconensem prouin-
 uinciam infestabant. Montiuagi ubi populi aduentus eius terrore perculsi cōfestim quasi debita iura noscentes remissis telis, & complosis ad precem manibus supplices submittunt ei colla. Ologitis ciuitatem Gothorum stipendijs suis, & laboribus, vt eis parceret, fabricarunt, hanc quidam dicunt Olorum, quidam Olitum, pollicentes iurisdictioni parere, & imperio obedire. Præter has militaris gloriæ laudes plurimæ in eo virtutes regiæ effulsere, fides, prudētia, & industria, in iudicijs examinatio pro-
 uida, in regimine cura præcipua. Circa omnes largitas læta, erga inopes misericordia semper prompta, ita vt non solum princeps populorum, sed etiam pater pauperum vocaretur. Toleti propria morte decessit æra. DCLXXIII. Huius filius Rechimi-
 rus in consortio regni assumptus pari cum patre solio correignauit, in cuius infantia ita sacræ indolis splendor enituit, vt in eo & vultu, & meritis paternarum virtutum effigies appareret. Isto fere cum patre mortuo superstites remāserē alij duo filij Suintilæ Sisenandus, & Cindasuindus, quos susceperat ex Theodora filia supradicti prin-
 cipis Sisebuti. Sed beatus Isidorus Gothorum historiæ descripsit egregius, vsq; ad quintum annum principis Suintilæ fuit seriē historiæ prosecutus, & quarto anno regni Scintilæ, non dico suintilæ, a quo tertius fuit iste, cum beatus Isidorus in Hispa-
 lensi ecclesia solemnia celebrasset, & populum sibi commissum cœlestis frumenti adipe satiasset, se eorum orationibus commendauit, & vltimum vale dicēs obitum suum, quem propheticè nouerat, reuelauit. Obijt itaque quarto principis anno, æra. DCLXXXI. secundo nonas Aprilis.

æra. dc.
 lxxiii.
 Rucho-
 nes.

Vascores

Ologitis.
 Olorum.
 Olitum.

æra. dc.
 lxxiiij.

Beati Isi-
 dori obi-
 tus.

æra. dc.
 lxxxii.

De Sisenando, & Cintila, & concilijs eorum temporibus celebratis, & de Tulga.

Caput. X I X.

OST Suintilam, & Rechimirum filium eius, cepit regnare Sise-
 nandus, æra. DCLXXIII. & regnauit annis Quinque, & mensi-
 bus. XI. Iste per tyrannidem in Gothorum solio collocatur. Qui anno regni tertio sui. LXVIII. Galliæ, & Hispaniæ apud Tole-
 tum Episcopis congregatis cum absentium vicarijs, & palacii senio-
 ribus in ecclesia sanctæ Leocadiæ virginis, & martyris Christi, ex-
 tante adhuc Isidoro Hispalensi Episcopo, & in multis iam libris fulgente mirifice, de diuersis causis concilium celebrauit sub iusto vrbis regiæ primate, & subscribunt ibi Isidorus Hispalensis, Selua Narbonensis, Iulianus Bracharensis, Audax Tarraco-
 nensis, Imirus vicarius Emeritensis, & suffraganei eorū, & fuerunt omnes. LXVIII.

æra. dc.
 lxxiiij.

LIBER

III. con-
cilium.
V. concilium.

& istud fuit quartum concilium Toletanum. Post mortem Sisenandi Cintila Gothis præficitur æra. DCLXXIX. vno anno mensium numerato regnans quatuor annis. Hic quintum consilium Toletanum, XXIII. procurat sub Eugenio Regiæ vrbis primate. Vbi non solum de rebus mundanis, verum etiam de diuinis multa ignaris mentibus a lumine gratiæ sunt infusa. Quanta vero sanctorum congregatio cum Episcoporum vicarijs assistentibus, & cum senioribus palatii, qui digni interesse concilio habebantur, extitit aggregata in ecclesia sanctæ Leocadiæ virginis, liber canonum gloriose declarat. Huic Synodo Braulio Cæsaraugustanus Episcopus præ ceteris illustris effulsit, atque piam doctrinam Christianis mentibus decenter infudit, cuius & opuscula nunc usque ecclesia veneratur. Huius eloquentiam Roma vrbium mater, & domina per epistolare alloquium est mirata. Et in hoc concilio subscripsit Selua Tarraconensis, & aliqui de suffraganeis suis, & vicarijs absentium Episcoporum. Sextum concilium de observatione fidei Catholicæ, & alijs ecclesiasticis disciplinis fuit tempore eiusdem Principis Cintilæ celebratum sub Eugenio vrbis Regiæ Metropolitano, & primate, subscribentibus Selua Narbonensi, & Iuliano Bracharensi, & Honorato Hispalensi, & Protasio Tarraconensi, & eorum suffraganeis, & vicarijs absentium Episcoporum. Mortuo Cintila Tulgas bonæ indolis, & radicis Gothorum regnum suscepit æra. DCLXXXIII. & regnavit duobus annis. Iste blandus, & Catholicus in omnibus est inuentus. Regna sibi subdita pacifice dilatauit. In iudicio rectus iudex, claruit largitate, magna fuit lenitate. Synodos a suis prædecessoribus confirmatas simili autoritate confirmavit. Doleat gens Gothorum tam cito talem indolem amisisse. Cunctis flentibus, quia flos tantæ indolis in fructum non adoleuit. Toleti propria morte decessit.

VI. concilium.

ara. de.
hxxix.

De Cindasuindo, & inuentione Moraliū per Taionem Episcopum. Caput, XX.

ara. de.
xxxv.

OST Tulgam Cindasuindus per tyrannidem regno Gothorum in uaso coepit Iberiæ triumphaliter principari, æra. DCLXXXV. & regnavit annis decem. Hic Toletana vrbe Synodale decretum XXX. Episcoporum cum omni clero, & vicarijs eorum episcoporum, quos langor, vel inopia detinuerat, & cum palatino collegio, quod interesse collegijs merebatur. Anno regni sui quinto indixit laudabiliter celebrandum discurrentibus tantum notarijs, quos ad recitandum ordo requirit, & hoc fuit septimum concilium Toletanum sub Eugenio Metropolitano, & primate vrbis Regiæ celebratum. XV. Kal. Nouembris, de refugijs, & presidijs, ecclesiasticis disciplinis, & interfuerunt, & subscripserunt Orontius Emeritensis, Antonius Hispalensis, Protasius Tarraconensis, & eorum suffraganei, & absentium vicarij, omnes numero. XL. Et fuit in hoc concilio magna turbatio, eo quod liber Moraliū, quem beatus Gregorius ad petitionem beati Leandri composuerat, deperditus negligentia in Hispanijs non extabat.

VII. concilium.

Vnde & idem Princeps sacro concilio approbante, Taionem Cæsaraugustanum Episcopum religione, & literatura præstantem, & sollicitum scripturarum ad Romanum Pontificem cum sua petitione pro libris Moraliū nauigio destinavit, & dum a Papa de die in diem responsio differretur, quasi in armario Romanæ ecclesiæ præ multitudine voluminum non posset quæsitum de facili reperire, orationis causa Taio Episcopus in Basilica apostolorum principis pernoctauit, ab ostiarijs ecclesiæ conuiuen-

tia est petita, at vbi impetrauit, circa noctis medium cum se lamentis nimis ante beati Petri loculū irrigasset, & mox lucē missa coelitus adeo tota ecclesia illustratur, vt nec modicum quidem luminaria ecclesiæ relucere, & tunc vidit sanctorum agmina in voce psallentium introire. Deniq; vbi timore nimio Episcopus territus, & quasi exanimis iam iaceret, oratione ab eis completa ex illa sanctorum curia ad eam partem in qua Episcopus consistebat, duo senes in dealbatis vestibus accesserūt, & cum eum iam poene mortuum inuenissent, ad statum pristinum reduxerunt dulci alloquio salutatum. Cumque interrogarent ob quam causam a tam remotis partibus aduenisset, aut cur in ea basilica sic vigilijs institisset, & quasi inscī omnia quæsiuissent, Episcopus multis eloquijs consolatus fiducialiter sic est fatus. Obsecro domini, qui sunt illi, & quæ sanctorum illa caterua, quæ sese tanto lumine comitetur. Cui dixerunt, duo principes, quos cernis manibus se tenere, sunt Petrus, & Paulus Apostoli domini nostri Iesu Christi. Cæteri successores eorum, qui in ista basilica requiescunt.

Cumque causam cur venerat explicasset, & percunctatur, qui essent ipsi, qui ad eum venerant consolandum, alter eorum respōdit se esse Gregorium pro cuius libris deuotissime laborasti, & ideo venimus, vt quod expetis reuelemus. Dixeruntq; in armario librorum in theca penultima inuenies, quod requiris. At ille pro oraculo lætus, quærit si in illa tam sancta multitudine sanctus Augustinus adesset, pro cuius libris non minori quam pro libris beati Gregorij desiderio tenebatur. Tunc ille vir clarissimus, & omni spectatione gratissimus, inquit. Augustinum, quem quæris, altior nobis continet locus. Certe vbi ad eorum pedes cœpit proruere, citius ab eius oculis senes sanctissimi cum luce, qua venerant abiire ipso, & ostiarijs simul territis vehementer. Cumq; sequenti die visionem Romano Pontifici reuelasset, in Apostolorum sede venerabilis Taio extitit gloriosus, qui antea despicabilis habebatur.

Libri mo-
rales dele-
guntur.

Et reperto libro prout sanctorum oraculum reuelarat, recepta benedictione Papali ad suum principem est reuersus libro, gaudio, & gloria comitatus habitus Romæ, & in Hispanijs venerandus.

De morte Cindasuindi, & primatu ecclesiæ Toletanæ.

Caput. XXI.

INDASVINDVS Recensuindum filiū suum regno Gothorum preponit regnans per se annis sex, mensibus nouem, & cum filio suo Recensuindo annis quatuor, diebus quindecim. Iste a Romano Pontifice obtinuit priuilegium, vt secūdum bene placitū pontificum Hispanorum primatiæ dignitas esset Toleti, sicut fuerat ab antiquo, & per multas synodos cum Episcopis celebratas ecclesiam erudiuit. Huius tempore ab omni perturbatione Hispania conquieuit, adeo vt nullus in ea infidelis reperiretur, vel qui arma sumeret rebellandi. Libros sanctorum patrum diligenter fecit perquiri, & instituta beati Isidori firmiter obseruari. Hic perfidum Theodistum Hispalensem Episcopū synodali sententia in exiliū misit, & dignitatē primatiæ, quam ab antiquo habuerat, totius approbatione concilij Toletanæ ecclesiæ confirmauit. Obijt Toleti.

Toleti
primaria.

De Recensuindo, & concilijs eius tempore celebratis, & de sancto Ildefonso.

LIBER

Caput. XXII.

æra. dccc.

RECENSUINDVS post mortem patris successit in regno. æra. DC. XC V. & regnavit annis. XVIII. & mensibus. XI. in vniuerso. XXIII. annis. Sed quini anni ei in ordine temporum non computantur, quia patri cui correghauerat numerantur. Restat, vt ei decem & octo anni, & menses vndecim computentur.

VIII. cōcilium.

IX. concilium.

X. cōcilium.

Gerticos.
Bamba.
Pallantia
æra. dcc.
xiiij.
Ildefonsus.

Hic ter concilia clarente Eugerio vrbis Regiæ Metropolitano Toleti instituit celebrari. XLVI. Episcoporum cum infinito clero, & vicarijs desistentium, atq; officarijs dignissimis palatinis in basilica prætorienſi sanctorum Petri, & Pauli apostolorum. Et non solum de mundanis actibus, verum etiam sanctæ trinitatis mysterium animas instituit ignorantes. In diebus huius anno quinto regni eius fuit octauum concilium Toletanum, præsentibus, & subscribentibus Orontio Emeritensi, Antonio Hispalensi, & Potamio Bracharensi, & eorum suffraganeis, nec non & Episcopis prouinciæ Ntrbonensis, & Tarracōnensis sub Eugenio Toletano pontifice, & primate solenniter celebratum, & fuerunt numero. LII. Episcopi, & X. vicarij absentium, & plures abbates, & XVI. de viris illustribus officij palatini, & ponuntur in serie eiusdem concilij leges quædam a prædicto Recensuindo principe promulgatæ. Nonum concilium Toletanum fuit tempore eiusdem principis anno, VII. regni sui sub Eugenio vrbis Regiæ pontifice celebratum, præsentibus, & subscribentibus Episcopis aliarum prouinciarum, numero. XVI. & vicarijs absentium, & viris illustribus ex officio palatino. Decimum concilium Toletanum fuit tempore eiusdem principis, anno. VIII. regni sui, & sub Eugenio pontifice celebratum, & subscripserunt Fugitinus Hispalensis, Fructuosus Bracharensis, & suffraganei, & vicarij aliorum, numero. XXV. Hic fidem cotholicā ex corde diligens a sciolis sanctæ scripturæ petebat dubia scripturarū, & articulos fidei declarari, adeo quod eum diuinæ scripturæ semper collatio delectabat. Altaria Christi ornamentis varijs decorabat. Huius temporibus eclipsi Solis stellis meridie apparentibus, omnis Hispania territatur, atq; incursionem Vasconum non cum modico exercitu repulit sine damno. Recensuindus itaq; cunctos mire dilexit, & a cunctis dilectus fuit in villa propria, quæ tunc Gerticos, nunc Bamba dicitur, in territorio Pallantino obiit KP. septembris, ibique sepultus fuit, æra. DCCXXIII. Nono huius Recensuindi principis anno suscepit sanctus Ildefonsus pontificatum ecclesiæ Toletanæ. Fuit autem beatus Ildefonsus genere nobilis, discipulus beati Isidori, monachus professione, vir per omnia laudabilis, & præcipuus sanctitate, demum Pontifex Toletanus. Huius tempore cum Heluidius, & Pelagius a Gallis venientes, plerasq; partes Hispaniæ infecissent, virginitatem beatæ virginis infamantes, beatus Ildefonsus illis occurrens sacrarum scripturarum testimonijs, & lingua melliflua, & gratia in labijs suis diffusa eorum dogmata confutauit, & ab Hispanijs confusos abegit. Vnde & in festo gloriosæ virginis, quod in Hispanijs. XV. KP. Ianuarij celebratur, cum ipse ad matutinale officium comitatus clero, & populo, & multis luminaribus ad ecclesiā conuenisset, apparuit ei beata Virgo choris Apostolorum, martyrum, atq; virginum comitata, & sic ait. Quia fide certa, conscientia pura lumbos tuos virginitatis cingulo cinxisti, & gratia labijs tuis diffusa virginitatis meæ gloriam in cordibus fidelium depinxisti, accipe vestem de thesauris filij mei, vt etiam in hac vita vestimento gloriæ adoreris, & ea in meis, & filij mei solennitatibus vestiariis. Et his dictis cum glorio

so coetu, quo apparuerat, ad gloriam filij remeavit. Beatus autem Ildefonsus de promissis securus suscepto munere laetus remansit. Hac autem veste nullus post eum uti praesumpsit, nisi Sisibertus Archiepiscopus, qui culpa sua ab illa sede propulsus, fuit exilio relegatus. Sedit autem nouem annis, & duobus mensibus in cathedra Tolletana. Et expleto. XVIII. Recensuendi principis anno, qui sine patre Cindasuindo. XVIII. annis regnauerat. X. KP. Februarij vitā finiuit Toleti, et in ecclesia beatę Leonadię ad pedes beati Eugenij decessoris sui cum magna reuerentia est sepultus, & multade operibus, quę conscripsitante pontificatum, & cætera post pontificatum miro eloquio consumauit. Aliqua etiam mortę præuentus imperfecta reliquit. Et quia diuina gratia perfuderat os illius, Ildefonsus os aureus dicebatur, & etiam quia in diuersis libris melliflue loquebatur, & de virginitate beatę Virginis nitido, politoq; eloquio perorauit, anchora fidei eius tempore in tota Hispania, Gothica, Gallia roboratur, & libri ab eo editi, postquam fuere in concilijs lectitati, & ab omnibus approbati, tanquam cibi diuinę gratię in fide pusillanimes refecerunt. Et cum beatus Isidorus scripsisset Gothorum originem vsq; ad quintum annum Regis Suintilæ, sanctus Ildefonsus scripsit tempora Gothorum, Alahorum, Vandalorum, & Sueuorum, a quinto anno Suintilæ, vsq; ad octauū decimum Recensuendi. Et Isidorus iunior, qui a principio mundi incipit chronica, vsque ad octauum decimum Recensuendi annum fideliter prosecutus, & vsque ad destructionem Hispaniæ per Arabes, ipse scripsit.

LIBER TERTIVS RE

RVM IN HISPANIA GESTARVM

chronicon, de regno Bambæ.

Caput Primum.

EFVNCTO itaque Recensuindo ibidē ab omnibus Bambæ vir nobilis, de Gothorum nobili genere strenuus, pacificus, mansuetus, qui ante regni fastigium multorum reuelationibus celebris habebatur, ad regni fastigium vnanimiter sublimatur æra. DCCXIII. & regnauit annis nouem, mense vno, & quauis renuens, & inuitus, demū tamen minis, & terrorib; vix cōsensit, sed decreuit se a Regis nomine temperare, donec in maiori ecclesia vrbis Regię vnctionis reciperet sacramētum. Mox igitur a principibus To-

letum ducitur, & in primatę ecclesia beatę virginis a Quirico eiusdē Pontifice in Regem omnibus annuentibus cōsecratur, & omnes in electione eius promissione spontanea subscripserunt, & fidem ei, & patrię iurauerunt, & Paulus futurus proditor subscripsit cum alijs, & iurauit, & iam cultu regio insignibus ante altare diuinū fidem Catholicā est professus, & iuramēto leges, & consuetudines iuri consonas confirmauit.

Et in ipsa hora, qua a Pontifice vngebatur, cunctis cernentibus visus est vapor ab eo loco, vbi vnctionis oleum fundebatur in modum virgæ funeę ascendisse, & visa est apis de eius capite profiluisse, & ad coelos continue volitasse. Et qui diligētius cogitabant, intelligebant per eum Gothorum regnum foeliciter exaltandum, & in pacis dulcedine gubernandum.

LIBER

De rebellionē Hilderici. Caput. II.

Nemausum.
Magalonensis.
Iudæi.
Aregius.

Renosindus.
Hildisus.
Argebadus.

ED quia nouitas perturbationibus raro caret, in primo anno regni eius turbatio non modica excitatur. Nam Hildericus, qui Nemausensis vrbis comitatum tenebat fauentibus sibi Gumildo pernicioso Magalonensi Episcopo, & Ranimiro Abbate contra statuta Gothorum Iudæos in patriam reuocauit, & virum venerabilē Aregium Nemausensem Episcopum rebellionis suæ vecordia nifus est irritare, quem quia non potuit laqueare, a sede expulsum Francorum manibus tradidit illudendum, & Raminirum abbatem perfidiæ socium in pontificatu exulis subrogauit, & a duobus Episcopis proditionis consortibus fecit contra statuta canonum consecrari. Demum a temeritatis insania non verentes Hildericus comes, Gumildus Magalonensis, Ranimirus Nemausensis intrusus coniuratione iterum innouata a monte Cameli vsq; ad Nemausum terram diuidunt, coniurationis complices asciscentes, vt fidelitatem infidelitas superaret, & furoris sui vesania non contenti, ciues, & agricolas, qui aduentum Bambæ noui principis expectabant, coeperunt prædis, & vastationibus laceffere. Quod cum ad Regis noticiam peruenisset, misit ilico cū exercitu Paulum ducem, qui ex Græcorum prosapia nobili ortus erat, sed gentis suæ versutiam non oblitus coepit remissius agere, & militum corda, qui accensi ad prælium veniebant, vt regni iniuriam vindicarent, a gradu propero retardabat, & persuasionibus inclinabat, dicens, impediment a principis militantibus expedire. Et iam publice fidem promissam Bambæ principi violauit, & vt ad optatum fastigium perueniret, Renosindum Celtiberiæ ducem, & Hildisum adhuc in palatino officio consistentem arcano consilio circumuenit, vt suis insidijs consentirent. Simulabant enim sui desiderij virus occultans contra rebelles regiæ potestatis exercitum circumferre, quod vir magnæ sanctitatis Argebadus Antistes ecclesiæ Narbonensis sollerter percipiens nifus est præcludere aditum ciuitatis. Sed & hoc ipsum ad noticiam Pauli venit, & antequam reuerendus Antistes, quod fideliter cogitauerat, effectui manciparent, Paulus portas Narbonæ præcursoribus militibus occupauit, & circumfusa exercitus multitudine habita concione coepit iniurias in Antistitem retorquere, eo quod vrbis ingressum nifus fuerat impedire.

De proditione Pauli. Caput. III.

Gumildus.
Raminus.

T cum iam corda fere omnium inclinasset, rebellionem contra regiam maiestatem, quam corde conceperat, publice denudauit. iure iurando promittens Bambam pro Rege se nullatenus habiturum, nec in eius consistere famulatu, sed suasit, vt Regem ex se ipsis eligerent, cui & ipse, vt cæteri in omnibus obedirēt. Ad hæc Ranosindus factionis conscius sic respondit. Regem nolumus nisi Paulum, & & ipsum in Regem eligimus, & ei, vt principi obedimus. Tunc omnes coniuratione astricti illud idem voce publica acclamarunt. Paulus vero fidelitatis immemor, ambitione anhelus, presumptione superbus, cōsensit crimini proditorum, & mox regalibus insignijs insignitus omnes sibi allicuit iuramento sub eadem forma, qua ipse cum alijs Toleti iurauerat Bambæ Regi. His peractis regnū obtentās alios minis, alios donis, alios pcenis sibi alliciens Francos, & Vascones datis muneribus ad sui auxilia incitauit. Hildericum comitem, Gumellum, Ranimirum pseudo pontifices de
facili

facili suæ perfidiæ sociavit, & nec solum Gallia Gothica, sed & pars Celtiberiæ acquieuit consilio proditorum. Paulus vero tantorum coniurationibus iam securus se coepit parare, vt intraret Hispanias proditor contra dominum pugnaturus, & regni confinia inuasurus. Dum hæc agerentur, Vascones quietis ignari loca Pyrenæi & Cantabriæ inuasērunt rapinas agentes, vt eius gentis etiam hodie facta, & desideria attestantur, qui libenter rapiunt aliena. Quod cum Bambæ noticiam peruenisset, contra iniuriosos de iure procedens a finibus Cantabriæ, & Pyrenæi confusos abegit.

De processibus Regis contra Paulum.

Caput. III.

REGEM autem in finibus Cantabriæ commorantem a partibus Galliae pertulit celer rumor de rebellionē Pauli & Hilderici.

Cumq; illustribus palatii rumoris instantiam reuelasset, bisarie consilia diuiduntur, alij redire ad patriam, & ampliorem sumere apparatus contra proditores patriæ processuri, alij suadebant, vt incontinenti procederent perfidos inuasuri. Cumq; Regis Catholici sollers cura consilia nutantia audiuiisset, suos magnanimus sic affatur. Quid Paulus & sui attentauerunt, iam audistis, eos ergo expedit præueniri, ne crescat incendium tanti mali, & Gothorum gloriam non deceret repetere propria: donec tanti facinoris iniuria vindicetur, & pudendum esset, vt Paulus proditor, qui fraude non armis patriam supplantauit, Gothorum gloriæ audeat repugnare, & qui imbellem gentem pro quiete patriæ non valuit subiugare, Gothorum militis hostem se audeat exhibere, quasi nulla virtute eius tyrannidi resistere valeamus, cum a sæculis Gothorum magnalia omnes populi, omnesq; Principes sint experti. Et si enim de Francorum viribus Paulus præsumat, claret clare, quod sæpe Franci inuasi ab hostibus Gothorum auxilia implorarunt, & eorum beneficijs sunt erepti. Si quādo & prælium intercessit, semper Gothi superiores Gallicis sunt inuēti. Properemus igitur resistentium contubernia deuastare, vt armis impares armis duplicibus deuastentur, & gloriosus erit etiā deficientibus alimonijs arma capeßere, quā abundantiae ignauia detorpere. Iuuat & quod Gothorū nobilitas semper donauit nobiles libertate, quos Franci seruitute nobilissima oppresserunt. Ab hinc ergo Vasconum cladibus accedamus, & per eos ad sediciosorum interitū properemus. His auditis exercitus gratulatur, & accensi animis Gothorum gloriā emulatur, & scissurā patriæ refarcire viribus merditatur, & transitū faciens per Calagurram, & Oscam per vallem Pyrenæi, quæ Aspa dicitur, Vasconias sunt aggressi, quas dies aliquot deuastantes, & eorū campos incendijs concremantēs, & castra plus lignea, quā lapidea fabrica eleuata, pugnis, & machinis deiecerunt, ita vt, qui se adiutores Paulo spoponderant, deposita feritate vitam seruari, pacemq; largiri datis obsidibus postularunt, quas non tam præcibus, quam muneribus vix potuerat a Principe obtinere. Et acceptis obsidib; & tributis, paceq; firmata, Rex Bamba & suus exercitus ad Galliam processerunt, & diuisit exercitū in tres manus, Vnam partem versus Ruthenum, & Albam aquitaniæ ciuitates, cui præfecit Desiderium nepotem suum, qui tunc temporis in Narbonensi habebatur, Aliam partem versus Aufonam contra eos, qui fauentes Paulo in Celtiberia rebellarant. Tertiam vero per viam Tolosæ versus Narbonam, Biterram, & Agatham destinauit. Rex autem cum potiori multitudine eam manū, quæ per Aufoniam iuerat, sequebatur. Sed quia inimicus bonorum operū semper nititur in bonis operibus Zizaniam

Calagurra.

Oscam.
Aspa.

Rutheni
Alba.
Aufonam
Celtiberia
Narbona
Biterra.
Agatha.

LIBER,

Barcino.

Gerunda.

seminare, quidam de exercitu rapinis, & adulterijs delectati, etiam domos incendijs consumeabant, quod Rex iustus ita acriter vindicauit, ac si læse maiestatis criminis essent rei, vt cæteris fieret exemplum, ne similia attentarent, & alloquens exercitum perorauit. Cum bellum immineat non licet illicitis implicari, quia Dei benignitas est omnis immundiciæ execatrix. Cauendum est ergo ne Dei iudicium facinoribus prouocemus, & non viribus hostium, sed nostris sceleribus consternamur, & quod Gothorum gloria armis efficere consuevit, nostris excessibus amittamus, & ego, qui præsum, merito confusione subiaceam, si impunita facinora derelinquo. In domino igitur confidentes, purgati a crimine procedamus. Cumq; Barcinonem peruenisset, quæ erat vna de rebellantibus, eam incursu celeri acquisiuit, & eadem capiens satellites repugnantes, scilicet Euredum, Pompedium Guntifredum, Vulsum diaconum, & Naufredum. Deinde Gerundâ incursu simili subiugauit, vbi fuere ei litere presentatæ, quas Paulus proditor amatori eiusdē vrbs Antistiti miserat sub his verbis. Audiui quod Rex Bamba cum exercitu ad vos venire disponat, sed tua prudentia non conturbetur, nec enim hoc fieri puto, & tamen quem primum de nobis ambo ibi tua sanctitas cum exercitu viderit accedentem, ipsum se credat habere dominum, & in eius debet persistere charitate, hæc miser scripsit nescius, quod contra se iustum iudicium proferebat. Vnde & verba rescripti Rex Bamba considerans dixit ei: Non in his scriptis Paulus a semetipso locutus, sed nesciens prophetaſſe.

De transitu Pyrenæi. Caput. V.

Illiberri.

vultuaria.

Libya.
Libyaca
strum.

Sardoniam.

Narbo.

Biterre.

LGRESSVS itaq; Princeps a ciuitate Gerunda conferto exercitu venit ad municipium Pyrenæi, quod Cauco liberi nuncupatur, vbi est portus maris nauigantibus commodus, & securus. Ibi etiam Pyrenæus mari finitur, & castra alia Vultuariâ & Libyam sibi subiecit, quæ quidem castra auro, & argento, & sericis, & bonis alijs abundabāt, quæ omnia exercitui aduenere, glorioso principe manus ab his omnibus continēte. Vnde & ad seruiendū sibi animos omnium inflammabat. Cumq; ad castrum Libyæ, quod est caput Ceretaniæ peruenisset, Hyacinthus Episcopus Elenensis cum Aragiselo sibi castrū capere nitebatur, sed nec castrū capere potuit, nec Bambæ Principis manus euasit. Missisq; duobus Ducibus cum parte exercitus, Rex Bamba castrum, quod Clausura dicitur, eisdem decertantibus occupauit, captis ibidem Ranosindo, & Hildigiso cum multo agmine perfidorum, qui ad defensionem castrī conuenerant fastuosi, quod ijdem duces post terga manibus alligatis glorioso principi presentarunt. Victimirus etiam vnus ex perfidis, qui se in Sardoniam receptarat, relicto castro aufugit timidus in Narbonam, & Paulo vsurpato principi facta Bambæ Principis nunciauit, qui corde solutus, vt fuerat particeps factionis, sic fuit etiam & timoris. Vnde & a Narbona fugiens seruili animo consternatus, aduentum Principis non sustinuit expectare, & Victimiro, qui a Sardoniam fugerat, tuitionem Narbonæ comisit relicto ibi Ranimiro Pseudoepiscopo, Argemundo, & Gultricione primicerio, qui etiam Ranimirus viso exercitui, ante quam ciuitas inciperet expugnari, fugam petijt, sed mox in territorio Biterreñ. capitur, & reduci-
tur fugitiuus. His igitur munitionibus occupatis gloriosus Bamba fatigatum exercitum, & manum, quem per Tolosam miserat recollegit, & se, & suos donans quieti, biduo ibi mansit. Cumq; exercitus vndiq; conuenissent, manū vnā milit per mare, vt Narbonam nauali impetu coarctarent. Ipse vero quatuor præmisit

Principes cum electo exercitu armatorum, qui Narbonam machinis impugnarent. Cumque ad muros urbis Principes peruenissent, secundum legem oblata pace salutem, si se Regi redderent, pollicentur. Victimirus autem, qui pro Paulo inibi rebellabat, coepit Regem conuictis lascissire, & cæteris mortis periculum, & Pauli potentiam minitari. Quod Gothorum animositas impatiens tolerare, incanduit animis, & ora blasphematum iaculis impetiuit, immanis utrinque pugna confertur, & alternatim sagittarum immissionibus impetuntur, & dum ab utrisque fortiter agitur, a Regis exercitu tot lapidum ictibus ciuitas infestatur, ut videretur omnibus quasi alluione grandinis subuertenda. per quatuor enim fere horas a fundibularijs sic fuit ciuitas infestata, ut nec quidem respiraculum superesset. Tunc Gothorum agmen virtute magnanima dilationem victoriae non preestolans, ad portas urbis fiducialiter accesserunt, & succensis portis ingressi sunt ciuitatem. Tunc Victimirus ingressu Gothorum turbatus, in ecclesia beate Virginis se recepit, plus gladio, quam manu tenebat, se iactans defensurum, quam reuerentia aræ sacrae. Vnus autem de exercitu audiens eum verbis superbie intonare, sumpta tabula inuasit eum: sed miser, & vilis corde dissoluitur, & in terra cadens viuus capitur, & priuatus gladio, quem tenebat, victus ducitur, & cum his, quibus urbem tueri decreuerat, flagellis durissimis flagellatur. Ciuitate itaque triumpho nobili iam obtenta, & multis bellatoribus communita Biterram, & Agatham ciuitates victoria simili subiugarunt, comprehensis Agathæ Vilismundo Episcopo, & Aragisclo, & Ranolindo germano Episcopi Vilismundi. Post hæc contra Magalonam suas acies direxerunt, quod audiens Gumildus Pseudopontifex eius urbis, qui tunc aderat proditoris conscius, mente & animo consternatus fugam inijt, & ad Nemausum Paulus peruenit, Rex autem Bamba urbem exercitu circumfuso, & nauali prælio sic arctauit, quod Magalonam simili victoria subiecit pariter, & muniuit.

Biterra.

Agatha.

Magalona.

De aduentu exercitus ad Nemausum.

Caput. VI.

OST hæc contra Nemausum Gothorum acies diriguntur, prima acies quatuor ducibus cum magno bellatorum agmine commendatur, in qua erat robusta iuuentus fere triginta millium pugnatorum, & isti seduli præcursores Regis exercitum præcedentes in ortu auroræ Nemausi conspectibus, aduenerunt coram oculis conclusorum clari nobilitate animorum, pariter & armorum. Erat autem Paulus Nemausi cum complicibus factionis, & cum Francorum exercitu in auxiliū aduocato. Verum in eadem ciuitate cum Paulo erant poriores, & qui tadium eius perfidiae pertinaciter adhæserunt, donec cum ipso facti degeneres perierunt Gumildus Episcopus, Fruiscus, Flodorarius, Victimirus, Ranemundus, Adosyndus, Adolphus, Maximus, & Gothila, & alia peccantium synagoga quasi stuppa pertinacia simili colligata. At ubi venientem Regis exercitum conspexerunt, cum paucos crederent, in campo configere decreuerunt, sed suspicantes insidias superesse, eligunt in urbe rei exitum præstolari, præsertim cum crederent peregrina auxilia citius aduentura. Vbi autem terris solis claritas est infusa, tubis clangentibus coepit Gothorum exercitus muros urbis acriter impugnare, & eos etiam, qui erant in urbe fundis, iaculis, & sagittis exicialiter coarctare, & pugna simili, qui interius resistebant, exterio-rem exercitum impetebant, & æquali certamine tota die, & tota nocte crudeli Marte vndique concertarunt. Vnus autem conspiracy partis particeps eminus ex muro proloquens, talia proclamauit. Quid hic, inquit, pugnae insistitis mori-

d ij

Vādemis
rus.

turi? cur ad lares proprios non redditis? cur ante tempus vitæ dispendium procu-
ratis? cur prærupta montiū, concaua vallium, condensa nemorum, aspera collium non
requiritis? ut cum auxiliū nostrī aduenerit fortitudo; possitis ibi saltem admodicū vitæ
dispēdio prouidere; nec ut terream sic peroro: sed vestrę miserię condescēdo. Iminent
enim auxilia aduenticia, quę tanto vos durius extirpabunt: quanto virtute & multi-
tudine præminebunt, & tertia dies est hodie: ex quo ab illo exercitu huc adueni. Nec
enim vestro principe confidatis: quem vobis ostendam a nostris auxiliatoribus capti-
uatum. Non ergo expedit pro eo vltius decertare: quem forte iam constat no-
strorum gladio interisse: & cum nostra victoria vos inuoluerit: spes vobis ve-
nię nulla erit: nec hæc dicens bellantes terruit: sed ad pugnam potius animauit: ad-
murumq; viriliter accedentes pugnam acuunt acrius dimicantes. Et tunc ad Regem
Bambam nuncios destinarunt: ut exercitus in auxilium properaret: ne forte ad-
uersę partis auxilia præuenirent. Auditis nuncijs in noctis initio Rex Bamba præ-
misit cum Vandemiro duce decem millia pugnatorum, qui tota nocte gradu pro-
pero incedentes in ortu diei ad eos, qui Nemausum obsederant, aduenerunt, &
quanto obsessores creuerunt animi, tantum obsessis elanguidis fuit demptum.
Cum enim viderunt hostibus exercitum accreuisse, existimarūt Bambam Principem
aduenisse. Cumq; Paulus in quandam turrē, ut exercitum conspiceret, ascēdisset,
deiectus animo sic est affatus. Aemulum meum video aduenisse, quem in suis dispo-
sitionibus recognosco. Hæ sunt vires, hæc potentia, hic exercitus, nec habet amplius
quid spectet, nihil est, quod de cetero timeatis. Famosa enim Gothorum virtus, qua
gentibus præminebat, penitus iam defecit, quia præliandi desuetudo torpore confecit,
quos consuetudo assidua virtute præfecit. Et si ad certamen veniremus, facti degene-
res potius fugient, quam resistent. Ad hæc ex suis aliqui asserebant, Regem sine ve-
xillorum insignijs non venire. Ad quod Paulus, Ideo, inquit, sine insignijs adue-
nisse, ut putaremus adhuc alium Regis exercitum superesse, & hoc fraude agitur, ut
quos bello non sufficit, dolis euiret. Hæc Paulo dicente cœpit tubis regalibus ex-
ercitus concrepare, & urbem varijs insultibus infestare, sed qui intus erant, licet alia
iactarent, plus de muri fortitudine, quam de suis viribus confidebant. Unde lapi-
dum, & iaculorum iniectiōibus insistebant, & ingeminantes certamina rediuiua
plus ipsi, quam exterior exercitus lædebantur. Cumq; pars Pauli sagittis, & fun-
dis, & spiculis, & vulneribus grauiter vrgeretur, iam timore affecti, & animo con-
sternati Paulo dixerunt. Non videmus Gothorum audaciam decreuisse, non stre-
nuitatem in eorum aliquibus defecisse, sed instans magnanimitas hoc cōfirmat, quod
gentis illius antiqua nobilitas asseuerat, & plagarum & vulnerum profunditas.

Iam nos docet a quantis viribus infligantur, & excussio iaculorum non prius per-
cutit, quam extinguat, iactus lapidum simul vulnerat, & occidit præter instantiam
sagittarum, quibus nequeunt arma resistere, vel cautela. Quorum Paulus dum
verbis trahitur desperationis iaculo figebatur.

De irruptione Nemausi, & desperatione Pauli. Caput. VII.

EXERCITVS itaq; Regis Bambę reputās tardū si victoria in cra-
stinuum differatur, accensis animis concitati fere vsq; ad horam nonam
muros fortiter impugnarūt, portas vrbis ignibus succenderūt, & muros
irrumpunt, & in plerisq; locis aditu patefacto occupant ciuitatē. Cūq;
inclusi non possent ferocitatē intrātium tolerare, in præsidium confugiunt

arenarum, quod a Gothis fuerat antiquitus contra Romanorum potentiam obfirmatum, sed viri exercitus persequentes v[er]o ad presidium cedere non desistunt, adeo quod omnia fere habitacula, & platee plene iacent cadaueribus mortuorum. Aliqui tamen de vulgo, qui preda insistere nitebantur, aduerso gladio perierunt. Cumq[ue] in parte Pauli dissensio oriretur, eo quod incolae prodicionem in suorum aliquos retorquebant, mutuis se vulneribus concidebant, & adeo inualuit ista caedes, quod licet ipse Paulus quendam esse de suis vernulis acclamaret, de manibus ferientium non potuit liberare.

Vnde & factus contemptibilis tam ipse, quam sui, qui cum eo ab Hispania venerant, ab omnibus incolis suspicioni, & despectui habebantur. Verebantur enim ne in suis capitibus admissam Bambae principis gratiam procurarent. Vnde & rediuiua concertatione concisi mirabili spectaculo caterua prosternitur perfidorum, & qui Gothorum euaserant vim armorum suorum gladijs ceciderunt, ita vt penetralia, & abdita cadaueribus essent plena, aliqui etiam letali vulnere sauciati mortuorum effigiem simulant. Paulus autem talia videns tyrannidis ferocitate deposita, magna cordis miseria arctabatur, cum nec posset hosti resistere, nec ciuib[us] subuenire. Vir autem quondam de familia Pauli calamitati copatiens, inquit Paulo. Quid agis? ubi sunt consilarii, qui te ad tanti ludibrii spectaculum perduxerunt? Quid tibi profuit contra Regem, & tuos insurgere, cum nec te, nec tuos valeas adiuuare? Hec vir ille insultandi animo haec dicebat, sed memor beneficii ex compassionis amaritudine loquebatur. Tunc Paulus orauit, vt dolori confusionem non admisceret, & illico vir ille in gradu marmoreo, ubi talia proferebat, a Pauli militibus est occisus, licet frequenti lachryma Paulus diceret esse suum, & vt parceret, flagitaret, sed neglitur contemptui habitus, quasi continuo moriturus. Tunc Paulus omnino desperans, quae superbe praesumpserat regalia deposuit ornamenta, & ea die reuoluto anno, hoc est, in Kalendis Septembris, qua religiosus Bamba fuit ad regimen sublimatus, ea die fuit eruptio ciuitatis, & Paulus regalibus spoliatus, coronam deposuit cum fortuna. His igitur malis Paulus proditor tabefactus tertia die postquam deposuit regni culmen, suis loquitur, vt mortis vale, aut vite consilium sibi darent.

De legatione Argebadi Episcopi ad Regem.

Caput. VIII.

IN C omnes comuniter flagitant Argebadum Antistitem Narbonensem, vt regi occurreret veniam petiturus. Hic eorum actibus non consensit, sed coactum duxerant a Narbona, & tamen pietate solita condescendens suscepit officium supplicandi, & celebratis diuini mysterij sacramentis, eisdem sacris vestibus, cum quibus Deo immolauerat, quarto ab vrbe milliaro exiuit obuiam Principi venienti. Et cum ad Regis praesentiam peruenisset, de equo descendens coram maiestate regia se prostrauit, quem Rex, vt vidit, pietate motus illico substitit, & iussit a terra Pontifice eleuari, & Pontifex voce flebili Principi supplicauit eiulans, atq[ue] dicens Peccauimus, inique egimus, nec tanti Principis venia digni sumus, cum sit nostra iniquitas non tantum terrae, sed caelo etiam reuelata, quia & promissae fidei pacta fregimus, & lese crimen incurrimus maiestatis, sed pietatis tuae clementia condescendat, & praestet venia, quod petitio non meretur, vt ad internitionem mucro non seuiat, & gladius reliquias non extinguat, & saltem remaneat seminarium incolarum. Iube ergo cessare a sanguine, quia pauci euasimus, & pro paucis veniam postulamus, si enim cito non peperceris, non supererit cui parcas. Regis clementia his comota vitam omnibus pollicetur salua iusticia tantae culpae. Pro tanta gratia Praesul letus

d in

Pauli de
spicatio.

Argeba-
dus anti-
stes Nar-
bon. p[er] se
& a[li]is, q[ui]
ab exilio
euasunt,
veniam Re-
gi petit.

LIBER,

addidit supplicare, vt ad iusticiam condonaret. Sed Rex inquit, quod iam dixi penitus obseruabo, sed condiciones alias non admitto: tibi autem soli sufficiat me in omnibus pepercisse. Rex itaq; propter nimiam instantiam aliquantulum indignatus properauit ad arenarum praesidium capiendum. animosus eo quod audierat Francorum auxilia aduenire. Rex itaq; cum exercitu procedente armorum fulgor ex Solis reuerberatione praefulgidus terram quasi splendore duplici radiabat, & tantus erat decor exercitus, quod vix posset ei aliqua gloria comparari, cum maiores, mediocres, & iuuenes sic procederent ordinate, vt nullus esset, qui a suo ordine dissideret, & specialibus vexillis quolibet acies signabatur, fertur etiam angelorum praesidia affuisse, & multis videtibus pugnantium animos erexisse. Cumq; duae manus, quae secum aderant, & illa quae in Aquitaniam iuerat Principi aduenissent vno ab vrbe stadio visione iam anglica roboratus dispositis aciebus corda suorum ad bellum exitat perfidorum. Inualuerat quippe rumor Francos, & Saxones, qui in subsidium venerant obsessorum ad belli dubia se parare, sed cum nil esse Princeps strenuius comperisset, nisi quod aliqui, qui nuper aduenerant talia iactabant, mox precepit, vt de caueis arenarum proditores cum sibi fauentibus abstrahantur, vt viui Principi presententur. Bellatoribus autem iussa complentibus Paulus cum complicibus mox extrahitur de abditis arenarum, & per murum fune depositus a duobus Ducibus capillis tractus, & ludibrio habitus Principi presentatur. Quo viso Rex magnificus prorumpens in lachrymas coepit Regem omnium collaudare, & protensis in coelum manibus proclamauit: O Rex omnium te collaudo, qui humiliasti superbum, vt vulneratum, & in brachio virtutis tuae aduersarios dispersisti. Sed mox Paulus, vt faciem Regis vidit, soluto cingulo, quo cingebatur, super terram coram Regis pedibus se prostrauit, & collum cingulo proprijs manibus alligauit. Iam enim exanimis, & pauore perterritus quid faceret ignorabat, qui paulo ante se viderat gloriosum. Cum itaq; ante Principem Paulus, & complices sic iacerent, Regis compassio, inquit, ita. Cur ad tantum malum vesaniae prorupistis, vt malum pro bono beneficio redderetis? vitam dono, sed sub arcta custodia praecipio conseruari, donec de vindicta iudicium agitur. Tunc traditi sunt per exercitum certis custodijs deputati. Francos autem, & Saxones, qui capti fuerant, iubet mitius pertractari. Erant enim nobiles, & stipendio non odio traherentur, quos omnes post diem octauum decimum datis muneribus suis terris restituit manumissos.

angelorum
praesidia.

Regis com
pallio.

Sanctus
Foelix.

POST haec autem Rex condolens dirutae ciuitati praecipit muros cum instantia reparari, & incensas ianuas renouari, & occisorum corpora sepeliri, & vulneratos medicorum officio confoueri, & thesauros omnes, qui capti fuerant, solerter inquiri, & cum diligentia custodiri, non cupiditate illectus, sed sacrorum reuerentia prouocatus. Proditor enim Paulus timens ne aerarium, quod a Rege susceperat, sibi deficeret, sacrorum spolijs aerarium augmentauit, & vasa aurea, & argentea, quae habere potuit, de thesauris domini sacrilegus infiscauit, & coronam auream, quam Recaredus Princeps deuotissimus Gerundae ad altare beati Foelicis obtulerat, Velanus Paulus suo capiti usurpauit. Rex ergo Bamba sacra vasa, quae potuit reperire, praecipit suis ecclesijs redonari. Tertia feria post victoriam Paulus cum alijs, qui erant custodiae deputati, ligatus Principi exhibetur. Cumque vinculatus cum suis tribunali adisteret: Adiuro te per fidem, inquit Princeps, vt si te laesi

in aliquo, aut tibi malum occasione maliciæ procuraui; hic edifferas coram cunctis, ut contra me tantum facinus cogitares, & regni etiam apicem attentares.

Mox Paulus coram omnibus protestatur, se a principe nunquam læsum, nec in aliquo molestatum, sed suis beneficijs plus merito exaltatum, & quod fecerat, instinctu diaboli se fecisse, similiter & omnes factiones complures responderunt. Tunc iubentibus senioribus, & viris illustribus ex iudicio palatino, qui iudicialiter assisteant, prolatum est instrumentum Toleti confectum, in quo, sicut superius diximus, Paulus fidelitatem sicut alij, Regi, & patriæ iuramento, & subscriptione manus propriæ roboravit. Allatæ sunt etiam, & relectæ condiciones, quibus iurare populum sibi fecit, ut ei inseparabiliter adhærerent, & ei fideliter obedirent, & tanquam principem observarent, & contra Regem Bambam, & defensores illius efficaciter adiuuarent, & contra deiectionem eius, vel periculum usque ad effusionem sanguinis totis viribus dimicarent, & gloriosum Bambam infaustum Regem in concione sua sententialiter iudicarunt. His condicionibus, & electione Bambæ in commune perlectis a senioribus, & viris illustribus iudicati sunt sententialiter Paulus, & sui Regis, & patriæ proditores, eo quod in Regis mortem, & patriæ exterminium coniurassent, unde & capitali sententia condemnantur. Sed Rex verax, promissi non immemor, præcepit eis vitam, sicut Archiepiscopo promiserat, conservari, sed devaluationis obprobrio tunc confusos effossis oculis præcepit in vinculis custodiri.

Paulus
proditor

De fuga Lupi ducis, & metu Francorum.

Caput. IX.

TERVM rumor increbuit ex aduerso Francos, & Teutonicos contra Regem quantocius aduenire. Quod Rex memor antiquæ iniuriæ suæ gentis gratanter accepit, experiri cupiens contra Francos.

Vnde & aliquandiu expectavit. Sed falso rumore penitus expirante, deliberavit cum eis in eorum finibus experiri. Sed quia pacta pacis cum Rege Francorum intercesserunt, noluit pacis fœdera violare, & tamen Francorum vrbes, quæ magnis munitionibus preminebant, aduentu Regis in Galliam Gothicam iam audito, ab eius facie timuerunt, & propriū excidium deplorantes, a proprijs sedibus recesserunt, vitæ suæ latebrosis subsidjs providentes.

Cumq; Rex Francorum a vastationis proposito iam cessasset, & Nemausensem urbem fossatis, & muris fortissimis restaurasset, nunciatum est ei Lupum Ducem de nobilioribus Franciæ Biterrensem territorium deuastare. Quod Rex audiens cum exercitu properans Lupi fugam voluit præuenire. Sed cum Lupus iuxta villam, quæ Asperianum dicitur, regressum principis audiuiisset, tanto timore fugæ periculum meditatur, ut sui sibi, & ipse suis viderentur penitus iam deesse, & partita fuga omnes sine comitatus solatio aufugerunt, prædas, & spolia, & diuitias, quas attulerant, hostibus reliquerunt, & multi, quibus timor abstulit alas, capti postea rem auferunt, & tanta fuit celeritas fugientis, quod non potuit consequi studium subsequens, & sic fugerunt ad abscondita latebrarum, quod pauci, aut nulli potuerunt inueniri.

Lupus

Asperia
num

De reformatione prouinciæ Narbonensis, & reditu Regis in Hispania.

Caput. X.

d iij

Rutenū
Alba.

Canebat.

Helena.

EVGATO itaque Lupo duce, princeps victor foelici regressu Narbonam peruenit, & disponens de prouincia Narbonensi, & de Ruteno, et Alba ciuitatibus, quę tunc ad eam ciuitatem pertinebant, pręcepit diruta restaurari, & eos, qui ob metū discidiū fugerant, reuocari, & consuetudines indebitas in melius immutari, & omnia loca a malis vsibus reformari, & locis debitis rectores, qui clămenter agerent deputari, vt terra tantis sordibus deformata quasi nouo baptismo purgaretur, Pręcepit etiam, vt Iudæi, quos Hildericus vocauerat, ab illis finibus pellerentur, statutum omnium pacis concordia roborauit, & radicem rebellionis, & schismatis penitus extirpauit, & dimisit ibi manum validam fortium bellatorum, Francorum pręlia non formidans, immo potius vilipendens, cum nullus esset principum vicinorum, qui cum eo pręsumeret concertare. His omnibus prouide ordinatis, disposuit in Hispaniam remeare. Cumq; ad locum, qui Canebat dicitur, peruenisset, concione totius exercitus conuocata, omnibus grates refert, quod tam fideliter, tam viriliter, & tam strenue sibi in omnibus astitissent, & quod eorum pręlijs tam cito rebellia subiecisset. Vnde & imperterritus animo princeps clămens cunctos absoluit, dans licentiam, & sumptus itineris, vt quo placeret itinere rem carēt, ipse quoq; Helenam veniens, biduum ibi mansit. Inde q; veniens in Hispaniam sexto mense a suo recessu redijt gloriosus, & quarto fere milliaro ab vrbe regia Paulus cum socijs factionis decal uatis capitibus, ralis barbis, pedibus denudatis, indutis saccis, camelis impositi, & Paulus confusionis potior corona picea cornoatus, sequente longa deductione suorum, quos cecitas, & proditio deducebat, facti omnibus in derisum, & ludibrium, in obprobrium & cachinnum, urbem ingressi sunt Toletani, & carcere deputati, vt qui supra se nequiter leuauerunt, sedeant solitarij, & tabescant.

De reparatione vrbis Toletanę.

Caput. XI.

Conci-
lium. xi.

ecclxx. nā
ues Ara-
bum.

POSTQVAM igitur Rex cum triumpho nobili fuit sedi regię restitutus, ceptra regni meditans eleganter, ciuitatem Toleti muro, & exquisito opere renouauit, quam & opere sculptorio verlificando prętitulans hoc in portarum epigrammatibus stilo ferreo in nitido, lucidoq; marmore fecit scribi. Erexit factore Deo Rex inclytus urbem Bamba, suę celebrem protendens gentis honorem.

In memorijs quoq; martyrum, quas super eisdem portarū turribus titulauit, hoc similiter exarauit. Vos domini sancti, quorum pręsentia fulget. Hanc urbem, & plebē solito seruate fauore. Hic anno regni sui quarto in Toletana vrbe beatę Marię semperq; virginis atrio in secretario post transactos octo & decem perturbatio- num, & diuersarium cladum annos, concilium salutis parauit, & istud fuit concilium vndecimum Toletanum sub Quirico vrbis regię primate. Interfuerunt huic concilio sedecim Episcopi, & multi vicarij absentium Episcoporum, cum quibus & tempora absq; concilio prętereuntia deplorarunt. In hoc vero concilio consolatio- nem cum tantis viris recepit, & ibi fuit tunc illud concilium constitutum, vt vicini Episcopi singulis per annum mensibus in vrbe regia debeant commorari. Huius tempore ducentę septuaginta naues Arabum ad litus Hispanię peruenerunt, cumq; cædes, & vastationes agerent, & ad Regis noticiam peruenisset, misso exercitu bella-

torum ilico capiuntur, & naues incendio concremantur, & pars potior aduentorum gladio detruncantur, & pars alia captiuatur, & sic exercitus ad Regem cum gloria est reuersus. Tempore autem Cindasuindi Regis ex Græcia vir aduenit nomine Ardausti, qui ab imperatore suo expulsus, mari transuectus in Hispaniam est adductus. Ardaustus.

Quem Rex Cindasuindus suscepit magnifice, & consobrinam suam ei matrimonio copulauit, ex qua suscepit filium, quem Eruigium nominauit, qui Eruigius in palatio nutritus processu temporis honore comitis sublimatur, mortuoq; Cindasuindo in superbiam eleuatur, & contra Regem Bambam factionem incepit callide cogitare, & Regis potui ingessit herbam, per quam Regis memoria turbaretur. Cumque Quiricus Episcopus vrbis Regiæ, & optimates palatii intelligerent Regē memoria destitutū, & causā penitus ignorarēt, ne Rex Catholicus sacramētis fidei fraudaretur, statim confessionis, & poenitentię antidotum obtulerunt, & Rex gloriosus deuote suscepit, & religionis habitum postulauit, & ad monasterium conuolauit in villa, quæ Pannis plica dicitur, & ibi creditur tumulatus, & vixit in regno annis nouem, & in monasterio annis septem. Eruigius.

De regno Eruigij, & Iuliano Pomerio.

Caput. XII.

HIC succedit Eruigius, eo quod esset Recensuindi sobrinus, sed tyrannide non de iure. Reliquerat enim Recensuindus filium paruulum Theodophredum, cui regni successio debebatur. Cœpit autem regnare Eruigius æra septingentesima vicesima tertia, & regnauit annis. VII. Hic Cifilonem filiam suam magno viro Egicæ Bambæ principis consobрино dedit vxorem propter Recensuindi filium Theophredum, ne regni eius primordia impediret. Huius in tempore fames valida Hispaniam pro parte depopulauit. Hic anno regni sui primo procurauit fieri concilium duodecimū Toletanum quinto idus Maij, in quo fuerunt triginta quinque Episcopi cum inexstimabili clero, & Christianorum collegio laicorum, & hoc concilium fuit sub Iuliano vrbis Regiæ primate, & subscripserunt Iulianus Hispalensis, Luiba Braccharensis, Stephanus Emeritēsis, & suffraganei, & vicarij Absentium praelatorum. Anno quarto flauij Eruigij principis fuit celebratum tertium decimū concilium Toletanū sub eodem Iuliano primate, & interfuerunt Episcopi numero quadraginta octo, Luiba Braccharensis, Stephanus Emeritenensis, Spandus abbas agens vicem Tarraconensis, Pacatus abbas agens vicem Sumphredi Narbonensis, & alij Episcopi Hispaniæ, & Galliæ cum vicarijs absentium vices agentibus. Quartum decimum concilium Toletanum fuit anno quinto Flauij Eruigij sub Iuliano vrbis Regiæ primate, subscribentibus Vitaliano Cypriani Tarraconensis Metropolitanici vicario, & Ioanne abbate Sumphredi Narbonensis archiepiscopi vicem agēte, & Maximo abbate vicario Stephani Metropolitanici Emeritenensis, Recisindo vicario Luibæ Archiepiscopi Braccharensis, Gaudentio vicario Florisindi Archiepiscopi Hispalensis, & subscripserunt sedecim Episcopi, & alij vicarij absentium praelatorum. Et fuit celebratum hoc concilium die dominico duodecimo K. Decembris. In cuius tempore iam Iulianus Episcopus dictus Pomerius ex traduce Iudæorum, vt flores rosarū de inter vepres spinarū productus omnibus mundi partibus in doctrina Christi manet præclarus, qui & iam a parentibus Christianis progenitus splendide in omni prae- Theodophredus. Cifilone.

Concilium. xij.

Concilium. xij.

Concilium. xij.

dentia Toleti manebat edoctus, vbi & post modum episcopatu extitit decoratus.

De regno Aegice.

Caput. XIII.

xxi. dcc.
xxx.

Narbo.

xv. concilium.

xv. concilium.

xvi. concilium.

xvii. concilium.

AEGICA gener, & successor Eruigij post mortē eius ad regni Gothorum assumitur principatum æra septingentesima trigesima, & regnavit annis decem, & cum filio annis tribus, sed isti tres anni patri non filio cōputantur, & ita in vniuerso regnavit annis tredecim, & dū regnū accepit, filiā Eruigie cōiuratione Bambæ abiecit. Hic Gothos morte fuit & odio persecutus. Huius tempore inguinallis plagæ necessitas inualuit in prouincia Narbonensi, occasione cuius ad Narbonensem cathedram Episcopi pertinentes a Toletano concilio excusantur, ita tamen quod eiusdem sacri concilij instituta in singulis cathedralibus ecclesijs nuncientur, & admittantur, & si quis Episcoporum hoc non fecerit, & anathemate feriat, & quinta bonorum parte mulctetur. Anno regni eius primo quintum decimum concilium celebratur Toleti in ecclesia prætorienſi sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli omnibus Hispaniæ, & Galliæ Episcopis aggregatis beatæ memoriæ Iuliano clarescente sub sexagenario numero Episcoporum, & multiplici Christianorum collegio in circuitu assistente. In quo pro diuersis causis, & pro absolutione iuramenti, quod præfatus principi Eruigio noxaliter fecerat, exposcit synodum, vt solueretur a iuramento. Eius in tempore liber de tribus substantijs, quem dudum Romam miserat, primas sanctissimus Iulianus, & minus caute tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum ob id quod voluntas genuit voluntatem. Sed sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc concilio ad exactionem præfati principis per oracula eorum, quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyterum, diaconem, & subdiaconem viros eruditissimos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis scripturis imbutos, cum versibus etiam adclamatorijs, secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperatoris. Quod Roma digne & pie recipiens cunctis legendum indixit, atq; Imperator ad clamando, laus tua Deus in fines terræ lectum sepius notum fecit, qui & rescriptum domino Iuliano per suprafatos legatos cum gratiarū actione, & cum honore remisit, & omnia, quæcumq; scripsit, iusta, & pia esse deprompsit, & fuit hoc quintum decimum concilium Toletanum celebratū anno primo Regis Aegice quinto idus Maij sub Iuliano vrbis Regiæ primate, & subscripserunt Sumpfredus Narbonensis, Floresindus Hispalensis, Faustinus Braccharenſis, Maximus Emeritēſis, Metropolitanus, & Sisulduſ vicarius Cypriani Tarraconensis, & alij vicarij Episcoporum, qui non venerant causa legitima impediti, & fuerunt præter vicarios sexaginta vnus. Anno sexto Flauij Aegice nonis Maij fuit celebratum sextum decimum concilium Toletanum sub Foelice vrbis Regiæ primate, & subscripserunt Faustinus Hispalensis, Maximus Emeritenſis, Vera Tarraconensis, Foelix Braccharenſis, Metropolitanus, & alij Episcopi suffraganei, & vicarij absentium vices agentes. Anno septimo Flauij Aegicæ Regis quinto idus Nouembris fuit celebratum septimum decimum concilium Toletanum in ecclesia sanctę Leocadiæ, vbi sanctum eius corpus requiescit in suburbio Toletano sub Foelice vrbis Regiæ primate, qui grauitatis, & prudētię excellentia nimia præpollebat, & subscripserunt Faustinus Hispalensis, Maximus Emeritenſis, Vera Tarraconensis, Foelix Braccharenſis, Metropolitanus, præter absentes, qui pro

se vicarios destinarunt. In quo concilio idem Rex præsentialiter adfuit, & coram omnibus humi prostratus se eorum orationibus commendavit, & tomum, quam manu tenebat primati, & concilio offerens super ijs, quæ ibi continebantur, sibi satisfieri postulavit, & hæc omnia in libro canonum plenissime declarantur.

De morte Aegice, & regno Vitize.

Caput. XIII.

IC Flavius Aegica tribus annis ante mortem Vitizam filium suum, quem ex Cislone susceperat, præfecit Galleciæ, quæ olim regnum fuerat Sueuorum, & præcepit, ut in Tuda, quæ est vna de amœnioribus Galleciæ ciuitatibus residiret, & illuc etiam Flauius Aegica Fasilam ducem patrem Pelagij, licet inuitum, exilio relegarat. Quem Fasilam Vitiza occasione vxoris fuste in capite vulneravit, ex quo vulnere mortu⁹ fuit iuxta Vrbicum, & ibi sepultus in villa, quæ Duodecim manus ab alijs Palatium appellatur. Post hæc Flavius Aegica propria morte Toleti moritur, & ibidẽ honorifice sepelitur. Cui successit filius eius Vitiza, æra septingentesima quadragesima, & regnavit annis nouem, qui patri succedens in solio, quamquam petulcus, clementissimus tamen fuit, & non solum, quos pater exilio condemnauerat, verum etiam quasi clientulos, ut restitueret, laboravit. Nam quod pater imposuerat graue iugum, ipse modice releuabat. Quos & pater patrio solo abdicauerat, ipse restituens scelici statui redonabat, & postremo conuocatis omnibus cautiones instrumentorum, quas pater in dolo confecerat, ipse in conspectu omnium digno incendio concremauit, & non solum liberos reddidit ab insolubili vinculo cautionum, verum etiam omnia restituit, quæ Aegica infiscarat, & expulsos officio restituit palatino. Hic in ecclesia sancti Petri, quæ est extra Toletum cum Episcopis, & magnatibus super ordinatione regni concilium celebrauit, quod tamen in corpore canonum non habetur. Cumq; Vitiza circa initium optime inchoasset, ccepit postmodum flagitiosius se habere, & Pelagium filium Fasile ducis Cantabriæ, qui postea contra Sarracenos cum Asturibus rebellauit, ob causam patris, quam prædiximus, ab vrbe regia cœgit expulsam, & cum antea petulanter ageret in occulto, iam nunc luxus impudiciam publicat in aperto, & laxatis habenis nulli vitio se subtraxit, & vrinam solus in suis sordibus perijisset, ne nobilitatem Gothorum cleri, & populi suis immundicijs infecisset. Ad tantæ enim perditionis & dissolutionis peruenit cumulũ, ut plures vxores & concubinas ad satietatem libidinis insimul detineret, & exemplo simili viros illustres, & potiores Gothorum ad similia facinora inducebat, quorum exemplo in minoribus populi peccata similia inundabant. Per idem tempus Gundericus Toletanæ Sedis primas sanctimonie dono illustris habetur, & in multis mirabilibus clarior celebratur. Huic successit Sinderedus Episcopus vrbis Regiæ primas, vir sanctimonie studio clarus, & duravit vsque ad tempora Roderici, & sub isto fuit perdita ciuitas Toletana. Hic viros longeuos, & honorabiles, quos in ecclesia Toletana repererat, post mortem sancti Felicis & Gunderici decessorum suorum zelo sanctitatis, licet non secundum scientiam, ccepit grauiter infestare, & hoc ad instictum Vitize, qui propter sui nequitiam eorum iustitiam timebat.

Gallecia.
Sueui.
Vrbicum
Duodeci
manus
palatium

æra. dcc.
xl. dccij.

De facinoribus, & fraudibus Vitizæ.

LIBER
Caput. XV.

Tingi.
Rhoda-
nus.

Damien-
sis.

ERVM quia ista sibi in facie resistebant, propter vexationem pontificis ad Romanum Pontificem appellabant, Vitiza facinorosus timens ne suis criminibus obuiarent, et populum ab eius obedientia reuocarent, dedit licentiam, immo præceptum, omnibus clericis, ut uxores, et concubinas vnā, et plures haberent publice iuxta libitum voluptatis. Et ne Romanis constitutionibus, quæ talia prohibent, in aliquo obedirent, & sic per eos populos retineret. Tanta igitur temporibus facinorum alluuio inundauit, ut fere Gothorum strenuitas, quæ consueuerat regnis, & gentibus imperare, in viciorū altitudine iam submersa omnibus abominationibus subiaceret. Itaque Gothorum, Hispanorumque regnum diffusum magnitudine dominabatur a mari vsque ad mare, & a Tingi ciuitate Aphricæ, vsque ad Rodanum suæ sceptræ propaginis dilatauit, excelsum nobilitate, largum abundantia, deuotum religione, pacificum vnione, clarum conciliorum eloquentia, Episcoporum frequentia, religiosorum reuerentia, sanctorum pontificum Leandri, Ildori, Helladij, Eugenij, Ildelsoni, Iuliani, Fulgentij, Martini Dumien-
sis, Idaliij Barcinonensis, Talonis Cesaragustani clara doctrina, & Zazei Cordubensis, profunda philosophia. Sed quoniā humani generis inimicus, humano generi non desinit inuidere, seminauit in potestate superbiam, in religione acidiam, in pace discordiam, in abundantia luxuriam, in solertia ignauiam, adeo ut sic ut populus, sic & sacerdos, sic ut impij, sic & princeps, qui cum pro suis iniquitatibus timeret expelli, muros præcepit dirui ciuitatum præter paucas, quarum muros destruere formidauit, & arma ferrea in vomeres commutari, ut quasi omnibus conuiuens illicita, videretur quietem, & pacem, & licita procurare. Ipse tamen dolose agebat, ne possent sibi resistere qui volebant eius sceleribus obuiare. Alluione ergo voluptatum in tota Hispania inundante Vitiza principe maiestatis oculos prouocante, repleta est terra iniquitate.

Omnis quippe caro corruerat viam suam, & qui optimus, quasi paliurus, & qui rectus, quasi spina de sepe.

De causis dissensionis, propter quas fuit destructio Hispaniæ subsecuta.

Caput. XVI.

Corduba

ED quia dominus voluit Gothorum gloriam incuruare, Sathan immisit in pacem, quam simulauerat Vitiza. Cum enim Theodofredus filius Recensuindi, qui in etate paruula a patre fuerat derelictus, & in iuuenili etate placidus, elegantis formæ, & indolis gratiosæ ab omnibus amaretur, timens Aegica pater Viticæ ne iuuenis tanti generis, & tantæ spei ad regni fastigium aspiraret, a proprijs finibus Cordubam exilio relegauit. Cumq; sibi mansio Cordubæ placuisset, ibi palacium miræ fortitudinis fabricauit, quod & filius eius ætatis robore adolescens, & dilatauit, & obfirmavit, qui aliquandiu ibi moratus duxit uxorem de regali genere nomine Ricilonem, ex qua suscepit filium Rodericum.

Cum autem Vitiza regni gubernacula post patrem suum Aegicam suscepisset, æmulatione, qua pater, coepit persequi Theodofredum, donec captum utroq; lumine fecit

ne fecit orbem. Pelagium etiam, cuius patrem apud Tudam fuste peremerat, volebat poena simili condemnare, sed ad Cantabriam fugiens euasit furiam persequentis, quia volebat Dominus liberationis asylum in Hispaniis conseruare. Vitiza autem sacrorum Canonum inimicus Oppae fratri suo Archiepiscopo Hispalensi contraxit ecclesiam Toletanam, eiusdem ecclesiae inuente Pontifice Sinderedo, ut sicut ipse carnali, ita & frater spirituali adulterio foedaretur, & ut iniquitatem iniquitati adijceret, violatis priuilegijs ecclesiarum reuocauit Iudaeos, & maioris immunitatis, quam ecclesias priuilegijs honorauit. Sed quia iusto iudicio Dei agitur, ut auctores scelerum poenas subeant ultionis, de manu Domini duplicia susceperunt, qui pro simplicibus satisfacere noluerunt. Igitur Rodericus filius Theudofredi, quem Vitiza, ut patrem priuare oculis visus fuit, fauore Romani senatus, qui eum ob Recinsucindi gratiam diligebat, contra Vitizam decreuit publice rebellare, qui viribus praeminens cepit eum, & quod patri suo fecerat, fecit ei, & regno expulsum, sibi regnum electione Gothorum, & senatus auxilio vindicauit. Vitiza itaque plenus abominationibus, vacuus regno, orbis oculis, propria morte Cordubae, quo Theudofredum relegauerat exul, & Exrex vitam finiuit. Toda.
æra. dcc. lxx.
dcc. ix.

De regno Regis Roderici. Caput. XVII.

HORTANTE autem & adiuuante senatu, & adhuc Vitiza viuente coepit conregnare Rodericus ultimus Rex Gothorum. Anno Vltimo quarto, Arabum vero. XC. primo. æra. DCC. XLV. IX. Anno septimo Vitizae, & tantum tribus annis regnauit, Vno per se, duobus etiam cum Vitiza. Erat autem Rodericus durus in bellis, & ad negotia expeditus, sed in moribus non dissimilis Vitizae: nam & circa initium regni sui Vitizae filios Sisibutum, & Ebam probris, & iniurijs laceratos a patria propulsauit, qui relicta patria ad Recilam Comitem Tingitaniae ob patris amicitiam transfretarunt. Erat autem tunc temporis Toleti palatium a multorum Regum temporibus semper clausum, & seris pluribus obseratum, hoc fecit Rex Rodericus contra voluntatem omnium aperiri, ut sciret quid interius haberetur, putabat enim thesauros maximos inuenire, sed cum aperuit, praeter vnam arcam repositam nil inuenit, qua aperta reperiit quendam pannum, in quo Latinis literis erat scriptum: Quod cum contingeret seras frangi, arcam, atque palatium aperiri, & videri, quae inibi habebantur, gentes eius effigiei, quae in eo panno erant depictae Hispanias inuaderent, & suo dominio subiugarent, quod Rex videns doluit aperuisse, & ut erat prius, fecit arcam, & palatium inserari. Erant autem in panno depictae facies, vultus, dispositio, & habitus Arabum, ut adhuc monstrat, qui sua capita tegunt vittis, sedentes in equis, habentes vestes diuersis coloribus variegatas, tenentes gladios, & ballistas, & vexilla in altum tensa, qua pictura Rex, & proceres timuerunt. æra. dcc. xlix.
dcc. xi.
Toletum

De violentia facta filiae Comitis Iuliani, & coniuratione cum Arabibus.

Confocra

Septa.

Insula vi
ridis.
Gelzirat.
alhadra.

Muza.

Tarif.

ara. dcc. l.
dcc. iij.Gelzirat.
haref.
Gelzira.

Urbanus.

MO S erat tunc temporis apud Gothos, vt Domicelli, & Domicellæ magnatum filij, in Regali curia nutritentur. Inter ceteras Domicellas filia Comitis Iuliani præstantior habebatur. Erat autem Iulianus vir nobilis de nobili Gothorum Prosapia ortus, illustris in officio Palatino, in armis exercitatus. Comes Spathariorum, familiaris, & consanguineus Vitizæ, & in oppido, quod Confocra dicitur, & in maritimis diuersarum possessionum titulis abundabat, contigit autem vt idem Iulianus legationis causa a Rege Roderico in Aphricam mitteretur, qua legatione pendente, Rex Rodericus filiam eius, de qua diximus, violenter oppressit.

Hæc erat Regi promissa, sponsaliter non traducta, alij dicunt vxori Comitis vim fecisse, sed vtrumlibet fuerit Gallia Gothica, & Hispania exitialis excidij causa fuit.

Verum peracta legatione rediens Iulianus, vt stuprum comperit vxore, vel filia reuelante, dolorem continuit alacritate exterius procurata, & legatione exposita recessit indignans, & tempore hyemali nauigio iuit Septam, vbi vxorem cum rebus domesticis collocauit, & habito verbo cum Arabibus in Hispaniam est reuersus, & egrotantis matris desiderium simulans a Rege filiam impetrauit infirmæ matri solatio destinandam, quam receptam restituit matri suæ. Eo tempore Comes Iulianus

Insulam viridem, quæ nunc Arabice Gelzirat alhadra dicitur, detinebat: ex qua Barbaris Aphricanis damna plurima inferebat. Vnde & ab eis plurimum timebatur. Erat autem tunc temporis in Aphrica Princeps quidam, qui Muza proprio nomine dicebatur.

Et erat Abulit a Miramomenino præses Aphricæ constitutus: huic fuit Iulianus Comes factioso colloquio foederatus promittens ei si sibi crederet, Hispaniam se daturum. Muza autem cognomento Abenozair audiens Comitem Iulianum gaudio est gauisus eo, quod strenuitatis eius magnalia expertus fuerat in periculis gentis suæ, & continuo verbum huiusmodi Abulit Amiramomenino Arabum nunciauit, qui inhibuit ei, ne in Hispaniam ciscraret, timebat enim posse in periculum redundare, sed paucos mitteret, per quos posset promissum Comitis aperiri.

Muza autem misit cum Comite Iuliano quendam Tarif nomine, & cognomine Abienzarcha cum. C. militibus, &. CCCC. peditibus Aphricanis, & hi in quatuor nauibus transierunt, Anno Arabum. XC. primo,

ara. DCC. L. in mense, qui dicitur Ramadan. Et iste fuit primus aduentus Arabum citra mare, & applicuerunt ad insulam citra mare, quæ ab eius nomine dicitur Gelzirat harif, & ibi subsistit donec ad se cognati, & complices ex Hispania ad-

uenerunt, & primos insultus fecit in Gelzirat haladra, & inde abstulit magnam prædam, & alia loca maritima deuastauit, & Hispania misera, quæ a tempore Leouigildi Principis fere per. C. XL. annos in pace substiterat, iam nunc incipit in nouatis antiquæ miseriæ cladibus laniari, cædibusque in Lusitania, & Batia pro parte peractis. Iulianus cum Arabibus, quos adduxerat ad Muzam, redijt fastuosus. His diebus Sinderedus, de quo diximus, vrbis regiae Præsul, & Primas ad-

uentum Arabum expauescens, & Vitizæ insolentijs fatigatus, Romanæ patriæ se se dedit, oues deferens, vt mercenarius, non vt pastor. Viri autem longæui, de quibus diximus Urbanum virum sanctimoniam in Episcopum elegerunt intrusione

Oppæ, qui iam nil poterat non obstande.

De secundo introitu Arabum in Hispaniam.

Caput. XIX.

OST hęc Muza vocatus Abulit a Miramomenino iuit in Fri-
 quiam. relicto in patrię principatu Taric Abentiet, qui erat stra-
 bo, cui iniunxit, vt Iuliano comiti auxilia largiretur, & amiciciā con-
 seruaret. Tunc autem dedit Comiti Iuliano. XII. millia bellato-
 rum, quos separatim duxit in Hispaniam in nauibus mercatorum,
 ne causā transitus perciperetur, & conuenerunt ad montem, qui ab il-
 lo Mauro Gebel Taric adhuc hodie nuncupatur. Arabice autem Gebel mons in-
 terpretatur, Mense Regeb. Anno regni Arabum. XC. secundo. ęra. DCC. LI.
 quę cum ad Regis Roderici noticiam peruenisset, misit contra eos sobrinum su-
 um nomine Eneconem, qui cum eis sepius dimicans, sepius fuit victus, & ad vlti-
 mum interfectus. Vnde & Arabes sumptis animis, audaciam assumpserunt. Iu-
 liano Comite eos per Beticam, & Lusitaniam deducente. Gothorum enim exer-
 citus prima vastatione percussus, & longa pace armorum vsibus desuetus antiqua
 magnalia ignorabat, & facti desides, & imbelles, ignari certaminis sunt inuenti, &
 obicibus terga vertentes, ad mortem citius, quam ad fugę subsidia peruenerunt.
 Taric autem cum Iuliano Comite ad Muzam in Aphricam est reuersus, & Iuliani
 fidelitas ex his factis apud Arabes fuit mirabiliter approbata. Vnde & Muza Ta-
 ric, & Comiti ampliorem exercitum sociauit, & retinuit Ratilam Comitem Tin-
 gitanum, terrebant enim eum doli Comitis laqueosi, si forte cum alijs mitteretur, qui
 cum in Hispaniam applicassent in Bætica, & Lusitania coeperunt direptiones, &
 excidia exercere. Rex autem Rodericus audita strage suorum, & prouincię va-
 statione, Gothis omnibus congregatis, aduentui Arabum se obiecit, & ad incur-
 sum eorum strenue properauit. Cumq; venissent ad fluuium, qui Guadalete di-
 citur prope Assidonam, quę nunc Xerez dicitur, ex alia parte sedit exercitus Afri-
 canus. Rex autem Rodericus cum corona aurea, & vestibus deauratis, a duo-
 bus mulis in lecto Eburneo ferebatur, vt Gothorum Regum dignitas exigebat, &
 per octo dies continuos a Dominica in Dominicam dimicarunt, ita quod de Ta-
 ric exercitu fere decem & sex milia ceciderunt. Sed Iuliano Comite, & Gothis,
 qui secum aderant dure instantibus, franguntur acies Christianę, qui longa pace &
 abundantia desides, imbelles, & ignaui certaminis sunt inuenti, & obicibus terga dan-
 tes, die Dominica, quinto Idus mensis Xarel. Anno Arabum. XC. tertio ęra. D-
 CC. LII. Rex Rodericus, & Christianus exercitus vincitur, & fuga inutili perie-
 runt. Duo autem filij Vitizę, qui cum Iuliano Comite conspirauerant, Regi
 Roderico in hoc pręlio astiterunt, & alter a sinistris, alter a dextris collaterales acies
 gubernabant, & dicitur in pręcedente nocte, cum Taric consilium habuisse, vt ipsi
 a bello cessantibus, Gothorum exercitus de facili vinceretur, & Rex Rodericus cum
 esset magnanimus, antequam fugeret, permetteret se occidi, & eo mortuo posset eis re-
 gnū perditū prouenire, non enim credebant, quod possent, vel vellent Arabes patriā
 retinere, vnde & in cōflictu armis depositis, quātotius effugerunt, & hoc ipsum Taric
 promiserat, quod restitueret eis omnia, quę fuerant patris sui. In exercitu Christiano
 no fuisse constat plus quam centū millia armatorū, sed erat populus duorum annorū
 peste, & inedia imbecillis. Et quia diuina gratia protectionis manum elongauerat ab

Gebel
mons vñ
dedicatur
ęra. dccc. li.

Muza.

Assidona.

ęra. dccc.
li. dec. xlii.

LIBER,

Hispanis gens illa vitrix, gens illa nobilis, gens Gothorum, cui se dederant Asia, & Europa, & eius fugacibus. Vandalis orbis cesserat Africus, triumphis Arabicis incuruatur. Conserto praelio cum Arabibus, Rex Rodericus fortiter insistebat, sed iners manus strenuitatis Gothicae recuruata, quæ multorum sanguine consueuerat gloriari, hostes suo cogitur fatiare. **Julianus.** Julianus autem animabat Gothos, qui secum aderant, necnon & Arabes, ut bellum acrius restaurarent. Cumque bellum ex utraque parte instantius efferueret, alternis cadibus plurimi cecidere. Iam iamque Gothorum aciebus fere vndique consternatis, Rex Rodericus interdum fuga, interdum occurribus nitebatur, sed aliquandiu bello protracto, gens Gothorum in parte caditur, in parte fugæ præsidio liberatur, & dum hoc agitur, quid de Rege Roderico acciderit ignoratur, tamen corona, vestes, & insignia, & calciamenta auro, & lapidibus adornata, & equus, qui Orelia dicebatur in loco tremulo iuxta fluuium sine corpore sunt inuenta. **Rex Rodericus euanuit.** Quid autem de corpore fuerit factum penitus ignoratur, nisi quod modernis temporibus apud Visum ciuitatem Portugalliae, inscriptus tumulus inuenitur. Hic iacet Rodericus vltimus Rex Gothorum. Maledictus furor impius Iuliani, quia pertinax, & indignatio, quia dura, Vesanus furia animosus indignatione, impetuusus furore, oblitus fidelitatis, immemor religionis, contemptor diuinitatis, crudelis in se, homicida in Dominum, hostis in domesticos, vastator in patriam, reus in omnes, memoria eius in omni ore amarescet, & nomen eius in æternum putrescet.

De destructione Gothorum, & commendatione Hispaniae.

Caput. XX.

æra. dcc.
li.

Valens.
Hunin.
Alani.
Vandali.

PRO dolor hic finitur gloria Gothicae maiestatis æra. D. CC. Lij. & quæ pluribus bellis regna plurima incuruauit, vno bello vexilla suæ gloriæ inclinauit, qui Scythiam, Pontum, Asiam, Macedoniam, Græciam, & Illyricum varijs cadibus vastauerunt, & eorum mulieres, Orientalem plagam prælijs subiecerunt, & Cyrum magnum Dominum Babyloniae, Assyriæ, & Mediæ, Syriæ, & Hircaniæ victum, & captum in vtre sanguinis extinxerunt, & cui victa Roma prouinciarum Domina flexit genu, cui Imperator Valens cessit incendio, cui ille eximius Atila Rex Hunnorum Catalonico bello recognouit Imperium, cui Alani fugitui praelio Pannoniam dimiserunt, cui Vandali cesserunt Gallias fugitui, quorum bella minacibus, tonitruis toti mundo a sæculis intonarunt, Machometi nuper orta rebellio vno bello inaudito exidio consummauit, ut discant omnes, ne diues in diuitijs, ne potens in potentijs, ne fortis in fortitudine, ne sublimis in gloria gloriatur. Qui gloriatur autem in Domino gloriatur, quoniam ipse vulnerat, & medetur: ipse percutit, ipse sanat. Cum enim sit Domini omnis terra, omnis populus, omnis natio, omnis lingua, omnia cursu instabili uariantur, creatore omnium semper & in omnibus, stabili ac permanēte, qui mundi partes, & climatum singula donis dissimilibus adornauit, inter quas Hispaniam in Occidentis finibus constitutam omnium desiderabilium copia vbertauit, hanc, ut diximus, peragratissimè omni

bus, & obtentis Asiæ, & Europæ prouincijs, & experti bella, & certamina, & quibus infederant, varias mansiones attendentes in locorum commoda, ipsam omnibus prætulērunt, eo quod inter omnes mundi prouincias specialibus vbertatis titulis redundabat, quæ Pyrenæis montibus a mari vsque ad mare protensis Oceano circumducitur, & Turreno. Gallia, & Gothica, id est, Narbonensis prouincia cum Rutheno, Alba & Viuario ciuitatibus, quæ Gothorum tempore ad Narbonensem prouinciam pertinebant, & in Africa, & vna prouincia decem ciuitatum, quæ Tingitania dicebatur, ad Gothorum dominium pertinebant. Hispania quippe quasi Paradisus domini uere principalibus fluminibus irrigatur, scilicet Ibero, Doria, Tago, Ana, & Beti. montanis inter quælibet interiectis. Mediæq; valles sui latitudine deseruiunt vbertati, & humore fluminum fecundantur, & pro magna parte riuis, & fontibus irrigantur, sed & puteorum suffragia raro desunt, fecunda frugibus, amœna fructibus, delicioſa piscibus, sapida lacticinjs, clamosa venationibus, gulosa armentis, & gregibus: superba equis: commoda mulis: priuilegiata castris: curiosa vino, deses pane: diues metallis: gloriosa sericis: dulcis mellibus: copiosa oleo: laeta croco: præcellens ingenio: audax in prælio: agilis exercitio: fidelis dominio: facilis studio: pollens eloquio: fertilis in omnibus, nulla in fertilitate similis: nulla munitionibus comparabilis: paucae magnitudine æquales: in libertate præcipua fidelitate preciosa: in audacia singularis. Sunt & alia flumina, quæ reientis nominibus capitalia nuncupantur, vt Minius, qui in parte Galleciæ oritur, & per eandem discurrens prouinciam in Oceanum deriuatur. Ab hoc & flumine prouincia illa Minea appellatur. Abaris, & Succaris, quæ oriuntur in territorio Segontinensi Toletanæ prouinciæ in Rhenu retentis nominibus dilabuntur. Hoc ergo regnum tam nobile, tam ornatum patriæ gladio in se uerso, quasi in eo manus hostium non cœpissent, succubuit vno impetu vix incepto, & captæ fuerunt omnes Hispaniæ ciuitates, & manibus diripientium sunt subuersæ.

Gallia Gothica.
Ruthen.
Alba.
Viuariū.

Minius

Minea.
Abaris.
Succarie.

Deploratio Hispaniæ, & de causa excidij Gothorum.

Caput. XXI.

BELLO autem miserabiliter consummato, cum vix superesset, qui ad bellū ex alterutra partiū non venisset, omnibus in se cecis, remansit terra populis vacua, sanguine plena, fletu madida, vlulatu clamosa, aduenis hospita, ciuibus peregrina, nudata incolis, orbata filijs, confusa Barbaris, infecta sanguine, stupida vulnere, destituta munimine, & suorum solatio desolata. Iam clades Herculis innouantur, iam Vandalorum, Alanorum, & Sueuorum obducta vulnēra repurrescunt, quæ olim Romanorum gladio sauciata, Gothorum medicamine post curata, nunc ipsa scetu cæditur, iam extincto, & oblita cantica in loquela labij, iam lingua loquitur peregrina. Viri exercitus in coccineis, & equorum igneæ sunt habenæ, eorum facies vt nigredo, vultus gloria quasi oleæ, & eorum oculi velut ignis, velocior pardis miles eius, & lupo crudelior vespertino. Enimvero gens Aphrorum, quæ olim de viribus non præsumens dolis & diuitijs nitebatur, nunc ei cedit Gothorum strenuitas in momento, quæ citius cecidit, quam dici possit, & vix relinquitur, vt deploret, quod mortis instantia non reliquit, vt clamet transeuntibus iam non

viua. Attendite si est dolor similis sicut meus, vox eius percipitur, vt Phitonis, & elo-
 quium eius musitat, vt ex humo, ploratus & ululatus lugubris vix auditur. Hispa-
 nia suos filios plorat, & consolari non potuit, quia non sunt. facta est eius habitatio
 iam deserta. eius gloria iam confusa, iam eius filij gladio ceciderunt, & eius inclyti iam
 captiui, Principes eius in opprobrium habuerunt, & vix bellator in exterminiu, qui
 erant liberi, mancipati sunt seruituti. Qui consueuerant in militia gloriari, cogun-
 tur cultro, & vomere incuruari. Qui vesebantur voluptuose, nec vilibus satian-
 tur, & qui nutriti sunt in croceis, non tangibilia amplexantur, vt nec inundatio plu-
 uiarum, nec alluuiio tempestatum eis potuerunt adaquari, quæ Hispaniam non præ-
 tertunt tempestates, paruuli alliduntur, adolescentes cedibus inuoluuntur, iuuenes
 gladijs extinguuntur. Viri prælijs prosternuntur. Senes excidio consumuntur,
 & quos senium, & decrepita fecerat honorandos, hos Afrorum crudelitas abiicit ex-
 tirpandos, mulieres seruantur ad ignominiam, & earum speciositas ad contume-
 liam. Qui robustus animo occubuit gladio, qui velox pedibus a sagittarijs est
 confossus, pepercit gladius inimicis, & in domesticos debacchatur, non erat, qui re-
 sisteret Gothis dimicantibus in seipsos. Quis dabit capiti meo aquas, & fontem ocu-
 lis lachrymarum, vt plorem excidium Hispanorum, & miseriam gentis Gothorum?
 Conticuit religiosa sacerdotum, cessauit frequentia ministrorum, abscessit diligentia
 prælatorum, perijt doctrina fidei, & sanctorum vnio, pater soluitur orthodoxorum,
 sanctuaria destruuntur, ecclesiæ diruuntur. Et quæ laudabant in cymbalis, prouo-
 cant in blasphemijs, lignum salutis a sanctis eiecitur, non est, qui aspiciat, vt saluetur,
 solemnia penitus cessauerunt, & ecclesiæ organa in blaphemiam transierunt, non est
 qui iubilet in ecclesijs, & subsannat confessio Machometi, defœdat abusio ornamen-
 ta, & vasa sancta contaminant alieni, religionem deuorant inimici, & omnis habita-
 tio desolatur, cum occiditur habitator, ciuitates ignominijs consumuntur, & quæq;
 viridia succiduntur. Adco enim pestis inualuit, quod in tota Hispania non reman-
 sit ciuitas Cathedralis, quæ non fuerit aut incensa, aut diruta. Arabes enim, qua vi
 non poterant subiugare, falso foedere deceperunt Oppa filio Aegicæ Hispalensi
 Episcopo suadente, vt subiecti Arabibus viuerent sub tributo, & si forte Dominus
 patriam visitaret, fierent subuenientibus in succursum, & sic fraudibus circumuenti
 reddiderunt oppida, & præsidia ciuitatum, & isti dicti sunt Mixti Arabes, eo quod
 mixti Arabibus conuiuebant, quorum hodie apud nos, nomen perseuerat, & genus
 & tali fraude Arabes fere omnia occuparunt, & omnibus occupatis, rupto foedere
 thesauros ecclesiarum, & diuitias incolarum pariter exhausserunt. Nisi quod Epi-
 scopi postmodum cum reliquijs Asturijs se dederunt. Quicquid illa Babylon
 magna inter regna sæculi prima a Cyro & Dario subuersa pertulit, nisi quod per-
 petuo exterminio solū a bestijs, & serpētibus habitat, Quicquid domina prouin-
 ciarum Roma ab Alarico, & Athaulpho Gothorū Regibus, & Giserico Vandalo-
 rum Principe est perpeffa, Quicquid Hierusalem iuxta dominicā prophetiā lapide
 sup lapidē non relicto sustinuit diruta, & incensa, Quicquid Carthago nobilis a Sci-
 pione Romano direptione, & incendio passa fuit, hoc misera Hispania omnium
 cladium coniectis miseris est experta, nec est, qui adnciat misereri. Sed quia Regis
 ad exemplum totus componitur orbis, peccata Vitizæ, & vltimi Roderici, & alio-
 rum Regum, qui præcesserant, quorum aliqui factione, aliqui fratricidio, seu parrici-
 dio regni vsurpauerant potestatem, successionem legitimam non seruata, incanduit ira Dei,

Ecclesia-
 rum de-
 structio,

Oppa.
 Aegica.

& Gothorum gloriam, quam hactenus sustentarat, eiecit a facie maiestatis, & quos sustinuit in hæresi Arriana a tempore Valentis Imperatoris, usque ad tempora Recare-
 di, sicut superius est descriptum, nunc Vitiæ abominationibus, & aliorum Regum
 sceleribus prouocatus non addidit ulterius tolerare. Nomina autem Regum hic
 duximus exprimenda, qui factioso gladio perierunt. Athaulphus apud Barchino- Barcino.
 nam inter familiares fabulas a quodam suorum fuit proditionaliter interfectus. Sege-
 ricus fuit a suis similiter interfectus, & Turismundus apud Tholosam concilio fra- Tholosa.
 tris sui a suo famulo interfectus, Theudoricus fuit a fratre suo similiter interfectus, Al-
 maricus apud Narbonā in foro fuit a suo exercitu interfectus, & Theudis fuit interfe-
 ctus a quodam, qui se insanum, ut Regem interficeret, simulauit, Theodiscus apud
 Hispalim, a quodam suorum fuit inter epulas iugulatus, Agila a suis est apud Emeri- Narbo.
Hispalis.
 tam interfectus, Leouigildus interfecit filium suum Hermenigildum, eo quod nolebat
 hæresi consentire, & Luiba filius Recharedi a Viterico fuit proditionaliter interfectus,
 Vitericus cōiuratione quorūdam fuit inter epulas interfectus, & Vitiæ a Roderico
 exoculatus, & Rodericus a Iuliano, ut creditur, interfectus, Froila fratrem suum Vimara-
 mim proprijs manibus interfecit, & sui vindictam apud Canicas Froilam occidit.

Qualiter Taric vrbes, & oppida occupauit.

Caput. XXI.

POST bellum autem infauste patratum, Taric Christianos fuit Taric.
Astygis.
 usque in Eciam secutus, & qui erant in ciuitate, & etiam qui extra,
 fugerant, adhuc de multitudine confidentes ei improuide occurre-
 runt, & bello infelicitur inchoato, infelicitus perierunt, & occisis plu-
 ribus, plures ad ciuitatis ambitum redierunt. Taric autem cum
 suo exercitu resedit iuxta fluuiū Cilosontis, qui ex tunc dicitur fons
 Tarici. Christiani autem audientes quod gens aduenerat, quæ Gothorum gloriam
 sua multitudine superarat, & licet falso, quod humanis carnibus vesceretur, tanta se
 ignauia abiecerunt, ut nec resistere cogitarent, & quia Toletum cunctas vrbes fortitu- Toletum
 dine præcellebat, curabant omnes inibi receptari, & aliæ ciuitates, & oppida remanse-
 runt paucis defensoribus habitata. Tunc Comes Iulianus Taric consuluit, ut de suo
 exercitu bellatoribus compartitis, per diuersas partes Hispania vastaretur, & ipse da-
 ret de suis complicibus, qui ducatu, & auxilio Arabes adiuuarent. Tunc Taric di-
 uisit exercitum & misit quendam, qui de Christiano factus fuerat sarracenus qui dice-
 bat Arabice Mogeit airomi: & erat seruus Amiramamonini, & duxit secum, dec. mi Mogeit
 lites, & Cordubam est profectus, vix enim inter Arabes pedes quispiam reperiēba- Corduba
 tur: Nam ex equis Gothorum de pedestri ordine milites fuerant facti, & milit alium Malaca.
 exercitum contra Malacā, & Granatā. Ipse autem cum maiori exercitu ve- Granata
 nit Mentefam prope Giennium, & ciuitatem funditus dissipauit. Mogeit autem Mentefa
 cum Cordubæ venisset, in villa, quæ Secunda dicitur prope Cordubam, insidias oc- Corduba
 cultauit, & quidam de exercitu a quodam pastore, quem ceperat, rumores Cordubæ
 sciscitarunt, qui & retulit maiores Cordubæ ad Tolati præsidium confugisse, & prese-
 ctum vrbs cum. cccc. militibus remanisse, et vrbe circundatam muro forti, nisi
 quod iuxta pontem erat muri ambitus intercisus. Mogeit autem cum suo exerci-
 tu transiit Bethim, et aëre & rore noctuo tenebroso venit ad locum per quē muri in-
 interruptio viam dabat, ubi etiam erat ficulnea, cui, ut scalæ auxilio adhærentes ad locum

LIBER

intercidij ascenderunt, & vittis Mogeit vsi pro funibus ad muri ardua cōscenderunt, & vigilibus interfectis seras, & ianuas infregerunt, & per pontis ianuam intrauerunt, quod cum vrbis dominus percepisset, in ecclesiæ præsidium, quod erat fortissimum, se recepit, sed ibi cum tribus mensibus obsederunt, post quos idem dominus ciuitatis ad montana, quæ imminet ciuitati, dimissis aliquibus in ecclesiæ munimento, abiit fugitiuus, quod cum ad Mogeit noticiam peruenisset, post eum insecutores continuo destinauit, infelix autem fugitiui equi casu præcipiti conquassato, desperatis rebus, vñ in proprio clipeo residebat, quem Mogeit superueniēs cepit viuum, nec aliquis de senioribus Hispanorum captus dicitur præter istum. Omnes enim alij deditione, aut foedere se dederunt, Mogeit autem Cordubā rediens tandiu præsidium ecclesiæ impugnauit, donec captos capitibus mutilauit, & ex tunc dicta fuit ecclesia captiuorū. Iudeos autem, qui inibi morabantur, cum suis Arabibus ad populationem, & custodiam Cordubæ dimiserunt. Dominum autem vrbis, quem ceperant, Vlit Amī, ramamonino Arabo præsentarunt,

De captione Malacæ, & Murtiæ, & Granatæ.

Caput. XXIII.

Malaca.

Orcola.
Murtia.

Toletum
Taric.

Guadal-
fajara.
Gebelta-
ric.
Gebelcu-
lema.
Medina-
talmeida
Ciuitas
mensæ
Amaia.
Campi
gothici.
Asturica
Gegion.
Muza.

LXERCITVS autem, qui Malacam iuerat, cepit eam, & Christiani, qui inibi habitabant ad montium ardua confugerunt. Alius exercitus Granatam diutius impugnatam victoria simili occupauit, & Iudæis ibidem morantibus, & Arabibus stabiliiuit. Deinde ad urbem, quæ tunc Oreola nunc Murtia dicitur properauit, & dominus Murtiæ egrediens contra eos infeliciter est aggressus, & in vrbis ambitu circumleptus, cum esset prouidus, & discretus, fecit mulierū capita circumcidi, vt in muris afforis apparentes viri, eminus crederentur, & cannæ, quas manibus præferebant, lanceæ putarentur, ipse autem se simulans nūcium ciuitatis exiuit ad obsessores, & blandiens domino eorundem securitatis gratiam impetrauit, interposito foedere treguarum. Tunc paucos ex eis introduxit in ciuitatem, & cum vidissent hominum raritatem, de datis treguis doluerunt, nec tamen pro religione iuramenti treguas violarunt, sed paucis Arabibus ibi relictis, cæteri Toletum iuere, vbi Taric tunc temporis consistebat. Cum enim Toletum venisset, inuenit eam fere habitatoribus destitutam, plures enim ad Amayeram, alij ad asturias, alij confugerant ad montana. Taric autem ex Arabibus, quos secum duxerat, & Iudæis, quos Toleti inuenerat, muniuit Toletum, exinde iuit Guadal-faiaram, & ad montem, qui dicitur Gebelculeman, & imposuit ei nomen Gebeltaric, inde venit ad ciuitatem Montiuicini, in qua inuenit mensam viridem ex lapide precioso, & mensa, & pedes ex vno lapide erant, & erat immensæ latitudinis, & longitudinis, & imposuit villæ nomē Medina talmeida, quod interpretatur ciuitas mensæ, exinde venit Amaiam olim Patriciam ciuitatem, ad quam propter fortitudinis prærogatiuam deiecta confugerat multitudo, sed quia fame, & penuria fere laborabat tota Hispania, fame protinus fuit capta, & cepit ibi multa millia captiuorum, & thesauros, & donaria magnatum, exinde campos Gothicos, & Asturicam deuastauit, & in Asturijs ciuitatem Gegionem, & alia loca plurima occupauit, & in locis idoneis præpositos stabiliiuit, & Toletum post modum est reuersus anno Arabum. XCIII. Muza autem filius Azair anno prædicto mense Ramadan audiens magnalia, quæ Taric princeps sui exercitus

exercuerat in Hispanos, familiaris zeli ductus inuidia in Hispanias cisfretauit, ducens secum plusquam. XII. millia bellatorum, & cum venisset ad insulam viridem, quæ Gelzirat alhadra iam Arabice dicebatur, incolæ suaserunt, vt ea via, qua Taric intrauerat, ipse iret, quod noluit acceptare. Tunc auditores, qui dicuntur Adalides, & alij Christiani suaserunt, vt per alia loca, & ciuitates, quæ a Taric non dū fuerant acquisitæ, ipse procederet maiora præteritis patraturus, & ipse gaudens eorum cōsilio approbato venit ad locum munitum, qui latine Ciuitas salua, ab Arabibus Medinat-sidona exinde fuit dicta, hæc est inter mare, & eam quæ nunc Xerez, latine autem dicitur Assidona, & eam pugnae violentia occupauit. Deinde venit Carmonam, & quia dictum fuerat ei, quod vix impugnatione aliqua posset capi, misit comitem Iulianum cum aliquibus Christianis, vt fugam, quasi victi a prælio simularēt, & sic a ciuibus receptati, pro hospitalitatis officio, hospitam ciuitatem in manus Arabum prodiderunt. noctu enim vigiles occiderunt, & per portam, quæ Cortoba dicitur, Arabes induxerunt. Deinde venit Hispalim, in qua Gothorum substiterat multitudo, quæ ante Gothorum aduentū a Silinguis Vandalis vrbs regia habebatur, sed Gothi ab ea mutauerunt curiam in Toletum. hanc Hispalim, cum Muza aliquando obsedisset, Christiani, qui iuerant ad villam, quæ Beia dicitur, aufugerunt. Ipse autem captam Hispalim de Iudæis, & Arabibus populauit, & inde iuit Beiam, & eam dispendio simili occupauit. Deinde iuit Emeritam, quæ multis, & antiquis edificijs antiquæ dignitatis gloriam testabatur, & incolæ de multitudine præsumentes contra eum ad præliū exierunt, sed ea die Muza non potuit præualere. Videns autem quod vi non poterat obtinere, in Lapidicina vrbi proxima insidias occultauit, & sequenti die, vt heri fecerant, ciues ad prælium processerunt, sed inter celatam, & acies intercepti ex ciuibus plurimi occiderunt, & qui euadere potuerunt, ad vrbs ambitum confugerunt. Erat enim muri firmitas miro opere fabricata. Christiani autem corde pusillanimi desperantes sequenti die colloquium petierunt. Cumq; permissi ad Muze præsentiam accessissent, & viri caniciem attendentes, ad suos post colloquium redierunt, & expolita canicie obessoris opinati sunt senem breui tēpore desitutum, & ideo illa die a compositionis colloquio destiterunt. Tunc Muza præcepit murū perfodi circumquaq; obfessi autem abintus exeuntes plures ex fossoribus occiderūt. Die tertio iterum colloquium postulantes ad Muze præsentiam redierunt, & quos pridie canos notaue- rant, tincturæ opere coloris contrarij inuenerunt, & fatuitate attoniti miraculum reputarunt, & ad suos ilico redeuntes nunciarunt virum virtute præditum, qui nunc iuuenili, nunc senili præstantia iuxta beneplacitum mutabatur, & hoc miraculo conturbati urbem protinus reddiderunt, interposito tamen pacto, vt saluis rebus recederent & personis. Cepit itaq; villam anno Arabum. XCIII. vltima die mensis Ramadan. Et dum hæc fierent Christiani de Elepla, & Veia, & alijs partibus insurgentes Hispalim adierunt, & vrbs præsidium occupantes plures ex Arabibus, quos Muza reliquerat occiderunt, ceteri, qui euadere potuerunt, ad Emeritam, quam Muza ceperat, confugerunt. Tunc Muza filium suum Abdulaziz misit Hispalim cum exercitu copioso, qui veniens urbem, ilico occupauit, & Christianos, qui cædem egerāt, interfecit, Eleplam etiam occisis incolis occupauit. Dum hæc aguntur, Pelagius in Asturijs rebellauit. Muza autem victorijs, & spolijs gloriosus iuit Toletum, vbi Taric non minori gloria residebat, qui in occursum Muza ad Talauerę confinia est egres- sus, & iuxta riuum, qui Teitar dicitur, simulato gaudio conuenerunt. Muza autem,

Casaraugusta.
Carpetania.
Celtiberia.

qui Taric calumnias cogitabat, Taric redarguit indignanter, eo quod licet foeliciter mandatum preterierat in peractis, & Toletum pariter venientes de optentis, & acquisitis, de diuitijs, & thesauris, de mensa exquesiuit exactissime rationem, & receptis mensa viridi, & pecunijs, quae Taric volutarie reuelauit, venientes ambo Casaraugustam ipsam, & ciuitates alias, & plura oppida Carpetaniae, & Celtiberiae occuparunt.

LIBER QVARTVS RE RVM IN HISPANIA GESTARVM CHRO.

nicon, de Pelagij Regis initio,

Caput Primum.

Pelagius.

Cantabria.

T dum tot dispendijs Hispaniam dissecarent, Deus omnipotens in ira sua misericordiae non oblitus Pelagium quasi scintillam modicam in suo conspectu voluit conseruare, hic Pelagius, vt est dictum, fugiens a facie Vitizae, qui eum voluerat excacare, licet spatharius eius fuisset, apud Cantabriam se recepit, sed audiens succubuisse exercitum Christianum, & Arabes quaeque desiderabilia inuasisse, sumpta secum sorore propria, Asturijs se donauit, vt saltim in Asturiarum angustijs posset Christiani nominis aliquam scintillam conseruare.

Asturia.
Biscaglia.
Alaua.
Guipuzcua.
Rueoma.
Aragonia.
Munuza.

Sarraceni enim totam Hispaniam occupauerant gentis Gothicae fortitudine iam contrita, nec alicubi resistente exceptis paucis reliquijs, quae in montanis Asturiarum, & Biscagae, Alauae, Guipuscuae, Ruchoniae, & Aragoniae remanserunt, quos ideo Dominus reseruauit, ne lucerna sanctorum in Hispanijs coram domino extinguere tur. Praefecerunt itaque Sarraceni in singulis regionibus praepositos, qui a pauperibus, vinitoribus, & agricolis Christianis, quos sub tributo permiserant permanere, census colligerent, & tributa. Erat enim in regione Gegionis iam Sarracenis subdita, qui et in montanis aliqua loca occuparunt praefectus quidam Munuza nomine, Christianus quidem, sed Arabibus foederatus, qui captus pulchritudine sororis Pelagij, cum eo amicitias simulauit, & fingens causam legationis Pelagium misit Cordubam, quae olim patricia, tunc erat Arabibus sedes regni, eo misso Munuza procurante quodam liberto sibi sororem Pelagij copulauit, sed postquam Pelagius redijt, facinus noluit tolerare, & resumpta sorore, licet dissimulans, in Asturijs se recepit non minus magnanimus, quam sollicitus, liberationem patriae adhuc sperans. Munuza autem pro ablatione coniugis reputans se contemptum, Taric principi nunciauit iam manifeste Pelagium rebellare, qui missis militibus precepit Munuzae, vt Pelagium caperet, & Cordubam destinaret. Cumque milites ad Asturias peruenissent, voluerunt Pelagium dolo composito retinere, sed consilium per quendam amicum in vico, qui Vrete dicitur, Pelagio reuelato, quia non poterat armis resistere, ad oppositam ripam Pioniae fluminis equo insidens pernatauit, & quia fluuius inundabat, Sarraceni persequi cessauerunt, & ad vallem, quae Canice dicitur solus venit. Inueniensque plurimos, qui metu ad edicta Arabum properabant, spiritu fortitudinis, & spe in domino confortauit, quia & si propter peccata flagellat filio pestilentes, in fine tamen non obliuiscetur misereri.

Vrete.
Pionia.

Vallis Canice.

Illi autem sacra monita attendentes excusso metu facti magnanimi, & fideles ad montem magnum, qui Aufeua dicitur, conscenderunt, & per omnes Astures sacra monita persuadens quasi de graui somno pusillanimes excitauit, & de omnibus partibus Asturiarum ad eum tanquam ad Dei nunciū concurrentes in tanta desolatione ipsum in principem elegerunt. Cœpitq; per loca deuia, & incerta cædes agere cōtra Mauros, & quasi Girouagus eorū totam victoriam perturbare, & suos ad persecutionem Arabum roborare. Exercitus autem, qui in capturam eius venerat, Cordubam est reuersus. Quod cum audisset Taric, qui Cordubæ residebat, Alchamam principem militiae contra Pelagium destinauit, & Oppa Episcopum Hispalensem filiū Aegicæ, vt Pelagium ad obediendum sibi monitis suaderet.

Aufeua

Alchama

De introitu Pelagij in caueam, & strage Arabum, & captione Oppæ &c.

Caput. II.

QVORVM aduentum cum Pelagius percepisset, in cauea quadam, quæ est in latere montis Aufeua, de quo diximus, se recepit, est autem hæc cauea quasi diuino artificio rupe inexpugnabili circumclusa, & ab impugnatione secuta. Et cum illa cauea vix sit mille hominum receptiua, assumptis secū, quos strenuiore credidit, reliquos diuinæ gratiæ commendauit, vt in tutis montium Dei misericordiā, & rei exitum expectaret. Ipse autem in cauea cum ijs, qui secum aderant, Dei misericordiam implorauit. Cumq; Alchaman, & Oppa Episcopus cum multitudine fundibulariorum, & peditum ad Asturias peruenissent, & vastationes aliquas peregissent, demum in circuitu caueæ fixis tentorijs recederunt. Oppa autem, qui multos Christianos suaserat, tunc, vt fertur, mulo insidens dicitur Pelagium taliter allocutus. Quanta fuerit Gothorum gloria in Hispanijs ipse nosti, & licet semper cōtra Romanos, & gentes barbaras inuicta fuerit, nunc Dei iudicio victa plorat, quæ est ergo fiducia tua, vt clausus in antro cū viris pauculis nitaris resistere contra Arabes, quos totus exercitus gentis Gothicæ sub vno Rege non potuit sustinere? recole Gothorū regnum quanta doctrina, quanta potentia abundauit, & nunc vltimæ virtutis exinanitione consumptum ad nihilum est reductum. Contule igitur vitæ tuæ, & eorum, qui tecum pari miseria consumentur, & Taric inuicti principis te exhibere voluntati, vt & honoribus redoneris, & cum ijs, qui tecum sunt, vitæ, & operibus perfruaris.

Aufeua

Oppæ oratio

Cui respondit Pelagius. Et si ad tempus Deus percutiat filios pestilentes, non tamen proijciat in æternum. Nosti autem Episcope Oppa qualiter tu, & fratres tui, & pater tuus Rex Vitiza vestris sceleribus cum Iuliano comite irā altissimi prouocastis, propter quod excidium gentis Gothicæ superuenit, & flet ecclesia penitus destituta filios perditos, & extinctos, nec consolari sufficit, donec Dominus cōsoletur, sed per id modicū, & momentaneum exterminij nostri pondus adijciat ecclesia, vt resurgat, & ego sperans in misericordia Iesu Christi hanc multitudinem, cum qua venis, nullatenus pertimesco, habemus enim aduocatum apud patrē dominum Iesum Christum, in quem credimus, & speramus. Tunc Oppa Episcopus de persuasionē desperans exercitui dixisse ferunt. Inueni hominem obstinatum, nil restat de cætero nisi pugna, Tunc Alchaman præcepit fundibularijs, sagittarijs, iaculatijs ostium spelūcæ fortiter impugnare. Sed Dei manu pro suis conclusis misericorditer dunicante lap-

Pelagij res
sponsum

Auseua.

Libana.
Deua.

des, sagittæ, & iacula in emissorum intentum vertebantur. Sicque tali iudicio ferme. XX. millibus Arabum interfectis, cæteri quasi vertigine turbabantur. Quod Pelagius cum vidisset, laudans Dei potetiam, & spiritu fortitudinis roboratus cum suis egreditur a spelunca, & Alchaman cum maxima multitudine Arabum interfecit, præter eos, qui euersis iaculis perierunt. Reliqui vero ad Auseu ardua fugientes ab ijs, quos Pelagius reliquerat, cedibus perierunt. Qui autem ab ijs euaserant, in Libana ad ripam Deuæ fluminis peruerunt, & super quodam montis supercilio incedentes eodem supercilio in fluium corruente, & aggere opprimente in flumine sunt submersi, & Aegyptiorum submersio nouo miraculo presentatur. Oppa autem a Pelagio captus mansit, ab aliquibus dicitur Oppa fuisse filius Vitizæ, ab aliquibus frater Comitum Iuliani. Sed verius filius fuit Aegicæ & frater Vitizæ, sed vtrumlibet istorum fuerit, certum est fuisse Archiepiscopum Hispalensem.

De translatione arcæ, & reliquiarum, & sacrorum librorum in Asturias.

Caput. III.

VRBANVS autem Sinderedi successor, de quo superius diximus, arcam reliquiarum, & scripta beati Ildefonsi, & Iuliani Pomerii, & vestem sacram, quam beata Virgo dederat Ildefonso, cum iam videtur in Hispaniis destructionem ecclesiæ, & populi Christiani, ad Asturias dicitur detulisse, & de loco in locum, vt persecutio exposcebat, a fidelibus ferebatur. Postquam vero vrbs regia fuit non irru-

Ouātius.
Frodoarius.

Ioannes.

ptione, sed fœdere ab Arabibus occupata, quod tamen fœdus Sarraceni postea irruerunt. Clerus, & Christiani eiekti cum alijs, qui in Hispaniis seruituti barbaricæ mancipati elegerunt degere sub tributo, permisi sunt in lege, & ecclesiasticis institutis, & habere pontifices, & euangelicos sacerdotes, apud quos viguit officiū Ilidori, & Leandri, & viget hodie in, vi. parrochijs Toletanis. Eo & tēpore, quo Urbanus in vrbe regia præsidebat, Ouātius Archidiaconus Toletanus doctrina, sapiētia, & sanctitate secūdū scripturas spe, fide, charitate præcipuus habebat, & Frodoarius Accitanæ vrbis Episcopus religione, & sapiētia predicabatur insignis, & vsq; ad tēpora Almohadū, q Imperatoris Aldefonsi tēpore incoeperūt, in pace instituta euāgelica seruauerūt, & in isto medio fuit apud Hispalim gloriosus, & scētissim⁹ Ioānes Episcopus, q ab Arabibus Caeit almatran vocabat, & magna scientia in lingua Arabica claruit, multis miraculorū operationib⁹ gloriosus effulsit, qui etiā sacras scripturas catholicis expositionibus declarauit, quas ad informationē posterorū, Arab ce conscriptas reliquit, quas fuit etiā ibi alius electus nomine Clemens, qui fugit a facie Almohadū Talauerā, ibiq; diu moratus vitā finiuit, cuius contēporaneos memini me vidisse. Venerūt etiam tres Episcopi. Assidonensis, & Elepēsis, & tertius de Marchena, & quidā Archidiaconus sanctissimus, pro quo etiā dominus miracula operabatur, qui Archiquez Arabice dicebatur, & vsq; ad mortem in vrbe regia permanserunt Episcopalia exercentes, & vnus eorum in ecclesia maiori est sepultus. Quod autem ab aliquibus dicitur quod a Iuliano pontifice Toletano, & Pelagio principe reliquiarum arca, & sanctorum scripta ab ecclesia Toletana in Asturias sunt translata, stare non potest, cum Iulianus Pomerius tertius fuerit ab Ildefonso, & Sinderedus, sub quo Hispaniæ destructio, quartus fuerit a Iuliano, hoc modo Ildefonso successit Quiricus, cui Iulianus Pomerius, cui Sisibertus, cui foelix, cui Gūdericus, cui Sinderedus, sub quo fuit ab Arabibus ciuitas

ciuitas occupata. Item ab aliquibus dicitur, quod Primatus Hispaniae prius fuit in ecclesia Hispalensi, & post translatus ad ecclesiam Toletanā, quod etiā stare non potest. In XVI. enim concilio Toletano, vbi Sisibertus Archiepiscopus Toletanus fuit depositus merito culpe sue, a generali concilio omnium Archiepiscoporum, Episcoporum, & Clerici Hispaniarum, & Gallie Gothice, decreuerunt nihil tractandum in concilio donec provide-ret primę sedi Urbis regię de pastore. Et electus, & translatus fuit Fœlix Archiepiscopus Hispalensis ad ecclesiam Toletanā factus Pontifex Toletanus. & in eodē concilio Faustinus Bracharensis Archiepiscopus factus est Hispalensis. Fœlix Portugalensis Episcopus factus est Megarensis Archiepiscopus, & postea de ordinatione earum concorditer tractauerunt. Vnde patet, quod si Hispalensis ecclesię maior esset, non transferretur eius Episcopus ad minorem. Quia igitur propter diuersas relationes scriptorum interdum de veritate historię dubitatur, diligentia lectoris inquirat, vt ex scripturis authenticis videat, quid debeat approbare.

De morte Munuzę, & filiorum Vitizę & Comitis Iuliani, & Regis Pelagij.
Caput. III.

V N C ergo ad ordinem Historię reuertamur. Cum itaq; Dominus diuino prælio inimicos suos ad ostium caueę Pelagij Principis, & in rupe Deuzę fluuiio imminente precipitio, & iaculis prostrauisset, Munuza, qui ciuitati Gegioni maritime, & Asturijs præsidebat, fuge periculo se commisit, sed ab Asturibus in vico, qui Olalies dicitur, fuit captus, & interfectus. Licet autē Gegio ciuitas sit deserta, Gijon terra vulgariter appellatur, in qua est monasteriū sancti Saluatoris. Muza autem condolens stragi suspicatus est factione filiorum Vitizę, & Iuliani Comitis prouenisse, & eos pariter pactis & capitibus, & vita priuauit. Gothi autem, quibus fugę facultas affuerat, audientes quod a Gothis manus Domini non discesserat, clanculo se furātes ad Pelagium Principem aduenerunt, & zelantes legem, & Machabæorum iusticiam æmulantes pro fide commori elegerunt. Ciuitatem etiam Legionem, quę indescensu Asturiarum ab Arabibus tenebatur, primo exercitu inuaserunt in ea vexilla fidei exaltantes. Eo tempore Aldefonsus Catholicus filius Petri Ducis Cantabrię, in Asturias transmigravit bella Domini cum Pelagio Principe pugnaturus, cui Princeps Pelagius in uxorem dedit suam filiam Ormisindam. Pelagius vero post multa bella decenter exercitata migravit cum domino apud Canicas anno. XVIII. regni sui.

Deua

Olalies

Canica

Gegio

De regno Fasilę, & Aldefonsi Catholici, & eorum morte.
Caput. V.

M O R T V O Pelagio, coepit regnare Fasila filius eius æra. DCC. LXX. & regnavit annis. II. qui leuitate ductus plus debito venationibus insistebat, & quadā die dū vrsū insequi niteretur, decreuerat enim cum vrsū singulariter decertare, ab eodē vrsū fuit miserabiliter interfectus. Iste dignū memoria nihil egit, nisi quod quadā ecclesiā sanctę Crucis pulchro opere decorauit. Post hunc coepit regnare gener Pelagij Aldefonsus æra. DCC. LXXII. & regnavit annis. XIX. Hic agnominatus fuit Catholicus, quia documenta fidei in se legaliter obseruauit, & ad id alios, vt zelator fidei, prouocauit, & ideo ab omnibus amabatur, & communi voto ab omnibus in Regem est receptus. Hic fuit filius Petri Ducis Cantabrię,

æra. dcc.

lxx

æra. dcc.

lxxij.

LIBER

Froila.
Recaredus

& habuit fratrem, qui Froila dicebatur, fuit autē Petrus Dux ex progenie gloriosissimi Principis Recaredi, qui cum fratre suo Froila sepius Arabes bellis intentans plurima bella gessit, & ciuitates multas occupatas ab eis Christianae potentie redonauit, quasdam muniens, quasdam prosternens, quas bellatorū defectu non poterat retinere. Retinuit autē in Gallecia Lucum, & Tudam, & Astoricam. In descensu autē Asturiarum expugnato exercitu Arabū, Legionem, quę postea ex frequenti Regū habitatione Vrbs regia fuit dicta. Occupauit etiā campos Gothicos, qui ab Estola. Carrione, Pisorica, & Doria fluminibus includuntur, & in partibus Castellae Septēmanicas, Dominas, Saldaniam, Amaiam, Mirandā, Cinisariam, Alesancum, Transmerā, Supportam, Catrantiū. Et a Malaua, et Ordunia, Viscagia, & Nauarra, et Ruconia, et Sarafacio vltq; ad Pyreneū plurima castra muniuit populis Christianis. Et multis ex his qui tenebantur captiui reduxit ad patriam, & ad loca, quę potuit communire. Ad ipsum enim tanquam ad singulare Christianae professionis asylum ex vicinis regionibus, quas Arabes occupauerant, Christiana mancipia concurrebant, & quauis diuina gratia tantis eum honoribus exaltaret, humilitatem non deserens omnibus se amabilem exhibebat, & Deo deuotus in ciuitatibus, quas obtinuit. Secundum quod potuit opportune, dedit operam, vt Episcopi crearentur, quorum doctrina reliquiae Christianae in fide catholica firmarentur. ecclesias etiā, prout tanta desolatio tolerabat, structuris, & ornamentis liberaliter decorabat, libros etiam sacrae scripturae vndecunq; poterat colligebat, & omnia opera pietatis Deo & ecclesijs, & hominibus pro viribus exhibebat. Reliquit autem ex Ormisinda Regis Pelagij filia duos filios Froilam, & Vimarandum, & filiam Odisindam, & Mauregatum tertium filium ex ancilla, & propria morte vitam finiuit, in cuius transitu voces psallentium in aëre feruntur auditae. Ecce quomodo tollitur iustus, & nemo cōsiderat, ablatu est a facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius. Sepultus est autem cum vxore sua Ormisinda in ecclesia sanctae Mariae in tentorio Canicarum.

Ormisinda.
Vimarandum.
Odisinda.
Mauregatus.

De Froila, & operibus eius, & morte. Caput. VI.

æra. dcc.
xci.
Ouetum.

OST mortem eius, Froila filius eius successit in regno. æra. DCC. XCI. & regnauit annis. XIII. Iste populauit Ouetum, & fecit ibi ecclesiā cathedralem. Cumque a tempore Vitizae insolens abominatio nolesset, vt Clerus carnalibus coniugijs potiretur, iste intelligens iram Dei pro tanta immundicia æstuassee, iuxta sacrorum canonū instituta præcepit, vt ministri ecclesiæ castitate seruata, nullatenus matrimonijs, vel connubijs foedarentur, & licet alias austerus fuerit, & crudelis: propter hæc, quæ circa Clerū instituit, direxit Dominus manū eius. Cumq; Omar Dux Cordubæ fines Galleciæ infestasset, occurrens ei Froila bello prostratū cepit, & interfecit, & in eo prelio quinquaginta quatuor millia Arabum ceciderunt, rebellantē etiā suo dño Gallecie populū subiugauit, eorū prouinciā depredatus. Nauarros, & rebellātes inuasit, & sibi conciliās vxorē ex eorū regali progenie, Momeranā nomine, sibi duxit, & cū eis Vascones sibi infestos suę subdidit dicioni, rediēs ad Asturias suscepit filiū ex Momerana nomine Aldefonsum. Cūq; frater eius Vimarandus esset pulcher, strenuus, & affabilis, ab omnibus amabatur, quē Froila ob zelū regno proprijs manibus interfecit, & filiū eius Veremundū, quasi pro satisfactione, in filiū adoptauit. nec tamen cessauit indignatio sui generis contra eum. Vnde & a suis apud Canicas fuit factioe simili

Momerana.

Vimarandus.

Veremundus.

interfectus, & apud Ouetum cum vxore sua Momerna fuit traditus sepulturæ.

De Aurelio, & Silone, & Mauregato, & Veremundo Diacono.

Caput. VII.

O S T huius interitum Aurelius frater eius successit in regno, æra DCCC. IIII. & sex annis regnavit, cuius tēpore seruilis origo cōtra proprios dominos insurrexit, sed eius industria in seruitutē pristinā sunt redacti, & in diebus eius Silo frater eius Odifinde Froile Regis sorori coniugio copulatur, propter quam postea optinuit regni sceptrū, et in principio anni septem regni sui vitā finiuit morte propria,

æra. dccc.
iiij. dce.
lxvi.

post cuius mortem Silo causa Odifinde regnum accepit, æra. DCCC. X. & regnavit annis. VIII. & in prauia ad regni solū subleuatur, cum Arabibus pacē firmavit, & Galleciam rebellantem in monte Ciperio superavit, & suo Imperio subiugavit.

æra. dccc.
x. dcc lxx.
vii.
Ciperius
mons.

Aldefonsus autem filius Froile, & Momernæ propter Odifindam amicam suam regale palatium gubernabat, & Silonis negotia procurabat, quia Silo de prole ex Odifinda desperans iners fiebat, & anno regni sui octauo humanis actibus est ademptus, & in ecclesia sancti Ioannis apostoli, quam ipse construxerat, fuit sepultus. Silone autem defuncto. æra. DCCC. XVIII. omnes magnates palatij cum Regina Odifinda ad regni solium eleuant Aldefonsum. Mauregatus autem eius patruus ex ancilla, vt superius diximus, elatus in superbiam ad Arabes conualuit, eisq; confœderatus auxilium postulauit, spondens se eis fideliter seruiturum, si eorum auxilio nepotis Imperium obtineret. Cumq; enim esset affabilis, persuasit, & dato sibi exercitu Arabum regnum nepotis inuasit fauentibus sibi aliquibus Christianis. Aldefonsus autem a facie eius verens fugit in Alauam, & Nauarram, ipse autem Mauregatus, vt fauorem Arabum retineret, contra Dei legem multa commisit. Puellas enim nobiles ingenuas, & plebeias stupris Arabum concedebat. Vnde Deo, & hominibus odiosus, expletis in regno. V. annis, & prauus in Prauia habuit sepulturam. V. annis regnavit, sed eius anni in computatione temporum annis Aldefonsi Regis annumerantur. Eo mortuo Veremundus filius Froilæ in Regē eligitur, & quamuis magnanimus regnum tamen sponte dimisit recolens se olim diaconū ordinem suscepisse, & duobus annis vixit in regno, & sobrinum suum Aldefonsum, qui ad Nauarros confugerat, reuocauit, & in regno substituit suscesorē, & cū eo alijs. IIII. annis, & sex mensibus dulcissimā duxit vitam, & propria morte vitam finiuit sepultus Oueti cū vxore sua Imilone, quam viuens a se, propter conscientiam ordinis, separauit, relictis ex ea duobus filijs paruulis Ranimiro, & Garsia.

æra. dccc.
xviii. dce.
lxxx.
Mauregatus.

Alaua.

Prauia.

Veremundus.

Imilone.

De Aldefonso Casto, & pñs operibus eius. Caput. VIII.

Aldefonsus itaq; dictus Castus filius Regis Froilæ vir virtutū, castitate, & pietate precipuus absq; contactu scemine Celibem duxit vitam. Vnde & Aldefonsus Castus meruit nominari. XLI. annis regnavit, anno sui regni tertio exercit⁹ Arabū cū duce suo nomine Mu gay Asturias est ingressus, sed Aldefonsi milites in loco, q Lucos dicit, Arabes preuenerūt, & cū eodē Duce bello inito septuaginta milia Arabū ceciderūt, multisq; preljs repellens Arabū pacē patrię cōfirmavit. Anno autē regni sui. XI. a suis per tyrannidem regno expulsus in Abeliensi monasterio se recepit. Inde a Theudo, & alijs suis fidelibus reuocatus regni culmini redonatur.

Lucos.

Abeliense

Ouetum. Nunc misericordiae suae opera prosequamur. Hic cum multis virtutibus emicaret, palatia regia pulchro, & forti opere construxit Oueti. Fundauit etiam ecclesiam cathedralen, & maius altare in honore sancti Saluatoris, & altaria duodecim apostolorum cum suis titulis eleuauit, ecclesiamque sancte Mariae iuxta Basilicam sancti Thyrsi ex lapidibus, & columnis marmoreis argento, & auro cum regali palatio adornauit. & Gothorum gloriam tam in ecclesijs, quam in palatijs, ut olim Toleti fulserat, prout potuit, reparauit, & sic reparato templo per Esdram & Neemiam, laetabatur iuuenes, qui prioris templi gloriam ignorabant, & senes flebant, qui prioris templi magnificentiam recolebant. Sic & ibi, qui gloriam viderant Toletanam, perfundebantur lachrymis, & mœrore. Iuuenes autem tempreterite glorie insciji Regis magnalia cum laudibus extollebant. In altari etiam sancti Michaelis posuit arcam reliquiarum, quam Rex Pelagius, & Urbanus Episcopus urbis Regiae tempore perditionis Hispaniae ad Asturias transtulerunt, ad quam hodie ex vniuersis partibus deuote concurrunt populi Christiani laudantes Dei beneficia, quae Dominus Iesus Christus ibidem suis fidelibus impartitur, & in eadem ecclesia dicitur esse vestis illa gloriosissima, quam beata Virgo contulit glorioso Pontifici Ildefonso. Haec autem arca reliquiarum dicitur Hierosolymis constructa fuisse, & tempore persecutionis Pseudomachometi per mare Hispalim fuisse translata, indeque Toletum adducta, demum, ut dictum est, tempore quassationis cum multis alijs sanctorum reliquijs in Asturijs collocata.

De Angelicis Aurificibus, & Bernardo. Caput. IX.

D haec cum Rex preciosos lapides coram aspiceret, cogitauit crucem de auro eisdem lapidibus fabricare, ipsique ab ecclesia ad palatium venienti occurrerunt duo angeli in effigie peregrina, se esse aurifices asserentes, Rex autem datis auro, & lapidibus etiam dedit domum, in qua possent secretius operari. Cumque in praedio consedissent, misit nuncios ad aurifices sollicitas, qui non essent. Cumque nuncij accessissent, inuenerunt crucem miro opere consummatam, & corusco splendore totius domus penetralia illustrantem, adeo ut non possent tantum splendorem intuentium oculi tolerare, quod Rex audiens festinauit, & tanto splendore coperto agens gratias saluatori conuocato Clero, & populo, & Pontifice gloriosam crucem altari obtulit Saluatoris, & ista referens Leoni tertio, qui sedi apostolice praesidebat, obtinuit, ut in Ouetensi ecclesia Archiepiscopus crearetur. Cumque circa talia, & circa praemia existeret animosus, Semen soror eius Comiti Sancti viro nobili furtiuo conubio clauis consensit, ex quo suscepit filium nomine Bernaldum.

Luna.

Quod cum ad Regis noticiam peruenisset, Comitum Sanctium in castro, quod Luna dicitur, carcere, & vinculis coarctauit mortis, & vinculorum statuens unum finem. Sororem autem Semen religioni in monasterio mancipauit, Bernaldum, quia non habebat filium, delicate nutriuit, qui postquam adoleuit statura, vultu, eloquio, ingenio, & consilio, & etiam armis fere omnibus praeminebat.

De legatione ad Carolum, & victoria Regis Alphonsi. Caput. X.

EX autem longo regimine, & laboribus fatigatus ad Imperatorem Carolum, qui Italis, & Theutonicis, & Gallicis imperabat, secrete nuncios destinauit, qualiter carebat filiis, & regnum, si veniret in adiutorium sibi daret. Imperator autem Carolus impugnationi Arabum insistebat. Qui cum Hispanias occupassent transiecto Pyreneo Galliam Gothicam Bur-

de galam, Pataviam, & Turoniam, & fere totam Aquitaniam occuparunt. Sed eos Carolus ab occupatis sedibus virtute prelij abigebat etiā trans Pyreneum partē Celtiberiæ, quæ Catalonia dicitur, ut victor inualit, ut prepotens cōseruauit, & tamen his prelijs occupatus spopondit nuncijs ad Regis Aldefonsi auxiliū se venturū. Post nunciorum autē reditum innotuit legatio magnatibus Aldefonsi, qui equanimiter non ferentes suaserūt Regi cum instātia, ut quod mandauerat reuocaret. alioquin ipsum a regno expellerent, & pacta ei nullatenus obseruarent, & sibi de alieno domino prouiderent, malebant enim mori liberi, quā in Francorū degere seruitutē, in his instante fortius cæteris Bernardo bonæ indolis, bonæ spei. Rex autē licet turbatus minis, & consilio satisfecit, & iteratis nuncijs ad Carolū, quæ spoponderat, reuocauit. Iratus autē Carolus fidē mentitā intētans, cepit Regi Aldefonso terribiliter cōminare, & postpositis bellis Arabū direxit acies in reliquias Hispaniarū, qui cū ad montana Hispaniæ peruenisset, in quibus pauci, qui gladiū effugerāt habitabant, cū clamore valido, tacti dolore cordis intrinsecus lachrymas cū sacrificijs Domino miscuerūt, quasi non super esset eis vltius viuere, cum cæli sententiā gladio Arabū iam experti rediuiue morti iterū parabantur, quæ tanto amplius cruciabat, quanto ab illis timebant, de quorum debebant præsumere charitate, & quibus erant coniuncti fibula Christiana. Cumq; hoc verbum fuisset in Asturijs, Alaua, & Biscagia, Nauarra, Ruconia, & Aragonia, diuulgatum, omnes eodem animo, & pari studio elegerunt mori potius, quam seruire, collectiq; in simul cum Rege Aldefonso contra Carolum processerunt. Carolus autem ad radicē Pyrenæi ex opposito in valle quadā exercitum collocauit, quæ adhuc hodie Hospita vallis vocatur. Inde q; procedens per vallem, quæ vallis Caroli dicitur planior inuenitur, ne ascendentes impediret asperitas Pyrenæi, vsq; ad summitatem montis porrecto agmine processerunt. In prima acie venerunt præfectus Britanniar, Rollandus, & Anselmus Comes, & Egiardus, qui erat præpositus mensæ Caroli, qui bus occurrens Rex Aldefonsus cū prædictis populis virtute gladij, immo domini superauit, & eis stratis, plures ex eis, qui porrecto agmine procedebant, cæde & impetu ceciderunt adhuc Carolo per vallē Caroli veniente. Cumq; stragem præcedentium comperisset, turbatus insonuit buccina, quam ferebat damno, metu, fuga, & periculo comitatus, & aliqui, qui a strage præcedentium aberrabant, eisdem comitibus sociati ad eum semianimes audita buccina confugerant. Et ad eos, qui extrema exercitus obseruabant, propter Bermaldum, de quo fama erat, quod cum exercitu Arabum per partes Aspæ, & Secolæ veniebat, postrema exercitus inuasurus, & ipse tamen in strage primorum semper astitit Aldefonso. Carolus autem indignatione, & confusione demoritur, tantam multitudinem suorum extinctam deplorans, & clades quas Arabibus intulerat parui pendens, ad Germaniam repedauit, ut reperto exercitu Hispaniam retentaret. Sed thermarum delicijs interceptus exercitum crastinando obiit Aquisgram, & in glorioso tumulo sepelitur, qui erat priscarum victoriarum epitaphijs circumscriptus, ea parte uacua remanente, qua valle Caroli vindictam minitans inglorius redijt, & inultus. Nonnulli istorum fabulis inhærentes ferunt Carolum ciuitates plurimas, castra, & oppida in Hispanijs acquisisse, multaq; prælia cum Arabibus strenue perpetrasse, & stratam publicam a Gallis, & Germania ad sanctum Iacobum recto itinere direxisse. Quod quidē quantū ad partem Cataloniae scilicet Varemōnēsis, Gerūdēsis, Ausonēsis, Vrgelēsis territoria satis cōstat, q̄ cū Gothica Gallia Rex Francorum dicit ad se ex ea acquisitione, quā superius diximus, pertinere.

Patania.
Turoniam.
Agtania.

Vallis hospita.
Vallis Caroli.

Aspæ.
Secolæ.

Aquisgrā

Sed Comes Barcinoniae dicit se transactione ab eius feudo liberum & exemptum.

De ciuitatibus Hispaniae a quibus acquisitae. Caput XI.

era. dccc.
xxv. dcc.
lxxxvij.

Montion.
Titio.

Cala-
taiud.

Nauaria.
Margeli-
na.

Aldefonsus

Aldefon-
sus.
Fernandus.
us.

ER VM cum Carolus tempore Regis Casti, qui coepit regnare, æra. DCCC. XXV. fuisse noscatur, non inuenio, quas ciuitates, castra, vel oppida in Hispanijs acquisisset. Nam Tarracona diu destructa fuit tēpore Bernardi Toletani primatis, sicut patet in regeſto Vrbanī Papæ ſecundī, qui Vrbanus eundē Bernardū de reſtauratione ciuitatis eccleſiæ ſuis literis animauit, poſt recuperationē etiam Toleti regiæ ciuitatis Comes Barcinoniæ Ilerdam. Dertofam, & Fragā noſcitur ac- quiſiſſe. Montionē Titio quidā nobilis ex Aragonia acquiſiuit, & ei caſtrū illud pro ditione ſublatū Comiti Barcinoniæ deditioe prouenit. Oſca a Rege Petro Arago- niæ noſcitur acquiſita. Ceſarauguſtā, Tirafonā Calataiub, & Darocam cū ceteris ad- iacentibus Aldefonſus Rex Aragoniæ dicitur acquiſiſſe, aſſiſtentibus ſibi retro Comi- te Pertricarum, cui conuenit Tutelei cū alijs caſtris, quę poſtea dedit Garſiæ Ranimi- ro Regi Nauariæ cū ſua filia Margelina, & Gaſtone viceComite Benearnenſi, cui etiā caſtra, & poſſeſſiones in Aragonia prouenerunt. Idem etiā Rex habens vxorē Vrra- cam filiā Regis Aldefonſi, qui cepit Toletū, populauit Soriā. Almazan, Valeranicā, quę nunc Verlanga dicitur, & Belliforamē. Sed in finibus regni Caſtellę Aldefonſus, qui cepit Toletū, cepit etiā Talauerā, Maquedā, S. Eulaliā, & Alfanum, popula- uit Scalonam, coepit Margeritum, Canales, & Vlnos, Talamancā, Vzetam, Guadalu- faiam, Fitam, & Almochariam populauit. Buitragum tempore eius Bernaldus, qui tunc temporis erat Primas Alcala acquiſiuit. Idem etiam Rex Aldefonſus Secouiam, Abulam, Salmāticam cum omnibus oppidis, & ſuarū dioceſium populauit, quę a tempore vaſtationis Arabum ſemper manſerant deſolatę. Medina, quę nunc Celum, olim Segontia dicebatur, & Atentia, Ripa, Fandalus per ipſum, & ſuos ſuis victorijs acceſſerunt. Oxoma, ſanctus Stephanus, & Gormatū tempore Comitum Caſtellę Chriſtiano nomini prouenerunt. Optam, & Anteliā, & Cauliā optinuit Imper- ator, Veleſium Santiſſus filius eius ſuę ſubdidit ditioni. Concā, Alarconē, Moiam, Pla- centiā, Beiaram, Alarcuiſ, Calatrauā, Caracuel olim perdita Aldefonſus nobilis cum omnibus ante dictis addidit fidei Chriſtiane. Rex Fernandus pater Regis Aldefon- ſi, qui cepit Toletum, Conimbriam acquiſiuit, Vlyſbonam. Sanctam Hyrencam. Elboram. Sintriā cepit Aldefonſus, qui primus in Portugallia habuit Regis nomen. Cetera oppida earum dioceſiū quędam ipſe, quędam filius eius Rex Sanciſſus popula- runt. Ea autem quę ſunt noſtris temporibus acquiſita, ſuo loco, prout Deus dederit, proſequemur. Cum igitur hæc omnia infra ducentorum annorum ſpacium poteſta- ti acceſſerunt Chriſtiane, non video quid in Hispanijs Carolus acquiſiuerit, cum ab eius morte anni pene effluerūt quadringentēſimi. Facti igitur euidentię eſt potius annuendū, quā fabuloſis narrationibus attendendū, ſiue enim a Chriſtianis, ſiue a Sar- racenis, ipſe, vel eius exercitus fuit victus itinere retrogrado comitatus damnis, & peri- culis retroceſſit, nec ſtratam ſancti Iacobi ſuo itinere potuit publicare, cui non obue- nit tranſitū vallis Roſcidę penetrare. Sed longe poſt cū gloria apoſtoli Iacobi mira- culis publicata poenitentiū animos incitaſſet, propulſis a ſtrata Sarracenorum incurſi- bus, occultę ſemite in viam publicā concreuerunt, per quam ferme ab vniueſis Chri- ſtianorum finibus beati apoſtoli limina viſitantur, niſi forte aliquod inſigne fecerit eo

tēpore, quo cum Rege Galafrō Toleti degebat, fertur enim in iuuentute sua a Rege Galafrus.
 Pipino Gallis propulsatus, eo quod contra paternam iustitiam insolebat, & ut patri
 dolorem inferret, Toletum adijt indignatus, & cum inter Regem Galafrum Toleti,
 & Marsiliū Cæsaragustę dissensio prouenisset, ipse sub Rege Toleti functus militia
 bella aliqua exercebat, post quæ audita morte patris Pipini, in Gallias est reuersus du-
 cens secum Galienam filiam Regis Galafrī, quam ad fidem Christi commissam dux-
 xisse dicitur in vxorem, fama est, & apud Burdegalam ei palatia construxisse. Galienæ.
palatia.

De victorijs Alphonſi, & morte eius.

Caput. XII.

V N C ad prosequenda facta Regis Alphonſi, a quibus diuertimus,
 reuertamus. Anno regni eius trigesimo, duo exercitus Arabū Gal-
 letiam sunt ingressi. Dux vnus vocabatur Abolabez, Dux alte-
 rius Melhi, & audacter ingressi, audacius sunt repulsi. Alter in
 loco, qui vocatur Naron, alter in Anceio fluuio perierunt. Subse- Naron.
Anceius
fluuius.
 quente tempore anno regni eius trigesimo septimo, cum fama sui no-
 minis Christianos, & Arabes dulcoraret, vir quidam ciuis Emeritensis Mahamut no-
 mine, de familia Abderrame Regis Cordubæ, cui rebellionem procurauerat, indigna-
 tionem veritus confugit ad clementiam Aldefonſi cum multis Arabibus, qui ei faue-
 bant, & clemēter susceptus per septem annos in Galleciā fecit moram, qui octauo an-
 no sui aduentus Arabum manu ascita, habitatoribus Galleciæ molestias inferebat, &
 proditiōis præteritæ non oblitus addidit congeriem factiōni. In castro enim, quod
 sancta Christina dicitur, in præiudiciū clemētis domini, & exterminium telluris ho- Sancta
Christina
 pite, nisus est rebellare. Sed Rex audiens mouit exercitum, obsedit castrū cum mul-
 tis militibus bellatorum. Cumq; bellum contra Regem prædictus proditor præ-
 sumpsisset, victus capite mutilatur, quod Regi ilico præsentatur, castrūq; capitur Re-
 gis dominio restitutum, & de Arabibus, qui primum secum venerant, & de alijs, qui
 post modum aduentauerant, cæsa vsq; ad quinquaginta milia remanserunt. Rex at-
 tem Aldefonſus Ouetum cum victoria est reuersus, licet autem dicatur quinquagin-
 ta duobus regnasse annis, quinque tempore Mauregati, & duobus in regno particeps
 Veremūdi, solus autem quadraginta vno, in quibus, licet vxorem habuit, ab eius con-
 tactu semper extitit alienus caste, sobrie, immaculate, ac pie regni gubernacula dirigen-
 do, amabilis Deo, & hominibus apud Ouetum morte propria consumatus immacu-
 latum spiritum ad cœlos dimisit, cuius corpus omni veneratione delatum in ecclesia
 sanctæ Mariæ, quam ipse fundauerat, in tumulo lapideo sepelitur.

De strage Nomanorum, & victorijs Ranimiri.

Caput. XIII.

P O S T obitum eius Ranimirus filius Veremundi Regis, & diaco-
 ni ipſo Rege Aldefonſo adhuc in extremis laborante, & hoc ipsum
 præcipiente, ad regni fastigium sublimatur, æra octingentesima quin æra. dccc.
lix.
 quagesima nona, & sex annis regnauit, sed quia in Bardulia pro ac-
 cipiēda vxore aliquandiu fecit moram, Nepotianus quidā comes
 palatij attentauit regnum tyrannide obtinere, Ranimirus autē hoc
 audiens festinato reuertitur, & apud ciuitatem Galleciæ, quæ Lucas dicitur, exerci- Lucus.

LIBER

Narceia.

 Pramaria
 Nonmani
 Pharus.

 Hispalis.

 Anagarū.

 Clauigiū.

 Albaida.
 Clauigiū.
 Calagur-
 ta.

 Nauran-
 tius.m.

 tum congregauit, & Asturias irruptione inuasit, eo quod Astures Nepotiano faue-
 bant. Nepotianus autem sumpta manu Asturum, & Vasconum Regi Ranimi-
 ro occurrit, & ad pontem fluuij, qui Narcei nuncupatur, nec mora destitutus a suis
 in ipso certamine fugam parat, fugitiuus a duobus comitibus Somna, & Scipione in
 Pramaria capitur, & sic regnum Ranimiro pacifice subiugatur. Rex autem Nepo-
 tianum in monasterio relegari præcepit, vt ibi finem vitæ orbus, & monachus expe-
 ctaret. Tempore Ranimiri gens Normanorum crudelissima, & pagana, ad Pha-
 rum Galleciæ applicuit, cum multis nauibus, & trieribus, quod, vt comperit Rex Ra-
 nimirus, congregauit exercitum comitum, & magnatum, & in Pharo Galleciæ supra
 dicto, intulit eis bellū, & Domino adiuuante, gens Normannica, licet aspera, fuit victa,
 & septuaginta naues eorum incendio concrematae, magna eorū multitudine interfe-
 cta, qui supererant, nauigio aufugerunt spolijs multis victoribus derelictis. Fugientes
 autem Hispalim confugerunt, & prædas agentes plurimos occiderunt, vsque adeo
 quod ipsam Hispalim irruperunt, & post anni circulum ad propria redierūt. Dum
 hæc aguntur Ranimirus bellis impellitur intestinis. Nam comes Palatii Aldere-
 dus, & Piniolus procer palatii cum septem filijs contra Regem in superbiā sunt elat-
 ti, sed eorum factionibus Ranimirus occurrens, Alderedum priuauit oculis, Piniol-
 um cum septem filijs interfecit. Post hæc autem Rex Ranimirus nolens ociosus
 a Dei seruitio inueniri, aggressus est loca Arabum, & tam in villis, quam in agris cun-
 cta, quæ reperit etiam Anagarum incendio concremauit. Tunc Sarraceni cum ma-
 xima multitudine occurrerunt. Exercitus autem Regis Ranimiri visa multitudi-
 ne in loco, qui Clauigium dicitur, se recepit. Cumq; in nocte de certamine dubita-
 ret, apparuit ei beatus Iacobus confortans eum, vt certus de victoria sequenti die bel-
 lum Arabibus instauraret. Cumq; diluculo surrexisset, visionem Episcopis, & ma-
 gnatibus reuelauit. Qui pro visione gratias exoluentes, ad pugnam omnes se com-
 muniter parauerunt apostoli oraculo roborati. Sed ex alia parte Sarraceni de mul-
 titudine confidentes, ad prælium processerunt. Hinc inde itaq; conferto prælio Sar-
 raceni confusione turbati Christianorum Gallijs terga dederunt, ita quod ex eis fere
 septuaginta millia ceciderunt. In quo bello beatus Iacobus in equo albo vexillum
 manu baiulans fertur apparuisse. Tunc Rex Ranimirus cepit Albaidam, Clau-
 gium, Calagurram, & multa alia, quæ regno adiecit. Ex tunc, fertur, hæc inuocatio
 inoleuit, Deus adiuua, & sancte Iacobe. Tunc etiam vota, & donaria beato Iaco-
 bo persoluerunt, & in aliquibus locis, non ex tristitia, aut ex necessitate, sed deuotione
 voluntaria adhuc soluunt. Aderant autem cum Rege Garfias frater eius, qui a pa-
 tre eorum Veremundo Diacono post mortē patris infantulus est relictus, quem Rex
 Ranimirus tanta benignitate fouebat, quod & tanquam seipsum diligeret, & partici-
 pem faceret regni sui. Vrraca autem vxor Ranimiri, quam ex Castella duxerat, cum
 esset Christianissima ecclesias sancti Iacobi, & sancti Saluatoris, multis donarijs ador-
 nauit. Construxit etiam Rex Ranimirus ecclesiam sanctæ Mariæ opere forni-
 ceo in latere montis Naurantij, duobus miliaribus ab Ouetō. Anno sexto regni sui
 propria morte decessit. Oueti honorifice tumulatus.

De Rege Ordonio, & eius magnalibus.
Caput, XIII.

ANIMIRO defuncto Ordonius filius eius successit in regno
era octingentesima sexagesima sexta, & regnavit annis decem, vir pa
tiens, & modestus. vxorem duxit nomine Mamadona, ex qua ge
nuit quinq; filios. Aldefonsum, Veremundum, Nunium, Odoar
rium, Froilam, qui dictus est Aragontus. Ciuitates desertas, quas
eiectionis Arabibus Aldefonsus maior inuasionem destruxerat, adductis
populatoribus reparaui, scilicet, Tudam, Astoricam, Legionem, Amaiam, Patriciam.
Contra Arabes saepissime dimicans triumphauit, in primo anni regni sui aduersus
Vascones rebellantes exercitum congregauit, & coactos caedibus suo iuri eos, & pa
triam subiugauit. Cumq; victor ad propria remearet, audiuit Arabes contra se cum
exercitu aduenire, & cum toto sui exercitus apparatu occurrit intrepidus ad bellan
dum, & victor in Arabes plurimis. eorum gladio detruncatis caeteri aufugerunt, &
sumptis spolijs, & captiuis Rex Ordonius redijt gloriosus. Interim autem quidam
princeps Sarracenorum natione Gothus, sed ritu Machometico inquinatus cum to
ta sua gente deceptus, quos Arabes Bencaharim dicunt, contra Regem Cordubae re
bellauit, eiq; plurimas ciuitates, quasdam fraude subplantauit, quasdam gladio, Cesa
ragustam, Toscam, Tudeliam, & Toletum, vbi filium suum nomine Lupum prepo
suerat ciuitati, postea autem in Francos Cataloniae, & Galliae Gothicae arma vertit, pra
das, & caedes plurimas inferendo, duosq; eorū Francorū duces Sanciū, & Pulionem
fraude, & praelio vicit, & cepit catenis, & carceri mancipauit. Duos etiam tyrānos Sar
racenorum Ibembeanza, & Alporz cum filio suo Azeth partim Muza, partim filius
sui Lupus praeliando coeperunt. Carolus autem Rex Franciae non ille magnus,
qui iam decesserat, videns quod sine magnis sumptibus, & discrimine ei non poterat
obuiare, decreuit Muzam muneribus compescendum, & acceptis muneribus inquie
tare cessauit. Tunc de tot victoriarum successibus eleuatus praecipit suis, vt eum
Regem tertium in Hispania appellarent. Post haec praesumptione praeterita non
contentus, collecta manu valida, contra Regem Ordonium se parauit, sed Rex Ordo
nius ad eius insaniam comprimendam venit Albaidam, quam dictus Muza nuper
Christianis ablatam construxerat, & muris, & turribus in ea praesidium obfirmarat,
ad quam veniens Rex Ordonius conclusit obsessam. Quod audiens Muza manu
valida in succursum Albaidae festinauit, & veniens ad montem, qui Laturcius dici
tur, fixis tentorijs spectauit. Ordonius autem audiens aduentum Muzae medietate
tem exercitus in obsidione dimisit, cum reliqua contra Muzam animose processit, ini
toq; certamine Muzam cum suo exercitu superauit interemptis plusquam decem mili
bus de numero militari exceptis plebibus interfectis, quae hunc numerum excedebant.
Muza vero trino vulnere fauciatus vix semiuivus euasit, & totius exercitus appa
ratum, & munera, quae a Carolo susceperat gloriosus, deuictus amisit, quae Rex Ordo
nius, & suus exercitus habuerunt, & sic victor inclytus ad eos, quos in obsidione di
miserat, est reuersus, & septima die postquam redijt irruptione, munitionem accepit,
omnibus, qui inerant, interfectis, & ciuitate usq; ad fundamenta subuersa, ad propria
redijt cum triumpho. Lupus autem filius Muzae, qui principatui praeerat Toleta
no, auditis, quae circa patrem suum acciderant, cum omnibus, quae habebat, Regi Or
donio se subiecit, & dum vixit, subditus ei fuit, & contra Arabes pro Rege Ordonio,
cui se dederat, plurima bella gessit. Rex autem Ordonius Cauriam cum rege suo
Zeyt, & Salmanticam cum Rege suo Muzerez potenter inuasit, & pluribus interse

ara. dccc.
lxvi.

Tuda:
Asturica.
Legio.
Amaia.
Patricia.

Albaida.

Laturci9.

Cauria.
Salmantica

Normani Atis reliquum vulgus cum vxoribus, & filijs fecit vendi. Eisdem tempo ribus Nor mani piratae ad Hispaniae littora peruenerunt, & loca maritima depredantes, homi nes gladio, terras incendio consumpserunt. Exinde intransmarinā Mauritaniā trans fretantes, Nacorum ciuitatem eius prouinciā inuaserunt, magna Sarracenorum multitudine interfecta. Deinde Maioricam, Minoricam, Euizam, Frumentariam, Baleares insulas vastauerunt. Deinde aduecti Græciam patratis incursionibus eo dem nauigio ad propria redierunt. Rex autem Ordonius supradictus expleto an no decimo, quidam dicunt decimo sexto regni sui morbo podragico interceptus Oue ti defunctus in ecclesia sanctae Mariae cum prioribus Regibus tumulatur.

De Aldefonso magno, & eius praelijs gloriosis.
Caput. XV.

Ala. decc.
LXXV.

Alaia.

Sublantia
Ceia.

Lentia.

S. Iacobi.

OST mortem Ordonij regnauit Aldefonsus filius eius, qui quatuordecim annorū erat cū regnare coepisset, æra octingentesima septuagesima quinta, & regnauit annis qua draginta sex. Hic in morte patris a palatio absens erat, sed audita morte patris festinus venit Ouetum, ibiq; ab omni bus gratanter susceptus regni fastigiū est adeptus. Cumq; regni negotia laudabiliter inchoaret, Froila Veremundi ex partibus Galleciæ cum magno exercitu veniens regnū pre sumere attentauit. Sed tamen ex improviso Rex Aldefonsus Alaue se recepit, vt colle cto maiori exercitu Froile Veremundi obuiaret. Inter hæc autem dum prædictus Froila plus tyrānice, quam regaliter se haberet, Oueti interficitur a senatu, cuius mors quanto iustior, tanto gratior approbatur. Quod audiens Aldefonsus ab Alaia ad Asturias properauit, & statim vtilitati inhians, Sublātiā, & Ceiam populauit, mu ris, & turribus communiuit. Eilo autem Alauensium comes corda suorum contra Regem indebite incitauit exstimās rebellare, sed dum Rex collecta manu factioni resi stere properaret Alauensium, aduentu Regis territi manus dederunt, pollicentes se de cætero subditos, & fideles. Sicq; Alaia a suo imperio subiugata, Eilonem comitem ferro victum misit Ouetum. Eisdem diebus legionem exercitus Arabum attenta uit cum duobus ducibus Imundar, & Alchana, quorum aduētum audiens Aldefon sus cæde, & gladio effugauit. Post hæc volens, omissis alijs, stragi Arabum insuda re, & fidei terminos dilatare, Gallos, & Nauarros amicitia sibi iunxit, & ex Francorū regali genere vxorē duxit nomīne Amelinā, quæ postea Ximena mutato nomine fuit dicta, ex qua suscepit quatuor filios, Garsiam, Ordonium, Froilam, & Gundisaluum, qui fuit Archidiaconus ecclesiæ Ouetensis. Hic Aldefonsus vir bellorum, pietatis, religionis, & iustitiæ fuit amator. Hic volens bellis domini tempora dedicare, assum ptis Gallis Gothie, & populis Vasconum, & Nauarrorum terras, quas Arabes de tinebāt, fame, flamma, cædibus, & incursionibus coartauit, Lentiam turribus igne con sumptis optinuit habitatoribus interfectis. Inter cetera autem pietatis, & religionis opera thesauros, quos pater suus sibi reliquerat, ecclesijs, & pauperibus erogauit, eccle siam sancti Iacobi, quæ erat terrea, quadris lapidibus, & columnis marmoreis repara uit, ecclesias multas, & palatia intra diocesim Ouetensem, & per omnia loca regni sui oppida, munitiones, & castra. Factum est auem, vt Arabum maxima multitudo ex regno Toleti ad regni sui exterminium adueniret, sed Aldefonsi Regis occursum cōfusi,

& caruere optatis, & quę attulerant perdiderūt, & maxima multitudine bello perempta, etiam, quę fugę se dederant, perierunt. Peracta victoria in ripa Dorij, Rex rediit cum gloria, & honore, & in his bellis Bernardo fortissimo milite sibi strenue assistente. Verum quia pater eius, licet orbus, & decrepitus adhuc in vinculis tenebatur, Bernardus extruxit castrum, quod Carpium appellauit in territorio Salmanticęsi, indeq; foederatus Arabibus coepit regni confinia infestare. Vnde & Arabes assumpta maxima multitudine Legionem, & Astoricam, & adiacentia loca vastare coeperunt. Sed Rex Aldefonsus absolutione patris Bernaldum concilians contra Arabes exercitum instaurauit, Arabes vero prę multitudine nil verentes in duas partes exercitum diuiserunt, vnā partem Puluerariam cum alia Regis exercitui occurrerunt, sed Bernaldus cum parte exercitus eam medietatē, quę contra Regis exercitum nitebatur in Vallemori pręuenit, & eos cede mirabili deuastauit. Rex vero eis, qui Puluerariam iuerant occurrendo, iuxta Urbicum, vt potens prostrauit, vt victor occidit, vt pręualens exterminauit, & prętereos, qui fugę periculo perierunt, in campo cęsi vsq; ad duodecim millia remanserunt, ita quod de vtroq; exercitu nulli alij euaserunt, pręter decem, qui obtekti sanguine remanserunt.

Carpium.
Salmantica

Item de pręlijs, & prijs operibus Aldefonsi.

Caput. X VI.

POST hęc iterum exercitus Arabum congregatus obsedit Zamoram, quod Rex audiēs improuisus cum ijs, quos ad manum habuit, ingressus est ciuitatem mādans omnibus suę gentis, vt in succursum eius quamtotius properarent, & Bernaldo sollicitè instigante exercitus adunatus Arabes exterminio conquassauit Alchaman eorum propheta gladio interfecto, quibus cędibus coacti Arabes ad tempus cū Rege pacis foedera firmauerunt. In diebus huius Aldefonsi dicunt quidā fuisse bellum Roscidę vallis, & nō cum Carolo magno, sed cum Carolo agnominato Marcello, cum quo asserūt accidisse, sed cum tres Caroli fuerūt successiue, scilicet, Carolus magnus, Carolus Caluus, Carolus Marcellus ex causa superius assignata, & quia in libris auctenticis inuenitur, & quia publica fama Francorū, & Hispanorum communiter hoc proclamat, tempore magni Caroli dicimus accidisse. Si quis autem melius dixerit correptionem in hoc corpusculo non recuso, per idē tempus Froila frater Regis cum alijs quatuor fratribus, vt fertur, mortem Regis procurans, factio re detecta in Bardulia se recepit, sed Rex frater eum insequens comprehendit, & omnes fratres suos Veremundum, Nunium, Odoarium, & Froilam priuauit oculis ex hac causa. Veremundus autem clanculo fugit Astoricam, & per septem annos gessit tyrannidem, cum quibus etiam acto exercitu Graliare obsedit, sed ab Aldefonso Rege prostrato exercitu. Veremundus orbus ad Arabes fuga celeri conuolauit. Tunc Rex in Ventosam, & Astoricā, eo quod Veremundū receperunt, vindicauit. Coimbriam etiam a Sarracenis obsessam soluta obsidione suo imperio conseruauit. Tunc etiam vrbes Portugalensis, Vifensem, Flauuiensem coeperūt habitari ab incolis Christianis, etiam vsque ad fluuiū Tagum in partibus Portugalie aliqua populauit.

Zamora

Vallis Roscida.
Caroli tres.

Bardulia.

Graliare.

Ventosā.
Asturica.
Coimbria.
Portugalia.

Vifensem.
Flauia.

Quidam dux, & proconsul Arabum nomine Abohali bello comprehensus Regi est pręsentatus, qui datis pro se cētum millibus aureorum permissus liber abiit, & securus. Idem etiam Rex Septem mancas, dominas, & alias villas in campis Gothicis

S. Jacobi.
S. Prudenti
Gozon.

Zamora.

populauit. Post hæc Rex partes Toleti deuastans, & aliquas munitiones euertere habitatoribus trucidatis, accepta a Sarracenis pecunia, eis per triennium pacem dedit. Sicque reuersus ad propria, Addanum quendam de familia Palatina in mortem Regis comperit machinatum, quem fecit ilico laniari. Ecclesias quoque beati Iacobi, & sanctorum Facundi, & Primitiui magnifice fabricauit, quas postea Arabes destruxerunt, castrum Gozon in maritima Asturiarum obtuitionem patriæ obfirmavit. Ciuitatem Zamoram nobiliter populauit, quæ ex eo nomen dicitur accepisse.

Cum Rex ipse locum ascenderet ad videndum, satelles quidam, qui inter ceteros Regem cum spiculo præcedebat, vacam nigram dicitur inuenisse, quam volens rusticam applausus vocabulo delinire fertur dixisse Zemora, vacas enim eius coloris Hispani armementorum moras vocant. Vnde & Rex Zamoram nomen indicit ciuitati, & cum Rex tantis prosperis letaretur, duos presbyteros Seuerum, & Desiderium ad Ioannem Papam cum suis literis destinauit, qui reuersi cum Reinaldo eiusdem Papa gerulo epistolam huiusmodi detulerunt.

Epistola Ioannis, PP. ad Aldefonsum Regem.

Caput. XVII.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei Aldefonso Regi Christianissimo, seu cunctis venerabilibus Episcopis, Abbatibus, vel orthodoxis Christianis. Quia igitur in cura nos totius Christianitatis beati Petri apostolorum principis sempiterna prouidentia successores, ea domini nostri Iesu Christi constringimur adhortatione, qua beatum Petrum apostolum monuit, dicens quadam voce. Tu es Petrus,

& super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni coelorum, & reliqua. Hinc rursus imminente domini nostri articulo gloriose passionis, inquit.

Ouetis
ecclesia.

Ego pro te rogaui, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ideoque quia vestre noticie fama per hos fratres limina apostolorum lustrantes per Seuerum, & Desiderium presbyteros nobis miro odore bonitatis est reuelata, paterna vos adhortatione comoneo inceptis bonis operibus gratia duce perseuerare, quatenus copiosa vos beati Petri protectoris vestri, & nostra protegat benedictio, & quotienscunque filii charissimi ad nos venire quilibet vestrum, aut transmittere voluerit, tota cordis exultatione, & animi gaudio de ultimis Gallecie finibus, cui vos præter me dominus rectores constituit, tamquam iure filios nostros vos colligimus, & ecclesie Ouetensis, quam vestro consensu, & assidua petitione metropolitanam constituimus, omnes vos subditos esse mandamus, & concedimus etiam prædictæ sedi, ut ea, quæ Reges, seu quibus fideles iuste obtulerunt, vel in futurum domino opitulante contulerint, ratum, firmum, & inconcussum manere in perpetuum præcipimus, hos quoque latores literarum nostrarum omnes hortor, ut habeatis commendatos, bene velete. Item alia epistola ab eodem Papa Romano directæ per Arnaldum gerulum mense Iulio.

Alia epistola.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto filio Aldefonso glorioso Regi Galleciarum. Literas deuotionis vestre suscipientes, quia deuotum vos esse cognouimus erga vestram sanctam ecclesiam, gratias vobis multiplices referimus dominum exorantes, ut victor regni vestri abundet de inimicis vestris, victoriam vobis concedat.

Nam vos

Nam vos filij charissimi sicut petistis sedulas preces Domino, fundimus, ut regnum vestrum gubernet, vos saluos faciat, custodiat, & protegat, & super inimicos vestros. Ecclesiam autem beati Iacobi ab Hispanis Episcopis consecrari facite, & cum eis concilium celebrate, & nos quidem gloriose Rex sicuti vos, a Paganis iam constringimur, & die ac nocte cum illis bella committimus, sed omnipotens Deus dat nobis de illis triumphum, huius rei gratia, rogamus dilectionem vestram, & animam deprecamur, ut quia, ut diximus, valde a Paganis opprimimur, aliquantos utiles, & optimos Mauriscos, cum armis, quos Hispani cauallos Alpharaces vocant, ad nos dirigere non omittatis, qualiter nos recipientes Dominum collaudemus, vobis gratias referamus, & per eorum portionem de benedictionibus sancti Petri vos remuneremus. Bene vale dilectissime fili, & clarissime Rex.

De sublimatione Ouetensis vrbis in Metropolim, & dedicatione ecclesiae sancti Iacobi, & concilio Ouetensi. Caput. XVIII.

EX itaque visis Epistolis gaudio est gauisus, & constituit diem, in qua conuenirent nobiles, & magnates, & Pontifices, qui ecclesiam beati Iacobi dedicarent, & celebrata dedicatione, omnes cum gaudio ad propria redierunt, & fuerunt ibi in dedicatione multi Episcopi, Vincentius Legionensis, Gomellus Astoricensis, Hermegildus Ouetensis, Didacus Tudensis, Egila Auriensis, Sisnandus Iriensis, Recharedus Lucensis, Theodosinus Britoniensis, horum ciuitates iam per Dei gratiam a Christianis possidebantur. Fuerunt ibi alij Episcopi, quorum ciuitates aliquae deserte, aliquae ab Arabibus tenebantur, Ioannes Aucensis, Dulcidius Salmanticensis, Iacobus Cauriensis, Faustus Coimbriensis, Ardimirus Lamecensis, Theodemirus Visensis, Guimagus Portugalis, Argimirus Bracharensis, Heleca Cesaraugustanus, horum vrbes, & si aliquando Asturiarum Reges optinuerunt propter impotentiam retinendi, ab Arabibus occupatae, aut retentae, aut diruptae remanserunt usque ad tempora Aldefonsi, qui cepit Toleum. Et earum Episcopi ad Asturias fugientes tam in ciuitate, quam in diocesi Ouetensi partitis sibi territorijs, ut poterant, victitabant. Vnde in aliquibus libris antiquis Ouetum dicitur ciuitas Episcoporum, & transactis autem. XI. mensibus praedictus Rex vna cum vxore & filijs, Episcopis, Comitibus, & magnatibus auctoritate Domini Papae Ioanni Ouetum ad celebrandum conciliū conuenerunt, in quo cum vniuersali conuentia ciuitas Ouetensis dignitate Metropolitana insignitur, & Hermigildus in Archiepiscopum sublimatur, quia Hispania captiuatis quinque sedibus Metropolitanis, silebat officio Metropolitico destituta. Incurstantium enim hostilitate fugati intra Asturiarum angustias Praelati, qui gladium effugerant, confugerunt, & ut tanta angustia tolerabat, antiqua Toletani concilij instituta sollicito contuentes Ouetensem ecclesiam, & caeteras, quibus iam, ut metropolis praeminebat, ordinabant iuxta Canonum sanctiones, multisque secundum Deum vtiliter ordinantis, soluto concilio ad propria redierunt.

S. Iacobi
ecclesia.
Legionensi
Astoricensi
Ouetensi.
Tudensi.
Lucensi.
Aucensi.
Iriensi.
Britonien
Salmantice
ensi.
Caurien
Coimbr
ensis.
Lamecen
Visensi.
Portuga
len. &c.
Ouetum.

De incarceratione Garfiae filij Regis, & morte Aldefonsi. Caput. XIX.

OST haec veniens Zemoram Garfiam filium suum comprehendit, & apud Gazonem ferreis vinculis mancipauit, quia suspectum habebat. eo quod socer eius Munio Fernandi tyrannidem actitans contra Regem rebellare parabat, ex quo facto alij filij indignati coniuratione facta, patrem

Gazon.

Alba.
Gordo.
Arbolum
Luna.
Boides.

suum regni regimine priuare parabant. Huius autem dissensionis causa fuit Regina Semena, quæ dicta fuerat Amelina, quæ satis inhumana studebat noua grauamina, & seruitutis onera inuenire, nihilominus discidia, & schismata procurare. Hæc Regem Aldefonsum non habens charum, ut affectus expetit maritalis, excogitauit virum regno priuare, & filium suum Garsiam, quæ pater vinculauerat, subrogare. Albā, Gordonē, Arboliū, atq; Lunam cōmouit, ut filius eius in his rebellans auxiliāte socero Munione, captionis iniurias vindicaret coniuratione fratrum eum ad talia incitante. Rex autem tam filij, quam suorum persecutionibus coarctatus in villa, quæ Boides dicitur in Asturijs, regni regimine se priuauit, & filium suum Garsiam licet inuitus regni constituit successorē præsentibus filijs, & potioribus regni sui. Post hæc orationis causa beati Iacobi limina visitauit, & rediens a filio suo Rege Garsia, quæ exaltauit, quia iam tunc fratribus preminebat, ut semel impeteret Sarracenos, & obtento a filio, quod petebat, mouit exercitum contra Mauros, & eorum terris stragibus, & incendijs deuastatis, & factus inclytus spolijs, & captiuis victor ciuitatis restituitur Zemorensi, & sicut principium, sic finem regni victorijs adornauit, ibiq; proprio morbo coactus scelicem spiritū creatori restituens vitæ cursum sceliciter consumauit. Et sepultus Astorica, post translatus Ouetum, in ecclesia sanctæ Mariæ cum vxore sua Semena Regina finalem obtinuit sepulturam, cum regnasset annis. XLVI.

De prælijs Garsia, & morte eius. Caput. XX.

æra. dcccc
xxi.

Tremul⁹

ALDEFONSO defuncto Garsias filius eius successit in regno æra. DCCCC. XXI. regnauit annis. III. Garsias igitur in initio regni sui terras Arabum est aggressus, & duris incursionibus peragratis, euerlis plerisque munitionibus campestra flamma vorace consumpsit, & habito prælio cum Aiola Rege Arabum, plurima strage contritum vicit, & captiuauit. Prædaq; rerum, gregum, & captiuorum maxima subsequente venit ad locum, qui Tremulus nuncupatur, ibiq; custodium incuria Aiolas curiosus abcessit, & ad suos redijt fugitiuus. Garsias autem .III. annorum expletis circulis, Zemoræ propria morte decessit, Ouetumq; delatus in monumentis Regalibus est sepultus.

De Rege Ordonio, & bellis eius, & de translatione ecclesiæ Legionensi. Caput. XXI.

æra. dcccc
xxiiij.

Talauera

POST Garsiam Ordonius frater eius regni gubernacula legitur suscepisse æra. DCCCC. XXIII. & regnauit annis. VIII. mensibus sex. Hunc Ordonium Rex Aldefonsus Galleciæ præfecerat adhuc regnans. Hic autē Ordonius paterna facta scelici æmulatione capeffēs, prudēs, & sollers: iustus, & pius, & in necessitatibus pauperum consolator regnum prouide gubernabat. Cum enim viuentē patre principatū teneret, collecto exercitu aliquantas Beticę prouincię ciuitates irrum pens loca cāpestria deuastauit plurimis habitatoribus interfectis. In initio autē regni Rex Ordonius collecto exercitu Talaueram oppidum animosus obsedit, venientesq; Arabes, ut obsessis fierent in succursum, & ipsi pugna prostrati, & oblessi frustrati, utriq; gladio perierūt, & direpto oppido, quæ ibi erāt, Regis Ordonij prædæ cesse.

runt & principē exercitus Cordubēsis captū adduxit, qui multis prēdis, & captiuorū cateruis eius gloriam subsequētibns in regnum suum reuertitur gloriose. Post hæc autem tantis vastationibus arctati Arabes ad Regem Cordubę Abderramen, & Almotaraph Regem Tingitanię miserunt auxilia postulantes, qui legationi lugubri annuentes in terminatione pœnali exercitus coëgerunt, & Auolapaz Alcaidus Cordubensis cum magno exercitu Arabū, & cum alio Rege Tingitanię Almotaraph nomine ad Castrū, quod sanctus Stephanus dicitur, in ripa Dorij peruenerūt. Quod Rex Ordonius cū audisset, conuocato magno Christianorū agmine festinus occurrit, & triūphali prēlio pstratos deleuit, & Rege Vlit, & Almohabat Duce magno, & alijs Ducibus interfectis, cēteros aut cēde, aut captiuitate possedit, & cū triumphali gloria ad propria est reuersus. Sed a bellorū magnalibus impatiens abstinere contra Emeritam exercitū congregauit, & totā Lusitaniam fere deuastās castrum Colubri, quod Turne Alariz dicitur occupauit, & acta praeda auri, & argenti, & serici, & hominū triumphaliter remeauit. Sed illius prouincię incolæ occurrētes, oblatis muneribus pacem humiliter postulabant, qua ad tempus indulta ad propria est reuersus, & ueniens Legionem pro tantis victorijs omnipotenti Deo gratias referens, conuocatis Episcopis, & magnatibus, maiorem ecclesiam sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quæ minus tute sistebat, intra urbem decreuit prouide transferendam, & in palatio regio, quod olim Balneum fuerat Paganorum, Episcopalem cathedram collocauit, conueniente Fruminio Legionensi Episcopo cum alijs Episcopis, qui tunc temporis ibi erant. Et cum tres essent in palatio mansiones, in prima domo altare maius in honorem sanctæ Mariæ semper Virginis erexerunt. In secunda domo sancti Saluatoris, & apostolorum omnium construxerunt. In tertia domo sancti Ioannis Baptistæ, & omnium martyrum, & confessorum, quibus omnibus dedicatis prædicta altaria ornamentis aureis, & argenteis liberaliter decorauit, & ad dotem ecclesiæ possessiones varias cumulauit, & in eadem ecclesia communi fauore principū, & magnatum a duodecim Pontificibus fuit diademate insignitus.

S. Stephanus.

Emerita.
Alariz.
Colubri.
castrum.

Item de prædijs Ordonij, & vxoribus eius, & cāptione magnatum & morte Regis. Caput. XXII.

HISPERACTIS Rex Cordubensis dolens tantum interitum suæ gentis inuasit terminos regni sui, & ad Roindoniam vsq; peruenit, cui occurrens Rex Ordonius, conferto prælio multi ex parte Regis Ordonij, & ex Arabibus corruerūt, & cū per totā diē fortiter dimicassent, neuter victor, neuter victus fuit, sed vtriq; redierūt ad propria cum iactura. Post hæc venit Abderramen cū magna multitudine suorū, & Africę, quos cōduxerat, terrāq; ingressus est Nauarrorū vsq; ad locū, qui Muez adhuc hodie nuncupat, quos Rex Garcias filius Regis Sanci nequies tolerare Regi Ordonio nūciauit, qui cōfestim occurrēs cū ingēti auxilio properauit. Cūq; in valle Vincaria sibi adinuicē exercitus obuissent, sicut Dñs voluit sustinere, multi de Christiano exercitu corruerūt, etiā duo Episcopi Dulcidius Salmāticēsis, & Hermigius Tudēsis fuerūt ibi ab Arabibus cōprehēsi, & pro isto Hermigio fuit sobrinus eius sanctus Pelagius datus obfes, q postea fuit martyr. Similiter & Dulcidius fuit dato oblide liberat⁹. Is autē Rex Ordonius puocatus ex suis agmina cōgregauit, & ingressus terrā Arabū, quę Sintilia dicitur, strages, & plurimas cēdes egit, castra, & op-

Rōdonia

Muez.

Sintilia.

LIBER,

Sarmaliō. pida plurimā in ore gladij occupauit, **Sarmalion, Heliph, Palmatium, & Castellionē;**
Eliph. & Magnantiā, & multa alia castra diripuit, & destruxit. Exinde Zemorā rediens cū
Palmatiū triumpho vxorem suam Muninam Domnam, quē & Geloira alio nomine vocaba-
Castellio. tur, inuenit defunctam, ex qua susceperat duos filios Aldefonsum videlicet, & Rania-
Magnātia mirum plus de morte coniugis contristatus, quam de victoria iucundatus aliā quoq;
duxit vxorem ex partibus Gallicie nomine Aragonum, quā postea suspectā reliquit,
pro quo condigne postea satisfecit. His transactis misit pro Comitibus, qui Castel-
Tegulare. lam regere videbatur ad locum, qui Tegulare dicitur in ripa fluminis Carrionis, qua-
si cum eis colloquium habiturus, & venerunt ad eum Nunius Fernandi, & Almon-
dar albus, & filius eius Didacus, & Frenandus Ansuri filius, & nullo conscio exceptis
consiliarijs cepit eos, & vinctos catenis Legionem adduxit, & carceri mācipatos post
aliquantum tempus iussit occidi, & posuit maculam in gloria sua, & cruore innocuo
baltheum gloriæ obfuscauit. Et foederatus Garsie Enechonis Aristæ Principi Na-
Anagariū. uarrorum filiam eius nomine Sāciam duxit vxorem. Post quod etiam cepit Anaga-
Ticum. rum, quod olim Tycium vocabatur, & Vicariam, quæ ex eo nomen dicitur habuisse,
quod Gothorum tempore sedes iudicij habebatur. Reuersus autem ad propria,
cum egrederetur, Zemoram in infirmitate percussus vitam finiuit, sepultus Legione
in ecclesia cathedrali.

LIBER QVINTVS RE- RVM. IN HISPANIA GESTARVM CRONI-

con. De Froila & iudicibus.

Caput Primum.

æra. dcccc
xxxij.

Iudices.

POST mortem Ordonij Froila frater eius successit in re-
gno æra. DCCCC. XXXII. & regnavit anno. I. mensi-
bus. II. & duxit vxorem nomine Munina Domna, ex qua
suscepit tres filios, Aldefonsum, Ordonium, & Ranimirum,
& quartum de concubina nomine Acenare. Hic nihil egit
memoria dignum, nisi quod filios Olmundi nobilis sine cul-
pa fecit occidi, & Fronimiū fratrem eorum Legionensem
Episcopum exilio condemnauit, & quia viri impij non di-
midiant dies suos, percussus lepra vnus anni, & duorum mensium expleto circulo
vitam finiuit, & iuxta fratrem suum Ordonium Legione inglorius sepelitur, Episco-
pus Fronimius statim fuit sedi propriæ restitutus. Eisdem diebus nobiles Bardul-
liæ, quæ nunc Castilla dicitur, attendentes nobiles suos Nunium Fernandi, Almon-
dar Album, & filiū eius Didacum vocatos ad colloquium, ex factione a Rege Ordo-
nio interfectos, tyrannum etiam Froilam, & multa alia, quæ eis euntibus ad iudicium
a Regibus, & magnatibus Legione iniuriose fiebant, videntes etiam quod termini gen-
tis suæ ex omnibus partibus arctabantur, & pro iudicio contemptus, & contumelias
reportabant, sibi & posteris providerunt, & duos milites non de potentioribus, sed de
prudētioribus elegerunt, quos & iudices statuerūt, vt dissensiones patriæ, & querelan-
tiū causæ eorum iudicio sopirentur. Vnus fuit Nunius Nunij, dictus Rasoria, filius
Nunij Bellidez, Alter dicebatur Flauinius Caluus, iste tñ aut nil, aut parū de iudicijs

cogitabat, sed armis, & militiæ insistebat. Erat enim facile iracundus, nec causarum varia pacifice sustinebat, quod non competit iudicanti. Ex huius genere processerunt multi, & alij magni nobiles de Castella. Flauinus Caluus habuit duos filios, Fernandum Flauinum, & Veremundum Flauini. Fernandus genuit Flauinum Fernandi. Flauinus genuit Nunium Flauini. Nunius duxit uxorem nomine Egilonem, ex qua suscepit filium Flauinum Nunij. Flauinus Nunij genuit Didacum Flauini. Didacus Flauini duxit uxorem filiam Roderici Aluari de Asturijs viri nobilis, & magnatis, & ex ea genuit Rodericum Didaci, qui dictus fuit Campiator. Alter filius Flauini Calui dictus fuit Veremundus Flauini. Veremundus genuit Rodericum Veremundi. Rodericus genuit Fernandum Roderici. Fernandus genuit Petrum Fernandi, non illum, qui dictus fuit Castellanus.

De Nunio Rasura, & filijs eius. Caput. II.

NU N I V S autem cognomento Rasura fuit vir patiens, & modestus, sollers, & prudens, industrius, circumspectus, & sic ab omnibus amabatur, ut vix esset, cui eius iudicia displicerent, aut eius sententias causaretur, quas tamen rarissime proferebat, quia in compositione amabili fere omnia terminabat, & sic charus ab omnibus habebatur, ut locus aliquis detractiōi, vel inuidiæ non pateret. Hic habuit filium nomine Gudisaluum Nunij, qui cum esset adolescens, bona indole coætaneis præminebat, & futurorū inditijs omnibus complacebat. Nunius vero pater eius fere ab omnibus Castellæ militibus Domicellos filios petijt nutriendos, quos curialitate, affabilitate, & bonis moribus sic instruxit, ut patres adolescentium de profectu filiorum profiterentur se tali nutritio obligatos, & ipsi adolescentētes sic erant Gundisaluo Nunij dilectione coniuncti, ut eū quasi Dominū sociarent, nec possent ab eius consortio, vel ad modicū separari. Cumq; creuisset factus miles, militiam strenuus exercebat, & pacis dulcedinē in patria retinebat, ita quod patre suo mortuo, patri fuit fauore omnium substitutus, & etiam principatū militiæ conuiuentibus ijs, qui secū nutriti fuerant, addiderunt, & duxit uxorem nobilissimam Semenam nomine filiam Nunij Frenandi, ex qua suscepit filium nomine Fredinandum. Hic fuit omnibus patre charior, in sermone verax, in iudicio iustus, in militia gloriosus, multa enim strenue contra Arabes peragendo fines patriæ ampliavit. Hic habuit filiū, qui dictus est Fredinandi Gundisalui. Hunc Deus supra patrē, & auū tot gratijs exaltauit, ut ipso non attendente, tam a magnatibus, & militibus, quā ab vniuersis populis Castellanis in Comitē crearet, & omnes se suę subijcerēt dicioni. Qui factus Comes totā Castellā sic pacifico dñio confouebat, ut omnes Deo gratias agerent, qui per talē Comitē a populo suo releuauerat sarcinā seruitutis. Hic cōtra Arabes plurima bella gessit, quoniā & sanctū Stephanum, & alia plurima loca Christianę restituit dicioni. Ex quo iste suscepit suę patrię comitatū, cessauerunt Reges Asturiarū insollescere in Castellā, & a flumine Pisorica nihil amplius vindicarunt, strenuitate enim sua eorum insultibus resistebat, nec propter eos a bellis Arabum desistebat. Monasterium sancti Petri in ripa Aslancię fluminis ædificauit, & multis possessionibus illum dotauit, morte propria defunctus, in eodem monasterio est sepultus, cui successit filius eius Garcias Fredinandi homo Catholicus, qui bella plurima contra Reges Asturiarum conantes Castellæ finibus præminere, gloriose peregit, & castra plurima in ripa Dorij munifice reparauit,

S. Stephanus.
Pisorica.

Aslantia flu.

LIBER

Dorlus.
Cauca ru
bea.

& usq; ad fluuium Carrionem iurisdictionis suæ terminos dilatauit. Hic construxit monasterium in honore sancti Cosmæ, & Damiani iuxta ripam Dori fluminis Atlantia, in villa, quæ Cauca rubea nuncupatur, & amplissimis possessionibus dilatauit, & loca, quæ dedit, statuit, Infantaticum appellari eo intuitu, quod si aliqua de genere suo non posset, aut nollet mariti comparis solatia adipisci, de bonis monasterij prouiderentur eidem largiter, & decenter, demptis duntaxat necessarijs clericorū, qui in ibi Deo, & sanctis martyribus deseruirent. Obijt autem morte propria, & in monasterio sancti Petri de Cardonia tumulatur

De Comite Sancio, & morte eius. Cap. III.

Garfias.
Geloira.
Sancius.

HIC successit filius eius Comes Santius Fernandi, vir virtutum, amator patriæ, & in subditos totus pius. Hic optinuit Pennam fidelem, & Septem publicam, & Madolium, & Montelionē, & Varinatum, Oaromam, & sanctum Stephanum, quæ in captione patris perdiderant Christiani, & multa intulit agarenis. Antiquos soros Septem publicæ iste dedit. Castellanis militib⁹, qui & tributa soluere, & militare cum Principe tenebantur, contulit libertates, videlicet, vt nec ad tributum i liquod teneantur, nec sine stipendijs militare cogantur. Hic habuit filium, qui dictus fuit Infans Garfias, & Legione fuit proditionaliter interfectus. & habuit filiam nomine Geloiram, quam duxit in vxorem Sancio maior Rex Aragoniæ, & Nauarriæ, de quo, si Deus dederit, postea prosequemur. Huius mater optās commercium cuiusdam Principis Sarraceni, proposuit filium interficere, vt sic cum munitio nibus, & oppidis optatis nuptijs potiretur. Cumq; quodā sero loetali poculo virus mortiferū miscuisset, filius reuelatione pedisece hoc præsensit, & matri, vt prius biberet, supplicauit, quod ipsa renuens demum coacta, quod male miscuerat, degustauit, & patricida mater haulit, & meruit mortē in poculo, quod parauit. Et tandē Comes Sancio contriti cordis, poenitentia stimulus construxit monasteriū nobile, quod Oniam nominauit, eo quod matrem viuente Mioniam more Hispanico appellabat. Demum post multas victorias strenue consummatas foelicem spiritum suo restituit creatori, & in monasterio Oniensi, quod ipse construxerat, est sepultus. Nunc autem ad genus, & acta Regum Asturum reuertamur.

Onia.

De Aldephonso, & Ranimiro, & discordia fratrum.

Caput. III.

era. dcccc
xxxij.

MORTVO Froila, Aldefonsus filius Regis Ordonij adeptus est sceptri patris æra. DCCCC. XXXIII. & regnauit annis. V. mensibus. VII. anno vno mensium numerato. Nomen vxoris eius Semena, ex qua genuit infantem Ordonium, qui dictus est malus, & fuit iuxta Cordubā interfectus. Hic Aldefonsus leuitate potius, quā virtute deliberauit apud se, vt ad viam confessionis, & poenitentiae se transferret, & ideo religionis operibus deuouit se, & aliquandiu huic proposito in hærendo decreuit sibi substituere fratrem suum nomine Ranimirum. Cumq; propositum fratri per nuncios intimasset, Ranimirus audito nuncio cum magno exercitu venit Zemoram, & Aldefonso regni regimen resignante, Ranimirus substituitur fratri suo, Aldefonsus autē iam Exrex ad locū, qui Dominos sanctos vulgariter

dicatur, super ripam Ceiaë fluminis properauit, habitumque monachalem assumens
viam perfectionis elegit.

De regno Ranimiri, & rebellionem monachi Aldefonsi.

Caput. V.

RANIMIRVS autem successit in regno æra nongentesima tri-
gesima nona vno anno mēsum numerato, & regnavit annis decem,
& nouē mensibus, diebus. II. & cum esset vir bellis deditus, mouit
exercitū contra Mauros, & dum exercitū congregabat, frater suus
ea leuitate, qua de Rege se monachum fecerat, a monasterio apostata
resiliuit, & Legionem veniens cœpit inibi rebellare, & ad regnum ite-
rum inhiare. Ranimirus cum hoc audiuit, direxit congregatum exercitum contra
eum, & duobus annis obsessum, in dedicionem recepit ad suæ beneplacitū volunta-
tis, & statim in carcere mitti iussit. Et dum hæc fierent Aldefonsus, & Ordonius, &
Ranimirus filij Regis Froilæ supra dicti cum conniuentia in Asturijs rebellauerunt, &
tyrannidem exercentes Aldefonsum, qui maior erat, honore regio præferebant, Astu-
res enim indignati eo, quod incessione Aldefonsi, & substitutione Ranimiri non fue-
rant euocati, rebellionem huius modi factitabant. Vnde & Astures in dolo euocant
Ranimirum, vt si fieri posset, in manus filiorum Froilæ deueniret, quod præsentiens
Ranimirus armata manu Asturias est ingressus, & coactos prælijs mancipauit, se-
cumq; ducens cum fratre suo Aldefonso quōdam Rege in eodem carcere coarctauit,
& post aliquantulum temporis interuallum fratrem, & sobrinos crudeliter excæca-
uit. Tandem Ranimirus poenitentia ductus prope Legionem in ripa Turni mo-
nasterium sancti Iuliani construxit, & in eo fratrem, & consobrinos pie prout potuit,
collocauit, vbi vsq; ad finem vitæ necessaria habuerunt. Mortuus autem Aldefon-
sus ibidem sepultus est cum vxore sua Regina Semena, & consobrinis. Regnavit au-
tem Aldefonsus annis quinque, & mensibus septem, & in quinto anno regni sui fuit
orbatus oculis, & postea duobus annis, & septem mensibus superuixit.

ara. decē
xxx. iij.

Turi⁹. fl.
S. Iulian⁹

De victoria Ranimiri, & comitis Fernandi Gundisalui.

Caput. VI.

RANIMIRVS autem regnum ingrediens Toletanum obsedit op-
pidum Maioritum, & muros dirumpens, sublati rebus incolas capti-
uauit, & reduce exercitu remeauit. Post hæc Arabes fines Castellæ
inuadere decreuerūt, & comes Fernandus Gundisalui, qui Castellæ tunc
temporis præsidebat, nunciauit aduentum Arabum Ranimiro, qui con-
uocato exercitu, properauit in auxilium comitis Castellani. Cumque Legionen-
sis, & Castellanus exercitus conuenissent, Arabibus apud oppidum Oxoniam oc-
currerunt, & collatis signis adinuicem dimicarunt, sed Dei gratia adiuuante Christia-
nis victoria, Arabibus cessit fuga, multa que millia captiuorum Christiano exercitui
prouenerunt. Sicque Rex Ranimirus ad sua foeliciter est reuersus.

Maionitū.

De prodicione Abenaia, & victoria Ranimiri.

Caput. VII.

Cæsaragusta.

Septem
manca.

Alfondega

POST hæc iterum Ranimirus contra Cæsaragustam exercitum congregauit, Abenaia autē, qui inibi princeps erat, audito quod Ranimirus, & Ferdināus Gundisalui comes Castellæ adinuicem concordarant, timuit in immensum. Vnde & seipsum cum terra Ranimiri subdidit dicioni mentitus Abderramen Regi Cordubæ, cui erat subiectione simili obligatus. Rex autem Ranimirus omnes munitiones regni Cæsaragustæ, quæ Abenaia resistebāt, cædibus, & irruptionibus coëgit Abenaie obedire. Post quæ Ranimiro ad sua reuerso, Abenaia, proditoris non immemor, fregit pacta, & reconciliatus principi Cordubensi ratus est posse inuadere terminos Ranimiri. Et agens exercitum peruenit celeriter Septem mancas, quod audiens Ranimirus assumpto exercitu processit obuius contra eum, & ibidem adinuicem utroque exercitu dimicante, cæsi Arabes, nec fuga, nec strage, sed victoria caruerūt. Et secunda feria in festo, scilicet, sanctorum Iusti, & Pastoris ex Arabibus vsque ad octoginta millia perierunt, & Abenaia proditor fuit captus, cæteri, qui euaserant, ad oppidum quod Alfondega dicitur, confugerunt. Ranimirus autem plus sanguine Arabum, quam prælijs, vel spolijs cupiens satiari, eos viriliter insecutus in castro Alfondega, quo confugerant, comprehendit. Abderramen autem cum paucis fugæ comitibus vix abcessit. Tunc fuit solis eclipsis per vnam totam horam diei. Tunc Rex, & sui cum multis spolijs, & multa turba pedisequa captiuorum reuertitur gloriose secum ducens Abenaia captiuatum.

Item de prælijs Ranimiri.
Caput. VIII.

Turmius

Salmantica
Letesmia.
Ripa:
Alfondega
Penna.
Amaia.
S. Iuliana.Aquis. q
Talauera.Ceia.
Orna.
Destriana

HIS peractis exercitus Sarracenorum per ripā Turmijs fluminis est ingressus sub principe, qui Aceipha dicebatur, & fauētibus sibi Fernando Gundisalui, & Didaco Munionis magnatibus regni sui coepit populare Salmanticam, Letesmiam, Ripas, Balnea, Alfondegā, Pennam, & alia multa castra. Tunc etiam comes Rodericus populauit Amaiam, & prædas exercuit in Asturijs in partibus sanctę Iulianæ. Post Rex Ranimirus talibus coniurationibus prouocatus exijt obuiam Sarracenis, & bellis, & cædibus sæpe repulsi a coeptis operibus destiterunt, & Fernandus Gundisalui non illum comitem Castellę, & Didacum Munionis fautores Arabum comprehendit, & alterum Legione, alterum Gordone in carcere vinculauit. Sed procedente tempore, quia captione eorum magnates alij murmurabant, recepto ab eis iuramento fidei obseruandæ a carcere liberauit, & filio suo Ordonio dedit vxorem Vrracam filiam Fernandi Gundisalui comitis Castellani. Post hæc Rex Ranimirus, qui ex Regina Tharasia sorore Garfiæ Tremulosi Regis Nauarrę cognomine Florentina genuerat Sancium, & Geloiram in honore sancti Saluatoris iuxta regale palatium, monasterium fabricauit, & ibidem Geloiram filiam Deo dicauit. Decimo nono regni sui anno obsedit oppidum, quod olim Aquis, nunc Talauera vocatur in diccesi Toletanensi. Arabes autem ei succurrere festinantes victi a prædicto Rege in prælio ceciderunt, & cæsis fere duodecim millibus, vsq; ad septem millia captiuauit, & reuersus ad sua se misericordiæ operibus dedicauit, & vxore sua Regina Tharasia operante, sancti Andree, & sancti Christophori super Ceia, & sanctę Marię in ripa Dorij, & sancti Michaelis archægeli in valle Orna, quę nunc dicitur Destriana, mona

steria ædificauit, & possessionibus multis ditauit. Et cum Ouetum causa orationis adisset, ibidem grauitè egrotauit, & Legionem allatus, in vigilia Epiphaniæ facta, confessione Episcopis, & Abbatibus, qui secum aderant, deuote suscepit sacramentum corporis, & sanguinis domini Iesu Christi, quo facto a se regnum, quod a patre susceperat, abdicauit proclamans cum lachrymis. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc, dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

His ita peractis vitam finiuit, & in monasterio sancti Saluatoris, quod filie sue construxerat, tumulatur. In his decem & nouem annis computantur quatuor anni Aldefonsi prædicti, quia post primum annum statim substituit sibi fratrem, per se autem regnauit Aldefonsus anno vno. Ranimirus annis quindecim.

De Rege Ordonio, & dissensione cum Castellanis, & morte eius.

Caput. I X.

HIC successit in regno Ordonius filius eius æra nongentesima quinta, quagesima octaua, & regnauit annis quinque, mēlibus sex. Iste Ordonius satis prudens, & in regimine exercitus circumspectus. Vnde frater eius Sancius, quem Rex Ranimirus ex Tharasia sorore Garfiæ Regis Naruarræ susceperat, fauore, & auxilio eiusdem Garfiæ auunculi, & Fernandi Gundisalui comitis Castellani ipsis personaliter cum ipsis venientibus, Legionem accessit, ut fratrem suum a regno expelleret, & ipse dignitate regia donaretur. Sed Rex Ordonius, ut erat in armis strenuus, ciuitates muniuit, & munitiones viriliter defensauit, & regnum sibi intrepidus conseruauit, & uxorem suam Vrracam, quia comitem Fernandum socerum suum hostem senserat, dereliquit, & duxit uxorem aliam nomine Geloiram, ex qua genuit filium, qui fuit podagricus nomine Veremundum. Gallecijs autem audientes dissensionem inter Legionenses, & Castellanos cœperunt contra Regem Ordonium rebellare. Ipse vero congregato exercitu Gallecos perdomuit usque Vlixbonā, & vastatione, & incendio omnia depredata est, & rediit inclytus multis spolijs, & captiuis.

Post hæc autem inter Regem Ordonium, & Fernandum Gundisalui comitem Castellanos discordiam sedata, exercitus Arabum venit ad sanctum Stephanum in ripa Dorij, & usque Burgis omnia deuastabat, sed comes Fernandus Gundisalui cum exercitu Regis Ordonij, & suorum, eos usque Dozium insecutus pugna subegit, & magnam multitudinem victor occidit, plurimaque captiuauit. Quo audito Rex Ordonius disposuit in Arabes exercitum congregare, sed infirmitate præuentus Zemoræ moritur, & Legionem delatus in monasterio sancti Saluatoris, quod pater suus condiderat, sepelitur.

De Rege Sancio, & Ordonio malo.

Caput. X.

DE FVNCTO Ordonio frater eius Sancius Regis Ranimiri filius successit in regno, æra nongentesima sexagesima tertia. Et regnauit annis duodecim. Cumque magnates regni contra ipsum vnanimiter conspirassent, ad Garfiam Regem Nauarræ, qui dictus est Tremulosus, suum auunculum festinauit. Erat autem Sancius intolerabili pinguedine aggrauatus, vnde dictus fuit Sancius grasus, & consuluit ei auunculus Abderramen principem Cordubæ postulare, ut pos-

æra. deccc
lviij.

Dozium.

æra. deccc
lxij.

vocabatur Zadon, alter Cadon, alter Anfilon a pud Regem Dominum suum Athaulphum de crimine pessimo accusarent, & quod etiam promiserant Sarracenis se legem Mahometicam suscepturum, & Galleciam traditurum. Rex autem credidit, eo quod Episcopus esset filius illius principis, qui Regi Sancio in pomo mortis poculum propinaret. Cumque praedictus Episcopus vocatus ad curiam quinta feria ante Paschavenisset Ouetum, consulentibus sibi aliquibus, ut antequam ecclesiam descenderet, se Regis conspectui praesentaret, Episcopus constanti animo sic respondit, quod prius se praesentiae Saluatoris omnium exhiberet, & post in praesentia tyranni Principis compareret, intransque ecclesiam Saluatoris ilico indutus sacris vestibus divina officia celebravit. Rex autem taurum ferocem preceperat adduci, ut inuenientem Episcopum desequeret. Sed Episcopus innocens cum talia praesensisset, consummatis officiis, ad locum ubi taurus aestuans mugiebat, accessit intrepidus, & mox taurus ad Episcopum veniens, cornua in manibus eius misit, quibus dimissis ad montem unde venerat, remeavit. Episcopus autem cornua, quae sibi taurus dimiserat, coram altari deponens Domino Saluatori cum ceteris fidelibus soluit laudes, actores vero falsae suggestionis, & eorum semine maledicto coarctans ad exemplum David, qui pro morte Abner innocui, Ioab cum semine condemnauit, sententialiter sic profatur. De semine Zadon, Cadon, & Anfilon non deficiat leprosus, & claudus, cecus, & mancus, vilis, & tenens fenum. Rex autem viso miraculo perturbatus obtulit Episcopo satisfactionem, sed Episcopus regem videre noluit, immo secunda feria post festum paschae iter arripens ad Pamariensem ecclesiam sanctae Eulaliae usque peruenit, ibi infirmitate correptus quarta feria vitam finiuit. Cumque sui vellent corpus eius ad ecclesiam beati Iacobi deportare, immobile est inuentum, & attendentes quod a Domino fieret, tradiderunt corpus in eadem ecclesia sanctae Eulaliae sepulture.

Pamariensis.
 sis.
 S. Eulalia.

De insolentibus Veremundi, & vxoribus eius, & de victoria Almanzori.

Caput. XIII.

EX vero Veremundus habuit duas nobiles concubinas, & erant sorores, legem Domini obliuiscens. Et ex vna genuit infantem Ordonium, & ex alia Geloiram. Infans autem Ordonius procedente tempore ex infante Fronilda genuit Aldefonsum, Pelagium, Sancium, & Semenam. Praedictus etiam Veremundus habuit duas vxores legitimas Velasquitam videlicet, quam viuentem dimisit, & non contentus incestu, sibi aliam nomine Geloiram adulterio contubernio copulauit, ex qua genuit Aldefonsum, & Tharesiam. Ex Velasquita autem genuit Christinam infantem. Ipsa vero Christina ex Ordonio ceco filio Ranimiri Regis genuit Aldefonsum, Ordonium, Pelagiam Comitissam, & Eldontiam. Eldontia autem ex Pelagio Froile diacono genuit comitem Petrum, Ordonium, Pelagium Munionem, & matrem Suerij comitis, & fratrem eius, & Tharesiam comitissam. Quae cum esset domina Carrionis, ibi ecclesiam sancti Zoili edificauit. Hi omnes dicuntur vulgariter infantes de Carrion. Igitur propter peccata Principis Veremundi, & populi Christiani, Rex Arabum, qui Athagib dicebatur, se Almanzor constituit nominari. Athagib autem interpretatur supercilium, quia sicut supercilium defensio est, siue umbraculum oculorum, sic & ipse dicebatur defensio populorum. Unde & clariori vocabulo se Almanzor instituit nominari. Almanzor autem interpre-

tatur

tatur defensio, eo quod multis victorijs gloriosus se, & suos strenue defensauit. Cumq; Vegila, de quo prædiximus, & quidam Comites, & alij plurimi Christiani ad eius præsidium confugissent, promittebant ei terram reliquiarum Hispaniæ se daturus, & hac ambitione commotus adunato exercitu Arabum, & Christianorum, qui secum aderant, assumpto etiam filio suo Abdelmelic, quod in tempore famulus erat Regis, coepit Legionis, Castellæ, & Nauarræ prouincias deuastare, cui exterminio pro maiori parte causam præbuit dissensio principum Christianorum, qui sibi ad inuicem auxilia denegabant. Almanzor autem cum esset prudens, strenuus, hilaris, atque largus ita sibi Christianos allicere satagebat, vt Christianos Arabibus ostenderet chariores. Hac benignitate charissimus erat suis adeo, quod omnes ex animo ei seruire pari studio laborabant, ita quod a Dorio, qui erat limes inter Christianos, & Arabes, vsq; ad fluuium Estolam omnia vastauit, in cuius ripa tentoria collocauit. Quod audiens Veremundus cum exercitu properauit, & insultum faciens in tentoria Almanzori multos de suo exercitu interfecit. Cum autem esset Almanzor magnanimus, atque constans, a proprio solio deposito aureo pileo, quem pro corona gestabat, humi resedit iuxta morem Principum gentis suæ.

Dorio.
Estola.

Exercitus autem, qui eum ex animo diligebat, confusionem autem ferre non sustinens, prælium restaurauit, & fugatis Veremundi militibus vsque ad Legionis ianuas peruenerunt. Sed vrgentibus pluuijs hyemalibus, quæ solent in illis partibus inundare, Almanzor ad propria est reuersus. Ciues autem Legionenses, & Astoricensis timentes in futuro anno super se tantam multitudinem aduenturam, corpora Regum, quæ erant sepulta Legione, & Astorica cum corpore sancti Pelagij martyris ad Asturias transtulerunt, & apud Ouetum in ecclesia sanctæ Mariæ sepelierunt, & super altare beati Ioannis Baptistæ corpus sancti Pelagij posuerunt. Quidam autem ex ciuibus Legionensibus corpus sancti Froilani Episcopi deferentes infra Pyrenæum ad vallem, quæ Cæsaris dicitur, in sancti Ioannis Apostoli ecclesia collocarunt.

Vallis Cæsaris.

De irruptione Legionensi, & Astoricæ.

AD VENIENTE autem verno tempore Almanzor iterum exercitum congregauit, & veniens Legionem obsessam firmiter impugnavit. Veremundus autem se apud Ouetum recepit morbo podagrico præpeditus. Almanzor vero captioni Legionis feruenter insistens, dum fere per anni circulum impugnasset, in porta occidentali prima irruptio facta fuit. Quarta die post hoc secunda irruptio iuxta portam meridionalem. Tunc Guillemus Gonsalui Comes Gallicie, qui ad defensionem venerat, grauiter ægrotabat, sed audiens murum effractum ad locum periculi se armatum deferri præcepit, vt mortem videret antequam excidium ciuitatis. Irruentibus itaq; Arabibus idem Comes occiditur, & ciuitas occupatur, & Almanzor portas vrbs opere marmoreo constructas, & arcem præcipuam portæ orientalis murum, & ceteras turres fecit destrui a fundamentis, vna duntaxat relicta, quæ esset posteris in memoriâ, quod taliū murorū, & tantarū turriū destruxerat ciuitatē. Cepit Astoricā, et sumitatē turriū decurtauit, Coiancā, quæ nūc Valētia, et sanctū Facundū & alia plurima loca subuertit, Albā, Lunā, Gordonē, & Arbolū, licet impugnauerit,

Legio.

Asturica.
Coianca.
Valentia.
S. Facundus
Alba.
Luna.
Gordo.
Arbolū.

Oxonia. non potuit optinere. Deinde rediens per terras Castellæ, Oxoniam, & Alcouelam,
 Alcouela. Valeranicam, quæ nunc Berlanga, & Atentiam optinuit, & destruxit, exinde ad sua
 Valerani- rediit fastu, & superbia eleuatus. Sic enim super Christianos ira cælestis Regis ex-
 ca. que arferat, ubi cum fere per duodecim annos Christianorum terminos inuasisset, & ut
 nunc Ber voluerat, vastauisset, & plurima loca sibi tributaria effecisset, semper inuictus rediit
 Atentia. cum triumpho. Vnde etiam ab Hispania Gothorum gloria recessisset, thesauros ec-
 clesiæ Arabes abduxerunt, & cultus ecclesiæ datus est in contemptum. Et plaga, quæ
 acciderat tempore Roderici, & iam videbatur obduci, passa est recidiuum.

De morte Almanzor. Caput. XV.

Portucale

S. Iacob⁹

Calatana
zor.Borgeco-
rex.
Medina
Cali.

G I T V R anno. XIII. Almanzor resumpto exercitu ingressus
 est per eam partem Galleciæ, quæ dicitur Portucale, munitiones,
 & ciuitates hostiliter deuastando. Cumq; ad maritima peruenisset,
 etiam ciuitatem, & ecclesiam beati Iacobi deuastauit, sed fulgure ter-
 ritus ab eo loco, ubi esse corpus Apostoli credebat, abstinuit, quod
 tamen proposuerat violare. Nihilominus tamen campanas minores
 in signum victoriæ secum tulit, & in Mezquita Cordubensi pro lampadibus collo-
 cauit, quæ longo tempore ibi fuerunt. Almanzor autem cum suo exercitu per-
 cussus a Domino pro scelere sacrilegij dignam sustinuit ultionem, nam qui sanctum
 locum apostoli profanarat, immunda sui plaga, scilicet dysenteria, fere totus exercitus
 est consumptus, reliqui morte subitanea perierunt. Quod audiens Rex Veremundus
 militum multitudinem peditum expeditam, qui imbelles, & infirmitate consumptos
 in montanis facile trucidarunt & sic Almanzor coactus peste ad propria est reuer-
 sus. Rex autem Veremundus coactus hostibus legationem misit Garfias Fernandi
 Comiti Castellano, & Garfias Tremuloso Regi Nauarrorum, ut obliti iniuriarum
 ad agenda prælia fidei foederati insimul conuenerent. Quod audientes Rex Gar-
 fias misit exercitum, Comes Garfias Fernandi personaliter cum sua multitudine, &
 Rex Veremundus licet podagricus gestatus humeris baiulorum, collecta potentia re-
 gni sui omnes insimul conuenerunt, & in loco quodam, qui Arabice Calacanazor,
 Latine autem dicitur Vulturum altitudo, Almanzor venienti cum suis arabibus, ut
 castellam inuaderet, occurrerunt. Cumq; sese mutuis cædibus inuasissent, maxi-
 ma pars cecidit de exercitu Agareno, tamen noctis tenebris intercepti, neuter neutri
 cessit campum, & tanta strage comperta suorum bellum in crastino timuit restaura-
 re. Vnde & de nocte fugiens cum venisset ad vallem Borgecorexi, dolore vexatus
 animam exhalauit, & ad Medinam, quæ cælum dicitur, est delatus. Cumq; dies
 crastina illuxisset, exercitus Christianus putauit Arabes ad prælium reuersuros, sed
 cum tentoria vacua hominibus conspexissent, ipsa tentoria, & supellectilem, & spo-
 lia varia occuparunt. Comes autem Garfias Ferrandi viriliter insecutus eos, qui cæ-
 dem euaserant, fere usq; ad internitionem deleuit. Almanzor autem, qui semper
 inuictus fuerat, tanto dolore prosternitur, ut a die prælii neq; cibum, neq; potum
 sumpserit, donec diem concludit extremum.

De fuga Abdelmelich, & morte Regis Veremundi.

Caput. XVI.

LIBIDEM anno sequenti Abdelmelich filius eius postquam patrum suscepit honorem, exercitum congregavit, ut vastationibus in Christianorum finibus restauraret, veniensque Legionem, quod residuum inuenit, in muribus, & turribus dissipavit, ne posset iterum reparari. Sed Comes Garfias Fernandi adueniens ex Castella cum magna multitudine militum, & populorum sibi Legionem adiunxit, & Abdelmelich in ore gladii effugavit. Sicque Christianis finibus a tot claudibus liberatis, aliquo tempore terra quieuit. Tunc reuocatis militibus Christianis, Rex Legionis, & Rex Nauarræ, & Comes Castellæ possessiones, & iura militibus restituerunt, ne particularia schismata fierent Arabibus occasio præualendi.

Eo tempore Rex Veremundus a susurrone deceptus præcepit capi Gudestum Episcopum Ouetensem, sed ut tantum nefas non procederet impunitum, facta est siccatas magna in terra, ita quod totus populus ciborum penuria arctabatur. Cumque quibusdam religiosus fuisset a Domino reuelatum pestem propter iniuriam Episcopi accidisse, & Regi esset reuelatio intimata, confestim absoluit Episcopum, & per Semenium Astoricensem Episcopum, cui Rex Episcopum commendauerat, fecit restitui Gudestum, & statim Dominus pluuiam voluntariam segregavit, & terra attulit fructus suos. Tunc Rex Veremundus corde compunctus ecclesiam beati Iacobi, & cætera loca, quæ Almanzor profanarat diripiens, prout potuit, restauravit, & bonis operibus, & elemosynis iam intentus de commissis cum consilio Prelatorum poenitentiam agere satagebat, & in villa, quæ est in Berizo, moritur, & sepelitur, & ab Alphonso filio, & successore transfertur post aliquantū temporis Legionem, & in ecclesia beati Ioannis Baptistæ cum coniuge Geloira, denuo sepelitur.

Berizo

De Aldephonso, & miraculo sororis suæ, & morte Comitis Garfias Fernandi.

Caput. XVII.

POST obitum Veremundi Aldephonso filius eius successit in regno, quod quinque annorum erat cum regnare coepisset æra. M. XVII. & regnavit annis. XXVII. nomen matris eius Geloira. Cum esset paruulus datus est nutriendus Menendo Gundisalvi Comiti Gallicie, & uxori eius Comitissæ Maiori. Cum autem adoleuisset, accepit uxorem eorum filiam Geloiram, ex qua duos filios dicitur habuisse Veremundum, & Sanciam, & hæc Sancia procedente tempore nupsit Regi Fernando filio Regis Sancii Nauarrorum. Hic autem Aldephonso in reprobum sensum datus, cum esset puer, dedit Tharasiam sororem suam in uxorem Abdallæ Regi Toleti sub pacto auxilii contra Principem Cordubensem, ipsa penitus reclamante. Cumque Rex ille vellet eam suis amplexibus commiscere, inquit illa, Christiana sum, & abhorreo connubia aliena, noli me tangere, ne interficiat te, quem colo, Dominus Iesus Christus. Ille autem deridens talia inuitam corripit, statimque percussus ab Angelo sensit mortis periculum imminere, vocatisque familiaribus oneratis camelis auro, & argento, & vestibus preciosis, & suppellectili valde decora remisit eam protinus Legionem, quæ ibidem in monachali habitu diu vixit, sed ad monasterium sancti Pelagii se postea transferens ibidem, & vitam finiuit, & sepulturam accepit. Eisdem diebus Sancius filius Comitis Garfias Ferdinandi contra patrem vilis est rebellare. Cumque inter patrem, & filium esset discordia

æra. M.
xvii.

Abula.
Clunia.
S. Stephanus.

Cardonia

concitata, Sarraceni fomentum impetus habuerunt, & Castellæ terminos inuadentes Abulam, quæ populari coeperat, destruxerunt, Cluniam, & sanctum Stephanum occuparunt, cædes, & incendia in patria exercentes. Cumq; Comes Garfiæ Ferdinandi talia percepisset, magnanimitate pulsatus, licet gens sua in eum, & filium esset diuisa, eligens mori pro patria cum Arabibus decertauit, sed multitudine circumclusus viuus capitur inter cæsos vndiq; comprehensus, sed paucis diebus moritur, eo quod in bello fuerat lætaliter vulneratus, & corpus eius a Sarracenis redemptum in monasterio sancti Petri de Cardonia requiescit.

De Sancio Comite, & pijs operibus Aldephonsi.

Caput. XVIII.

Legior

Viseum.

HIC successit in Comitatu Sancius filius eius, vir prudens, iustus, liberalis, strenuus, & benignus, qui nobiles nobilitate potiore donauit, & in minoribus seruitutis duriciam temperauit. Hic patris iniuriam impatiens sustinere iuxta foedus cum patre initum Nauarrorum, & Legionensium exercitus conuocauit, & ingressus cum eis ad partes Toleti cæde, & clade cuncta vastauit, & prædis abductis, quæ remanserant, flamma consumpsit, nec ab his stragibus fuit regnum Cordubæ alienum. Sed utroq; regno vastatione consumpto, & munera obtulerunt, & indignationis faciem donariorum copia placauerunt, & sic patris iniuria vindicata gloriosus, & inclytus remeauit. Rex autem Aldephonsus concilium celebrauit, & reædificauit Legionem, quam Almanzor, & Abdelmelich filius eius destruxerant, prout superius est expressum, & leges Gothicas reparauit, & alias abdedit, quæ in regno Legionis etiam hodie obseruantur, & colligens ossa Regum varijs direptionibus dispersa in sancti Ioannis Basilica sepeliuit. His temporibus duo filij Vegilæ ad Sarracenos transfugæ propter insolentias, quas agebant, a Sancio Comite recesserunt, & a Rege Aldefonso benigne recepti in submontaneis dominium acceperunt. Post hæc Rex Aldefonsus cum suo exercitu veniens ad oppidum, quod Viseum dicitur, mox obsedit. Cumq; inermis infirmiora oppidi prospectaret, inter scapulas sagitta percussus lætalis vulneris sensit ictum, & rebus in præsentia pontificum ordinatis facta confessione, & sumpto viatici sacramento vitam finiuit, & soluta obsidione a suis Legionem deducitur, & in paterno mausolo sepelitur.

De Rege Veremundo, & filiabus Sancij Comitis Castellani.

Caput. XIX.

æra. M.
xliij.

POST mortem Aldefonsi Veremundus filius eius successit in regno æra. M. XLIII. & regnavit. X. annis, & quamuis puer potestremis patris actibus adhærens, tam ecclesias, quam monasteria, quam loca sacra ab Arabibus dissipata studuit reparare, & malorum insolentias refrenare. Hic duxit uxorem nomine Tharesiam filiam Sancij Comitis Castellani, qui Sancius habuit aliam filiam nomine Geloiram, alij dicunt vocatam Maiorem, quam dedit uxorem Regi Nauarrorum Sancio, qui dictus est maior, ex qua suscepit idem Sancius duos filios Garfiæ videlicet, & Fernandum.

De ortu, & genealogia Regum Nauarrensum.

Caput. XX.

V E R V M quia genealogiæ Regum Castellæ linea, & Legionis in iuris post tempora Veremundi, & Comitis Sancij defecerunt, & successiones Castellæ, & Legionis fuerunt ad fœminas deuolutæ, oportet genealogiam terere a Regibus Nauarrorū, qui heredes fœminas in matrimoniū assumpserunt. Cum enim Castella, Legio, & Nauarra varijs Arabum incursionibus vastaretur, vir aduenit ex Bigorciæ comitatu bellis, & incursibus ab infantia assuetus, qui Enecho vocabatur, & quia asper in prælijs Arista agnomine dicebatur, & in Pyrenæi partibus morabatur, & post ad plana Nauarræ descendens ibi plurima bella gessit, Vnde & inter incolas regni meruit principatum, hic genuit filium Garciam nomine, cui vxorem Vrracam de regio semine procurauit.

Bigorcia.

De Rege Garzia Enechonis, & filio eius Sancio.

Caput. XXI.

M O R T V O autem Enechone Arista regnavit Garcias Enechonis filius eius, vir largus, & strenuus, & in bellis continue se exercens.

Cumq; quadā die minus caute in quodam viculo, qui Larumbe dicitur resideret, superuenientes Arabes improuidū occiderunt, & Reginam Vrracam vxorē suam prægnantē in vtero lancea percusserunt. Sed continuo aduentu suorum latrunculis Arabum effugatis

Larumba

Regina morti proxima, tamen viua, per vulnus lanceę sicut Domino placuit, infantulum est enixa, & fœtus ministerio muliebri vitę miraculo omnium est seruatus, & Sancius Garciæ fuit vocatus. Mortua autem matre, quidam nobilis, qui a tempore Enechonis Aristæ adhæserat Regi Garciæ suscepit infantulum, & fecit eum diligentissime enutrirī, & transactis infantia, & puericia annis, cum adolescentiam peruenisset, ætatem indolæ, & indolem strenuis operibus superabat, & successit in regno Regi Garciæ æra. DCCCC. XVIII. Nutritius autē eius cum esset nobilis, & abundans semper eum consilijs, & auxilijs ad magnalia prouocabat, & procuratus est ei vxorem de Regio semine, quæ Theoda vocabatur, ex qua suscepit filium Garciam nomine, qui agnominatus est Tremulosus, habuit etiam quatuor filias, Semenam, Mariam, & Tharasiam, & Valasquitam, quæ fuit data Comiti Biscagiæ Munioni.

ara. dccc
xviii.

Verum Rex Sancius ex Cantabria Arabes grauiter infestabat adeo, quod vsq; ad mortem Auce, & Tudeliam, & prope Oscham fere omnia subdidit dicioni. Acquisiuit etiam Aragoniam, & Montana. Verum populi Cantabrorum agilitati, & frigore assueti tempore irruptionis Arabum expeditiones viriliter sustinebant, & quadam vice cum Arabes hyemali tempore inuaderent Pampiloniam, & Rex Sancius vltra Pyrenæum ageret, audito periculo, periculo se ingessit, & propter importunitatem niuium de crudis cornijs fecit abarcas, quibus pro sotularibus per medias nives transiuit illæsus, & ab hoc factō fuit exinde dictus Abarca, & aliqui qui ex genere eius processerunt, adhuc hodie cognomen retinent ab Abarca, & circa auroram obfessis adueniens impetu dirupuit obfessores, & tanta succubuit multitudo, vt vix superesset, qui Arabum infortunium nunciaret, & quia habebat populos agiles, & in spiculorum actibus expeditos, vt eos ad bella, & infestationibus Arabum amplius prouocaret, interdum cum militibus studio militari, interdum cum peditibus officio peditali,

Auca.
Tudelia.
Osca.
Aragonia
Pompelo

semper tamen prælijs fides insistebat, & in rupibus arduis munitiones sæpius construebat, & aliquando pugna, aliquando furtim castra plurima occupabat, & more peditum calciatis abarcis peditibus comitatus pari, immo præcellenti agilitate, in Carpentania, & Celtiberia loca plurima acquisiuit, quæ adhuc hodie Regis Sancij Abarce dicuntur, & ipse Rex Sancius Abarca adhuc hodie memoratur, & inde sic compescuit incurstantes, vt terra diebus eius securitate continua lætaretur, & regnauit Rex Sancius dictus Abarca annis. XXV. & decessit æra. DCCCC. XLIII.

æra. dcccc
xliij.

De Rege Garfia, qui dictus est Tremulosus.

Caput. XXII.

O mortuo, Garfias filius eius regnauit pro eo, qui dictus est tremulosus, eo quod quando rumores periculi audiedat, vel debebat in prælio experiri, a principio totus tremulabat, sed postea constantissimus persistebat. Hic bonus, pius, & largus, strenuus, & benignus, & quicquid habere poterat militibus erogabat, & quia imitator patris interdum se peditum phalangibus immiscebat, peditans aggregatim, & etiam calceamētis similibus utebatur: Vnde dictus fuit Garfias Abarca. Regnauit autem annis. XXV. & mortuus fuit æra. DCCCC. LXVIII.

æra. dcccc
lxviij.

De Rege Sancio, & generationibus Regum Nauarræ.

Caput. XXIII.

O S T mortem eius filius eius Sancius dictus maior successit in regimine Nauarrorum, & duxit vxorem filiam Comitis Sancij de Castella, quæ Maior, vel Geloira secundum alios, dicebatur, & suscepit ex ea duos filios, Garfiam, & Fernandum, & Rex Garfias habuit duos filios Regem Sancium, quem sibi ordinauerat successorem, sed fuit occisus in Poena leni, & alium, qui Sancius similiter est vocatus, apud Rhodam fuit proditionaliter interfectus. Hic habuit filium Ranimirum Infantem, qui Ranimirus duxit vxorem filiam Roderici Didaci, cum Valentia morabatur, & suscepit ex ea filium Garfiam Ranimiri, qui primus regnauit in Nauarra, ex quo Fernandus filius Sancij Maioris sedē regni a Nauarra tulit in Castellam, & tunc temporis Nauarri inter regnum Castellæ, & Aragoniæ, quasi acephali fluctuabant. Vnde cum post mortem Petri, & Aldefonsi Regum Aragoniæ, qui sine filijs decesserunt, regnum Nauarræ diuersis studijs traheretur, Nauarri Garfiam Ranimiri, de quo diximus, missis duobus Baronibus, Guillermo Acenarij de Oteica, & Fortunio Enechonis de leet, clanculo a Montionis curia euocarunt, & eum sibi & Principem elegerunt, & per eum fuit regnum Nauarræ satis tenue reparatum. Hic duxit vxorem Magelinam filiam Rotronis Comitis Perticarum, ex qua suscepit filium nomine Sancium, qui fuit prudens, magnanimus, & strenuus in agendis, habuit etiam duas filias Rex Garfias, Blancam, quæ nupsit Sancio Regi Castellæ, & habuit filium nomine Aldefonsum, de quo inferius prosequemur, habuit & aliam filiam nomine Margaritam, quæ nupsit Guillermo Regi Siciliæ, ex qua suscepit Regem Guillelmum, qui semper diuitijs, & delicijs abundabat. Hic duxit vxorem Ionnā filiam Enrici Regis Anglorum,

Pena leni
Rhodam

Oteica.
Montio.

Perticarum
C.

nec tamen habuit ex ea prolem. Sed eo mortuo vxor sua Regina Ioanna nupsit Raimundo comiti de Tolosa, ex quo suscepit filium nomine Raimundum, qui Tolo^{Tolosa. e.} se adhuc hodie principatur. Mortua Margelina, Rex Garfias duxit vxorem Vrracam filiam Imperatoris, quam habuit ex Gontroida sorore Didaci Abrrregonis, ex qua suscepit tertiam filiam. Et mortuo Rege Garfia, Vrraca Regina nupsit Aluaro Roderiei, & me sua tempora inuenerunt. Et ex ista habuit Rex Garfias tertiam filiam nomine Santiam, quæ data fuit Gasconi vicecomiti Bearnensi, & eo mortuo sine^{Bearnēsis} prole, nupsit Petro comiti Molinēsi, & suscepit ex ea filium nomine Aimericum, qui^{Molinēsis} fuit vicecomes Narbonensis, eo quod comes Petrus fuit filius Ormisindæ, ad quam^{Narbo-} Narbona successionē prouenit. Sanciū autem Rex Nauarræ duxit vxorem nomine Beatiam filiam Imperatoris, ex qua genuit duos filios. Sanciū, qui successit in regno, qui dicebatur agnomine Inseratus, eo quod in castro Tudeliæ residens se^{Tudeliā.} ab omnibus præterquam a paucis domesticis occultabat, habuit & alium filium Ferdinandum, qui erat merito probitatis in oculis omnium graciosus sed casu miserabili equi præcipicio quassatus apud Tudeliā vitam finiuit. Habuit & tres filias, Berengariam, quæ Ricardi Regis Angliæ fuit vxor. Quo mortuo sine prole, in uiduitate laudabili diu vixit, & in ciuitate Cenomānis ex donatione propter nuptias, quā^{Anglia.} habebat, frequentius morabatur. Eleemosinis, & orationibus, & pñs operibus intendendo castitatis, & religionis exemplo prouocans studia foeminarum, & in eadem ciuitate vitæ cursu, foelici exitu consummauit. Secunda filia Regis Nauarræ fuit Constantia, quæ fuit mortua nondum nupta. Tertia filia fuit Blanca, quæ nupsit comiti Campaniæ Theobaldo, & suscepit ex eo filium posthumum Theobaldum, hic duxit vxorē de Lothoringia filiam Metensis comitis, sed ab ea postmodum fuit iudicio ecclesiæ separatus. Postea duxit filiam nobilis baronis Guiscardi de bello ioco, & Sibiliæ filiæ Philippi comitis Flandriæ, & Hanoni, ex ista suscepit filiā nomine Blancam, quæ est vxor nobilis Ioannis ducis Britanniæ. Postea duxit vxorem tertiā nomine Margaritam filiam nobilis principis Archenbaudi, ex qua suscepit duos filios Thebaldum, & Petrum, & filiam Alienor, quorum infantiam Dominus alat, prouehat, & exaltet. Hic Theobaldus fidei zelo succensus assumpta secum maxima multitudine militum, principum, & baronum iuit in subsidium terræ sanctæ, & loca plurima acquisiuit, quæ Christianæ restituit potestati, ibiq; omnibus militibus indigentibus etiam ijs, qui in expensis eius non iuerant, vsq; ad reditum in sumptibus satisfecit, plærosq; milites, quos Agarenorum versutia captiuauerat, pactis, & pecunijs liberavit, & reuersus in Campaniam comitatum, & regnum laudabiliter gubernauit, omnibus mansuetus, iustus, pacificus, & modestus, qui nunc Nauarræ, & Campaniæ principatur, & Dominus dirigat vias eius.

De infante Garfia, qui fuit occisus in Legione.

Caput. XXIII.

VNC ad historiam Regis Sancij, qui dictus est maior, a qua diuertimus, reuertamur. Mortuo comite Sancio successit in comitatu filius eius Garfias, cui magnates Castelle vxorem procurati sunt Regis Veremundi sororem, quæ Sancia dicebatur. Cumq; infans Garfias cum suo exercitu, & Rege Sancio Nauarrorum vsq; ad sanctum Facundum facturus nuptias peruenisset, ibidem dimisit

so exercitu cum paucis clanculo iuit Legionem, vt posset sponsam conspectu mutuo
 intueri. Erant autem tunc temporis Legione filij Vegile Comitum, Rodericus Vegi
 le, Didacus Vegile, & Enechus Vegile, qui ob patris odium prodicionis anhelum in fi
 lium congefferant factionem, & ei obuiam occurrentes, manus osculo, pro vt exigit
 mos hispanus, se eius dominio subiecerunt, quorum Hominio iam securus, & para
 nymphis dulci alloquio persuasis, permissus est infans optatis solacijs delectari. Cūq;
 se mutuo conspexissent, ita fuit vterq; amore alteri colligatus, vt vix possent a mutuis
 aspectibus separari. Tunc quidam milites de regno Legionis cum prædictis filijs
 Vegilæ ad Sarracenos transfugæ, eo quod a comite Sancio indignanter recesserant a
 Castella prodicione tracta, infantem Garciam annorum terdecim occiderunt, Rode
 rico Vegilæ ea manu, quæ eum de sacro fonte leuauerat, gladio feriente, & prodicionem
 huiusmodi sponsa sua Sancia, quæ vtrumq; perceperat, reuelarat, sed magnates, qui se
 cum aderant, cum essent nobiles, & fideles tantum facinus credere noluerunt. Vnde
 & peracto facinore Castellani, & Legionenses intestinæ plagæ vulnere corruerunt.
 Sponsa vero sponsi dulcedine vix gustata, ante vidua, quam traducta, fletu lugubri
 semiuiua lachrymas cum occisi sanguine admiscebat, se occisam ingeminās cum occi
 so. Qui cum in ecclesia sancti Ioannis cum patre sponsæ sepeliretur, & ipsa cum se
 pulcro voluit sepeliri. Aliqui autem de proditoribus ad montium ardua confuge
 runt. Sancio autem dictus maior, qui sororem infantis Garciæ maiorem duxerat
 in vxorem, statim Castellæ ingressus est Comitatum, ad quem erat ratione vxoris suc
 cessio deuoluta, ad quem etiam Ducatus Cātabriæ pertinebat, eo quod pater eius Rex
 Garcias fuerat filius Sanci, qui regno Nauarræ Cantabriæ addiderat principatum,
 & regnum Nauarræ, & comitatum Castellæ, & ducatum Cantabriæ bellis indefinen
 tibus mirabiliter ampliarat, cuius sedes fuit Anagarum ab antiquo. Sub isto Comes
 Didacus Porcelli populauit Burgis, quam quia ex Burgellis plurimis adimerat, Bur
 gis statuit nominari, æra nongentesima vigesima secunda, & iter sancti Iacobi, quod
 propter insultus Arabum per Alauam, & Asturiarum deuiā frequentabant, ab Ana
 garo per Biruescam, & Amaiam immutauit, & per confinia Carrionis donec ad Le
 gionem, & Astoricam veniatur.

Cātabria.

Anagarū.

Burgelli.

Burgis

conditur.

æra. dcccc

xxij.

Anagarū.

Biruesca.

Amaia.

Carrio.

De diuisione regni, & infamatione Reginae.

Caput. XXV.

Anagarū.

VMQVE Arabes victorijs attriuisset, satis secure degebat, ha
 bebat autem equum, quem tenerrime diligebat, eo quod celeri fortitu
 dine equis omnibus præminebat, erat enim strenuus, domitus, &
 probatus, & in eo tanquam in vitæ subsidio confidebat, quem dimi
 sit Anagari vxoris fidei commendatum. Tanta erat tunc tem
 poris infestatio Arabum, quod milites, Comites, & etiam Reges in
 domibus vbi vxorem Talamī ornabatur, equis statio parabatur, vt quacuncq; hora
 clamor inuadentium insonaret, ad equos, & arma possent sine dilatione aliqua festina
 re. Filius autē eius Garcias, qui erat primogenitus, commendatū equū a matre petiit
 sibi dari. Et cum illa annuisset precibus inclinata, miles quidam Reginae seruitio de
 putatus, eam a proposito reuocauit, ne forte contra eam Regis indignatio incanderet.

Sed & ipsa acceptans consilium, quod promiserat, denegauit. Indignatus autem
 filius vehementer suauis fratri, vt matrem suam apud patrem de familiari commertio

cum milite, qui de equo dissuaserat, accusarent. Sed Fernandus nolens esse matris delator dixit fratri, non accusabo, sed quæ dixeris, tolerabo. Garcias autem cuius furor maledictus, quia pertinax, & indignatio quia dura, matris infamiam coram patre proposuit impudenter, & fratris testimonium inuocauit. Et Rex credulus filiorum uxorem suam in castro Anagari obseruauit, & super hoc curia congregata decretum est Reginam condemnandam duelli certamine, aut saluandam. Sed cum nullus adesset, qui contra Regis filios vellet in certamine pro Regina experiri, Ranimirus aduenit homo pulcherrimus, & in armis strenuus, & Regis Sancij filius, non ex illa, quam alij ortus matre. Ipse se obtulit duelli periculo pro Regina. Cumq; negotium in magno discrimine tractaretur, accessit monachus sanctitate præcipuus ex monasterio Anagarensi, qui dixit Regi. Si Regina falso sulturro accusatur, velletis eam a crimine liberare, & delatoribus indulgere? Qui respondit. Si posset cum iusticia liberari, nihil posset mihi gratius obuenire, filij autem confessi fuerant sancto viro, se in matrem suam falso infamiam congestisse. Vir autem sanctus timens ne in tanto periculo Regina innocens damnaretur, Regi qui perceperat, reuelauit: & saluatus est Reginae sanguis innoxius illa die. Rex autem de absolutione Reginae iucundius eam rogauit, vt filijs impietatis facinus indulgeret. Tunc Regina annuit ea lege, vt Garcias in Regno Castellæ, quod ei ex parte patris prouenerat, non regnaret. Quod & ita fuit. Nam cum regnum filijs diuidere decreuisset, ne occasio discordiæ viam daret Arabibus præualendi, ordinatione patris Garciæ primogenito regnum Nauaræ, & Ducatus Cantabriæ prouenerunt. Fernando vero Castellæ tradidit principatum. Regina itaque honori pristino restituta, & etiam ampliori, Aragoniam, quæ eius erat ex donatione propter nuptias, dedit Ranimiro priuigno, qui propter eam se obtulerat ad duellum, idipsum Rege Sancio confirmante.

LIBER SEXTVS REGVM HISPANARVM CHRONICON.

Caput Primum.

ED quia Ranimirus principium fuit Regum, qui in Aragonia regnauerunt, a genealogia fratrum suorum aliquantulum diuertentes successionē Regum Aragonum, qui multis victorijs claruerūt, stilo cōtinuo vsq; ad hæc tempora prosequemur. Fuit itaq; Ranimirus filius Regis Sancij, q̄ dictus est maior, quē suscepit ex quadam nobilissima domina de castro Aiuarum, qui patre mortuo cum esset strenuus primus in Aragonia Regem statuit se vocari, & hic fuit in Aragonia Regum primus. Hic genuit filium, quem a patris nomine Sancium nominauit.

Hic Sancius obsedit Oſcam, & sagitta percussus sensit se lætaliter vulneratum, & adiurauit filios suos Petrū, & Aldefonsū, quod nunq; ab obsidione recederēt, donec ciuitas caperetur, & ipso vitam ex vulnere finiente, corpus eius inhumatum tandiu seruauerunt, donec ciuitas fuit capta. Cumq; ad soluendam obsidionem multitudo Arabum aduenisset, Petrus, qui inter filios maior erat, & ibidem mortuo patre in Re-

Castrum
Aiuarū.

Oſca.

Olea ca-
picur.

Tomaris

gem fuerat eleuatus, a monasterio sancti Victoriani martyris fecit afferri corpus, & eius orationibus se commedans cum Arabibus concertauit, & martyris oraculo confortatus pugnae instituit, adeo quod & fugauit Arabes, & de eorum spolijs exercitui inopia laboranti copiam ministrauit, & interpositis paucis diebus, sic ciuitatem strenue impugnauit, vt & ciuitate sibi redderent, & se eius dominio maciparent. Hic est Petrus, qui in bello postmodum a Roderico Didaci fuit captus, sed hostis clementia continuo liberatus. Hic habuit duos fratres Aldefonsum, cuius facta postea prosequimur, & Ranimirum, qui in monasterio sancti Pontij de Thomaris fuit monachus, & sacerdos.

De dissensione Aragonensium, & de regno monachi Ranimiri.

Caput. II.

ERVM interpositis multis annis, alijs duobus fratribus decedentibus sine prole, fuit inter Aragonenses dissensio subsecuta, quia cum Ranimirus, vt diximus, esset monachus, & sacerdos, non posset bella, neque iusticiam more regio exercere, nec posset vxor legitime sibi dari.

Boria.

Pictauit.

Vnde & quendam nobilem qui dicebatur Petrus Tharasiae, volebant Regi mortuo subrogare, & quia ille minus prouide se gerebat, coepit de futuro nomine se insolere, & spei, non rei dominio superbire, & nobiles dedignari. Vnde duo magnates scilicet, Petrus Titionis de Catherecta, & Peregrinus de castello Acioli cum essent nobiles, & potentes, & vellent fidelitatem naturali domino custodire, plurimorum animos a primo proposito reuocarunt, & vt Ranimirum monachum a monasterio euocarēt, vigilantia studio procurarunt. Dum enim quadam die apud Boriam Aragonensium curia prouenisset, vt praedictum Petrum ad regni fastigium subleuarent, & ex Nauarra aliqui ex magnatibus aduenissent, & eos Aragonenses minus curialiter recepissent, Petrus Titionis eis occurrens recepit liberaliter, & iucunde, & sciens Petrum Tharasiae balneis detineri, praedictos magnates duxit ad eum, sed fuit eis a ianitoribus aditus denegatus. Et indignantes ilico abierunt, & peracto prandio cum Petro Titionis mutato proposito recesserunt. In eadem autem curia procurantibus dictis magnatibus, fuit promotio Petri Tharasiae impedita, & res dilatata usque ad curiam Montionis. Cumque in Montione iterum conuenissent, potiorum consilium hoc firmavit, vt Ranimirum monachum fratri mortuo subrogarent, & eductum de monasterio apud Oscam in regni solio collocarunt, & sororem Comitis Pictauiensis in vxorem ei post modicum temporis ascuerunt. Hic fuit in praелиjs fortunatus, & suis benignus, propicius, liberalis adeo, quod fere omnes villas, & castra regalia militibus est largitus. Suscepit autem filiam nomine Petronam, quae postea dicta fuit Vrraca, quae Raimundo Barcinonensi Comiti fuit nupta, & cum esset nubilis, statim Rex monachus fuit suo monasterio restitutus, qui tamen dum in regno existeret, monasterium suum ecclesijs, & possessionibus multis ditauit, quae adhuc hodie possidet in Aragonia, & Nauarra.

De vnione regni, & comitatus Barcinone, & filijs Comitis, & Reginae.

Caput. III.

IVS itaque filia Vrraca coniuncta Comiti Barcinone, fuit regni, & Comitatus vna deinceps successio subsecuta, & suscepit idem. Comes ex Vrraca Regina duos filios, & vnā filiam, Aldefonsum, scilicet, & Sancium, & Dulciam, quae nupsit Regi Sancio Portugalensi, cuius generationem infer-

rius describemus, Sancius duxit vxorem Sanciam filiam Nunn Comitis ex Castella, ex qua suscepit filiū Nuniū, qui fuit mortuus sine prole. Aldefonsus autē primogenitus patri, & matri succedēs scepra regni, & comitat⁹. Hic fuit strenuus, & liberalitatis satis amator, & in partibus Prouinciæ multa gessit. Comitatus enim Prouinciæ suus erat. Hic populauit Turolum, & alia plura castra, & duxit vxorem Sanciam nomine, quam Imperator Hispaniarum susceperat ex Richa Imperatrice, quæ fuit filia Ducis Poloni, ex qua suscepit tres filios, scilicet Petrum, Aldefonsum, & Fermandum, & tres filias, Constantiam, Alienor, Sanciam. Aldefonso dedit comitatum Prouinciæ. Hic fuit bonus, strenuus, atq; largus, & duxit vxorem neptem Comitis Folocalquerij, ex qua suscepit filium, qui nunc Prouinciæ principatur, & est strenuus, atq; prudens, qui ciuitates multas, & castra a comitatu deperditas acquisiuit. Hic duxit vxorem Beatricem filiā Comitis Maurienem, ex qua suscepit quatuor filias, quarum vna nupsit Regi Francorum domino Ludouico. Aliam duxit dominus Angliæ Rex Enricus. Constantia filia Regis Regi Vngariæ fuit nupta, & viro mortuo sine prole in Aragoniam est reuersa, quā Rex Petrus frater eius dedit in vxorem Regi Siciliæ Federico, qui fuit postea Imperator. Cumq; Aldefonsus Comes Prouinciæ frater eius cum sorore Regina in Sicilia nauigasset, ipsa iuncta matrimonialiter Federico Aldefonsus Comes vitam finiuit cum multis alijs nobilibus, qui cum eis ex Aragonia, et Catalonia nauigarant, Federicus autem suscepit ex Cōstantia filium Enricum, qui adultus duxit vxorem filiam Ducis Austriæ. Sed quia contra patrem intentauerat rebellare, pater eum tandiu tenuit captiuatum, donec in Apulia diem vltimum consummauit.

De Petro Rege Aragoniæ, & eius morte.

Caput. III.

ET RVS, autem, qui erat primogenitus Aldefonso patri successit in regno. Hic fuit strenuus, curialis, & largus, & vndecumque pecunias habere poterat, liberaliter erogabat adeo, quod interdum castra, & municipia creditoribus obligabat, ne manus solita semper dare, inueniretur a largitionibus aliena. Hic semper fuit Regi Castellæ Aldephonso nobili fidei amicitia scederatus, & cum eo in famosissimo bello Vbetæ fuit victor, vt inferius latius differemus. Hic cepit castellum Abibdeimuz, & alia castra, quæ a Sarracenorum instantia liberauit. Hic duxit vxorem Mariam filiam principis nobilis Guillermi montis Pesulani, quam habuerat ex filia Imperatoris Constantipolitani, & suscepit ex ea filiū nomine Iacobum.

Hic Rex Petrus sub Innocentio Papa tertio Romam adiens, ab eodem Papa fuit in ecclesia sancti Pancratij diademate coronatus. Demum cum venerabilis Arnaldus Narbonensis Antistes contra hereticos, qui prouincia Narbonensi nomen Domini blasphemabāt, de Gallijs crucis signatorū multitudinē aduocasset, aduenit Petrus Rex Aragonū in auxiliū Comitis Tolosani. Nam ipse Raimundus Comes Tolose Alienor sororē Petri Regis Aragonensis duxerat in vxorem. Raimundus etiā eius filius patri equiuocus sorori Regis nomine Sancix erat matrimonio copulatus, & ex ista Sancia genuit filiā, quæ nupsit Aldefonso filio Ludouici Regis Francorū Comiti Pictauiensi. Rex itaq; Petrus cū paucis Aragonensibus, & pluribus Catalanis, & predicto Comite, & etiā cum Fuxensi, & alijs magnatibus Gallie Gothice, iuxta ca-

Murelum
Fuxensis.

Sexena.

era. M. cc.
lii.

strum, quod Murelum dicitur, cum Gallicis commiserunt, & sicut Domino placuit Rex cum Aragonensibus in prelio ceciderunt, quia ipsi soli viriliter perstiterunt, Fuxensi, & Tolosano Comitibus terga præbentibus cum aliquibus Catalanis. Nec Rex Petrus, cum esset plene catholicus, in fauore venerat blasphemorum, sed, ut diximus, affinitatis debito. Mortuus autem sepultus est in Sexena, quam mater sua Regina Sancia construxerat hospitali, & instituerat ibi collegium dominarum. Occubuerunt autem cum eo in bello de magnatibus Aragonis, Aznarius Pardi, & Petrus Pardi filius eius, & Gomecius de Luna, et Michael de Lusitania, & multi alij de potioribus Aragonis. Hoc prælium fuit æra millesima ducentesima quinquagesima secunda.

De Rege Iacobo, & filiis eius, & magnalibus eiusdem.

Caput. V.

Burriana.

MORTUO Rege Petro filius eius Iacobus adhuc paruulus fuerat a patre Simonis Comitis montis fortis custodiæ deputatus, & eius filia desponsatus. Sed quia in bello Murelli idem Simon Regi Petro dederat causam mortis, sedes Apostolica sic prouidit, ut infans suis naturalibus redderetur, & per Petrum Beneuentanum sanctæ Mariæ in Acquiro Diaconum Cardinalem fuit Rex Iacobus suis fidelibus restitutus. Hæc omnia venerabili Hispano Socobiensi Episcopo sollicite procurante, & in proprijs sumptibus personaliter laborante. Cumque iam ad annos adulescentie peruenisset, Alienor filiam Aldefonsi Regis nobilis ex Castella, quam pater dimiserat domicellam, duxit uxorem, & genuit ex ea filium, qui dicitur Aldefonsus, sed postea per venerabilem Ioannem apostolicæ Sedis Episcopum Cardinalem, fuerunt iudicio ecclesiæ separati. Eo quod sibi consanguinitatis linea attingebat, filio tamen per eundem legatum legitimo. Rex vero Iacobus emulatione magna contendens parentum magnalia superare, cepit terras Arabum infestare, & cepit oppidum, quod dicitur Burriana, multis alijs castris, & villis Arabum occupatis. Postea vero magno nauigio congregato ex omni littore regni sui Baleares insulas est aggressus, & Maioricam caput regni ciuitatem nobilem, maximam, & potentem impugnatione diutina fatigatam Rege, & incolis penecæsis, suo dominio subiugauit, licet de suis multi ceciderunt bellis varijs intercepti. Obtentis etiam Eniza, & Minorica relictis defensoribus, in Aragoniam cisfretauit. Nec vnus regni acquisitione contentus regnum Valentia, quod multis munitionibus præminebat, adiit confidenter, & longis concertationibus ciuitas infestata inuicta Regis victam tradidit. Et subiectam, nec se credens Rex inuictus aliquid peregissee, dum agendum aliquid remanebat, & inuadens cæteras vrbes regni tamdiu incursum, & cædibus regni incolas coarctauit, donec vrbes, castra, & fere omnia municipia regni Valentia Regi inclyto reddiderunt, ut iam tranquillitate suis regnis vndique procurata, & omnibus aduersarijs iam obtentis, non habeat, quibus moueat ex se guerram. Hic, ut diximus, a prima uxore per ecclesiam separatus duxit aliam nomine Iolesam filiam Andrea Regis Vngariae, & Iolesæ Reginae, quæ fuit filia Petri Imperatoris, & Iolesæ Imperatricis Constantinopolitanensis, qui erant de genere Regum Francorum, & ex hac uxore suscepit filiam nomine Iolesam, quam dedit uxorem domino Aldefonso primogenito Regis Fernandi, qui Castellæ, Toletæ, Legioni, Galleciæ, Cordubæ, Lusitaniæ, & Murtiæ principatur. Suscepit autem ex eadem alios filios paruulos, quibus Dominus benedicat, & deinceps dirigat vias eius.

De matris

De Matrimonio Regis Fernandi cum sorore Veremundi,
& de morte Sancij Regis.

Caput. VI.

VNC ad Regis Sancij, & filiorum eius historiam reuertamur. Itaq; Rex Sancius dictus Maior patriæ finibus dilatatis, & pace inter filios ordinata, contra Veremundum Regem Legionis arma commouit, & de regno eius loca plurima acquisiuit. Hic Sancius dum quadã die se in venationis studio recrearet, aprum secutus, contigit in ciuitate olim nobili tunc deserta, quæ Palentia dicebatur, cryptam in forma ecclesiæ inuenire, & altare in honore sancti Antonini martyris adhuc extans, ad quam cum aper fugiens aduenisset, & Rex vibrato venabulo feram in crypta occidere voluisset diuino percussus miraculo, quod proposuit, non potuit adimplere. Obrigit enim brachium eius dextrum, & sic aper illæsus euasit. Rex autem conuersus ad preces beati martyris Antonini suffragium implorauit, & ilico destitutus iussit ciuitatem diruptam reparari, & super cryptam ecclesiam ædificari, & procurauit ibidem Episcopum consecrari, & totam ciuitatem cum omnibus terminis, & pleno dominio Episcopo, & ecclesiæ donatione obtulit liberali, villas, & possessiones alias superaddens, quibus adhuc hodie gaudet ecclesia Palentina. Magnates autem detrimentum patriæ attendentes Regem Veremundum suasionem, & consilio induxerunt, vt sororem suam Sanciam valde pulchram virginem daret Fernando filio Regis Sancij in vxorem, qui & consensit, & a partibus veniens Galleciæ, regales nuptias in magnis copijs, & muneribus celebrauit. Tunc Rex Sancius dictus Maior quicquid acceperat vltra Pisoricam Fernando filio suo dedit Sanciæ nurui cum bene placito Veremundi. Post hæc Garcias, qui Nauarris Rex fuerat assignatus, causa voti beatorum apostolorum Petri, & Pauli limina visitauit, & eo peregre sic agente, Rex Sancius pater eius plenus dierum vitæ terminum consummauit, cum regnasset annis triginta quinque. Obijt autem æra. M. L. III. quem suus filius Rex Fernandus regalibus exequijs celebratis in Ouetensi monasterio sepeliuit.

Palentia.

æra. M. L. III.

De victoria Regis Garciæ contra Regem Ranimirum.

Caput. VII.

INTEREA Ranimirus, cui pater in Aragonia partem dederat, confederatus Regibus Cæsaraugustæ, Tudeliæ, atq; Oscæ contra fratrem suum Regem Garciam indebite conspirauit. Qui cum peracto voto Roma redisset, inuenit Ranimirum fratrem suum iam Regis nomine superbire, & super Tafaliam exercitum congregasse. Sed Rex Garcias cum esset strenuus, & magnanimus Ranimiro occurrit, & insultu turbatum fugæ reliquit, adeo enim improuisus aduenit, quod Ranimiro, & exercitui ad arma noluit conuolare, immo Ranimirus solis pannis lineis circumiectus nudis pedibus in equum prosiliit, equum non freno dirigens, sed capistro. Sicque peracta cæde tam in Reges, qui auxiliores venerant, quam in exercitum Ranimiri occupatis tentorijs, & supellectilibus virorumq; Rex Garcias victor resedit, & quicquid Ranimirus a patre habuerat præter

Cæsaraugusta.
Tudelia.

Taphalia.

& ripam Gursiam Rex Garcias strenue occupauit.

Ccia.

Carrio.

PORRO est orta discordia inter Regē Fernandum, qui Castellę, & Veremundum qui pręerat Legioni. Causa autem discordiæ ista fuit. Cum Aldefonsus pater Veremundi adhuc puer regnare cœpisset, Rex Sanci⁹ a flumine Ceie versus Castellā omnia occupauit. Sed cū, vt dictū est, Fernandus Regis filius Sanci⁹ sororē Regis Veremundi duxerat in vxorē, terrā illā, quæ in cōtrouersia habebat, pacifice possidebat, eo quod sibi, & vxori fuerat a Veremūdo libere derelicta tēpore matrimonij celebratī. Mortuo autē Rege Sancio, Veremūdu pręteritæ iniuriæ remiscens pacta, quæ fecerat, non seruauit, & partē, quā sponte sorori dimiserat, & sorori, noluit vendicare, quod percipiēs Rex Fernādu ascito Garzia fratre suo Rege Nauarę contra Regē Veremundū, qui cū toto potētiae suę exercitu veniebat iuxta fluuiū Carrionis occurrit, ibiq; exercitus cōgredientes adinuicē pluribus cēdibus se læserūt. Et Rex Veremundus de velocitate, & fortitudine equi pręsumens, & ipse acer per cuneos militares imperterritus se iniecit, vt Regem Fernandum posset impetere gladio speciali. Sed Rex Garzias, & Rex Fernandus non minori ferocia pertinaces ex aduerso viriliter resistebant, & dum Rex Veremundus equi impetu traherēt, confossus lancea in terrā cecidit expers victorię, simul & vitę. Multi etiā de suis militibus post eius impetum concurrētes inibi ceciderunt, & eodē momento vita, & dominio caruerunt. Corpus autē Regis Veremundi Legionē delatū cum vxore sua Tharasia est sepultū.

De vnione regnorum Castellę, & Legioni, & de filijs Regis Fernandi.

Caput. IX.

æra. M.

L. iij.

Legio.

POST hæc autem æra. M. LIII. cum regnum Legionis ad Regem Fernandum ratione vxoris suæ Sancię pertineret, non enim alius hæres supererat, cōgregato exercitu Rex Fernandus impetiuit Legionem. Et quamuis propter Veremundi mortem cœpissent indigne aliquatulum rebellare, tamen de facili obtinuit ciuitatem, eo quod nondum erat post destructionē Arabum firmiter reparata. Et ingrediens Legionem in Regem ab omnibus est receptus, & regali diademate decimo Kalendas Iulij a venerabili Seruando Legionensi Episcopo insignitus, & regnauit annis. XL. mensibus. VI. & sic regnorum schismata quieuerunt. Confirmauit etiam leges Gothicas, & alias addidit, quæ spectabant ad regimen populotū. Hic Rex Fernandus vir bonus, & iustus, ac timens, Deum, & strenuus in agendis, ex prædicta Sancia Veremundi sorore genuit Vrracam primogenitam ornatam moribus, & decore, antequam regni fastigium obtineret. Postea genuit Sanciū, postea Geloiram, postea Aldephonsū, postea Garziam, hos filios fecit instrui liberalibus disciplinis, adultos vero militaribus studijs assuetos, incursiones, & prælia indidit frequentare, filias autē in deuotione erudiri præcepit, & studijs fœminarum.

De discordia fratrum, & morte Regis Garzię. Caput. X.

Anagarū.

SUCCEDENTIBVS autē prosperis Fernando, frater eius Garzias Rex Nauarrorū cum esset magnanimus, & superioris impatiens de fratris successibus torquebatur. Cumq; eum contigisset apud Anagarum egrotare, & Rex Fernandus venisset ad eum gratia visitandi, inique

cogitans Rex Garfias eum proposuit retinere. Sed cum consiliū p̄tūisset, Rex Fernandus Dei gratia liberatus exiuit oppidū, & ad propria remeauit. Paucis autē dieb⁹ interpositis Regem Fernandū accidit infirmari. Cumq; ad visitandū Rex Garfias modo simili aduenisset, vt scelus pr̄teritū expiaret, quod in innoxium cogitauit, ipse noxius est perpeffus. Et captus a Rege Fernando custodiendū Ceia deputatur, sed Ceta. paucis diebus elapsis promissione suavis custodibus, soluitur, & suae patrie restitutus coepit vindictā totis viribus procurare, & cōgregato exercitu tam suorū, quam Ruchonū, Vasconū, & Maurorū ad fratris iniuriā properauit. Cūq; post transitū montis Auce cōsedisset, in loco, qui dicitur Ataporca, Rex Fernandus veniēs ex aduerso, Auce mons. per legatos pacem humiliter postulauit, vt contenti suis pace perpetua lātarentur. Quod Rex Garfias renuēs nuncios cōminando graua inhonoros ad se misit. Cumque iam belli periculū immineret, magnates, & milites regni sui ad ipsum communiter accesserunt humiliter supplicantes, vt eis, & ablata restitueret, & leges patrias confirmaret. Cum enim pr̄celleret strenuitate corporis, & virium magnitudine super omnes, adeo vt omnibus pr̄mīneret, crudeli superbia grassabatur, & possessiones militum infiscabat, & iura patriā immutabat. Ipse autem solis viribus autumans pr̄ualere, petitiones militum refutauit, ne uideretur annuere ex timore. Tunc duo milites, quorum bona proscripserat, naturale debitum abnegantes se in aduersarium trāstulerunt, ad hoc Nutritius eius, qui eū ab infantia nutrierat, vir prudēs, & bonus: strenuus, & fidelis, sinceris lachrymis cōsulebat, vt & petitis annueret, & sibi suorum animos complanaret. Rex vero animo induratus, neutris satisfecit. Tunc ille Nutritius inquit: Intelligo quod hodie victus, & inglorius morieris, sed ego pr̄moriar, ne te videam morientem, quem tanto studio enutriui. Cumq; se exercitus circumspicerent, & ad certamen vndiq; properarent, ille Nutritius depositis clypeo, & Nutritij fides. galea, & lorica, pannis duntaxat vsualibus circumtectus, sola lancea, & gladio comitatus, morti in prima acie se obiecit, ne alumni, & gentis excidij esset testis. Cūq; mutuis cadibus hinc inde exercitus se impeterent, coepit pr̄ualere exercitus Castellanus, eo quod numero, & potentia excedebat, & Rex Garfias suorum animos non habebat. Tunc quidam milites, qui fuerant ex familia Veremundi, & noctu collem, qui Nauarrorū exercitui imminebat, clanculo occuparant, Regis Garciae acies cum duobus militibus, qui ab eo recesserant, impetu irrumpentes, ad Regis aciem peruenerunt, & alter militum, qui ab eo recesserat, dicitur eum lancea perfodisse, ex quo ictu in terram cecidit Rex Garfias, & duo magnates, qui cum eo aderant inibi ceciderunt. Cumq; Rex Fernandus fratre occiso, & fugato exercitu de victoria lātaretur, pietatis non immemor pr̄cepit suis ne fugientes lāderent Christianos, tamen Saraceni, qui aderant, pro maiori parte captiuitate, & gladio perierunt. Tunc Rex Fernandus pr̄cepit corpus Regis Garciae honorifice Anagarum deportari, & in monasterio sanctae Mariae, quod ipse construxerat, & donarijs plurimis adornaue rat, sepeliri.

De Monarchia Regis Fernandi, & de acquisitione Portugalliae,

& diuisione Regnorum.

Caput. XI.

GITVR Rex Fernandus non minus de Dei gratia, quā de victoria gloriosus, regnum fratris obtinuit sine mora factus Monarchus Hispaniae vltioris, scilicet Galleciae, Asturiarum, Legionis, & Castellae, Anagari, & Iberi. Terra autem Nauarrae inter Iberum, & Pyrenaeum

Anagarū.

Penalenis remansit Sancio filio Regis Garſiæ, qui fuit occiſus in Pennalenî, & Aragonia cum
 Ripagur/ Ripagurtia Ranimiro. Cumq; in tranquillitate ſecura gauderet, congregato exerci-
 tia: tu proceſſit, vt Portugaliã, & Luſitaniã occuparet, quas tunc temporis Arabes de-
 Sena. tinebant, & primo ingreſſu ceſis pluribus cepit Senam eo pacto, vt incolę remanerēt,
 Viſeum. & eſſent ſubditi ſub tributo, inde Viſeum veniens obſedit eam. Sed quia ciuitas mul-
 tis ſagittarijs abundabat, Rex exploratis ingreſſibus ciuitatis præcepit vrbis ianuas ab
 armatis, & fortibus obſeruari, & propter ſagittarum inſtantiam præcepit aſſeres cly-
 peis ſuperponi, ne impugnantes a ſagittarijs læderentur, & duplex lignum ſagittarum
 impetus hebetaret. Cumq; ciuitatē fortiter, & continue, impugnaret Viſeorum, coar-
 ctam obtinuit, & habitatoribus captiuatis, & interfectis, diripientibus dedit manus, re-
 pertuſq; fuit ille ſagittarius, qui in alia obſidione ſocerum ſuū interfecerat Aldephon-
 ſum, eumq; captum fecit Rex oculis, & manibus, & pede altero mutilari. Indeq; pro-
 cedens peruenit Lamecum, & quamuis ciuitas loci difficultate inexpugnabilis videre-
 tur, tamen caſtris ligneis, & diuerſis machinis coarctata in continenti capît incolis, &
 opipus occupatis, & partem habitantium interfecit, partem ad reſarciendâs eccleſias
 diruptas reſeruauit. His itaq; munitionibus occupatis propoſuit Coimbriã maio-
 rem illius patrię ciuitatem cum Dei adiutorio impugnare, & ad petendum cæleſte
 ſubſidium eccleſiam beati Iacobi viſitauit, & implorato per triduum diuinę auxilio
 Coim- Maieſtatis, beati Apoſtoli oraculo confortatus contra Coimbriã exercitum con-
 bria gregauit, vbi fixis tentorijs circumquaq; machinas, & caſtra lignea eleuauit. Sed
 quia ciuitas fortitudine, & magnitudine præminebat, obſidionē contigit diutius pro-
 telari. Erant autem ſub Arabum poteſtate monachi religioſi in loco arcto, qui Lor-
 Loruanũ. uanum adhuc hodie appellatur, hi laboribus manuum inſiſtentes theſauros frumen-
 ti, ordeï, & milij, & ſiliginis ignorantibus Arabibus conſeruabant, hæc omnia pro-
 prio victui ſubtrahentes. Verum quia protracta obſidio victualibus indigebat, de
 reſeſſu ab omnibus tractabatur. Sed audientes monachi occurrunt, & quæ a longis
 temporibus conſeruabant, Regi, & obſidioni liberaliter obtulerunt, & his victuali-
 bus exercitus confortatus longanimis eſt effectus, & cibis reſocilati impugnationi vr-
 bis de die in diem virilius inſiſterunt, donec obſeſſi fame, & pugna coacti elanguidis
 animis marcuerunt. Verũ Chriſtianis viriliter inſiſtentibus, & machinis vndiq; quaſ-
 ſantibus, auxilio Dei, & beati Iacobi interuentu murus irrumpitur ciuitatis, quo vi-
 ſo Arabes conſternati ciuitatem, & opes Fernando Principi obtulerunt pro vita tan-
 tummodo ſupplicantes, quod Regis clementia acceptauit, & die Dominica hora ter-
 tia inuicto Principi ciuitatis dominium reddiderunt. Eo tempore fertur vir Græcu-
 lus ex Hieroſolyma cauſa peregrinationis ad eccleſiã ſancti Iacobi adueniſſe, qui inde
 uotione pernoctâs audiuit indigenas enarrare, vt militē in Chriſtianorũ prælijs appa-
 rere, ſed ipſe licet deuotus Apoſtolo prædicabat non militē, ſed piſcatorē, cūq; in tali
 pertinaciã permaneret, reuelatione diuinã meruit intueri equũ ſplendore conſpicuum
 Apoſtolo præſentatũ, & armorũ inſignijs decoratũ obſidētib; Coimbriã ſubuenire,
 & peregrinus, de quo dixim⁹, viſione huius certus factus, & diē, & horã captionis Co-
 imbrię in eccleſia Apoſtoli publice p̄dicauit, & ſicut ipſe p̄dixit, ſic poſtea rei veritas
 Mondai- patefecit, & ſic remaſit terra citra Mondaicũ fluuiũ Chriſtiãe fidei acquiſita. Cōmi-
 cum. ſit autē cuſtodiã illius patrię Siſenãdo, qui olim exul adheſerat Abenadab Regi Aga-
 renorũ, et ſue merito probitatis fuit in eius oculis graciouſ, q̄ bella, et vaſtationes exer-
 cuit cōtra Chriſticolas Luſitaniã, et Portugaliã habitantes, iam nũc recōciliat⁹ Principi

Ferdinando fuit restitutus gratiæ, & honori Rex vero Ferdinandus pro triumpho gratias agens ecclesiam beati Iacobi visitauit, & oblatiis donarijs ad propria est reuersus, & coepit bonis actibus abundare, & toto tēpore vitæ suæ ab infestationibus Arabum non cessauit. Et timens ne post mortem eius de regno filij decertarent, ipse uiuens regnū diuisit, & dedit Sancio primogenito a flumine Pisorica Castellam, Anagarum, & Iberum: & dedit Aldelsonso Legionem, Asturias, & Transmeram usque ad flumen, quod dicitur Oue, Astoricam, & partem camporum, qui Gothici nuncupantur, & Berizum usque in Villā in monte, qui dicitur Ezebredus, dedit Vrracæ, & Geloiræ filiabus Zemoram, & Taurum: Garsia dedit totam Galleciam cum ea parte, quæ dicitur Portugale.

Pisorica.
Castilla.
Anagarū.
Transmera
Oue.
Berizum.
Ezebredus.

De vastatione regni Toleti, & de translatione reliquiarum in regnum suum.

Caput. XIII.

OST hæc apud Legionem curia celebrata, direxit acies contra Mauros, & quædam castra Christianis infesta victrici gloria subiugauit, videlicet Gormatium, Vadum Regis, Aquilariam, Valerianicam, quæ nunc Berlanga dicitur, Ripam sancti iusti, sanctam Emerentianam, Gormicis, & turres multas Speculatorum, quas nunc dicimus Atalaias, per quas Christianorum introitus nudabatur, in valle Borgecorrex, & in loco, qui nunc dicitur Caracena, usque ad Medinā Cælimi solo diruptas adæquauit. Inde ad loca Cantabriæ properans expullis Mauris, montana Auçæ & Ioniæ suę subdidit dicioni. Inde firmans propositum versus Toletum, Talamanticam, Guadalfaiaram, Alcalā, Maieritum, cætera loca domini Toletani sic cæde, & incendio deuastauit, ut Rex Toleti suorum clamoribus concitatus, & munera dedit, & iuramento promisit tributa annis singulis se daturum. Postea adeo Regem Hispalis infestauit, ut corpus beati Isidori permetteret inde leuari, quod a duobus episcopis Aluito Legionensi, & Ordonso Astoricensi multis miraculis coruscantibus translatus est ab hispali Legionem. Aliqui dicunt corpus beatæ iustæ cum corpore beati Isidori tunc translatus. Sed quia nostris tēporibus corpora sanctarū iustæ, & Rufinæ reuelatione ostensa per Petrū Fernandi nobilem Principē sunt translata ad regale monasterium prope Burgis, ego nolo, sed diffiniat, qui præsumit. Verum Rex Fernandus ecclesiam honorificā fecit construi, & in honore eiusdem sancti Isidori dedicari, quam auro, & argento, & lapidibus preciosis, & cortinis sericis decorauit, & eandem ecclesiā vespere, & mane, nocturnisque horis, & sacrificij tempore frequentabat interdum cum clericis in Dei laudibus modulando, interdum etiam vices cantoris explebat. Cumque Sepulturam in monasterio sancti Facundi, aut sancti Petri de Aslantia eligere decreuisset, vxoris suę Reginæ Sancię precibus inclinatus Legione in ecclesia, quam construxerat, elegit sibi, & coniugi & successoribus sepulturas, & etiā ab vxore suavis Regem Sancium patrē suum a monasterio Ouetensi ad eandē transtulit sepulturam, ad instantiā etiam Legionensium Zemoram nobilem ciuitatem, quam Almanzor olim diruerat, reparauit. Postea cum ciuitas Abulensis longis temporibus diruta remanisset, Rex Fernandus ab ea corpora sanctorum martyrum Vicenci, Sabine, & Christetę dicitur transtulisse, sed quia aliqui dicunt ea esse Abulæ, alij in monasterio sancti Petri de Aslantia, alij corpus sancti Vicenci Legione, alij corpus Christetę Palentiæ, dubium pro certo asserere non præsumo. Constituit etiam ut in toto regno Legionensi leges Gothicæ seruarentur.

Gormati-
um.
Vadum
Regis.
Aqlaria.
S. Emerē-
tiana.
Gormi-
cis.
Borgeco-
rex.
Caracena
Medina
cæli.
Auca.
Ionia.
Toletum
Talaman-
ca.
Guadal-
faiara.
Alcala.
Maieritū.
Burgis.

Zemora.
Abulensis.

LIBER,

De religiosis actibus Regis Fernandi, & morte eius, & vxoris illius. Caput. XIII.

S. Facun-
dus.

Cluniacē
sis.

Celtiber-
ria.
Carpeta-
nia.

HIC itaq; Rex Fernandus iam senectute confectus vitam suam bonis operibus, & Deo placitis dedicauit. Ecclesias regni sui, & precipue sancti Iacobi, sancti Saluatoris, sancti Isidori, & cathedralem ecclesiam Legionis possessionibus, & donarijs incluytauit, monasteriorum etiam indigentiam de suis facultatibus subleuabat. Dum vero quadam die in cathedrali ecclesia Legionis audiret diuina, vidit ministros ecclesiae causa familiaris inopiae nudis pedibus ministrare, & statim certos redditus ad calceamenta instituit ministrorum. Caeterum cum ad sancti Facundi monasterium veniebat, cibis eorum contentus pari ordine, & consortio quasi vnus ex eis, & diuinis officijs insistebat, & cibarijs regularibus utebatur. Cumq; oblatum vas vitreum de manu Abbatis ad mensam residens suscepisset, vas decidens de manu Regis ilico fractum fuit. Rex vero pro negligentia valde poenitens incontinenti vas aureum gemmis ornatum fecit afferri, & Abbati offerens pro vitreo satisfacit. Obtulit insuper Cluniacensi monasterio de regio fisco mille aureos annuatim perpetuo soluendos, nec minus eo regina Sancia vxor eius bonis, & pijs operibus abundabat, & in regni regimine, & bellorum discrimine eius sollertia utilis, & sedula apparebat. Cumq; Regi Fernando Arabes Celtiberiae, & Carpentaniae tributa negarent, ipse Rex cum exercitu eos aggrediens, & vastationibus infestauit, & pristinae restituit seruituti. Sed iam vitae sibi termino imminente, apparuit eis beatus Isidorus, & die sui obitus intimauit, & cum coepisset post modicum infirmari, fecit se Legionem abduci, & nono Kalendas Ianuarij die Sabbati ingressus est ciuitatem, & ex more corpora sanctorum, flexis genibus adorauit petens, & supplicans, vt cum dies obitus iam instaret, anima eius ab Angelis duceretur. In ipsa autē nocte Dominicae natiuitatis licet aeger ipse Rex cum clericis interfuit matutinis concinens, vt infirmitas tolerabat, & obseruabatur ibi tunc temporis officium Toletanum. Facto autem die vocatis Episcopis fecit sibi Missam solenniter celebrari, & percepit corporis, & sanguinis Domini sacramentum. In crastino autem vocatis Episcopis, & Abbatibus, & viris religiosis vna cum eis fecit ad ecclesiam se deferri, & imposito capiti diademate, & indutus regalibus indumentis, coram sarcophago sancti Isidori clamauit ad Dominum voce clara: Tua est potentia, tuum est regnum Domine, tu es super omnes Reges, tuo Imperio omnia sunt subiecta, quod te donante accepi, restituo tibi regnum, tantum animam meam in aeterna luce iubeas collocari, & his dictis exutus regalibus ornamentis pro venia exorabat, & recepta ab Episcopis poenitentia & gratia vltimae vnctionis, indutus cilicio, & conspersus cinere duobus diebus in poenitentia, atq; lachrymis superuixit. Tertia autē feria hora sexta in festo. S. Ioannis Euangelistae plenus dierum reddit Deo spiritum immaculatum, & iuxta patrem suum in eadem ecclesia sancti Isidori est sepultus. Regnauerat autem viuente patre annis. XII. In Castella mortuo patre. annos. XII. in Castella, & legione annis. XVI. In vniuerso annis. XL. mensibus. VI. diebus. II. Regina autem Sancia vxor eius superuixit, II. annis, & obiit sexto Idus Nouembris, & sepulta est iuxta eum.

De discordia Fratrum, & qualiter vicit Sancius Aldephonsus. Caput. XV.

POST mortem itaq; Regis optimi Fernandi, tres filij eius, & duæ filiae remanserunt. Sancius, Aldefonsus, Garfias, Vrraca, & Gelofra, sed licet ipse regnum filijs diuississet, & partem suam vnicuiq; assignasset, quia omnis potestas impatiens est consortis, & quia Reges Hispaniae a feroci Gothorum sanguine contraxerunt, ne maiores aliquem velint parem, nec minores superiorem, sepius inter Gothos regalia funera fraterno sanguine maduerunt. Rex itaq; Sancius Castellæ, & Nauaræ finibus non contentus, in humanitatis Gothice successor, & hæres, & sanguinem fratrum sitire, & ad eorum regna coepit cupidus anhelare, vt nihil fratribus, vel sororibus de his, quæ pater dederat, remaneret, sed solus totum ambitiosus haberet. Vnde contigit, & cædes varias prouenire, & sanguinem innoxium sæpe fundi. Pater vero eorum attendens filij Aldefonsi plus quam cæterorum modestiam, Vrracam, & Geloiram filias commendarat. Cum esset vero Vrraca sollers, & prouida, Aldefonsus ei tanquam matri in omnibus deferbat, & eius consilio se regebat.

De pugna fratrum, & transitu Aldefonsi ad Regem Toleti.

Caput. XVI.

SANCIVS vero, qui erat primogenitus, coepit regnare æra millesima nongentesima quinta, & sex annis regnavit. Hic Regna fratrum sibi noluit vëdicare, & primo incursum coepit Aldefonsum, qui erat medius, infestare. Dum autem Rex Sancius contra fratrem exercitum congregasset, ille veniens ex aduerso occursum opposito se obiecit, & in loco, qui Plantaca dicitur sunt congressi, & Domino disponente, qui Sancium extollebat, vt lapsu rueret grauiori, Rex Sancius fugauit fratrem, & exercitum Legionis, & de vtroq; exercitu plurimi ceciderunt. Et quod Arabes consueuerant sustinere, fraterno gladio in se verso, Christiani miseri pertulerunt, victusq; in prælio Aldefonsus abiit Legionem. Iterum autem diem constituunt ad pugnandum, tali pacto, vt victus victori regnum cederet sine pugna. Cumq; in loco, qui Vulpecularia dicitur, conuenissent, iuxta ripam fluminis Carrionis ex vtraq; parte pluribus bello cæsis, demum Rex Sancius fuit victus, & cū fugæ dubiæ se dedisset, Rex Aldefonsus volēs parcere Christianis præcepit, vt nullus præsumeret persequi fugiētes. Erat autem cum Rege Sancio miles strenuus dictus Rodericus Didaci Campiator. Hic Regem suum deuictum animans persuasit, vt quoad posset fugientem exercitum reuocaret, & in aurora Legionensibus, & Gallecijs improuidis adueniret. Gens enim illa consuevit in prosperis se iactare, & alios deridere, in aduersis fortiter comminari. Vnde nocturnis confabulationibus fatigati circa mane fortius dormierunt, & irruente exercitu Regis Sanci sunt præuenti, & multis captis, alijsq; cæsis, cæterisq; fugatis, Rex etiam Aldefonsus capitur in ecclesia beatæ Virginis, quæ est in prælidio Carrionis, & Burgis ducitur captiuatus. Tandem procurante Petro Assuri Comite cum consilio Vrracæ sororis ea condicione educitur, vt in monasterio sanctorum Facundi, & Primitiui monachali habitu vestiretur. Cumq; hoc totum Rex Sancius acceptasset, Rex Aldefonsus non proposito, sed timore sumpsit habitum monachalem. Verum procurato consilio cum Petro Assuri Comite fugit noctu, & Toletum veniens ab Almeone Rege inibi dominante solenniter est receptus, & multis muneribus honoratus. Et Rex Toleti interposito iuramento securi

æra. M.
decccv.

Plantaca.

Vulpecu-
laria.

LIBER.

tatis sibi prestitit cautionem, & in ipso atrio regio domos, & mansionem congruam fabricauit, vt Rex Aldefonsus extra strepitum ciuitatis cum suis Christianis commodius habitaret, & iuxta regale viridarium, vt recreationem reciperet quando vellet. Erant autem cum eo tres fratres viri nobiles, & fideles videlicet, Petrus Assurij, Gundifaluus Assurij, & Fernandus Assurij, quos Vrraca Regina fratris sui Regis Aldefonsi custodiæ, & consilio deputarat, & Almenon in eo gratias tot inuenit, quod eum quasi filium diligebat. Ipse vero pro Almenone contra vicinos Reges Arabum bella vtiliter exercebat, & pacis tempore per montana, & ripas fluminum venationibus intendebat.

De venationibus, & pronosticis Aldefonsi.

Caput. XVII.

Teuina.
Brioca.

ERV M tunc temporis inter condensa arborum, & in humore fontium, ripa Teuinæ vr̄sis, & apris, & alijs bestijs abundabat, & ipse ascendens per alueum, locum sibi placidum, qui nunc Brioca dicitur, adinuenit. Cumq; sibi castellum, & loci amoenitas, & venationis copia placuisset, reuersus Toletum a Rege postulans impetrauit, & collocatis ibi montarijs, & venatoribus Christianis, remansit locus suæ subditus dicioni, & pauculos Christianos gnares venandi, & officij sagittandi ibi accolas collocauit, quorum successio ibi mansit vsq; ad tempora Ioannis tertij Archiepiscopi Toletani, qui locum ipsum habitatoribus ampliauit, & vicū parochiæ sancti Petri, quasi suburbium, populauit. Quadam autem die cum Almenone descendit in viridarium gratia spaciandi, & cum eis turba Arabum circumsedit, & prospiciens cominus ciuitatem, coepit altius cogitare qualiter posset tanta ciuitas restitui Christianis. Verum cum confessu diuino fatigati per viridarium ambularent, Rex Aldefonsus sub vna arbore decubuit recreandus, & eo somnium simulante, Rex Almenon cum suis Arabibus loquebatur, si posset tam fortis ciuitas virtute aliqua expugnari. Cui quispiam sic respondit. Si per septem annos huic vr̄bi fruges, & vindemiæ auferrentur, deficientibus victualibus posset capi. Quod Aldefonsus audiens corde intimo conseruauit. Iterum quadā die cum Aldefonsus iuxta Almenonem causa solacij consideret, coeperūt erigi capilli verticis Aldefonsi. Et Almenon coepit comprimere manu sua, sed capilli tanto amplius coeperunt erigi, quanto amplius premebantur. Et sapientes Arabum hoc notantes suaserūt Regi, vt interficeret Aldefonsum, qui pronosticum hoc signabat ipsum ad vr̄bis dominium eleuandum. Almenon vero noluit scedus promissæ fidei violare, sed iurare petijt, ne eo uiuente sui regni terminos infestaret, & Rex Aldefonsus spontaneus Almenoni hoc iurauit. Eo itaque Toleti degente, Vrraca Regina præsensit quod Rex Sancius frater eius intendebat eam ijs, quæ pater sibi dederat spoliare. Zemoenses vero Regis Aldefonsi exilium æquanimiter non ferentes, Arriam Gundifalui virum nobilem, & potentem, qui Vrracam Reginam nutrierat, in principem elegerunt, vt eo duce resisterent Castellanis.

Qualiter regnā fratrum Rex Sancius occupauit.

Caput. XVIII.

SED Rex Sancius ex Castellæ, & Nauarræ partibus exercitu congregato Legionem aduenit, & eam, licet modicum infestatam, ut victor inualit, & cætera, quæ Regis Aldefonsi fuerat dicionis. & sibi trium regnorum imposuit diadema. Et cum Rex Sancius circa huiusmodi moraretur, Rex Garfias in suos tyrannide grassabatur, & vilis ab omnibus, & a suis etiã habebatur, & contra fratrem bella, licet segniter, intentabat. Habebat autẽ quendam Vernulã causa familiaris secreti plus debito sibi charũ, cuius delationibus cõtra milites, & barones aures credulas adhibebat, & licet sæpius supplicassent, ut a se prædictum Vernulam remoueret, discessum eius nullatenus voluit sustinere. Et ipsi reputantes dedecus, & iacturam, quia eius delationibus lædebantur, delatorem in eius præsentia occiderunt, in cuius morte se læsum reputans, & confusum illatum dedecus sæpe obijciens, omnes suos cœpit affligere indistincte, districte cominans se indignationi sue nullum terminum positurum.

Sui autem minarum pericula pauelcentes, & illatum dedecus recolentes ab eius dominio, prout poterant, discedebant. Occupatis vero Legione, & Asturijs, Rex Sancius vultum versus Galleciam obfirmavit. Gallecis autem turbatione, qua diximus, in vota diuisis, Rex Sancius de facili obtinuit, quod optabat. Interim autẽ Rex Garfias assumptis secũ trecentis militibus iuit ad Agarenos, & nisus est suadere, ut secum contra fratrem suum exercitum destinarent, regnum fratris, & suum eis pollicens se daturum. Cui taliter responderunt, Cum Rex esses, regnum tibi seruare minime potuisti. Quomodo ergo perditum nobis dabis? Honoratum tamen muneribus, sed despectum ad Christianorum patriam remiserunt, qui duplici confusione contritus cœpit prouincias infestare, & in Portugalia se receptans loca plurima occupauit.

Cui occurrens Rex Sancius frater eius in loco, qui sancta Hirenea dicitur, ambo fraternas acies ordinarunt, & inito prælio, victus Garfias regno perduto captiuatur, & apud Lunam vinculis, & custodiæ mancipatur.

Luna.

De obsidione Zamoræ, & Sancij Regis morte.

Caput. XIX.

OCCVPATIS itaq; fratrum regnis terrã sororum voluit etiã occupare indignas sororibus, eo quod Aldefonso fugituo, & exuli condolebant, & dicionis suæ phalangibus conglobatis vrbem aggressus est Zamorensem, & obsidione conclusam cœpit fortiter impugnare. Sed Arias Gundisalui, de quo diximus, & obsessi alij viriliter resistebant, nec obsessor obtinere potuit, quod obtabat.

Zemora.

Cumq; vtrinq; certamina agerentur, & miles quidam ex ciuitate egrediens, qui dicebatur Belidius Athaulphi Regem per castra deambulantem lancea petijt incunctanter, & festinatione, qua venerat, se restituit ciuitati. Verum Rodericus Didaci Campiator zelo domini interfecti eũ prosequitur line mora, & fere in ipsa vrbis ianua interfecit, sed velocitatem Belidij non potuit præuenire. Rex autem Sancius priuatus habitis, & ambitis recepto vulnere, vita caruit, atq; regnis, & in exercitu turbatione non modica excitata inter obsessos, & obsessores cõflictus etiam interuenit. Et alij diuersa fugæ pericula attentantes, alij per deuia deuiantes in captiuatis, & mortis supplicia inciderunt. Castellani autem, quorum constantia audaci consilio semper fuit, corpus principis in sarcophago egregie locauerunt, & commertio lugubri, & re-

Quiensis. sonis planctibus subsequentes ad Quiense monasterium detulerunt, ubi expletis exequijs sepulturae honore regio tradiderunt.

De recessu Aldefonsi ab Almeone, & reditu in terram suam.

Caput. XX.

ELEBRATIS vero exequijs, Castellani, & Nauarri Burgis pariter conuenerunt, & quia Rex Sancius decesserat expers prolis, Castellani, & Nauarri fidelitatis inatae semper memores Aldefonsum, qui a facie fratris Toletum confugerat, in Regem, & dominum concorditer elegerunt tali pacto, ut prius ab eo reciperent iuramentum, quod Rex Sancius de eius conscientia non fuerat interfectus. Et eidem electos nuncios clanculo destinauerunt. Vrraca etiam Regina Legionensium, & Zemozensium curia congregata, & eorum recepto consilio ad fratrem suum Aldefonsum, quem praeter ceteris diligebat, & Toleti tunc temporis morabatur, nuncios destinauit, ut accekraret accipere regna fratrum. Et praecipit nuncijs, ut hoc consilium secretissimum haberetur, ne reuelatio in Regis periculum verteretur. Sed viri diabolici, qui nunc dicuntur initiati, & solebant Arabibus Christianorum proposita denudare, Regis Sancij morte comperta, nunciare Arabibus percurrerunt. Sed Petrus Assurij vir discretus, & in lingua Arabica eruditus, & pro rumoribus patriae curiosus omni die extra Toletum, quasi spaciandi gratia, ad tria milliaria, vel amplius equitabat. Et casu accidit quodam vespere, ut inueniret quempiam venientem, qui dixit sibi se ideo aduenire, ut Regi Almenoni Regis Sancij interitum nunciaret. Petrus autem duxit eum quasi causa colloquij extraviam, quem amputato capite interfecit, & ad viam rediens, & paulisper procedens inuenit alium rumore, & causa simili venientem, quem excidio simili decollauit, sed via alia alijs venientibus secretum non latuit Almenonem. Petro vero Assurij gressu tertio procedente Vrracae Reginae nuncius superuenit, qui, ut facta fuerant omnia, nunciauit, & ille festius Toletum rediens cepit Aldefonso inscio itineri necessaria praeparare. Cumque die altero Castellorum nuncius aduenisset, & Regi negotium indicasset, ipse & Petrus Assurij dubitabant, ne si Almenoni nuncium reuelarent, Regem caperet, & pacta graua postularet, vel si celarent, & ipse alias posset scire, hostilius desquirit. Et dum ipsi tali dubio tenerentur, Rex Aldefonsus confidens in Domino sic respondit, honorifice me recepit, & necessaria liberaliter ministravit, & ut filium me tractauit, quomodo eum celare potero, quae Dominus mihi fecit? & accedens ad eum, quod per nuncios acceperat, reuelauit. Almenon autem haec omnia iam sciebat, & omnium viarum transitus fecerat diligentissime obseruari, ut si eo inscio vellet abire, ab obseruatoribus caperetur. Cumque audisset, quae dixerat Aldefonsus, factus hylaris sic respondit. Gratias ago Deo altissimo, qui me ab infamia liberare, & te a periculo voluit custodire. Si enim me inscio affugisses, captionem, aut mortem nullatenus euasisses. Nunc autem vade, & accipe regnum tuum, & de meo accipe aurum, argentum, equos, & arma, quibus possis tuorum animos complanare. Cumque inter eos multa amabiliter tractarentur, inter cetera hoc exegit, ut Rex Aldefonsus iuramentum sibi, & filio suo primogenito, quod de securitate fecerat, innouaret. Et cum necessitas immineret, contra vicinos Arabes adiuuaret. Et ipse, & filius primogenitus Aldefonso se foedere simili

obligarunt. Erat autem minor filius de cuius scedere nil dixerunt, nec Aldefonsus fuit ei in aliquo obligatus. His peractis Almenon cum maioribus gentis suæ usque ad montem de Velatome Aldefonso regaliter comitato, dedit munera, & pecunias, quibus Aldefonsus Rex inclytus, dicto vale, in summitate montium ab eis discessit, & suis foeliciter redonatur. velatome.

De sublimatione Aldefonsi in Regem, & de vxoribus, & filiabus eius.

Caput. XXI.

VENIENS itaque Zemoram cum Regina Vrraca, quæ erat prudens, & pijs operibus dedicata, habito consilio diligenti coepit in operibus iusticiæ exerceri. Castellani etiam, & Nauarri ad ipsum illico conuenerunt, & ante omnia iuramentum, ut diximus, exegerunt, quod non fuerat conscius mortis Regis Sancii fratris sui. Sed cum nemo vellet ab eo recipere iuramentum, ad recipiendum se obtulit solus Rodericus Didaci Campiator. Vnde & postea licet strenuus, non fuit in eius oculis graciosus. Et Rex Aldefonsus optento regno, quod perdiderat, & etiam regnis fratrum omnibus acclamantibus viuat, viuat, omnes ei communiter iurauerunt, & accepit imperij diadema æra milesima centesima prima. Tringinta annorum, & septem mensium erat, cum regnare coepisset, & regnauit quadraginta tribus annis. æra. M. ci.

Hic habuit quinque vxores successiue legitimo matrimonio sibi iunctas, prima fuit Agnes, secunda Constantia, ex qua suscepit filiam nomine Vrracam, quæ fuit vxor Comitis Raimundi, de qua ipse Raimundus genuit Sanciam, & Aldefonsum, qui fuit postea Imperator. Tertia Berta ex Thuscia oriunda. Quarta Elisabet, ex qua genuit Sanciam, quæ fuit vxor Comitis Roderici, & Geloiram, quam duxit Rogerius Rex Siciliae. Hic Rogerius fuit frater Roberti Guiscard, & filius Tancredi de Alta villa, qui veniens a Normania Siciliam, & Apuliam, & Calabriam, & Capuam occupauit. Normania.

Quinta Beatriz ex partibus Gallicanis, habuit etiam aliam vxorem, quæ Ceida postea Maria fuit dicta, habuit etiam duas nobiles concubinas, vna dicebatur Semenana Munionis, ex qua genuit Geloiram, quæ fuit vxor Raimundi Comitis Tolosani, & ex illo Comite genuit Aldephonsum Iordanis, qui sic dictus, eo quod fuerit in Iordanis flumine baptizatus. Ipsa enim cum viro in Syriam transfretauit tempore illo, quo exercitus ille magnus procedens ex partibus Galliarum isto Raimundo Comite, duce, ac præuio cum Episcopo Auiciensi Ierusalem, Tripolim, & Antiochiā acquisiuit, hortante, & personaliter in Gallijs, & Italia prædicante beatissimo Urbano Papa secundo, qui primus substituit euntes in subsidium terræ sanctæ in dextro humero crucis signaculo insigniri, & eadem Semenana Munionis genuit aliam filiam, quæ Tharasia dicta fuit, quam duxit Comes Enricus ex partibus Bisontinis, congermanus Raimundi Comitis patris Imperatoris, ex qua suscepit idem Enricus Aldefonsum, qui fuit postea Rex Portugalie. Tolosa.

De virtutibus Aldefonsi.

Caput. XXII.

VNC ad gestorum eius principia redeamus. Hic fuit strenuitate maxima nobilis, virtute excelsus, gloria singularis, abundauit in diebus eius iusticia, finem accepit seruitus, consolationem lachrymæ, augmentum fides, dilationem patria, audaciam populus, confusus est inimicus, obtinuit gladi, cessauit Arabs, timuit Apher, ploratus, & vlulatus Hi-

paniæ vsq; ad istum mansit absq; consolatore, dextera eius præsidium patriæ, munimentum absq; timore, fortitudo sine perturbatione, protectio pauperum, virtus magnatum, magnitudo cordis eius infra angustias Asturiarum non potuit contineri, & elegit laborem indiuiduum comitem vitæ suæ, delicias miseriam reputabat, & belli dubia experiri delectabile, & iucundum, id deperditum reputans vitæ suæ, in quo belli pericula non agebat. Rex accrescens magnanimus Aldefonsus, Rex accrescens sedit in forti, arcus eius confissus in Domino inuenit gratiam in oculis Creatoris, magnificauit eum in timore inimicorum, & in populo suo elegit eum zelare fidem, dilatare regnum, exterminare inimicos, concludere aduersarios, multiplicare ecclesias, restaurare sancta, restituere dissipata. Cumq; vt diximus, Almenoni, & filio primogenito foedere teneretur, eum iuxta foedus adiuuit in omnibus, quo aduixit. Et cum Rex Cordubensis regnum Almenonis inuadere conaretur, Rex Aldefonsus contra eum pro foederis debito properauit. Cumq; aduentum eius Almenon audiuiisset, timuit eum in sui dispendium aduenire. Sed Rex Aldefonsus nunciauit eidem, quod in eius auxilium veniebat, propter pacta, quæ olim præcesserant inter eos. Tunc Almenon occurrit ei cum actionibus gratiarum, & ambo intrantes fines Cordubæ omnia caedibus, & incendijs vastauerunt, & actis prædis, vterque ad propria sceleriter est reuersus, nec præsumpsit Rex Cordubensis regnum Toleti amplius infestare. Tunc mortua Agnete, duxit uxorem nomine Constantiam ex partibus Galliarum, cuius superius fecimus mentionem.

De obsidione, & captione ciuitatis Toletanæ.

Caput. XXIII.

Canales.
Vlmi.

MORTVO Almonone, & filio suo Issen primogenito, de quo diximus, sicut patri fuit semper propicius, & adiutor, ipso mortuo secundus filius Almenon Hiaie dictus post fratrem in regno substituitur Toletano, qui a vñs fratris, & patris minus aberrans coepit in seniores, & populum, quos tot angarijs, & perangarijs conuexabat, vt mortem vitæ præferrent. Alias ignominiosus, inutilis, & imbelis. Almenon autem pater suus Regi dederat Aldefonso quedam municipia, Canales, & Vlmos, in quibus cum ipse veniebat in adiutorio Almenon, infirmos, & debiles collocabat. Cumq; vt diximus, Toletani a suo principe premerentur, & a vicinis gentibus vexarētur, & Rex eorum de eorum miserijs non curaret, coniurati insimul Regi dixerunt, populi, & patriæ te exhibe protectorem, aut quæremus alium defensorem. Hiaie autem captus luxurijs dicta dicentium paruipendit. Tunc ipsi pressi dominio, & cladibus vicinorum Regi Aldefonso nuncios destinarunt antiquam eius noticiam attendentes, & auxilia impensa fideliter recalescentes. Et ei per nuncios supplicarunt, vt ciuitatem quamuis inexpugnabilem obsideret, vt coacti pugna colorem excusationis haberent, cum ei traderent ciuitatem. Cumq; ipse illi Regi nullo foedere teneretur, ciuium oblatione suscepta, congregauit exercitum ex omnibus partibus regni sui, & fruges, & vindemias deuastauit per totum territorium Toletanum, & per quatuor annos id ipsum intulit successiue. Et licet ciuitas cunctas superet sui opulentia ciuitates, tamen tot annorum vastatione continua non potuit victualibus non carere, & Rex Aldefonsus id ipsum percipiens congregato exercitu infinito Obsedit

O Obsedit secura suum Castella Toletum
P Castra sibi Septena parans, aditumq; recludens
P Rupibus alta licet amploq; situ populosa,
I Circumdante Tago rerum virtute referta
D Victu victa carens inuicto se dedit hosti.
A Huic Medina Coelim, Talauera, Comimbria plaudeat
C Abula, Secobia, Salmantica, Publica Septem.
A Cauria, Cauca, Colar, Iscar, Medina, Canales,
P Ulmus, & Ulmetum, Magerit, Atentia, Ripa,
T Osoma cum Fluuio lapidum, Valeranica, Maura,
A Ascalona, Fita, Consocra, Maqueda, Butracum
Victori sine fine suo modulantur ouantes.

Toletum

Aldephonse tui resonent super astra triumpho.

Cepit itaq; Toletum æra. M. C. XXXIII. multis pactionibus interpositis, videlicet, vt Sarraceni haberent plene, & integre domos, & possessiones, & omnia, que habebant, & Regi remaneret præsidium ciuitatis cum viridario ultra pontem.

æra. M. C. XXXIII.

Reditus autem, qui antiquo iure dabantur Regibus, ei persoluerent Agareni, & etiam quod maior Mezquita eis in perpetuum remaneret. Sicq; Rex adepto præsidio, & ciuitatis dominio mansit ibidem pro ciuitatis tuitione magno periculo se exponens. Fuit autem capta in die Urbani Papæ & martyris octauo Kalendas Iunij, vicesimo anno regni sui, & quia de eius intentione dubium adhuc erat, distulerunt electionem Pontificis in futurum. Tunc Rex in vrbe Regia statuit thronum suum, donec securum præsidium stabiliret, & gentem fidei confirmaret, & electionis populus præualeret.

Mezquita

De dote ecclesiæ Toletanæ. Caput. XXIII.

IDENTS autem Rex, quod Deus prospera indulgebat, conuocauit regni procures, & maiores Episcopos, & Abbates, & viros religiosos, & qundecimo Kalendas Ianuarij omnes in vrbe Regia cõuenerunt, & habito diligenti tractatu dominum Bernardum virum religionis, & prudentiæ cõmuniter, & concorditer in Archiepiscopum elegerunt, & Rex incontinenti dotauit ecclesiam liberaliter, & hone

Briocam.
Barciles.
Cabañas.
Coutera.
Rodeillas.
Alcolea.
Azebuch.
Mergar.
Almonecir.
Alpobregas.

ste, & dedit ei Briocam, quam sibi retinuerat a tempore Almeonis, Barciles, Cabañas, de Sagra, Couera, Rodiellas, Alcoleia sub Talauera, Azebuch, quæ nunc dicitur Melgar, Almonecir, Alpobrega, & in ciuitate omnes stationes, quas vulgariter tendas vocamus, necnon domos, molendina, furnos, viridaria, vineas, & hortos, pro quibus hodie eius memoriam, & exequias veneratur ecclesia Toletana, & multa alia priuilegia dedit immunitatis.

Quod Mezquita Maurorum facta est ecclesia Christianorum.

Caput. XXV.

T quia adhuc litera Gothica, & translatio Psalterij, & officium Missæ institutum ab Isidoro, & Leandro Pontificibus, quod cum translatione, & litera dicitur Toletanum, per totam Hispaniam seruabatur, ad instantiam vxoris suæ Reginæ Constantiæ, quæ erat de

partibus Galliarum misit Romam ad Gregorium Papam Septimum, ut in Hispaniis omisso Toletano Romano, seu Gallicano officio seruaretur. Bernardus autem Toletanae ecclesiae electus fuit de Agenensi territorio oriundus scilicet de oppido Saluitatis. Hic cum fuisset ab infantia literatus omisso clericatu militiae se ascripsit, & postmodum infirmitate coactus in monasterio sancti Aurentij Auxitani beati Benedicti regulae sumpto habitu se dicauit, exinde vocatus ab Hugone Clumacensi Abbate cum eo laudabilem egit vitam. Deinde cum Rex Aldephonsus vellet sanctorum Facundi, & Primitiui ex ea causa, quam diximus, monasterium ampliare, mittit ad venerabilem Hugonem Clumacensem Abbatem, ut ei virum prouidum, & religiosum mitteret, qui in praedicto monasterio sanctorum Facundi, & Primitiui Abbatibus officio fungeretur, & sicut in Gallijs illud monasterium praecellebat, ita & istud omnibus monasterijs eiusdem ordinis in Hispanijs praesideret. Praedictus autem Abbas Clumacensis Bernardum, quem ob sanctitatis meritum charum habebat, cum alijs monachis destinauit, qui mox veniens factus Abbas, omnibus se exhibuit amabilem, & benignum, adeo quod cum Deus omnipotens Toletum Christianae restituit potestati, mox ipse post modicum interuallum fuit electus in Archiepiscopum, & Primatem. Cumque rex ad partes Legionis iuisset, ipse electus Regina constantia hortante ascitis militibus Christianis maiorem Mezquitam ingressus est Toletanam, & eliminata spurcitia Mahometi erexit altaria fidei Christianae, & in maiori turri campanas ad conuocationem fidelium collocauit. Quod cum ad Regis notitiam peruenisset, indignatus animo, & dolore accensus, eo quod Sarracenis pactum firmauerat de Mezquita, a sancto Facundo tribus diebus venit Toletum, proponens Bernardum electum, & Reginam Constantiam incendio concremare. Cumque tanti furoris indignatio ad noticiam Toletanorum Arabum peruenisset, maiores, & minores cum paruulis, & vxoribus in pago, qui Magam dicitur, Regi obuiam exierunt. Cumque Rex ad eorum multitudinem peruenisset, existimans eos causa quaelae venisse sic respondit, non vobis iniuria facta fuit, sed mihi, cuius fides fuit hactenus illibata, sed iam de cetero de fide non potero me iactare, mea autem intererit, & vobis satisfacere, & in praesumptores acrius vindicare. Arabes autem, ut erant prudentes, eleuatis vocibus, & flexis poplitibus cum lachrymis audientiam postularunt. Tunc Rex aliquantulum substitit tenens equum, & Arabes in hunc modum perorare coeperunt: Bene nouimus, quod Archiepiscopus, Dux, & Princeps est legis vestrae, & si causa fuerimus necis eius, ob zelum fidei Christiani nos percutient vna die, & si Regina perierit causa nostri, semini eius erimus perpetuo odiosi, & post dies tuos acrius vindicabunt. Vnde petimus, ut parcas eis, & nos voluntarie te absoluiamus a foedere iuramenti. His auditis ira Regis in gaudium commutatur, eo quod Mezquitam habere poterat sine fidei laesione, & ingressus urbem Regiam, omnia pacifice pertractauit.

De commutatione officij Toletani.

Caput. XXVI.

REGORIVS autem Septimus, de quo diximus, ad petitionem Regis Aldefonsi misit quandam Ricardum Abbatem sancti Victoris Marsiliensis, ut ecclesias Hispaniae tot persecutionibus perturbatas, ecclesiastico moderamine ordinaret. Qui minus religiose officium peragens cepit irregularius se habere. Quod attendens Toletanus electus per maris, & terre pericula se Romani Pontificis conspectui

presentauit, & Gregorio Septimo viam vniuersę carnis ingresso inuenit Urbanum
 Secundum in sede Apostolica substitutum, a quo grater, & benigne susceptus con-
 secrationem, pallium, & priuilegium obtinuit, & primas institutus Hispaniarum
 Apostolicę sedis benedictione suscepta, & per Tolosam rediens ibidem cum Epi-
 scopis Gothicę Gallię, & Narbonensis Archiepiscopo concilium celebrauit. Ideo
 per pyrenęum in Hispanias transiens omnium ecclesiarum Hispanię curam gessit,
 & statuto die in festo scilicet sanctorum Crispini, & Crispiniani octauo Kalendas
 Nouenbris in honore beatę Marię, semper virginis, & beatorum apostolorum Pe-
 tri, & Pauli, & sanctę crucis, & beati Stephani protomartyris Toletanam eccle-
 siam conuocatis Episcopis dedicauit, & in maiori altari multas, & preciosas reli-
 quias, quas a sede Apostolica attulerat, & quas Rex, & Regina de suis, & patrum
 suorum thesauris obtulerant, collocauit, quorum hodie beneficijs lætatur populus
 Christianus. Verum quia Ricardus legatus se gerebat in aliquibus minus caute, re-
 ligione, & autoritate compescuit attentata, adeo quod ille Ricardus legatione priua-
 tus, fuit ab Urbano summo Pontifice reuocatus. Verum ante reuocationem clerus,
 & populus totius Hispanię turbatur, eo quod Gallicanum officium suscipere a le-
 gato, & Principe cogebantur, & statuto die, Rege, Primate, legato, cleri, & popu-
 li maxima multitudine congregatis, fuit diutius altercatum clero, militia, & populo
 firmiter resistentibus ne officium mutaretur, Rege a Regina suo contrarium minis,
 & terroribus intonante, ad hoc vltimo res peruēnit militari pertinacia decernente,
 vt hæc dissensio duelli certamine sedaretur. Cumq; duo milites fuissent electi, vnus
 a Rege, qui pro officio Gallicano, alter a militia, & populis, qui pro Toletano pari-
 ter decertarent, miles Regis ilico victus fuit populis exultantibus, quod victor erat
 miles officij Toletani. Sed Rex adeo fuit a Regina Constantia stimulatus, quod a
 proposito non discessit, duellum iudicans ius non esse. Miles autem, qui pugna-
 uerat pro officio Toletano, fuit de domo Matantię prope Pisoricam, cuius hodie
 genus extat. Cumq; super hoc magna seditio in militia, & populo oriretur, de-
 mum placuit, vt liber officij Toletani, & liber officij Gallicani in magna ignis con-
 gerie ponerentur & in dicto omnibus ieiunio a Primate, legato, & clero, & oratio-
 ne ab omnibus deuote peracta, igne consumitur liber officij Gallicani. Et prosilijt
 super omnes flammās incendiij cunctis videntibus, & Dominum laudantibus, liber
 officij Toletani illæsus omnino a combustionē incendiij alienus. Sed cum Rex
 esset magnanimus, & suę voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec
 supplicatione, suusus, voluit inclinari, sed mortis supplicia, & direptionem minitans
 resistentibus, præcepit vt Gallicanum officium in omnibus regni sui finibus serua-
 tur, & tunc cunctis flentibus, & dolentibus inoleuit prouerbiū. Quo volunt
 Reges, vadunt leges. Et ex tunc Gallicanum officium tam in Psalterio, quam in
 alijs nunquam ante susceptum fuit in Hispanijs obseruatum, licet in aliquibus mo-
 nasterijs fuerit aliquanto tempore custoditum, & etiam translatio Psalterij in pluri-
 mis ecclesijs cathedralibus, & monasterijs adhuc hodie recitatur. Ricardo itaq; le-
 gatione priuato, primas Bernardus cœpit in Hispanijs ecclesias ordinare.

Matantia.
Pisorica.

De schismate clericorum, & de reditu Primatis, & de
 bonis viris a Gallijs ductis.

Caput. XXVII.

k ij

ISDEM diebus sanctissimus Urbanus Papa secundus tactus dolore cordis, eo quod ab Agarenis Hierosolymitana ciuitas tenebatur, personaliter verbum crucis coepit omnibus prædicare, sicut superius meminimus nos dixisse, eius indulgentiis prouocatus. Venerabilis Primas Bernardus de clericis indigenis Toletanam ecclesiam ordinauit, & assumptis ad viam necessarijs, crucis signaculo insignitus recessit a propria ciuitate volens cum exercitu, de quo superius diximus, in Syriam transfretare. Cumq; vix esset tribus dietis a sede propria elongatus, clerici, quos in ecclesia instituerat, stulte locuti dixerunt adinuicem primatum suum nunquam de cætero reuersurum. Vnde spiritu malignitatis, & insipientiæ, inflammati alium electione indebita subrogarunt, & primatis domesticos eiecerunt, qui gradu concito Dominum consequentes, prout factum fuerat, intimarunt, at ille non immerito admiratus Toletum redijt in auctores sceleris indignatus, quos cum electo suo non tardius degradauit, quam ipsi sceleri præcipitio intronizauerant maledictum, & tollens aliquos de monachis sancti Facundi in ecclesia collocauit, ne interim, dum rediret, ecclesia diuino officio fraudaretur. Ipse vero coepto itinere Romanam iuit. Sed cum ad sedem Apostolicam peruenisset, prohibuit eum Dominus Papa Urbanus, ne procederet, sed in tanta nouitate ad sedem propriam remearet, ne pastoris absentia nouella plantatio periculo subiaceret. Cumq; eum a voti & crucis proposito absoluisset, ipse per partes redijt Galliarum, vbi eligens de diuersis locis viros honestos, & literatos, necnon & iuuenes dociles, quos habere potuit, in Hispaniam secum duxit. De Mosaico duxit beatum Giraldum, quem prius cantorem in ecclesia Toletana, postea fecit Archiepiscopum Bracharensem. De Vituricis sanctum Petrum, quem prius Archidiaconum toletanum. Postea fecit Episcopum Oxoniensem. De Aginno Bernardum, qui fuit cantor ecclesiæ Toletanæ, postea fecit eum Episcopum Seguntinum, postea Archiepiscopum Compostellanum, & de eadem ciuitate Petrum, qui fuit iuuenis nutritus in ecclesia Toletana, postea Archiepiscopum, postea Episcopum Socobiensem, & alium Petrum, quem fecit Episcopum Palentinensem, & Raimundum, qui fuit oriundus de Saluitate, & fecit eum post beatum Petrum Episcopum Oxoniensem, qui postea successit eidem in ecclesia Toletana, & Hieronymum de partibus Petragoricæ quoniam tempore Roderici Campiatoris fecit Episcopum Valentinum, sed in breui ciuitate deperdita eum Dominus Bernardus Metropolitanus eius, & primas, in ciuitate posuit Zamorensem, vt ibi Episcopalia exerceret, in qua nondum fuerat nec Episcopus, nec ecclesia cathedralis. Duxit etiam de eisdem partibus Bernardum, quem post mortem Hieronymi fecit Episcopum in ecclesia Zemorensi, & iste fuit primus proprius Episcopus Zemorensis.

Masaicus

Compostellanus:

De schismate, & despositione Burdini.

Caput. XXVIII.

VXI T etiam de Lemouicis Burdinum, quem primo fecit Archidiaconum Toletanum, postea Episcopum Coimbriensem, postea Archiepiscopum Bracharensem. Hic erat astutus, & versipellis, qui cum vocaretur Burdinus, factus Episcopus fecit se Mauricium appellari, & immemor fidelitatis, & gratiæ sanctæ recordationis Urbano Papa secundo viam vniuersæ carnis ingresso, accessit ad Paschalem Papam secundum, qui prædicto Urbano fuerat substitutus, & magnum pondus pe-

cuniae secum portans promisit Domino Paschali Papae secundo nouiter instituto magnam pecuniam se daturum, si remoto Bernardo, qui eum creauerat, fieret ipse Pontifex Toletanus. Qui nequiciam eius in eo, quod deliquerat volens punire, accepit pecuniam, & eum postea petitione frustraui. Cumq; eo tempore ecclesia persecutione grauissima laederetur, eo quod Imperator Oto praedictum Papam captiuatum cum Cardinalibus carceri mancipasset, idem Burdinus dolore pecuniae instimulatus ad schismaticum Imperatorem accessit, eius famulatui se despondens. Cumque de alio eligendo in Papam Imperator tractaret, attendens Burdini astutiam, mox praecipit eum eligi ad culmen Apostolicae dignitatis, & factus Papa, immo verius Antipapa, Romam ingreditur Imperiali potentia comitatus, & in ecclesia sancti Petri, ut Papa resedit, & solennia celebrauit vocatus Gregorius Papa octauus. Cumque diuina gratia adiuuante Paschalis Papa carcerem euasisset, persecutione coactus per maritima, & Apuliam ferebatur incertus, ibiq; diu degens, ut exul, persecutionem constantissime tolerauit, & Gaiete dicitur obiisse. Ibidemq; fuit in Papatu Gelasius substitutus qui scripsit Toletano Primati, sicut in eiusdem Papae inuenitur regesto epistolam sub his verbis: Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei Venerabili fratri Bernardo Toletano Primati, & ceteris Hispaniarum Episcopis. Non latere credimus fraternitatem vestram, qualiter frater noster Mauritius Bracharensis Episcopus se iam diu habuerit, & quomodo ecclesiam suam dimiserit, & quomodo Regi excommunicato adhaeserit. Illud etiam, ut opinamur, nostis, quod a predecessore nostro sanctae memorie Paschali Papa in concilio excommunicatus sit, & quod Bracharensi ecclesiae sit mandatum, ut pastorem sibi alium prouideret. Nunc tandem per Regis tyrannidem post longum electionis meae spacium in cubile sanctae matris Ecclesiae se ingessit. Ideoque fraternitati vestrae mandamus, ut ad electionem in Bracharensi ecclesia faciendam sollicitudine charitatis debitae operam praebatis. Ipsum vero Mauritium excommunicatum, periurum, & matris ecclesiae constupratorem, ceteris ecclesiae filiis publicetis. Datis Gaiete, octauo Kalendas Aprilis. Et eidem Papa in Gallias nauigans Lugduni decessit in Pontificatu anni circulo vix expleto. & huic successit Calixtus secundus, qui erat Archiepiscopus Vienensis frater Raimundi Comitis patriae Aldephonsi Imperatoris Hispani. Hic mox pace formata debite restituitur dignitati, & Burdinum iam ab Imperatore abiectum Sutrii conclusit obfessum & captum. Et depositum. Calabriae in monasterio sanctae trinitatis de Cauea captiuitati perpetuae mancipauit, qui ibi vixit fere usq; ad tempora Eugenij Papae tertij, a quo fuit quartus Dominus Alexander. Vnde & in secretario palatii Constantiniani hi versus reperiuntur inscripti.

Lugdunū
Vienna.

Sutrium;

Ecce Calixtus, honor patriae, decus Imperiale:

Nequam Burdinum damnat, pacemq; reformat.

Hos inquam praedictos viros literatos, prouidos, & honestos, primas Bernardus per Gallias transiens in Hispania secum duxit, & eos in Toletana ecclesia canonicos ordinauit. Monachos, quos ibi reliquerat, sancti Facundi monasterio, & ex eis, quos secum duxerat, ut sapiens architectus fundandis ecclesijs prouidit primaria fundamenta, quorum solers prudentia, & honesta religio causam dotationis, & incrementi ecclesijs praebuerunt, sicut adhuc hodie patet in priuilegijs possessionum, & libertatum, quae ecclesijs supra dictis ob eorum sanctitatis reuerentiam Principes indulerunt.

De captione Alcalæ, & Valentia.

Caput. XXIX.

Alcala.

Valentia.

Dorij.

V M ergo primas Bernardus ad sedem propriam rediisset, Castro, quod dicitur Alcala, vix expugnabili obsidionem parauit, & incolæ, qui eidem castro immineret, castrum aliud obfirmavit. Demumq; fame affecti loci incolæ per devia aufugerunt, relicto castro venerabili Bernardo Primate, quod adhuc hodie in Toletanæ ecclesiæ possessionibus numeratur. Rex autem Aldephonsus acquisita iam vrbe Regia, & munita, restauratis oppidis, & ciuitatibus extremorum Dorij, inertia inscius Sarracenorum patrias peragrauit, loca munitiora diruens, & plana deuastans adeo, quod sibi coëgit seruire Cismarinos Arabes sub tributo, & cum tanta gloria emi-neret in priuilegijs, quæ personis, vel ecclesijs conferebat, Imperatorem Hesperia se vocabat. In diebus eius Rodericus Didaci Campiator, qui ex causa, quam diximus, non erat in eius oculis gratosus, conferta manu consanguineorum, & militum aliorum proposuit per se Arabes infestare. Cumq; versus frontariam Aragoniæ peruenisset, congressus cum Rege Petro Aragoniæ obtinuit contra eum, & etiam, viuum cepit, sed continuo manumisit. Et inde procedens peruenit Valentiam, & obsedit. Cumq; ad succursum Valentia Buchar Rex Arabum cum exercitu ad-uenisset inito certamine obtinuit Rodericus, & Buchar fugit vix vitæ relictus, cæsa tamen ex suis multitudine infinita. Et incontineñti ciuitas se reddidit Roderico, & eam habuit, quoad vixit, & fuit in ea Hieronymus, de quo diximus in Episcopum conse-cratus a Domino Bernardo Primate Archiepiscopo Toletano. Sed postea mortuo Roderico Didaci, fuit ciuitas iterum ab Arabibus occupata. Corpus autem Ro-derici Didaci inter insultus Arabum fuit a suis fideliter, & strenue deportatū ad mo-nasterium sancti Petri de Cardigna, vbi hodie etiam quiescit humatus.

De morte Regis Gasias, & sororis eius.

Caput. XXX.

æra. M. c.

xviij.

I S diebus Rex Gasias coepit in vinculis ægrotare, quod audiens Rex Aldephonsus doluit vltra modū, diligebat enim eum, & quia filium non habebat proposuerat eum substituere successorem, & quam cito Toletum rediit, a vinculis absoluisse, sed verebatur ne cum esset insolens, in regnis rebellia excitaret. Vnde fecit eum liberio-ri custodia custodiri, & placita iudulgeri. Et cum esset infirmus & sanguinem minuisse, præcepit Rex, vt a vinculis solueretur. Ex quo ipse ait: Deus noluit, vt in vita soluerer, absolutionem renuo moriturus, sed rogo, & mando sororibus meis, vt me cum compedibus sepeliant Legionem. Cumq; eum duce- rent Legionem, prout præceperat, a sororibus, & Pontificibus, qui conuenerant, ibidem regio funere est sepultus, anno. XVI. regni fratris, æra. M. C. XVII. Et interfuit etiam Renerius legatus, & Romanæ ecclesiæ Cardinalis, ibidemq; celebrato concilio cum Bernardo Toletano primate, multa de officijs ecclesiæ statue-runt, & etiam de cætero omnes scriptores omissa litera Toletana, quam Gulilas Go-thorum Episcopus adinuenit, Gallicis literis vterentur. Post hæc obiit Regina Vrraca Fernandi, & sepulta est Legionem. Post modicum tempus obiit etiam Geloira, quæ cum sorore sua Vrraca, & patribus Legionem habuit sepulturam.

De aduentu Arabum, & morte Auenabet.

Caput. XXXI.

MORTVUS autem vxoribus, quas habuerat successiue Agnate, scilicet, Constantia, Berta, & Elisabet, duxit Ceidam filiam Auenabeth Principis Hispalensis, quæ postea baptizata dicta fuit Maria.

Hic auditis magnalibus Aldefonsi, licet non visum, vehementi tamen desiderio adamauit, adeo vt fidem Christi suscipere, & castra, quæ sibi pater dederat, Regis Aldefonsi dominio manciparet. Castra autem, quæ viro dedit, sunt ista, Caracuei, Alarcuris, Cōsocræ, Mora, Occania, Aurelia, Velelium, Opta, Amassatrigo, & Cōcha, & suscepit ex ea filium, qui Sancius vocabatur, quem Comiti Garsiæ de Capra dederat nutriendū, & de consilio soceri Auenabet vocauit ab Aphrica Almorauides, qui in gente Arabū tenebant tunc tēporis principatum, vt eorum auxilio vteretur cōtra Arabes cismarinos. Sed in contrarium res euenit. Nam cum ipsi in magna multitudine cīs fretassent, cœperunt Auenabeth grauius infestare, adeo quod eum in quodam prælio peremerunt, reputabant enim eum, quia filiam, & castra Christiano dederat, Christianum. Cumque Vandaluth eorum potentiam perpendissent, adinuicem tractauerunt, quid esset gratius, aut Christianorum porcos, aut camelos Almorauidum custodire, & sectæ suæ zelo commoti seruire Almorauidibus elegerunt. Et extunc vltra marini, & cismarini sub vnius Regis regimine seruierunt.

Caracuei.
Alarcuris
Cōsocræ
Mora.
Occania.
Aurelia.
Velelium
Opta.
Amassatrigo.
Concha.
Vandaluth.

De strage Christianorū in Sacraliis, & victoria Aldefonsi in prouincia Hispalensi.

Caput. XXXII.

CONGREGATI igitur Agareni cœperunt inuadere Christianos, & effusi sunt super terræ faciem vt locustæ. Cumq; venissent ad locum Castellæ, qui Roda dicitur, occurrerunt eis duo Comites, Garsias, & Rodericus. Et in congressu interfectis vtrinq; multis militibus, tandem succubuit exercitus Christianus, & magna captiuitate patrata, & locis plurimis concrematis Agareni cum superbia redierunt. Post hæc Aldefonsus stragem huiusmodi non leuiter ferens iterum exercitū adunauit occurrens exercitui Agareno, qui cū suo maximo principe, quē Amiramomeninū vocant, ex opposito egressus est. Cumq; ambo exercitus in loco, qui Sacralia dicitur, concertassent, demum cessit populus Christianus. Et licet multi de Arabibus perissent, tot & tanti de Christicolis perierunt, quod illius belli strages, & memoria, quasi in prouerbum adhuc extant. Fugatus itaq; Rex Aldefonsus, quem tot victoriæ coronauerūt, non fuit tamen animo consternatus sed resumptis suis, & conuocatis de omnibus regnis omnibus conuocandis corde magnifico ad victoriam eleuato, eodem anno faciem contra Hispalim obfirmavit. Intransq; Bæticam & eam partem Lusitaniae, quæ sibi non suberat, prædis, vastationibus, & incendijs sic omnia deuastauit, quod horū fuga, & Agarenorum victoria scelici commercio mutarentur. Et licet Amiramomeninus multos haberet cum Comite Garsia Ordoni Christianos, non tamen ausus fuit Regi occurrere venienti. Et Rex Aldefonsus reuersus est præda, & victoria gloriosus.

Roda.

Sacralia.

Hispalis.

De obsidione Velelii, & morte Infantis Sancij.

Caput. XXXIII.

k iij

Vclisus.

VM itaq; post labores, & bella plurima Rex Aldefonfus longe-
uus degeret, & grandæuus contractus infirmitatibus & ætate, Ami-
ramomeninus, qui Hali proprio nomine dicebatur, venit Vclisium
obsidere. Sed Rex Aldefonfus, vt diximus, senio, & grauedine
non permissus, misit Garsiam Comitem cum filio suo Sancio adhuc
paruulo, & cum eis magnates, & milites regni sui. Cumq; prope

Vclisium peruenissent, Sarracenorum maxima multitudo, quæ iam obsessis Vclisij
præualebat, contra venientes egreditur ad pugnandum, & hinc inde dispositis aciebus
congregari incœperunt. Et sicut Domino placuit, pars Christiana cœpit virtute Ara-
bum infirmari, & in ea parte vbi Comes cum paruo aderat, cœpit fortius inualere.

Cumq; quispiam equum, cui infans Sancius insidebat, grauitè vulnerasset, Comi-
ti dixit. Pater pater equus, cui insideo, est percussus. Cui Comes præstolare, quia te
etiam ferient successiue, & incontinenti cecidit equus, qui fuerat sauciatus, & Regis fi-
lio simul cadente, Comes descendit, & inter se, & clypeum paruum collocauit, cede vn-
diq; perurgente. Ipse vero cum esset strenuus, & clypeo paruum tutabatur, & vn-
diq; irruentes cædibus repellebat, sed pede ictu gladii amputato, non potuit amplius
sustentari, & incubuit super paruum, vt ipse, quam puer, antea caderetur. Carteri
vero magnates, & milites Christiani, qui mortis periculum euaserunt fugientes, & vi-
cti victoriam effugerunt. Cumq; Comes Garsias Ferrandi, & Comes Martinus,
& alij Comites, & magnates ad locum, qui nunc Septem Comites dicitur peruenissent,
eos Arabum sequella præuenit. Et septem de magnatibus cum multis alijs ibidem
occisis, occisionis locum vocauerunt Arabes Septem porcos, quem postea locum Pe-
trus de Franco Commendator Vclensis mutato nomine septem Comites appellauit.

Septem
comites.
Septem
porci.

Comites autem & magnates, qui fugerant a conflictu, cum Toletum deiectis vul-
tibus aduenissent, & Regis præsentia astitissent, Rex dolore ineffabili conturbatus ta-
lia dixit eis. Vbi est filius meus iucunditas vitæ meæ? solacium senectutis, vnicus
hæres meus? Ad quod Comes Gometius sic respondit. Nobis filium, quem expo-
scitis, non dedistis, cui ille, & si dedi alijs, consortes prælij & custodiæ vos adiunxi, &
ille cuius custodiæ specialiter reputaui, sustinuit, incubuit, & occubuit super eum, vos
autem relicto puero cur venistis? Tunc Aluarus Fanun vir strenuus, & fidelis sic
dicitur respondisse. Memores laborum, quos ab adolescentia tolerastis, ciuitatum, &
oppidorum, patriæ, & castrorum, pro quibus totiens sanguinẽ effudistis, & quod au-
xilium extincto paruo non prodesset, huc aduenimus, ne cum extincto paruo magna-
lium vestrorum gloria extinguatur, si ea, quæ a iuuentute vestra foeliciter acquisistis,
nobis perditis perderentur, sed nec sic vis doloris potuit mitigari, quãto enim talia dice-
bantur, tanto amplius rediuiuis singultibus memoria filij torquebatur. Tunc per-
dita fuit Concha, Amassatrigo, Opta, Vclisium, Aurelia, Ocania, & Consogra,

Concha.
Amassat-
trigo.
Opta.
Vclisium.
Aurelia.
Ocania.
Consogra.
Magam.

Quod Vrraca Regis filia datur in matrimonium Regi Ara-
goniæ Aldefonso. Caput. XXXIII.

LIQVANTO itaq; temporis interuallo videntes Comites, &
magnates Regem dolore, & senio tẽdere ad defectum in pago prope To-
letum, qui Magam dicitur, pariter conuenerunt tractaturi, vt Vrracha
Regis filia, quæ mortuo Raimundo Comite viro suo adhuc vidua per-
manebat, nuptui traderetur. Et cum inter se aliquandiu tractauissent,

demum communi consilio elegerunt, vt Comiti Gomezoni dicto postea de Campo Campus
spina. spine, qui erat potior matrimonio iungeretur. Et quia consilium Regi proponere non audebat animositatis eius magnificentiam formidantes, quendam Iudeum Cidellum nomine asciuerunt, qui satis erat familiaris Regi propter industriam, & scientiam medicinæ, & huic consilium denudantes mittunt ad Regem, vt quæ tractauerant, nunciaret. Tunc Rex quasi dolore duplici stimulatus Iudeo tale dicitur dedisse responsum. Non tibi imputo, quod hoc dicere præsumpsisti, sed mihi, cuius familiaritate in tantam audaciã prorupisti. Caue ergo ne de cetero audeas in mei præsentia comparere, quod si feceris, ilico morieris. Mea autem intererit, meæ filiæ sed non, vt postulant, prouidere. Hoc audito recesserunt confusi Comites, & magnates. Iisdem diebus Aldefonsum paruulum filium Raimundi Comitis & Vrracæ Comes Petrus de Traua Traua. in Gallecia nutriebat, de quo quia Comes Raimundus non fuerat in Regis oculis graciosus, quasi eius immemor non curabat, sed vocato Toletano primate, & ceteris Episcopis, & abbatibus regni sui, decreuit cum eis, vt filia eius Vrraca Aldefonso Regi Aragoniæ matrimonio iungeretur, & vocato Rege Aragonum, quod decreuerant impleuerunt. Nuptiis itaq; amara conspersione peractis, Aldefonsus Rex Aragoniæ vxorem suam in Aragoniam secum duxit. Rex autem Aldefonsus dictus Hesperiae Imperator in senectute sua regni pericula sic sedauit, vt nobiles, & ignobiles potentes, & impotentes vnius legis moderamine regerentur, adeo vt vtriusque sexus quantumlibet imbecillis per omnes regni semitas incederet sine metu.

De morte Regis Aldefonsi, & miraculoso prognostico mortis eius.

Caput. XXXV.

VMQVE ei vitæ terminus immineret, fere per annum infirmitate chronica tenebatur, & tamen consilio medicorum cotidie aliquantulum equitabat, vt laboribus assuetus, exercitio foueretur; & quia Deus omnipotens eius opera acceptarat, eius obitum prognostico flebili voluit intimare. Octauo etenim die in natiuitate sancti Ioannis hora sexta de lapidibus, qui erant in altaris gradibus cemetati non ex terra, vel ex iuncturis, sed ex ipsa substantia lapidum coepit aqua cunctis videntibus emanare, & tribus diebus continue emanauit. Erant autem illis diebus in ciuitate Petrus Legionensis Episcopus, & Pelagius Ouetensis, qui audito miraculo cum vniuerso clero, & populo ciuitatis, induti sacris vestibus ab ecclesia cathedali vsq; ad altare sancti Isidori vbi hoc acciderat, processerunt, & peracta missa, & sermone proposito ab Episcopo Ouetensi ad locum miraculi accesserunt, & ex ipsa aqua Pontifices, & cæteri laudantes Dominum cum lachrymis potauerunt, ignorantes tamen quid portenti nouitas præsignaret. Sed morte Regis audita ilico cognouerunt, quod luctus, & tribulatio Hispaniæ orphane imminebat, quare & duri lapides plorauerunt. Plenus itaq; gratiæ, & dierum, kalendis Iulij, quinta feria clarescente, reliquit luctum populo suo, periculum patriæ, gaudium hostibus, lamentum pauperibus, suspiria religiosi, in eius obitu exiuit latro, præsumpsit prædo, latuit pauper, conticuit clerus, luit incola, sequit hostis, fugit victoria, creuit fuga, gladius in domesticos efferatur, & patria exterminio præparatur, quolibet, quod bonum erat, in suis oculis faciente. Rege itaq; finito exitu glorioso primas Bernardus cum magnatibus, & alijs qui aderant, viginti dierum exequias celebrauit. Sed quia de tuitione ciuitatis Rege mortuo non spera-

Aldefon-
sus Rex
moritur.

bant, corpus eius ad monasterium sanctorum Facūdi, & Primitiui, quod ipse ditauerat, detulerunt. Vbi sepultus cum hymnis, & laudibus requiescit. Regnavit autem duobus annis fratre vivente, sed isti anni annis fratris annumerantur. Postquam vero Toletum rediit annis quadraginta, mēsis sex, diebus duodecim, qui cū alijs mensibus fiunt quadraginta vn' anni, sepultus ibidē cū suis vxoribus superius nominatis.

LIBER SEPTIMVS RE RVM HISPANARVM CHRONICON.

Caput Primum.

Belliforamen.
Valeranicum.
Soria.
Almazanum.

Oscam.

Castellare

ERVM Rex Aragonum Aldefonsus soceri sui auditio decessu, mox cum vxore sua Vrraca in Castellam congregato exercitu properavit, & totam terram nullis fere resistantibus, eo quod vxori eius successione prouenerat, occupavit; quam vt bonus princeps quiete, & pacifice ordinavit, & a Maurorum incursum viriliter custodiuit, & regnum Castellæ tanquam proprium vndique dilatauit, & loca deserta restituens ductis incolis populauit, videlicet Belliforamen, Valeranicam, Soriā, Almazanā. Cumq; de vxoris contubernio dubitaret, eo quod consanguinea eius esset, munitiones plurimas Regis Castellæ Castellanis omittis Aragonensium fidei commendavit, quas eorum aliqui diu fideliter tenuerunt. Hæc autem erat consanguinitas inter eos. Rex Sancius dictus maior fuit pater Fernandi Regis Castellæ, & Ranimiri Aragoniæ primi Regis, Fernandus genuit Aldefonsum, qui coepit Toletum, Aldefonsus genuit Vrracam Reginam, Ranimirus genuit Sancium, qui Oscam obsedit, Sancius autem genuit Aldefonsum, qui duxit Vrracam. Verum Comes Petrus Assurijs a Rege Aldefonso, qui coepit Toletum, Reginam Vrracam paruulam susceperat nutriendam.

Mortuo autem Rege post patris exequias Regina ingratitude spiritus incitata, terrā abstulit Comiti Petro Assurijs. Sed Rex Aragonum vxoris ingratitude non acceptans restituit Comiti terram suam, & quia Regina in his, & in alijs excedebat, Rex fecit eam in castro, quod Castellare dicitur, collocari. Regina autem indignanter tolerans custodiri, vocauit milites ex Castella, cum quibus suas custodibus sibi datis redditum obtinuit in Castellam, sed magnates regni ab ea diuortium procuratum nullatenus approbantes varijs tractatibus interpositis viri gratiæ reddiderunt. Sed tempore procedente cum Rex intellexisset a suis beneplacitis alienam, Soriā vsque eam duxit, ibiq; repudiāns dimisit eam suæ arbitrio voluntatis, & ipsa ad Comitem Petrum Assurijs properans suo consilio se commisit. Tunc celebrata curia terram petijt ab omnibus Castellanis, quam tamen a Rege Aragoniæ tunc tenebant. Sed, vt fidelitatis debitum exposcebat, terram, quam tenebant, ei communiter reddiderunt. Cumq; sui ad eam ex omnibus regni partibus cōuenirent indignatione maxima prouocati, eo quod Rex Aragonum eam repudiauerat, & in dominio patriæ Aragonis præponebat, eiusdem Regis dominium abiecerunt, & munitiones, & castra omnia, quæ tenebant, Regine naturali dominæ reddiderunt. Tunc Cor

mes Petrus Assurij indutus scarlato, & insidens equo albo, & portans funem in manu accessit personaliter ad Regem Aragonum in castro, quod dicitur Castellare, cui manu, & ore hominum fecerat proerra, quam ab onacceperat in honorem, in plena curia sic proponens. Terram, quam mihi dedistis, Regine restitui, cuius erat, meę domine naturali. Manus autem, os, & corpus, quę fecerunt hominum vobis offero morte, vel dispendio consumenda. Tunc Rex cum esset aliquantulum iracundus, voluit in continenti sententialiter condemnare, sed suusus a suis sententiam distulit promulgare. In crastino autem magnates sui in consilio suaserunt, vt tali principi, qui fidelitatem naturali dominę sic seruauerat & ei corpus, & membra ad dispendium offerebat, liberaliter indulgeret, fidelitatem enim vtriusque domino obseruarat, pro vt domini debitum exposcebat, & in fontem remisit cum munribus, & honore, cuius factum Hispani adhuc hodie imitantur.

De victorijs Regis Aragonię contra Gallicos, & Castellanos, & morte Comitis Gomitijs. Caput. II.

ASTELLANI autem confestim castra, & oppida intermutarunt, & sic regnum in discidio constitutum, ab vtraque parte grauius vexabatur. Interea Comes Gomitius ad Regine connubium anhelabat, sicut patris tempore, vt prędiximus, a magnatibus fuerat pertractatū, sed Regina Vrraca clanculo non legitime Comiti Gomitio satisfecit. Vnde & Comes quasi de matrimonio iam securus, coepit agere bella regni, & pro viribus Aragonem propulsare, & genuit ex Regina filium furtiue, qui dictus fuit Fernandus Furatus. Interim autem quidam Comes Petrus de Lara regine gratiam clandestine procabatur, quod voluit, impetrauit, vt exitus comprobauit. Cumque regnū discidio, & cladibus vexaretur, Aldefonsus Rex Aragonum, qui adhuc munitiora loca in Castellę terminis detinebat, exercitu cōgregato Castellę fines inuasit, & Castellani omnes cum Gomitio Comite congregati ei communiter occurrerunt. Cumque vtrique in Cāpo spine prope Septem publicam cōuenissent, Castellani suas acies ordinarunt. Primam aciem cum regni vexillo Petro de Lara Comiti concesserunt. In postrema vero fuit Comes Gomitius tāquam maior, & cum exercitus congregari inceperat, Comes Petrus, qui ad Regine connubium anhelabat, in primis ictibus vexillo proiecto cessit hostibus sine pugna, & venit Burgis, vbi Regina tunc temporis morabatur. Comes autem Gomitius cum ceteris Castellanis bello institit strenue preliando, sed preualente Rege Aragonie victus occubuit, & occisus. Sed & miles quidam de domo Oleę, qui vexillum Comitis in sua acie præferebat, occiso equo, ad terram cecidit, & amputatis manibus solis brachijs vexillum tenens non cessabat, Oleam, Oleam fortiter inclamare. Fugit ergo exercitus Castellanus, multis ex eis cędibus detruncatis, & Castella nuper inclyta pro vili commertio prosternitur derelicta. Aragonenses autem de Castellę victoria eleuati, Doriā transeuntes per campos Gothicos ad eunt Legionem, intermedia irruptionibus, & incendijs deuastantes, & licet inclyti essent prędis, tamen coeperunt defectu pecunię stipendia minorari. Vnde & Rex Aragonum ad sanctuaria misit manum, & thesauros auri, & argenti, & preciosorum lapidum, quos Regum, & Reginarum deuotio dedicauerat, manu sacrilega vsurpauit, & etiam possessiones oblatas a Regibus infiscauit. Vnde erga Deum, & homines cessit ei in scandalum, & peccatum,

Campus
spine,
Septem
publica

Burgis,

Olea.

Doria,
Campi
Gothici.

Palentia. sperabatenim se regna vxoris perpetuo habiturum. Cumq; vltius processisset, Galleci, & Legionenses cum infante Aldefonso, qui, vt diximus, in Gallecia consistebat, Regi Aragonum occurrerunt inter Astoricam, & Legionem in loco, qui dicitur Via anguis, & commisso prelio fugatis Legionensibus, & Gallecis, & caesis pluribus ex vtriusq; Rex Aragonum fuit victor, & per partes Castellae rediens fautores Petri Comitis deuastauit, & eos persequens, in Montione prope Palentiam coarctauit, vbi fugientes se receperant cum Regina, & ex eis aliquos ibi cepit, & sic in Aragoniam redijt triumpho duplici coronatus. Petrus autem Comes de Lara cum familiare commercium cum Regina indebite propalaret, sperans illud matrimonio confirmare, omnibus praeminebat, & coepit Regis officium exercere, & quasi dominus omnibus imperitare, sed magnates alij infamiam dominae non ferentes, coeperunt ei resistere, & matrimonij propositum impedire.

De electione Aldefonsi Regis in Regem.

Caput. III.

*Maceneto
castro.*

Anagari.

Fraga.

ERVM timentes, ne res ad effectum casu aliquo perueniret, Gometho de Maceneto, & Guterrius Fernandi de Castro, praeter omnibus institerunt, vt Aldefonsum Regine filium, & Comitis Raimundi, quem a tempore aui in Gallecia nutriebant, ad regni fastigiū euocarent, qui fauore omnium euocatus, in regni solio collocatur, resistente nihilominus sibi matre, & Comite Petro de Lara, sed adiutus a suis Comitem Petrum de Lara a regno expulit, & expulsus ad Asilum Comitis Barcinnone abiit destitutus. Rex autem matrem suam Reginam Vrracam obsedit in turribus Legionis, sed pace inter matrem, & filium procurata, retentis, quae Regina voluit, caetera filio resignauit, & intestinis discidijs iam sedatis coepit Rex, quauis iuuenis, potentiam Aragonum attentare, qui adhuc in regno suo potiora loca sub potestate suae dominio detentabant. Cumq; ex Gallecia, Legione, Asturijs, & Castellae, exercitum congregasset, Rex Aragonum ex aduerso per partes Anagari cum suo exercitu veniebat. Videntes autem Episcopi, & Abbates Castellae, & Aragoniae quod ista dissensio posset Arabibus viam dare, sicut tempore Roderici, vtriusq; Regi humiliter supplicarunt, vt a praelio abstinerent, donec de concordia tractaretur. Demum cum esset iunior Rex Aldefonsus, fuit taliter procuratum, vt supplicaret per Episcopos, & Abbates Regi Aragonum tanquam patri, vt sibi restitueret regnum suum, & cum de iure non posset, nollet eum de facto priuare, quia ipse paratus erat tanquam filius, eum in omnibus adiuuare. Et Rex Aragonum his auditis, cum esset vir pius, & optimus, sic respondit. Gratias ago Deo vero, qui filio meo tale consilium inspirauit, quia & si antea hoc fecisset, me nunquam hostem, sed propicium habuisset, & ecce nunc ex quo petijt gratiam, nihil eorum, quae ad eum pertinent, mihi volo, sed cuncta restituo incunctanter. Mandauit itaq; omnibus, qui munitiones, castra, & oppida detinebant, vt Regi iuueni priuigno suo omnia restituerent sine mora, & firmata pace concorditer, & benigne, vterq; exercitus sine belli periculo ad propria remeauit Aldefonso Rege iuueni in integrum restituto. Verum Rex Aragoniae audiuit ibidem Arabes suis finibus aduenisse, & in eorum occursum properans in loco, qui Fraga dicitur, cum Arabibus decertauit, & qui alias semper inuictus fuerat, strenuitate Aragonum frigefcente sacrilegij, quod Legione commiserat, soluit poenas, nam victus occiditur.

editur, & si occisus inuētus fuerit, dubitatur. Ab aliquibus enim dicitur corpus eius in montis Aragonis monasterio tumulatum, a Mauris tamen ante redemptum. Ab alijs dicitur viuis a praelio euasisse, & confusionem praelij nequies tollerare, peregrinum se exhibuit huic mundo, effigie, & habitu immutatus. & annis aliquot interpositis quispiam se ostendit, qui se eundem publice fatebatur, & multorum Castellæ, & Aragoniæ id ipsum testimonia affirmabant, qui cum eo in utroque regno fuerant familiariter conuersati, & ad memoriam reducebant secreta plurima, quæ ipse olim cum eis habita reolebat, & antiquorum assertio ipsum esse firmiter asserbat. Demum tamen quia cum ex regno plurimi sectabantur, & de die in diem eorum numerus augebatur, Aldephonsus Rex Aragoniæ fecit eum suspendio interire.

De magnalibus Regis Aldephonsi circa principium regni sui.

Caput. III.

ALDEPHONSVS autem filius Comitis Raimundi ccepit regnare æra. M. C. XLVI. & regnavit. LI. annis. Mater autem eius regnauerat post mortem Aldephonsi, qui cepit Toletum. IIII. annis & fuit vir bonus, largus, strenuus, mansuetus. Cuius tempora viris optimis, Comitibus magnatibus, & alijs strenuis magnatibus abundarunt, cum quibus magna, & ardua attentauit, & scilicet exercitu consummauit, circa principium regni sui ciuitatem Cauriam acquisiuit, & in ea per Bernardum Primatem, qui eius tempore adhuc erat, dignitatis perditæ insignia reformauit, & Mauros, qui in Lusitania habitabant, sæpe, & sæpius conculcauit. Interea Bernardus Primas venerandus ordinatis ecclesijs prouinciæ, & Primatus, beneplacitis Deo actibus gloriosus quarto Nonas Aprilis quartodecimo anno regni Imperatoris defectu naturæ migravit ad Christum, & in ecclesia, quam de Mezquita ad Titulum beatę virginis consecrarat, obtinuit cunctis flentibus sepulturam, aclamantibus vniuersis Cur nos pater deseris desolatos. Vixit in Pontificatu annis quadraginta quatuor. Est autem titulus tumuli sic inscriptus. Primo Bernardus fuit hic Primas venerandus. Huic successit Raimundus Episcopus Oxomensis. Postea Imperator per partes Toleti Mauros aggrediens, Calatrauam, quæ regnum Toleti grauiter infestabat, & diu obsessam pugnīs, & machinis occupauit, & ecclesiam cum multis possessionibus, & decimis regalium reddituum Domino Raimundo Toletano primati concessit, & eiusdem villæ iurisdictionis municipia, quæ munitionibus præminebant, quædam retinuit, quædam solo dirupta adequauit, scilicet Alarcuris, Caracoi, Petrochium, sanctam Euphemiam, Mestantiam, Alcudiam, Almodouar. Et cum esset irruptione frequenti Mauris infestus, omnia sibi prospere succedebant, & iam Hispaniarum Regem in suis seuocabat.

De ortu, & genealogia Regum Portugalliæ.

Caput. V.

VERM Comes Enricus, de quo diximus, quod Rex Aldephonsus Tharasiam filiam ei dederat in uxorem, cum esset vir bonus, iustus, strenuus, timens Deum cœpit aliquantulum rebellare, non tamen subtraxit Hominiū toto tempore vitæ suæ, sed a finibus Portugalliæ eiecit, prout potuit, Agarenos, sibi iam specialem vendicans

Viseum.
Lamecu.
Portuga
le
Coim/
bria.
Brachara.

Principatum, Hucusq; etenim cum gente sua mandatū ad exercitum, & ad curiam veniebat, sed benignitas immo negligentia Aldephonſi tanquam consanguineo, & af-
fini improvide deferebat. Ipse vero Enricus Viseo, & Lameco, & Portugali sedes
restituuit cathedrales, & a Toletano Primate earum Episcopi fuerunt consecrati. Co-
imbriae etiam eius tempore fuit Burdinus, de quo diximus, primus Episcopus conse-
cratus. Bracharam etiam, quae varijs vastationibus adhuc diruta permanebat, vigi-
li studio restauravit, & per Bernardum Toletanum Primatem fuit dignitati pristi-
nae restituta. In ea enim sanctum Giraldum Toletanum cantorē, de quo diximus,
in Archiepiscopum consecrauit. Comes autem Enricus ad petitionem vxoris suae
Tharasiae, quae Regina, quia Regis filia dicebatur, terrae suae ciuitates singulis Epi-
scopis donationis titulo assignauit, praeter Coimbriam, quae apud eos tunc tempo-
ris, vt vrbs Regia habebatur. Hic Enricus genuit ex Tharasia Aldephonsum, qui
mortuo patre successit in principatu, & a principio Dux Portugalliae dicebatur.

Flandria.
Annoni.

Hic duxit vxorem Mafaldam filiam Comitis Maurienae, ex qua suscepit filium
Sancium, & Vrracam, quae fuit postea vxor Fernandi Regis Legionensis, & ge-
nuit ex ea filium Aldephonsum, de cuius genere post dicemus, & aliam filiam, quae
Tharalia dicebatur, & nupsit Philippo Comiti Flandriae, & Hannoni, & fuit mor-
tua sine prole. Filius eius Sancius duxit vxorem nomine Dulcem filiam Raimun-
di Comitis Barcinonae, & Vrracae Aragonensis, & suscepit ex ea filios Aldephon-
sum, qui ei successit in regno, & habuit vxorem Vrracam filiam Regis Castellae no-
bilis Aldephonſi, & genuit ex ea filios Sancium Regem Portugalliae successorem,
qui etiam adhuc regnat, habuit secundum filium Aldephonsum, qui duxit vxorem
Matillam nomine de partibus Franciae Babiloniae Comitissam, & per eam habet
hodie Comitatum, habuit etiam tertium filium nomine Fredinandum, qui in Castel-
la duxit vxorem Sanciam filiam Comitis Fredinandi, habuit etiam filiam Alienor,
quae nupsit Regi Datiae, & ibi fuit mortua sine prole. Rex autem Sancius, de quo
diximus, praeter Aldephonsum, cuius generatio iam est dicta, filium habuit alium
nomine Petrum. Hic duxit vxorē filiam Argmengaudi Comitis Vrgelensis, quae
expers prolis vitam finiuit, habuit & alium filium Ferdinandum, qui duxit vxorem
Flandriae Comitissam, & antequā prolem susciperet, vitam finiuit, habuit & aliam
filiam Tharasiam nomine, quae Aldephonſo Regi Legionensi fuit incestuoso contu-
bernio copulata, ex quo suscepit filium nomine Fernandum, & filias Sanciam, atq;
Dulcem, & Fernando, & Sancia iam defunctis, Dulcis remanet nondum nupta.

Babylo-
nia.

Flandria.

De insignibus praeliorum Regis Portugalliae Aldephonſi.

Caput. VI.

Rex pri-
mus Por-
tugalliae.

alcobaria

VNC contexta generatione Principum Portugalliae ad Alde-
phonsum Ducem, de quo coepimus, reuertamur. Hic Aldephon-
sus fuit strenuus, & pertinax in agendis. Hic primus in Portu-
gallia sibi imposuit nomen Regis, cum pater eius Comes, & ipse
Dux antea dicerentur, & ab Eugenio Papa tertio, cui regnum su-
um constituit censuale, multa priuilegia, & indulgentias impetra-
uit. Hic apud Coimbriam construxit monasterium sanctae Crucis, quod dona-
rijs, & possessionibus multis ditauit. Construxit & aliud monasterium, quod
Alcobaria nominatur, quod multis dotauit possessionibus, & ditauit, cepit sanctam

Ireneam, Sintriam, & Vlixbonam, Elboram, & Alanquellum, multa etiam loca, quæ patriæ vtilitas exposcebat, & muris firmavit, & diu deserta nouiter populauit. Habuit bellum cum Fernando Rege Legionis, in quo fuit victus, & captus: sed clementia aduersarij suis protinus redonatus propria autem morte decessit, sepultus Coimbrigæ in monasterio sanctæ Crucis. Cui successit filius eius Sancius, de quo diximus, vir magnæ prudentiæ, & strenuus in agendis, contra Mauros plurima bella gessit, & Syluam nobilem ciuitatē animosus obsedit, & aduentantibus ex Flandria plurimis bellatoribus demum cepit, & in ea Pontificalem cathedram eleuauit, sed postea incurſu Arabum veniente remansit primis incolis subiugata expulso inde catholico incolatu, populauit etiam loca plurima, quæ in ditione Regis Portugalliæ adhuc extant, Caueam Iuliani, quæ vulgariter dicitur Couillana, Guardiam, Montem sacrum, Portum molarum, & turres nouas, & multa alia, quibus remansit Portugallia dilatata, & morbo chronico diu detentus vitam finiuit, in monasterio sanctæ Crucis iuxta patrem traditus sepulturæ. Huic successit filius Aldephonsus in principio Christianissimus, in fine suæ deditus voluntati. In diebus eius Alchazar, & castra alia in dedicationem fidei catholicæ perueniunt, moriturus autem elegit in monasterio Alcoba-riæ sepulturam. Post hæc Sancius filius eius successit in regno, huius temporibus Heluis, Iurmenia, Serpia, & multa alia castra Maurorum Christianorum victorijs accesserunt. Adhuc extat, & Dominus dirigat vias eius. Et vt genealogiæ Regum Portugalliæ seriem texeremus a proposito diuertimus aliquantum.

Quod Imperator diuisit imperium filijs suis.

Caput. VII.

NUNC ad gesta Aldephonsi Hispaniarū Regis, prout cœpimus, reuertamur. Mortuo itaq; Aldephonso Rege Aragonum, & substituto eidem Ranimiro monacho fratre suo cœpit Aldephonsus Rex Hispaniarum Aragoniam infestare, adeo quod ciuitates, & castra, quæ sunt citra Iberum, & loca omnia occupauit. Tandem post longa certamina ea lege in concordiam redierunt, vt Rex Aragonum omnia supradicta teneret in feudo a Rege Hispaniarum, & ei fieret in vassallum, quod & fuit fideliter obseruatum, vsq; ad obsidionem Conchæ, in qua dicitur Rex Castellæ Aldephonsus nobilis Regi Aragonum Aldephonso hominium, & dominium remisisse. Post hæc rediens Legionem imposuit sibi Imperij diadema, & vocatus fuit deinceps Imperator. Habuit autem duas vxores Berengariam, atq; Richam, ex Berengaria genuit Sancium, & Fernandum, Elisabeth, & Beatiam, Elisabeth nupsit Ludouico Regi Francorum, ex qua genuit filiam, quæ dicta fuit Adalodis, & fuit vxor Comitis de Pontino. Et illa comitissa genuit Mariam, quæ fuit mater Ioannæ Reginae Castellæ, & Legionis. Beatia nupsit Sancio Regi Nauarre, & suscepit ex ea duos filios, & tres filias, de quibus superius est iam dictū. Post hæc consilio quorundam Comitum Amalarici de Lara, & Fernandi de Transstamarim discidia seminare volentium, diuisit regnū duobus filijs Sancio, & Fernando, Sancio primogenito dedit Castellam vsq; ad sanctum Facundum, & Morum Reginae, & aggerem fumorum, & Oroniam, Couellas, Medinam, & Araualum, & totum territorium Abulensem, & inde sicut diuidit calciata, quæ dicitur deguinea, & in asturijs sicut diuidit ripa Oue, Residuū versus mare, & Portugalliā dedit minori filio Fernando.

S. Ireneam
Sintria.
Olyssi-
mo.
Elboram
Alanquellum.
Silua.
Francia

Cauca Iuliana.
Couillana.
Guardia.
Sacer. Mo.
Portus molarum
Turres nouæ.
Alchazar.
Alcobaria
Heluis.
Iurmenia
Serpia

Concha

pontinu
Lara.
Transstamar
mera.
S. Facundus.
Morum.
Agger fumorum.
Oronia
Couellas.
Medina.
Araualū.
Strata gu
mer.

LIBER

De captione Cordubæ.

Caput. VIII.

Corduba

POSTEA cum magna suorum multitudine metuēda urbem aggressus est Cordubensem. Cumq; prope eam venisset, Princeps Auengamia, qui Cordubę pręsidebat, de viribus non confidens exiuit obuiam Imperatori, & clauēs obtulit ciuitatis eius dominio sese tradens. Cumq; Imperator acceptasset oblata, recepit etiam ciuitatem, & in Mezquita Raimundus primas, & Archiepiscopus Tolēnus ritu catholico solennia celebrauit. Cum vero ciuitas esset populosa, nec Imperator sufficeret tot ibi ad conseruationē dimittere bellatores, qui possent resistere incolis, si vellent forsitam malignari, demum consilio minus sano Auengamię, qui ei ciuitatem dederat, commisit custodiam ciuitatis, & ille super librum Mahometi, qui Alchoranus dicitur, sibi & Regi Sancio filio suo fecit hominium, & iurauit.

De aduentu Regis Francię in Hispaniam.

Caput. IX.

Burgis.

POST hæc quidam maligni inter eum & Regem Francię volentes odium seminare, Regi Francię obrepserunt dicentes, Helisabeth vxorem suam esse ortam ex villissima concubina, & Rex Ludouicus volens experiri suggesta iter arripuit ad sanctum Iacobum veniendi, quod pręsentiens Imperator Burgis occurrit, turba herilium procerum comitatus, equorum & thesaurorum copijs adornatus, & gener eius ab eo, & Rege Nauarrę, qui cum eo venerat, gloriosissime est susceptus, ita quod ipse Rex Francię in aspectu tantę glorię obstupebat. Cumq; eum vsq; ad sanctum Iacobum produxisset, inde rediens Toleti curiam celebrauit tam Christianorum, quam Arabum eius Imperio subiectorum, cui etiam interfuit Raimundus Comes Barcinonensis. Cum que Rex Francię tam nobilem curiam inspexisset, admiratus omnia dixit coram omnibus protestatus, similem curiam, similem apparatus in orbis ambitu nusquam esse, nec tantam suppellectilem se vidisse. Tunc imperator ostendens ei Comitem Barcinonę, qui in magno, & honorabili apparatu erat, Ecce, inquit, ex huius sorore Berengaria suscepī filiam, quā vobis contuli in vxorem, & si vobis hanc ignobilem, & me inglorium suggererunt, oculi vestri videant veritatem. Tunc Rex Ludouicus gratias egit dicens: Benedictus Deus, quod filiam tanti Domini ex sorore tanti Principis habere merui in vxorem. Obtulit autem Imperator infinita donaria, quę sine valore numerum excedebant, sed nil eorum voluit recipere Ludouicus, nisi quendam Carbunculum, quem in corona spinę Dominicę apud sanctum Dionysium collocauit, quem etiam meminī me vidisse.

De ortu Almohadum.

Caput. X.

IN diebus autē huius Imperatoris Aldefonsi surrexit apud Arabes vir quidam nomine Auentumerth, homo in Astronomia, & naturalibus valde doctus. Hic curiositate vigili inuestigans quęsiuit iuuenem filium figuli, qui Abdelmon proprio nomine dicebatur, & ei suadens grandia prędixit eum Regem Arabum affuturum, qui mox consentiens prophetię monitis acquieuit. Auentumerth autem asciuit quendam, qui Almohadi vocabatur, & erat in Mahometi doctrina

valde peritus, & cepit librum Mahometi, qui dicitur Alchoranus, exponere, & docere, & Caliphe de Baldac, qui est Papa Arabum, & descendit generationis linea de semine Mahometi contraria prædicare, similiter contra Almorauides, qui tunc culmen regni in Africa optinebant, rebellia adhortari, & tantam seduxerunt populi multitudinem, quod licet Rex Albadi, qui erat Rex, & Dominus Almoravidum, cum eis sæpius concertasset, & etiam deuicisset, tanta fuit commotio eius gentis, quod non potuit præualere. Ille etiam Abdelmomus, qui regalia exercebat, adiutus prædicatione Almohadi, & concilijs Auentumerthi, Regem Aboali vicit, & interfecit, & totum regnum optinuit Africanum, & apud Marrochum gentis illius Metropolim statuit sedem suam, & Almohadi quasi Dei prophetam in omnibus honorabat, cuius prædicatione tota Africam acquisiuit, & suo gladio subiugauit. Tandem etiam in Hispaniam cisfretauit, & fere suo dominio omnes Arabes incuruauit, & eo reuerso in terram suam, mortuus est Almohadi, quem Abdelmomus non longe a Marrochis regio funere sepeliuit, & in tanta veneratione habetur, vt in necessitatibus suis ad eum recurrant subsidia petitori, & ab eius nomine complices huius sectæ Almohades nominantur. Alij tamen dicunt Almohades, vnitos interpretari. Post hæc mortuo Abdelmuno filius eius Aueniacob successit in regno, qui in Hispanias veniens a quodam Christiano occisus fuit in Portugali. Cui successit frater eius Adueniceph, qui in bello Alarcus repulit Christianos, & hoc mortuo successit ei filius eius Auenmahomath, qui in Nauis Tolose ab Aldephonso Rege nobili fuit victus, quæ victoria discessionis, & exterminij Almohadibus causam dedit.

De captione Beatia, & Almaria. Caput. XI.

VMQVE iam in purpura diadematis seminarium discidiij germinasset, congregato exercitu obsedit Beatiam, & cum de suis aliqui recessissent, Sarraceni vndiq; congregati ad soluendā obsidionem illico aduenerunt. Apparuit autē in nocte Sanctus Isidorus confortans Imperatorem, & in congressu crastino se pollicens adiutorem. Igitur luce crastina apparente, inito prælio iuxta promissum sancti Isidori obtinuit Imperator, & fugatis auxilijs, Mauri incolæ, quia resistere non valebant, eius dominio se dederunt, & ei vrbis præsidium tradiderunt, quod ipse incontinenti repleuit bellatoribus, & incolis Christianis, & remanserunt Mauri subditi sub tributo, & propter miraculum ecclesiam sancti Isidori conuentu regularium ordinauit, & donarijs plurimis adornauit. Et inde procedens peruenit ad ciuitatem maritimam, quæ dicitur Almaria. Cumq; aliquandiu ibi mansisset; Raimundus Comes Barcinonæ, & naues Ianuensium aduenerunt. Qui cum eum in acquisitione fideliter adiuuissent, obtinuit. Et sibi retinuit ciuitatem, & spolia omnia Ianuensibus est largitus, inter quæ inuentum fuit vas Smaradineum, vt scutella, & Ianuenses illo contenti cætera dimiserunt, quæ fere omnia Comiti Barcinonæ contulit Imperator, & reuersus est Imperator inclytus victoria, & honore, & Beatiam vsq; peruenit, ibique relicto filio suo Sancio ad custodiam ciuitatis, & Andugari, & quod Sate ipse Imperator per montem, qui muratal dicitur, iter arripuit redeundi. Cumq; venisset ad Ilicem quandam frondibus densam, & ramis, ibidem infirmitate vexatus vitam finiuit, & statim Fernandus filius eius timens a fratre suo Sancio præueniri cum magnatibus regni sui regnum adiit Legionis.

LIBER,

De successione Regis Sancij in Regno Castellæ.

Caput. XII.

Beatia.
Muratal.

ara. M. c.
xc. vij.

Perticæ.

VMQVE Rex Sancius, qui Beatie remanserat, hoc sensisset, reli ctis omnibus, qui ultra montem de Muratal Christianitas posside bat, ad funus patris velociter properauit, & cum Primate Ioane, qui tunc aderat, patrem suum duxit Toletum, & ibidem in patriarchali ecclesia honorifice sepeliuit, & coepit regnare æra. M. C. XC. VII. & regnauit anno vno, & ex tunc coepit assignati regni negotijs pro

uidere, & viuentem patre vxorem duxerat nomine Blancam filiam Garfiae Regis Na uarræ, & Margeline filiae Rotronis Comitis Perticarum, ex qua iam susceperat fi lium nomine Aldefonsum, qui trium annorum remanserat in morte imperatoris.

Hic Rex Sancius tanta benignitate pollebat, quod clypeus nobiliū dicebatur, & tan ta congerie virtutū claruit, vt pater pauperum, amicus religionū, defensor viduarum, tutor pupillorū, iustus iudex omniū ab omnibus vocaretur. Nihil arduum reputa bat, quod ad cordis magnificentiam pertineret, ascensiones uirtutum in corde suo con tinue disponebat, & mundiciā amans ad ea, quæ virtuosum faciunt, anhelabat. Quid de moribus eius, de strenuitate in hostes, de liberalitate in omnes, de iusticia in suos, de pietate in fratrem, de deuotione in ecclesias, de timore in Deum dicam? Huic pa ter diuisit imperium, sed ipse virtutes omnium in se virtutum fibula colligauit.

De restitutione magnatum Legionis per Regem Castellæ.

Caput. XIII.

S. Facundus.

REX autem Fernandus cum esset pius, misericors, & benignus, susurrōnū tamen linguis aures credulitate facili inclinabat, qui volentes regni exordia perturbare mala de quibusdam Comitibus sugges serunt, & ipse eorum susurris inclinatus abstulit eis temporalia feuda, quæ tenebant. At illi Regem Castellæ Sancium adierunt, qui statim congregato exercitu, venit ad sanctum Facundum. Quod

cum Fernandus Rex Legionis audisset, verēs cum fratre cōmittere habito suorū consilio, fratris arbitrio se cōmisit, & cum paucis equitans venit ad fratrem velocissime sine armis. Ipso vero improuisis omnibus veniente Rex Sancius in mensa conuiuij con sedebat, & adeo Rex Fernandus venit festinus, quod vix potuerunt ei assurgere con uiuantes. Rex autē Sancius, vt improuisus aduentus potuit tolerare, eum recepit curialiter, & iucunde, & iuxta se in collegio regio collocauit. Erat autē Rex Fernandus de cultu non curans, & venit illotus vestes, & caput. Cumq; vidisset eum Rex Sancius, qui mundiciā vestium, & corporis diligebat, fecit incontinenti balneum præparari, & tandiu in mensa non comedens expectauit, donec lotus corpus, & caput opti mis vestibus innouatus in cōuiuio cultu regio sedit ornatus. Et cōuiuio splēdide celebrato, Rex Sancius aduentus sui causam, & cuius cōsilio sic aduenerat, sciscitatur. Cui respondit: Ad vos tanquā ad patrē, & Dominū veni securus de virtute bona præsumēs, & supplico, quod regni mei fines inuadere non velitis, quia etiam si velletis, vobis hominiū facere sum paratus. Cui Rex Sancius sic respondit. Absit a me, vt terrā, quā pater meus vobis contulit, meq; subijciā potestati, vel frater meus filius tanti patris ali cui hominio sit astrictus. Sed cū pater noster regnum nobis diuiserit, & vos vestris, & ego meis, & prouentus, & terrā tenemur magnatibus impartiri, quorum auxilio

patres nostri terram perditam habuerunt, & Arabes repulerunt. Reddatis ergo feuda sua Comiti Pontio de Minerba, & alijs magnatibus, quos priuastis, & non credatis susurronibus contra eos, & ego in continenti recedo. Tunc Rex Fernandus cum esset pijsissimus, & benignus, omnia, quae Rex Sancius dixerat, acceptauit, & statim abinuicem amicabiliter recesserunt.

Quod Calatraua data fuit Abbati Fiteriensi, & de morte Regis Sancij.
Caput. XIII.

QUOD VIBVS peractis Rex Sancius venit Toletum, & rumor increuit, quod Arabes veniebant cum magno exercitu Calatrauam, fratres autem militiae templi, qui arcem Calatrauae tenebant, timentes quod non possent Arabum violentiae obuiare, ad Regem Sancium accesserunt supplicantes, vt & arcem, & villam Calatrauae reciperet, quia non erat eis facultas Arabibus resistendi, nec inuentus fuit aliquis de potentioribus, qui vellet defensionis periculum expectare. Erat autem tunc temporis in vrbe regia Raimundus homo religionis Abbas Fiterij, & cum eo monachus quidam, qui Didacus Velasqui dicebatur, homo nobilis, & quondam strenuus in officio militari, & de Burone partibus oriundus, & a iuuentute cum Rege Sancio enutritus. Qui videns Regem sollicitum pro discrimine Calatrauae, suavit Abbati, vt a Rege peteret Calatrauam, & licet Abbas se a principio retraxisset, demum consensit monacho olim militi supplicanti, & accedens ad Regem petijt Calatrauam. Et licet aliqui fatuum reputarent, tamen sicut Domino placuit, Rex consensit. Et Abbas cum monacho incontinenti venerunt ad primum Ioannem, qui tunc praerat ecclesiae Toletanae. Qui audiens sanctum propositum gratias egit Deo, & statim rerum suarum dedit auxilium, & fecit publice praedicari, vt omnes euntes in auxilium Calatrauae omnium peccatorum veniam mererentur. Et facta est tanta commotio in ciuitate, vt vix esset, qui aut in propria persona non iret, aut equos, aut arma, aut pecunias in subsidium largiretur. Et Rex Sancius incontinenti dedit Abbati, & sanctae Mariae de Fiterio in possessionem perpetuam villam, & praesidium Calatrauae, & Abbas cum Didaco Velasqui monacho venit duce Domino Calatrauam, & sic est factum dispositione altissimi ordinata, quod Agarenorum exercitus, de quo rumor increuerat, non aduenit. Et tunc multi, quos deuotio incitauit, temperato habitu, vt militaris agilitas exposcebat, eorum ordinem receperunt, & incontinenti coeperunt contra Arabes caedes, & praelia exercere, & Domino adiuuante prosperatum fuit opus in manibus monachorum. Tunc Abbas reuersus ad monasterium armenta, & greges, & caetera mobilia, quibus tunc temporis Fiterium abundabat, nec non & multitudinem bellatorum, quibus stipendia, & viatica ministravit, duxit secum veniens Calatrauam exceptis debilibus, & aegrotis, quos ad ministerium monasterij dereliquit, & vt audiui ab his, qui viderant, fere viginti millia hominum secum duxit, & hic fuit in Fiterio primus Abbas. Mortuus autem sepultus est in villa, quae Cirolus dicitur prope Toletum, vbi Deus per eum, vt fertur, miracula operatur. Didacus autem Velasqui postea diu vixit, quem etiam memini me vidisse, & obiit in monasterio sancti Petri de Gomello, & ibi sepultus requiescat in pace. Rex vero Sancius postquam dedit Fiterio Calatrauam, consummatus in breui compleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius, & ideo festinauit eum Dominus educere de medio iniquitatis,

Calatraua

Fiterium

Burona

Cirolis

Gomello

& dare ei imperium non diuisum. Obijt autem Toleti secundo Kalendas septembris, cui regni, & vitæ anni circulus finem dedit. Regnauit enim anno vno, diebus duodecim, iuxta patrem sepultus in maiori ecclesia Toletana.

De Rege Aldefonso, & persecutione, quam infantia tolerauit, & nuptijs eius.

Caput. XV.

æta. M. c.
xcviij.

POST obitum desiderabilis Sancij successit ei filius nomine Aldefonsus Trimus, & patris priuilegio amplectendus, æra millesima centesima nonagesima octaua, hunc genuerat ex Blanca filia Garfiæ Regis Nauarræ. Hic ab infantia vultu viuax, memoria tenax, intellectu capax. Sed quia regnorum principia vix carent discordia etiam in adultis, multi de suis, qui ad discidia inhiabant, Fernando Regi Legionensi infantis patruo suaserunt, vt Regis pueri initia perturbaret, qui continuo acquiescens aliquas ciuitates, & oppida occupauit, ita vt ipse Rex paruulus quæretur.

Atia.

Extrema
cura.

Guzman

Atia.

Causa autem huius seditionis, vt dicitur, ista fuit. Cum desiderabilis Sancius pater eius videret diem obitus imminere, vocatis magnatibus mandauit omnibus, vt terrarum dominia, quæ ab eo tenebant feudo temporali, vsq; annos quindecim retinerent, & tunc filio suo fideliter resignarent. Cumq; puer Guterio Fernandi de Castro a desiderabili Sancio fuisset commissus, & ipse post patris obitum Custodiæ pueri diligentiam adhiberet, accesserunt ad eum Garfias Garfiæ de Atia Comes Amalaricus, Comes Aluarus, Nunius Petri de Lara, & hi tres vltimi erant fratres filij Comitis Petri de Lara, & Aue Comitisse. Garfias Garfiæ erat frater eorum ex matre, & filius Comitis Garfiæ, qui in bello Vclesij cum infante Sancio fuit occisus. Itaq; omnes suaserunt Guterio Fernandi de castro, vt daret puerum Comiti Amalarico, qui erat potens, & charus habitantibus Extrematuram, & sic posset terre seditio complanari, & ipsi autem Guterio Fernandi tanquam maiori deferrent. Erat enim vir grande uus, & honorabilis, qui etiam desiderabilis Sancij patris pueri curam habuerat, cum viueret Imperator. Hic dicit fere quingentos milites manu propria accinxisse cingulo militari, & habuit vxorē nomine Theodam, ex qua tamen prole aliquā non suscepit, sed habuit fratrem nomine Rodericum Fernandi, qui fuit Caluus agnominatus.

Hic habuit quatuor filios Fernandū Roderici, & Aluarum Roderici, & Petrum Roderici, & Guterium Roderici, & filiam Sanciam Roderici, quæ fuit vxor Aluari Roderici de Guzman. Cumq; Guterius Fernandi adhibuisset fidem verbis Comitis Amalarici, & fratrum suorum, eorum fidei commisit infantem, & infantem receptum Garfiæ Garfiæ de Atia tanquam maioris custodiæ commiserunt. Ipse vero cum esset simplex, & rerū non prouidus dispensator, quæsiuit a fratribus vnde posset de sumptibus prouidere. Ipsi vero gaudentes eo quod ad custodiam pueri anhelabāt, dixerunt ei, vt se ab expensarum onere expediret, & traderet puerum Comiti Amalarico, quod & ipse acceptans sumptibus caruit, & regimine, & honore.

De dispensatione magnatum Castellæ super custodia Regis Castellæ, & de fuga eiusdem Matienza.

Caut. XVI.

VM vero Guterrius Fernandi percepisset hos fratres cum Rege paruo rebellare, iuxta quod promiserat, petijt ab eis restitui sibi Regem, quem ipsi tanquam improuidum deriserunt. Cumq; inter vtramq; domum de Castro videlicet, & de Lara longa concertatio Castrum Lara. incidisset, multa hinc inde pericula, multa homicidia acciderunt, adeo

quod hæc discordia occasionem præbuit Legionensibus præualendi, in tātum quod & aliquam partem Castellæ, & Extremorum Dorij occuparent. Extrema.

Cumq; Comes Amalaricus, & fratres sui sibi timerent, Regem puerum Sorie dimiserunt sub fidei custodia in parrochia sanctæ Crucis. Inter hæc autem Guterrius Fernandi vitam finiuit, & in monasterio sancti Christophori de Eucis fuit sepultus, & Comes Amalaricus in continenti petijt terram a nepotibus Guterrij Ferdinandi, sed illi vsq; ad quintum decimum annum pueri iuxta statutum Regis Sancij patris sui reddere noluerunt. Vnde & ipsi corpus Guterrij Ferdinandi inhumaniter exhumantes, de prodicione nisi terram restituerent, reputarunt. Sed nepotes eius ab impetitione huiusmodi liberarūt dicentes, quod Rex ab ipso nunquā petierat terrā suam.

Vnde iam mortuus non poterat criminari, & sentētia curiæ absolutus propriæ restituitur sepulturæ. Cumq; in nepotes eius vellent obiekti criminis infamiam retorquere, responderunt se testamentali edicto Regis Sancij terram sibi creditam vsq; ad annos quindecim retinere, & tunc parati erant terram restituere Regi suo. His decretationibus inflammati terram Regis pueri cum deberent fideliter regere, & tueri, incursionibus, & cladibus affecerunt, & crescentibus malis vsq; adeo res processit, vt Regi Legionensi fere totius regni, & etiā Toleti per duodecim annos soluerentur reditus, & tributa, & Comes Amalaricus ad tantæ necessitatis articulum fuit ductus, vt Regi Legionensi facere hominium cogeretur de dando Rege puero in vasallum.

Cumq; cum ipso Rege Soriā peruenisset, vt iuxta hominium Regem puerum reeiperet in vasallum, facto concilio Soriensi, illi quorum fidei Rex Tenellus fuerat deputatus Amalarico Comiti sic dixerunt. Liberum vobis damus, & liberum custodite, & tunc puer a quopiam concitatus in brachijs Bauili coepit flere, & in domum ducitur sub specie cibi dandi, vt sic a fletu cessaret, & patruo traderetur. Tunc Petrus Nunij de fonte Almexiri miles strenuus, & fidelis Regem puerum protexit sub cappa, & velocissimo equo insidens ea die ad castrum sancti Stephani duxit eum. Soria.

Cumq; in concilio Soriensi Rex Legionis, & Comites, & Varones varia varie pertractarunt, & simulatum somnium Regis pueri spectarēt, Rex Legionis de puero percunctatur. Erāt enim spectatione, & desiderio fatigatus. Et dum quæreretur a pedagogo pueri quonam esset, respondit, miles venit, qui eum duxit patruo præsentandum. Cumq; Comites moram varijs protractionibus procurarent, demum in ciuitate facta perturbatione non modica, ea conditione a Rege patruo recesserunt, vt sollicite inquirentes vbilibet inuenirent, puerum restituerent iuxta pactum. Et ea nocte ad sanctum Stephanum peruenerunt. Sed Comes Nunius, quasi quæsiturus puerum præcurrit, & inde assumpto puero sequenti die Atentiā se recepit, & parata, & hominia pro liberatione domini non curauit. Quod audiens Rex Fernandus doluit reputans se delusum, & misit quendam militem Comiti Amalarico, qui eum de infidelitate, & periurio appellaret. Qui attendens pro liberatione domini naturalis quidlibet faciendum, & tenellum dominum omnibus præponendum, nūcium, qui ad reptandam venerat, iocose delusum sine responso alio remisit. Tandem cum S. Stephanus. Atentia.

LIBER

Rex Ferdinandus Comitem Amalaricū presentialiter reptaret, Comes Amalaricus sic dicitur respondisse. Si sum fidelis, aut proditor, aut aleuosus, nescio: sed quocunq; modo potui tenellum puerum dominū meum a seruitute indebita liberaui, cum sim eius dominij naturalis. Ad hæc omnium iudicio est ab imposito crimine obsolutus.

Quod Rex Fernandus obtinuit fere totam Extremaduram.

Caput. XVII.

CCVPAVIT itaq; Rex Fernāduſ omnes ciuitates, & caſtra, & villas præter pauciſſimas, in quibus Rex puellus receptabat aliq̃uando minus tute, & qui adhuc a mamillis nutricis paruulus dependebat, etatis gratia fauorabilis, nature beneficio innocēs, patris priuilegio amplectendus, futurorum indiſijs obſeruāduſ quaſi iam reus, vel nocens ad mortē queritur, quaſi non verus heres exheredatur, quaſi non filius primogeniti Imperatoris, qui debebat eſſe heres ex integro, a patrimonio effugatur. Quid mali fecit, qui loqui non poterat, qui nec ſtatū ſuę infantie agnoſcebat: nūi hæc dignū perſecutione dicatur, quod quicq; poſſibilitati illius etatis ſubeſſet, hoc in puero bonorū præſagijs monſtrabatur, quę omnia proceſſus infantie iam in pueritia oſtendebat, in qua regalis grauitas leuitatis puerilis ignara ſucceſſione temporum mirabiliter coalebat. Quęq; in alijs principibus vix etas etiam operatur, in iſto gratia ſuperabat. Itaq; puerorum ludicra vir mente transcendens, & bella pluriſima contra patrum decenter exercuit. Et munitiones plurimas immerito perditas merito recuperauit, fauentibus ſibi Amalarico, & Nunio Comitibus, & plurimis magnatibus, qui toto tempore vitæ ſuę ei inſeparabiliter, & fideliter adhæſerunt, qui etiam eum proprijs humeris, & brachijs nutrierunt. Nec etiam fuit locus, vel ciuitas, licet Regem Fernandum prædictis de cauſis ſtulta vulgi mobilitas ſequeretur, in quibus aliqui ſaniori, & fideliori mente præditi Regi puero non fauerent. Vnde & quidam ex eis perſecutionē, & damna a Fernando Rege, & ſuis complicibus pertulerunt, & ipſi magis elegerunt cum vero domino fideliter exulare, quam fide læſa vtilitatis cauſa indebito principi obedire. Horum nomen, & genus etiam hodie habetur in omnibus regni finibus glorioſum, remuneratione plenū, obprobrio vacuum, potentia ſublimatum, familiaritate regia honeſtatum.

De commendatione fidei, ſeu fidelitatis.

Caput. XVIII.

VID fide glorioſius, impoſſibile eſt Deo placere quempiam ſine fide. Si prima gratia in iuſtificatione impij fides a Theologis prædicatur, per hanc dānatus homo gratiæ redonatur. Quid fidelitate potius appetendum: cum enim ſit vtilis, & honeſta, ſine hac Deus, qui omnia poteſt, noluit mundum regi, quia ſi hæc periret, homo homini non ſubſeſſet, nec quiſquam ab alio tutus eſſet, & conuiſtus inter homines non adſeſſet, ſed nec quiſquam ſufficeret ſibi ſolus, & ita congregatio hominum deperiret, igitur cuncta pro nihilo facta eſſent. Fides itaque ſit præuia omnibus, per quam quilibet Deo placet, qui eſt Dominus dominorum, fidelitatem etiam circa inferiores tanquam pupillam oculi inuiolatam cuſtodiat, & illeſam. Nunquam enim hæreditatis eius tuta poſſeſſio violatur, & eius negotiatio nunquā mercede fraudatur, non eſt in ea labor ſine præmio, nec eſt timor ſine adiutorio, oculi eius ſecuri, frons velari ne

scia non indiget velamento, tuta in occulto, gloriosa in publico, iucunda inter amicos nobilis inter odiosos, probris infesta, laudibus gratiosa, ab omnibus acceptatur, etiam ubi displicet approbatur. Sed & vitiorum monstrosa caterua fidelitatem abnuens, quam in se renuit, in alijs concupiscit, dignitate enim humanæ naturæ conspicua non prono, sed vultu incedit erecto, & terras dedignata similis cælestib⁹ inuenitur. Quiescit securitate conscientiae, roboratur spei magnitudine, tota pura, tota desiderabilis, tota utilis inuenitur. Hanc exquisiuit a iuuentute sua Aldefonsus desiderabilis Sancrj filius, qui cum esset paruulus, vt dictum est, & fere regno priuatus suorū fidelitate, & industria recuperauit perditā. Acquisiuit non habita, reedificauit deserta, donec iaceret fundamēta vrbium, & erigeret excelsa turrium, & ruinas a seculis repararet. Proficiebat enim apud Deum, & homines sapientia, & ætate, persequentium manus euasit suorum solertia liberatus. Tandem etiam Toletum obtinuit, quam duodecim annis occupauerat Rex Fernandus, persecutus est persecutorem, & quem iniuste senserat hostem, sæpe persecutus est fugientem. Omnia enim, quæ perdiderat, acquisiuit, & etiam infantaticum, quod sub dubio vertebatur. Erexit eum Deus altissimus, & magnificauit eum Creator ipsius, donec stabiliret illi solium gloriæ, & exaltaret ei diademata victoriæ. In fraude circumuenientium illi affuit, & honestum gloria fecit illum, custodiuit eū ab inimicis, & a seductoribus tutatus est illum, & dedit illi certamē, vt vinceret, & sciret quoniam omnipotens regit Reges, & per eum principes tenent terram. Obtinuit itaq; omnia, quæ fuerant patris sui.

Infantaticum.

De Rege Fernando Legionensi filio Imperatoris.

Caput. XIX.

VNCA prosecutione propositi aliquantulum diuertentes Regis Fernandi magnalia prosequamur. Fuit autem Rex iste Fernandus pius, hilaris, liberalis, strenuus, benignus, & in prælijs fortunatus, erga religiones, & ecclesias sic deuotus, vt eis fere omnia regalia largiretur, quæ tamen filius eius postea reuocauit, & adeo communis omnibus habebatur, quod, tanquam regularis, in mobilibus fere proprium non habebat, & quamuis industria immoratus, plus fauore, quam timore ab omnibus amabatur. Et accepit vxorem Vrracam nomine filiam Regis Portugalliae Aldefonsi, ex qua suscepit filium nomine Aldefonsum, Rex igitur Fernandus licet gener Regi Portugalliae pacificus raro fuit. Vnde ad consilium cuiusdā Vernali, qui a Rege Portugalliae læsus effugerat, locum optimum populauit, qui dicitur Ciuitas Roderici, ex qua Portugalliae intulit multa mala, populauit etiam Letesmam in territorio Salamantino, & Granatam in territorio Cauriensi. Beneuentum, & Coiancam, quæ nunc Valentia dicitur in diocesi Ouetensi. Villare pandum, Mansellam, & Maioricā in diocesi Legionensi, castrum Toraph, in diocesi Zamorensi.

Roderici ciuitas.
Letesma.
Granata.
Beneuentum.
Coianca.
Valentia.
Villarepandum.

De bello eiusdem cum Salamantinis.

Caput. XX.

VMQVE Salamantina ciuitas cæteras regni vrbes, & habitatoribus, & terminis superaret, indignati ciues eo quod Rex eorum terminos decurtabat, contra Regem fauentibus sibi Abulensibus seditionē mouerunt, & in valle Muze pariter congregati cum duce quodam, qui Munio Rauia dicebatur, cum Rege Fernando prælium inierunt, & præter

Mansella.
Maiorica
Castrum
Toraph.
Vallis
Mucæ.

spem omnium victoria Regi prouenit, & ducem, quē sibi fecerant, Munionem Rauig-
 viuū cepit, quē capitali sententia condemnauit, & sic maioribus sibi fauentibus, quo-
 rum sentētia principio non potuit praeualere vim vulgi multitudine faciente, demum
 experti præsumptionis flagellum, & potentia minorati, nunc suis maioribus, & suo
 principi pro venia supplicabant, & sic Rex victor ciuitatem, vt voluit, subiugauit ma-
 ioribus, qui sibi fauerant, honoratis. Post hec Rex Fernādus corpus Regis Ranimi-
 ri Destrianę sepultum Astoricam transtulit, & in cathedali ecclesia sepeliuit.

Destria-
na.

De succursu ciuitatis Roderici.

Caput. XXI.

Roderici
ciuitas.

L R A T autem tunc temporis vir nobilis, de quo diximus, ex Castel-
 la Fernandus Roderici agnomine Castellanus, qui, postquam feu-
 da, quæ tenebat, Regi restituerat Castellano, recesserat a Castella, &
 transiuit ad Agarenos, & cum eorum maxima multitudine ad ciui-
 tatem Roderici venit festinus, vt præoccuparet locū, & incolas im-
 prouisos. Sed dicitur sanctus Isidorus custodi sacrorum suæ eccle-
 siæ aduentum prædicti principis, & Arabum reuelasse, vt ipse Fernando similiter re-
 uelaret, & Rex Fernandus audiens egit gratias incontinenti properans ad subsidium
 obsessorum. Sed quia ciuitas nondum erat muris munita, populatores quadrigas,
 & scrinia dolia, arcas, & lectos, & lignamina omnia in circuitu posuerūt, quibus vsq;
 ad aduentum Regis hostibus institerunt. Rex autem veniens inuictus animo, con-
 fesus in Domino, & oraculo confortatus cum obsessores concertauit. Et maxima
 eorum multitudine interfecta, quæ vix poterat numerari, alios egit fuga, alios retinuit
 in captura, & munita ciuitate Roderici quieuit terra a prælijs diebus multis.

De bello Fernandi Roderici.

Caput. XXII.

Lubricæ
Campi
Gothici.

F T Rex Fernandus optans strenuos, Fernandum, de quo diximus, re-
 uocauit. Sed idem Fernandus quiescere nescius cœpit inuadere Ca-
 stellanos, & in campis Gothorum in loco, qui dicitur Lubricale, pugna-
 uit cum Comitibus Castellanis. Et socerum suum Osorium Comi-
 tem, qui degebat tunc temporis in Castella, & Aluarum Guterrij fra-
 trem Roderici Guterrij interfecit, & multis alijs fugatis, captiuatis, & interfectis, Co-
 mitem Nunium, & Rodericum Guterrij captiuauit, qui tamen postea recepto reuer-
 tendi hominio taliter dicefferunt, vt Comes Nunius statuto tempore, & Rodericus
 Guterrij postquam sepelisset Aluarum Roderici, se restituerent captioni. Sed cum
 Rodericus Guterrij esset sagax, fratrem suum in sarcophago posuit, & tandiu distulit
 sepelire, donec Fernandus Roderici vitam finiuit, & sic fuit a captiuitatis hominio libe-
 ratus. Comes autem Nunius die, & loco, quo redire debebat, assumptis secū sexcen-
 tis militibus venit Donias, & in præsentia omnium Fernandi Roderici se obtulit
 captioni dicens coram omnibus, ecce adsum, & iuxta conditum me recipite in ca-
 ptium. Sed cum Fernando Roderici non esset facultas sexcentis militibus resi-
 stendi, nemo manus in eum iniecit. Et Comes Nunius protestatus coram omni-
 bus captiuitati se tempore placiti obtulisse abijt liberatus, & sic sollicitudo delusa est
 captiuantis. Occiso autem Otorio Comite Fernandus Roderici filiam eius, quam
 in vxorem duxerat, dereliquit afflictę addens afflictionem, sed ipsa nupsit Petro Arig,
 ex quo genuit Rodericum Petri de villa Luporum, & post paucos dies Rex Fernan-
 dus foro

duſ ſororem ſuam ex parte nomine Stephaniam ei matrimonio copulauit, ex qua ſuſcepit idem Fernandus filium Petrum Fernandi, qui fuit poſtea magnus, & coram Regibus honoratus.

De victorijs Regis Fernandi, & morte eius.

Caput. XXIII.

ALDEPHONSVS autem Rex Portugalliae dolens, quod Rex Fernandus edificauerat ciuitatem, miſit exercitum cum filio ſuo Sancio primogenito contra eam. Sed quia Rex Fernandus a Rege Castellae infeſtabatur, diuiſo exercitu partem reliquit, quae occurreret Caſtellanis, partem duxit contra exercitum Portugallis, & occurrat filio Regis Sancio venienti intermino ciuitatis in loco, qui dicitur Arganale, & conſerto praelio, Regi Fernando victoria, Portugallentibus ceſſit fuga, & multis occiſis, multiſque fugatis caeteri Regis Clæmentiae ſe dederunt, quos non vt victor euerſit, ſed vt clemens abire permiſit. Rex autem Portugalliae indignatus coepit Galleciam infeſtare, & occupauit totam Linciam, & Turonium, & alia multa loca, deinde congregato exercitu Badallocium eſt aggreſſus, quae in diuiſione acquirendorum prouenerat Regi Fernando. Cumque ſuper hoc nuncius adueniſſet, Rex Fernandus congregato exercitu bellum intulit Aldephonſo, & cum ſucumberet exercitus Portugallis, Rex eorum conſugit ad eam, de qua agitur, ciuitatem, iam enim fere duas partes occupauerat ciuitatis Agarenis in arce concluſis. Sed nec ibi quidem ſe tutum exiſtimans, dum per portam effugeret ciuitatis, quae peſulo ferro claudebatur, impigit ad peſulum, & crure conſracto vix in equo poterat reſidere.

Arganale

Lincia

Turonium

Badallocium

cium

Vnde & ilico fuit captus, & Regi Fernando ſatis miſerabilis praſentatus, quem benigne ſuſcipiens Rex Fernandus iuxta ſe in conſeſſu regio collocauit. Sed Rex Portugalliae grauis diſcriminis attendens ſtatum, conſeſſus eſt ſe Regem Fernandum indebite offendiſſe, & pro ſatiſfactione regnum obtulit & perſonam. Sed Rex Fernandus pietate ſolita manſuetus, ſuis contentus Regi Portugalliae ſua remiſit.

Tunc reſtituit rex Aldephonſus Regi Fernando Luniam, & Turonium, & caetera, quae ſuae fuerant ditionis, & diſmiſſus ad propria eſt reuerſus, nec propter leſionem tibiae potuit poſtea militare officium exercere. Rex autem Fernandus cum iterum Badallocium obſideret, egreſſi ad eum Agareni ab arce ſe ei cum praefidio tradiderunt, quorum hominio, & fide ſuſceptis praefecit eis quendam Arabem, qui Abenhabel dicebatur, cuius fidei commiſit cuſtodiam ciuitatis. Sed Rege ad patriam redeunte praedictus Arabs oblitus fidei continuo rebellauit, & Amiramoniſe ſe tradens Regem Fernandum poſtea grauiter infeſtauit. Arabes autem attendentes Regem Aldephonſum debilitate, qua diximus, praepeditum, eundem in caſtro ſanctae Ireneae congregata multitudine obſederunt. Quod audiens Rex Fernandus in ſuccurſum eius celeriter properauit, & eius aduentu territus Rex Aldephonſus timuit ne ad vindicandas iniurias adueniret, ſed cognita veritate egit gratias, vt debebat. Agareni autem Regis Fernandi praefentiam non ferentes ab obſidione continuo reſceſſerunt, & Rex Fernandus ad regnum rediens diſmiſit Vrracam vxorem, quia eum conſanguinitatis gradu tertio attingebat, & duxit vxorem Tharaſiam filiam Comitſ Fernandi, quae fuerat vxor Comitſ Nunij de Caſtella. Et ea mortua duxit Vrracam filiam Lupi Comitſ Naiareſis, ex qua ſuſcepit duos filios Sancium, & Garſiam, quorum vterque expers proliſ vitam finiuit. Caeterum Rex Fernandus annis triginta

Luniam

S. Ireneae

vno in regno foeliciter consumatis, obiit Benauenti æra, M. CC. VIII. & in ecclesiabeani Iacobi est sepultus iuxta auum suum Comitem Raimundum, & Imperatricem Berengariam matrem suam.

De Rege Aldephonso, & eius militia, & filijs.

Caput. XXIII.

Carrion.

MORTVO Rege Fernando, successit ei eius filius Aldephonsus. Hic fuit homo pius, strenuus, & benignus, sed successionum vicissitudine mutabatur, & a consobрино suo Aldephonso Rege Castellæ, & Sancio Rege Portugallie infestatus circa principium regni sui venit ad Regem Castellæ, & in curia Carrionis accinctus ab eo cingulo militari manū eius fuit in plena curia osculatus, & in eadem curia Rex Castellæ nobilis Aldephonsus Conradum filium Frederici Imperatoris Romani accinxit similiter cingulo militari, & ei primogenitam Verengariam desponsauit. Sed ipso Conrado in Teutoniam reuertente prædicta domicella desponsationi continuo contradixit, & per Gundisaluum Toletanum Primate, & Gregorium Sancti angeli Diaconum Cardinalem Apostolice sedis legatum diuortio celebrato, puella Verengaria mansit innupta, & sic ad tempus quieuit terra pace amicabiliter reformata. Sed quia, ut diximus, auriculariorum susurris ad varia trahebatur, eorum consilio duxit Tharasiam filiam Sancti Regis Portugallie in vxorem, licet essent consanguinei in secundo gradu, ex qua suscepit Sanciam, & Fernandum, qui fuerunt mortui sine prole, & aliam filiam, quæ dulcis dicitur, & adhuc viuit, & in odium Regis Castellæ fuit hoc contubernium procuratum suggerentibus enim suis verinulis, dolebat se a Rege Castellæ recepisse cingulum militare, & tamen ab illa vxore fuit iudicio ecclesiæ separatus. Demum inter ipsum, & Regem Castellæ guerris, & vastationibus perpetratis, duxit vxorem Dominam Verengariam Regis Castellæ filiam, de cuius virtutibus post dicemus, & suscepit ex ea filios Fernandum, cui Castellæ, & Legionis prouenit postea Principatus: & Aldefonsum, & duas filias, Constantiam, quæ fuit in Burgenli monasterio monialis, & Verengaria, quæ nupsit Ioanni de Brena, qui ex parte vxoris, quam habuerat, Ierosolimitani regni ad tempus negotia ministrauit. Postea vero filiam suam, quam ex prædicta Verengaria suscepit, Baldouino Imperatori Constantinopolis desponsauit, & quia idem Baldouinus adhuc puer a Græcorum incursibus non poterat Imperium defendere, sedes Apostolica Ioanni dicto Regi commisit Imperium toto tempore vitæ suæ, & sic fuit deinceps Imperator, & vxor eius Verengaria Imperatrix, quibus defunctis Baldouinus cum vxore sua Maria in Imperij culmine dominantur, & Dominus custodiat eorum statum. Rex autem Aldephonsus, & Regina Verengaria susceptis filijs suis prædictis propter consanguinitatem fuerunt ab Innocentio Papa Tertio separati. & postea inter Reges guerræ, & vastationes vix aliquo tempore cessauerunt, Rege tamen Castellæ in omnibus præualente, & de regno alterius castra, & plurima occupante, sed tamen nec sibi, nec filio, sed nepoti Fernando omnia acquirebat.

De actibus Aldephonfi Regis Legionensis.

Caput. XXV.

VERVM in senectute positus Rex Legionis actus suos Domino dedicauit, & Arabibus mouit guerram, & obtinuit ab eis Montem angij, Emeritam, Badallocium, Alcantaram, atq; Canceres, populauit etiam Saluā leonem, Saluam terram, & Sabucalē, & alia plurima loca, per quę regni terminos ampliavit, & conflixit etiam cum

Mons an-
gij.
Emerita.
Badallo-
cium.
Alcantara
Canceres.
Salualcon
Saluaterra
Sabucalē
Villa noua.
Sarría.
ara. M. ccc.
lxvij.

Auhenhuc industrio Sarraceno, qui nuper expulsis Almohadis Vouandalie vsurpauerat monarchiam. Sed bello subactus Aldephonso Regi prope Emeritam dedit terga, & victa Emerita dedit manus. Mortuus est autem in Villa noua de Sarría æra millesima ducentesima sexagesima octaua, & in ecclesia beati Iacobi requiescit, & reliquit duas filias Sanciā, atq; Dulcem, quibus etiam successionem regni legauit. Sed quia omnes regni nobiles tam de ciuibus, quam de alijs olim filio suo Fernando iurauerant, non potuerunt regnum filię obtinere. Sed alijs quantis discidijs procuratis, & ciuitatibus, & nobilibus in varia studia separatis, Nobilis Verengaria Regina Castellę interposuit partes suas, & sic omnes gratiæ solertia dulcorauit, quod licet infantes quam plurimos fautores haberent, & munitiones, & castra quam plurima in omnibus fere regni finibus possiderent, ad hoc infantes & matrem, earum Reginam Tharasiam necessitate induxit, vt eius gratiæ se sponderent. Vnde paternę largitatis in omnibus imitatrix curialitate sua vt infantes coadiuuarent, magnos redditus fecit a filio assignari, & sic obtinuit pacifice regnum patris æra millesima ducentesima sexagesima octaua.

ara. M. ccc.
lxvij.

De insignibus Nobilis Aldephonso, & captione Conchæ.

Caput. XXVI.

NUNC ad Aldephonso Regis historiam reuertamur. Licet igitur fidelitate suorum regni perdita reparasset, tamen semper fuit a patre suo infestatus. Post hæc Rex Nobilis Aldephonso guerram habuit cum auunculo suo Sancio Rege Nauarrę, & euicit ab eo Lucronium, Nauarretum, & Antilenam, Grannonem, Cæsareum, & Biruescam, & fere omnia vsq; Burgis, quę idem auunculus in eius infantia occuparat. Post hæc orta est dissensio inter eum, & Regem Aragonū Aldephonsum, & abstulit ei nobile castrum, quod Ferica nuncupatur, per industriam nobilis viri, qui Nunio Sanci dicebatur, qui cepit castrum, & dedit illi nobili Regi Aldephonso. Post hæc autem virtute altissimi roboratus conuertit manus ad infideles, vt bella fidei exerceret. In manu robusta vastauit eos, & in cordis magnificentia coëgit eos, succendit ignibus ciuitates, & succidit viridia deliciarū, repleuit terram timore suo, conclusit Arabes aduentu suo, destruxit munitiones insidiantium, & fidei terminos dilatauit, obsedit Concham munimentum Arabum, & laboribus pluribus arctauit eos, extruxit in gyro plures machinas, nec die, nec nocte pepercit eis, & cibus, & victus defecit ei, sed cor regiū confortauit eū, neglexit delicias seducētes, & zelatus est nomen glorię, longanimitas sua glorificauit eum, & regalis cōstantia direxit eum donec concluderet obsesos in arcto, & hostis clementiam implorarēt. Miserunt legatos ad Almohades, verba doloris ad gentē Arabię, induratus auditor conclusit aures, & suum auxiliū denegauit, timor belli confudit eū, & odor belli terruit eū, fama Regis conclusit mare, & nomen eius compescuit trāseuntes, donec reddita est ei munitio Conchę, & turre eius subditę ei, rupes eius factę sunt peruicę, & aspera eius in planicies,

Lucroniū
Nauarretum.
Antilena.
Granon.
Cæsareū.
Biruesca.
Feriza.

Conchæ

possedit etiam post labores multos, & extruxit eam in urbem Regiam, posuit in ea cathedram fidei, & nomen præsulis exaltauit in ea, congregauit ibi diuersos populos, & vniuit in populum magnitudinis, statuit in ea præsidium fortitudinis, & Regiam decoris honestauit in ea. Dedit ei Aldeas subiectionis & pascuis vbertatis deliciauit eam, ampliauit in alto muros eius, & vallauit eam munimine tuto, creuit in urbem multitudinis, & dilatata est in terminos populorum, miratur eam antiquus incola, & in aspectu eius formidat Arabs, munitio eius in rupibus eius, & abundantia eius in decursibus fluuiorum, gloria eius in Principe suo, & sanctimonia eius in cathedra dignitatis, deliciae eius in pascuis gregum, & copia eius in pane, & vino. Recole Concha dies Principis, & in memoria eius exilara faciem, nomen eius in laudibus tuis, & gloria eius memoriale tuum, addidit protectionē terminis tuis, & dilatauit iurisdictionem cathedræ tuæ.

Concha.

Item de magnalibus, & pijs operibus nobilis Aldephonfi.

Caput. XXVII.

Alarchon

Vclesium

Tagus.

Ocania.

Aurelia.

Fiterium.

Zurita.

Almocharia.

Mcqueda

Acecham

Cucullu.

EPI T Alarconem in rupibus sempiternis, & firmauit seras defensionis, Aldeis multis dotauit illud, vt abundaret in eo incola fidei, constituit fortes in munimine, vt esset Arabibus via necis, deserta apte repleuit gētibus, & in via tutatus est habitatores, Alcarias rupiū domuit populis, & duriciam ilicis conuertit in vias. In Vclesio statuit caput ordinis, & opus eorum ensis defensionis, persecutor Arabum moratur ibi, & incola eius defensor fidei, vox laudantium auditur ibi, & iubilus desiderij hilarescit ibi, rubet ensis sanguine Arabum, & ardet fides charitate, mentium execratio est cultori demonum, & vita honoris credentium in Deum. Ripam Tagi repleuit habitatoribus, & incolis defensionis saltus Ocaniæ, obtulit excelsam terram illam, & militiæ sancti Iacobi dedicauit eam, rupes Aureliæ vniuit eam, & præsidium more subiecit illi, vt dedicaret terram sanctimoniam, & particeps fieret religionis. Desiderabilis Sancius pater eius dedit Fiterio Calatrauam. Aldephonfus nobilis consumator eorum, suscepit militiam contemplatio, & egressus fratrum a Fiterio. Rex Aldephonfus educauit eos, & possessionibus ditauit eos, Zuritam, & Almochariam, Machedam, Acecham, & Cucullum obtulit eis, & sustulit sarcinam paupertatis, & super addidit diuitias competentes, multiplicatio eorum corona Principis, qui laudabant in Psalmis, accincti sunt ense, & qui gemebant orantes ad defensionem patriæ victus tenuit pastus eorum, & asperitas lanæ tegumentum eorum, disciplina assidua probat eos, & cultus silentij comitatur eos, frequens genu flexio humiliat eos, & nocturna vigilia macerat eos, deuota oratio erudit illos, & continuus labor exercet eos. Alter alterius obseruat semitas, & frater fratrem ad disciplinam.

De populatione Placentie, & exercitu Martini Primatis.

Caput. XXVIII.

ON VERTIT manum ad nouitatem operum, & ædificauit de nouo ciuitatem gloriæ. Statuit in ea præsidium patriæ, & nomen eius vocauit Placentiam, conuocauit populos in urbem nouam, & exaltauit ibi Tiaram Pontificis, Sacerdotio legis ordinauit eam, & dilatauit terminos ensis sui. Toletanam urbem vallauit castris, & territorium

eius repleuit populis. In diocesi eius extruxit oppida, & religionem fidei locauit in
 eis, magnificentiae suae addidit opus, & aedificauit Alarcuris vallem sanguinis. Iu- Alarcuris
 dicia Dei abissus multa, & ignota filiis hominum. Iudicium Dei super opera eius,
 & sententia coeli in agmen illius. Commouit arma in Regem Aphricae, & prouo-
 cavit cito gentem Arabiae, populus eius instaurauit acies, & arma potentiae direxit
 in Mauros. Exercitus eius transiit Baetim, & Dux eius Praeful Toleti. Magna
 tes regni in consilijs praefulis, & exercitus omnis sub Praefule dignitatis, nomen eius Pisforica
 Martinus Magnus. Et genus eius a Pisforica, honor gentis vita eius. Et stola eius
 diadema ecclesie. Sapientia eius pax multorum. Et lingua eius informatio disciplinae.
 Manus eius ad subsidium pauperum. Et cor eius ad compassionem humilium. Cin-
 gulum eius zelus fidei. Et arma eius ad persecutionem blasphemiae. Agmen omne
 ad nutum illius, sanguis Arabum in conspectu illius. Regio Betica flammis succen-
 ditur, & factum Praefulis prosperatur, processit enim per castra Betice terras, & op-
 pida succendendo, foeliciter autem ad propria est reuersus.

De bello Alarcuris. Caput. XXIX.

Vbsannauit eum blasphemia Aphrice, & incanduit ira Arabum.
 Ioseph Mazemutus regnabat in Aphrica, & genus Almohadum
 caput gentis. Surrexit Princeps in multitudine magna, & varijs
 vocibus repleuit campestria, Parthus, Arabs, Apher, Aethiops, Al-
 mohat, & de claris montibus in exercitu eius, & Valdu Baeticae ad
 nutum illius, transiit Tyrrhenum in stricto Hispalis, & vndas ma-
 ris calcauit trieribus. Exercitus eius innumerabilis, multitudo illius vt arena maris,
 Applicatio eius ad Hispalensem Metropolim, & processus illius ad campestria Cor-
 dubae, firmavit vultum versus Alarcuris, & faciem indignationis ad regnum Toleti, Alarcuris
 plana Tolosae nudauit pascuis, & scopulorum semitas ampliauit Vngielis, transiit
 montis supercilia, & in multitudine nimia siccauit riuos, fama volatilis perfudit saecu-
 la, & celer rumor pulsauit Hispaniam, in auditu nuncij laetati sunt multi, & aduen-
 tus hostium prouocauit plurimos, ignorat homo viam altissimi, & filij Adae consi-
 lia coeli. Cumq; congressi fuissent exercitus, succubuit exercitus Christianus, &
 nobilis Rex a suis violenter eductus a bello, suorum industria est saluatus, licet ipse
 mori potius eligeret, quam saluari. obtinuit etiam Agareus post praedium quaedam
 castra. Hoc est bellum Alarcuris, quod fuit aera. M. CC. XXXIII, Quindecimo aera M. ccc
xxxiii.
 Kalendas Augusti sedente Celestino Papa Tertio.

De discidio Regum Legionensis, & Nauarrae, a Rege Aldephonso nobili.

Caput. XXX.

VM autem Aldephonso Rex Legionis, & Sancius Rex Na-
 uarrae venire in auxilium ad bellum Alarcuris simulassent, & iam
 ad regni Castellae confinia peruenissent, audito quod in praedicto bel-
 lo non bene successerat, a proposito destiterunt, & Rex Nauarrae, qui
 iam ad regnum Castellae peruenerat, retrocessit. Rex Legionis per-
 uenit Toletum, vbi paucis diebus cum Rege nobili commoratus ad terram redijt
 Legionis, & post modicum temporis interuallum ambo regnum Castellae ho-
 stiliter inuaserunt. Sed Rex Legionis Arabibus scedere sociatus, multis ex eis

Soria.
Almazanum.
Toletum
Mageritū
Alcala.
Opra.
Concha.
Veleſium
Alcaratiū
Bolani.
Vallis
arearum.
Castrum
viride.
Coianca.
Carpium
Paradina
S. Eulalia.
Placentia
S. Crux.
Mons
angij.
Turgellū
Castrum
legionis
Ardon.
C. Gundi
ſalu.
C. Terræ
Alba de
aliſce

ſecum aſcitis regnum Caſtellæ per campos gothicos eſt ingreſſus diruēs, diripiens, & deuſtans, & Rex Nauarræ ex alia parte deuſtās Soriam, & Almazanum cedes, & incendia exercebat. Ex illa parte contra Toletum Rex Almohadum, dictus luces, anno ſecundo obſedit Toletum, deinde Mageritū, & Alcalam, Optam, & Concham, & Veleſium, & deinde per Alcaratium eſt reuerſus vaſtatis omnibus, & deſtructis, quæ extra murorum ambitum ſunt inuenta. Rex autem nobilis Aldephonſus ſcederato ſibi fideli amico Petro Rege, qui in Aragonia tunc regnabat, terram ingreſſus eſt Legionis, & optinuit plura caſtra, ſcilicet Bollanos, Vallem Arearum, Caſtrum viride, Coiancam, quæ mutato nomine Valentia nuncupatur, Carpiū, & Paradinas, & plurimis prædis actis, & cædibus perpetratis, effugatis etiam Agarenis, quos Rex Legionis ſecum duxerat, ambo ad propria redierunt. Tertio autem anno Rex Almohadum, de quo diximus, iterum veniens obſedit Toletum, Maquelam, & Talaueram, ſed nullam earum potuit obtinere. Euerit tamen ſanctam Eulaliā, & alia loca, quæ munitione carebāt, & inde procedens cepit Placentiam, Sanctam crucem, Montem angij, & Turgellum, & inde cum ſaſtu, & ſuperbia eſt reuerſus. Tunc temporis Rex Caſtellæ, & Rex Aragonum iuxta Abulam in monte Palumbaria morabantur. Reuerſo autem Agareno ad propria ex monte Palumbaria ambo Reges contra Regem Legionis pariter proceſſerunt, & obtinuerunt Caſtrum legionis, & Ardon, & Caſtrum Gundifaſui, & Caſtrum terræ, & Albam de aliſte, & uſque ad Aſtoricam cuncta cædibus, & incendio vaſtauerunt, & inde per partes Alue, & Salmanticæ venientes omnia exterminio conſumpſerunt, & Montem regalem caſtrum nobile occuparunt, inde ad propria remearunt. Sed Rex nobilis Aldephonſus dignum iudicans furori cedere venienti, ad tempus cum Rege Arabum ſecit trequam, vt poſſet tutius vicinis Regibus obuiare.

Quod Rex Aldephonſus nobilis dedit filiam ſuam Regi Legionenſi.
Caput. XXXI.

VMQVE proponeret Regem Legionis truciori diſpendio infeſtare, quidam guerræ periculum pauſcentes familiari conſilio procurarunt, vt Rex Legionenſis peteret a Rege Caſtellæ filiam ſuam Berengariam in vxorem, & licet Rex nobilis hoc reſpueret, eo quod ipſe, & Rex Legionenſis conſanguinitatis linea eſſent vincti, Alienor Regina vxor nobilis Aldephonſi, cum eſſet prudētiffima ſagaci prouidentia, & ſolenter rerum pericula attendebat, quibus per coniunctionem huiusmodi poterat obuiare, & Regi Legionis vallem Oleti cum ſuis magnatibus venienti, dedit prædictam filiam in vxorē, & propter nuptias datis donationibus, quæ tantæ Dominiq̃ competebāt, & nuptijs ſolenniter celebratis traduxit eam in regnum ſuum. Rex autem Caſtellæ nobilis Aldephonſus omnia, quæ abſtulerat, nunc genero olim hoſti dedit filiæ ſuæ nuptæ, & ſic pace quaſi cum filio reformata a vaſtationibus quieuerunt.

De captione Victoriæ, Guipuzchue, & Iuidæ. Caput. XXXII.

Ruconia.
Aiuara.
Zura.
Miranda.

OST hoc Rex nobilis Aldephonſus volens Regis Nauarræ iniurias vindicare, cum Rege Aragonum fideli amico congregauit exercitum in Nauarram, & obtinuerunt Ruconiam, & Aiuare, quæ Regi Aragonum prouenerunt. Obtinuerunt etiā Inzuram, & Mirandam.

quæ Regi nobili remanserunt. Et sic vterq; Regum patratis varijs vastationibus, ad propria est reuersus. Iterum autem Rex Castellæ nobilis Aldefonsus cepit Ibi^{Ida.}am, & Alauam infestare, & obsidione diutina Victori^{Alaua.}am impugnavit. Interim autem Sancius Rex Nauarræ fortis viribus, armis strenuus, sed voluntate propria obstinatus, regno discrimini derelicto cum paucis magnatibus migrationis comitibus ad Arabes transmigravit, & eis aliquandiu commorans nuncios, quos ad Miram^{Victoria.}meninū Transyrrhenum trāsmiserat, expectauit, quibus pecunias, & donaria reducentibus Rex nihilominus deductionis causa peragrans Arabum ciuitates, & in eorum patria morabatur. Interim autem obsessi Victoriæ pugnīs, & laboribus fatigati, & defectu victualium macerati in deditiois periculum inciderunt. Sed venerabilis Garfias Pampilonensis Episcopus libertatis studio graciosus cum famis periculum comperisset, ad Regem Sancium in terram Arabum cum obsessorum aliquo festinauit, qui rei exposita veritate a Rege obtinuit, vt Regi Castellæ Victoria trade retur. Qui rediens tempore constituto cum eo milite, quoniam obsessi Victoriæ destinarant, Regis Sancij mandatū exposuit, vt Regi Castellæ Victoria redderetur. Obtinuit itaq; Rex nobilis Aldefonsus Victoriā, Ibi^{Guipu}dā, Alauā & Guipuscuam, & earum terrarum munitiones, & castra, præter Treuennium, quod fuit postea commu^{scua.}tatione Inzuræ datum sibi, Mirandam etiam dedit commutatione simili pro Portel^{Treuennū}la, sanctum Sebastianum, Fontem Rapidū, Beloagam Zeguitagui, Aircorroz, Aslu^{Zura.}ceam, Arzorociam, Victoriā Maranionem, Aussam, Athauit, Iruritam, S. Sebastia^{Miranda.} & Sanctum Vicentium acquisiuit, verum Rex Nauarræ redijt onustus muneribus anus. Agareni, sed exoneratus prædictis omnibus, & honore, Fons Ra^{Portella.}pidus.

De discidio Didaci Lupi, & obsidione Castellæ, & ædificatione monasterij regalis.

Caput. XXXIII.

IS igitur consumatis Didacus Lupi Biscagiæ dominus, qui in^{Biscagia.}ter omnes magnates Hispaniæ præcipuus habebatur, a voluntate Regis nobilis familiari discidio discordauit. Vnde feuda, quæ tenebat restituens, ad Regem se transtulit Nauarrorū, indeq; bellis, & incursionibus frequenter insistens, damna plurima intulit Castellanis, sed Rex nobilis Aldefonsus iniuriarum impatiens ascito sibi genero suo Rege Legionis fines ingressus est Nauarrorum. Cumq; Stellam nobilissimum^{Stella.} oppidum obsedissent, Didacus Lupi ex Biscagia, qui erat in oppido cum multis Castellanis nobilibus impugnantibus, resistit violenter, & inter obijces vinearum intercesserunt cedes, & pericula præliorum. Sed quia oppidum sui munitione vires impugnantium minorabat, nec spes victoriæ animos protrahebat, Reges ab obsidione oppidi recesserūt, & vastatione in circuitu damnosa incolis consumata Reges ad propria redierunt. Postea autem inter Regem Castellæ, & Regem Nauarræ, & Regem Legionis treuga per interuallum temporis interuenit. Rex enim nobilis Aldefonsus bellum de Alarcuris corde altissimo reponcbat. Sed vt altissimo complaceret, prope Burgis ad instantiam serenissimæ vxoris sue Alienor Reginae monasterium^{Burgis} dominarū Cisterciensis ordinis ædificauit, & nobilissimis fabricis exaltauit, & multis^{Monastes} redditibus, & possessionibus varijs sic dotauit, vt virgines sanctæ Deo dicatę, quæ^{rium.} ibi die, ac nocte laudabiliter Deo psallunt, nec inopiam sentiant, nec defectum, sed stru-

Eturis, claustro, & ecclesia & cæteris ædificijs regulariter consumatis, expertes solitudinis in contemplatione, & laudibus iugiter delectentur.

De constructione hospitalis, & institutione scholarum, & acquisitione Vasconie.
Caput. XXXIII.

Burgis
hospitale.

CONSTRUXIT etiam hospitale iuxta monasterium ædificijs, & domibus mirabiliter decoratum, quod tantis diuitijs dilatauit, vt omnibus peregrinis nullo patiente repulsam, omnibus horis sibi necessaria ministrarentur, & omnibus volentibus pernoctare læti mirabilis apparatus continue præparentur. Infirmis autem vsq; ad mortem, vel restitutionem pristinæ sanitatis per manus mulierum misericordium, & virorum omnia necessaria erogantur adeo vt opera pietatis in eodem hospitali quasi in speculo possit quilibet contemplari, & qui in vita propter excellentiam operum ab omnibus meruit collaudari, post mortem multiplicatis intercessoribus merebitur a Domino coronari. Sed ne fascis charismatum, quæ in eum a sancto Spiritu confluxerunt, virtute aliqua fraudaretur, sapientes a Gallijs, & Italia conuocauit, vt sapientiæ disciplina a regno sua nunquã abesset, & magistros omnium facultatum Pallentiæ congregauit, quibus & magna stipendia est largitus, vt omni studium cupienti quasi manna aliquando in os influeret sapientia cuiuslibet facultatis, & licet hoc fuit studium interruptum, tamen per Dei gratiam adhuc durat. Et postquam fere totam Vasconiam præter Burdegulam, Regulam, & Vaionam, suæ subdiderat ditioni, finito termino treguarum quas cum Amiramomenino ad tempus inierat, postquam & Moiam populaucrãt, idem Rex nobilis pro fide Christi mori desiderans præteritũ dedecus licet prudẽter, non tamẽ equanimiter tolerabat. Et quia semper magnalijs inhiabat, noluit treguam vltius protelari, sed strenuitatis proposito, & zelo fidei animatus in nomine Domini mouit guerram.

Vasconia
Burdegalia.
Varona.
Moia.

De captione Saluæ terræ.

Caput. XXXV.

Beatia.
Endugari.
rum.
Giemini.
nium.
Saluaterra

æra. M. cc.
xliij.

VARE nuncijs incipientibus inchoata est pugna inter Regem nobilem, & Agarenos, post vastationem autem aliquam factam a nostris in terra Beatia, Endugari, & Giemini filius prædicti Regis Agarenorum Mahomat nomine collecto gentium suarum exercitu castramentatus est in circuitu Saluæ terre. Cumq; eam fere tribus mensibus obledisset diuersisq; machinis impugnasset, multis de ijs, qui erant in castro, occisis, plerisq; vulneratis, turribus, & muro fere dirutis, de obsessis pluribus siti, & impugnationibus interemptis, ad vltimum castrum occupatum est in opprobriũ fidei Christianæ æra millesima ducentesima quadragesima octaua mense Septembri. Castrum illud castrum salutis, & deperditio eius ademptio gloriæ, super ipsum fleuerunt populi, & soluerunt vincula brachiorum. Zelus illius excitauit omnes, & fama eius conspersit plurimos. In auditu eius surrexerunt iuuenes, & in zelo eius amaricati sunt senes, dolor illius ad gentes exteras, & compassio eius ad emulantes. Eo tempore Aldefonsus nobilis exercitum suum congregauerat circa confinia Talauerę, & cum vellet dubie sorti belli se committere præcipue ad instantiam filij sui primogeniti Fernandi, maturiori vsus consilio mandauit

in sequentem annū belli dubia prorogari, vtilior est enim dilata opportunitas, quam audacię p̄ceps temeritas.

De condicto bello, & morte infantis Fernandi.

Caput. XXXVI.

AGARENVS autem adeptus p̄sidium Salug terre cum magna superbia ad propria est reuersus. Aldefonsus vero Rex nobilis habito cum Archiepiscopo, Episcopis, & magnatibus consilio diligenti, ore eius vniuersis acclamantibus est prolatus melius esse in bello voluntatem cœli sub discrimine experiri, quam videre mala patrię, & sanctorum. Fecitq; ædictum per omnes provincias regni sui, vt milites, & pedites relictis superfluis vestium, & aurifigij, & ornatus cuiuslibet, quę ad rem non pertinent, armis vtilibus se munirent, & qui prius in superfluis displicebant, nunc in necessarijs, & vtilibus altissimo complacerent. Omnes autem a minimo vsq; ad maximum voluntati regię paruerunt.

Ad hæc omnia dulcissimo Fernando filio primogenito nobilis Aldefonsi competentem suę modestię op̄eram impendente, qui eodem tempore febre correptus finiuit vitam, antequam belli terminus aduenisset. In cuius morte fletus patrię, luctus inconsolabilis genitori, quia in ipsum tanquam in vitę speculum contemplabatur.

Erat enim spectatio populorum. Sic enim eum Dominus honestauerat, vt etiā ab omnibus amaretur, & quod ætas in adolescentibus non permittit, iam in ipso gratia dispensabat. Obijt itaque in oppido Magerito in diocesi Toletana mēse Octobris, æra millesima ducentesima quadragesima nona vacuus dierum, plenus gratia, & virtute. Sepultus est in monasterio sanctę Marię regalis prope Burgis a Rodrico Toletano Pontifice, & multis Episcopis, & magnatibus secularibus, & religiosis, excelentissima sorore sua Berengaria Regina, ad quam postea regnum Castellę successionē prouenit, impendente liberaliter, & decenter officia funeris, & honoris, & gemitus doloris, vbi virtutum eius sic plenitudo claruit, vt eius prudentia deuoti sexus excederet pietatem. Et eleemosinarum largitio, principum largitates, etiam pudica modestia inconsolabili luctui solatia procabatur, vt exinde famę eius dulcorata suauitas in augmentum cresceret, & dulcorē. Religionum, & pauperum, & quorum titulos pauperies in crustabat, toto tempore vitę suę subuentrix extitit, & leuatrix, præter opera magnifica, quę regnante suo filio mirifice claruerunt. Verum nobilis pater consolationem de morte filij nisi in magnalibus non admittens collecto suo exercitu per ripam fluuij, qui Sucaris dicitur, terram aggreditur Sarraceni, & obsedit castrum, quod dicitur Alcala, & cepit illud, & Surcariam, & Garadem, & Cubas, in quibus multi Agarenorum capti, multa etiam spolia sunt inuenta, quibus occupatis, & munitis vtiliter, foeliciter ad propria est reuersus urgente instantia hyemali.

Mageritū
æra. M. cc.
xlix.

Sucaris.
Alcala.
Surcaria.
Garada.
Cuba.

LIBER OCTAVVS RE RVM IN HISPANIA GESTARVM CHRONICON.

Caput Primum.

Toletum.

Tagus.

VERTENTE autem anno factum est, eo tempore, quo solent Reges ad bella procedere, Aldephonsus nobilis citatis gentibus, congregatis armis, virtualibus comportatis, nec non & omnium cordibus ad bellum erectis, factus est occursum omnium apud Toletum, que sola potuit sui opulentia, omnium necessitatibus non deesse. Interim Roderico eiusdem urbis Pontifice, & ceteris nuncijs propter opus simile destinatis, aduersis partibus redierunt. Et coepit urbs regia repleti populis, abundare necessarijs, insigniri armis, diuersificari linguis, variari cultibus. Nam zelo belli ex omnibus fere Europae partibus ad eam diuersarum nationum varietas concurrebat. Nec erat, qui posset alicuius rei causari defectum, cum & ipsa ciuitas sui abundantia occurreret, & prodiga manus nobilis principis omnibus ad omnia necessaria ministraret. Concursum autem venientium a mense Februario particularis incoepit, & multiplicationis paulatim incrementa suscipiens per totum vernum tempus, & amplius creuit turbatum multitudine copiosa. Et quia diuersarum nationum varietas diuersitate morum, linguarum, & cultuum discrepabant, de voluntate principis in eadem urbe eiusdem urbis Pontifex morabatur, ut dissidentium varietas per eius industriam sedaretur, & sic factum est per omnipotentis Dei gratiam, qui solo nutu omnia disponebat, ut nulla seditio, nulla perturbatio exorta fuerit, quae potuerit belli negotium impedire, licet per hostem humani generis fuerit saepius attentatum. Et quia de die in diem crescebat numerus stigmata Domini in corpore suo portantium, ne intra urbis angustias arctarentur, Rex nobilis volens eorum commodis providere extra urbem circa fluentia Tagi delitiosa viridaria, quae ob Regiae grauitatis recreandam maiestatem coalita fuerant, eis exposuit, ut sub vmbra culis arborum aestus iniurias euitarent, ibique ex fructiferis arboribus constructis tabernaculis usque in diem processus ad bellum in regijs sumptibus permanserunt. Octavo itaque die post festum, quo Christiana religio Penthecosten celebrat. Petrus Rex Aragonum nobilis Aldefonsi fidelis amicus secundum foedus apud Concham initum dietis plus fastu regio festinatis die praefixa venit Toletum: ubi a Pontifice, & toto clero processionaliter est receptus, ibique in viridario regio fixis tentorijs gentis suae praestolabatur aduentum.

De aduentu vltromontanorum ad bellum.

Caput. II.

Cisterciensis.

OEPERUNT etiam venire magnates de partibus Galliarum, Burdegalensis, & Nanatensis Episcopus, multique Varones de eisdem partibus, & Italia conuerunt, & simplices milites, necnon & de pedestri ordine plurima multitudo. Aduenit etiam venerabilis Arnaldus, qui aliquando solitudine Sistercij functus, tunc regebat ecclesiam Narbonensem. Hic paulo ante emulatione legis Catholice prouocat contra

quosdam, qui in Narbornensi, & vicinis prouincijs blasphemare nomen Domini, & ecclesiam ore nephario præsumpserunt, corda fidelium excitauit, vt signo crucis contra hereticorum versutias armarentur. Et sic factum est per Dei gratiam, quod vbi contempta prædicatio non profecit, falce crucis putatis hæresibus fides Catholica de die in diem foeliciter coalescit, & destructis Biterijs, & Carcassona blasphemantium sanguine, & flamma vorace, & vltici gladio est consumptus æra millesima ducentesima quadragelima sexta. Hic itaq; pontifex cum multitudine ceterioris Gallicæ valis belligeris, signis, & armis honesta urbem ingressus est Toletanam, in qua decenter a nobili Rege, & eiusdem urbis præfule est receptus. Conuenerunt etiã ad eandem urbem pleriq; milites de partibus Portugallis, peditum vero copiosa multitudo, qui mira agilitate expeditionis onera facile sustinebant, & audaci impetu impetebant.

Biterij.
Carcassona.
æra. M. cc.
xlvi.

De concursu Pontificum, & magnatum Hispaniæ ad congressum.
Caput. III.

D hæc magnates Regis Aragonum strenuitate inclyti, apparatu insignes, armis, & equis honesti Toletum ad exercitum peruenerunt, inter quos fuerunt Garlias Romerij, Eximius Cornelij, Michael de Lusia, Anazarius Pardi, Guillelmus de Ceruaria Comes Empurensis, Raimundus Fulconis, Guillelmus de Cardona, & multi alij principes, & Varones, & simplices milites, nec non ballistarium, & peditum copia gratiosa. Aderat in vrbe regia cum nobili Rege magnatum suorum generosa societas, nobilitate, strenuitate, & multitudine approbanda, quos sic, & morum elegantia, & curialitatis prærogatiua, & strenuitatis super eminentia venusta uerat, vt & in oculis hostium non solum terribiles, verum digni honoribus apparerent. Ciuitatum vero & oppidorum concilia sic copiose phalanges, & equis, & armis, & vehiculis, & victualibus, & omnibus ad bellum necessarijs præmunita venerunt, vt non esset inter eos, qui aliquo indigeret, immo sua alijs liberaliter communicarent. Quamuis vero in oppidis, & ciuitatibus sub vno degant principis regimine, tamen a suæ principio gentis, & armorum, etiam & militaris dignitatis insignia habuerunt, & militare nomen sortiti sunt ab antiquo. Multa etiam contra Sarracenos, & contra Christianos ipsi, & eorum parentes decenter exercuerunt. Fuerunt etiam ibi Pontifices, qui se, & sua prout Deus dedit in sumptibus, & laboribus deuote pro fidei negotio impenderunt. In sollicitudinibus vigiles, in officijs deuoti, in consilijs prouidi, in necessitatibus largi, in exortationibus seduli, in periculis strenui, in laboribus patientes. De regno Castellæ Archiepiscopus Toletanus, Tellijs Palentinus Episcopus, Rodericus Segontinensis, Menendus Oxomensis, Petrus Abulen sis. De regno Aragonum Garlias Tyrafonensis, Berengarus Barcinonensis electus. De seculari vero militia regni Castellæ Didacus Lupi de Pharo, Comes Fernãdus de Lara, Comes Aluarus, & Comes Gundifaluus, frater eius Lupus Didaci de Camberis, Gonsaluus Roderici, & frater eius, & multi alij nobiles, & magni, & strenui, quorum nomina longum esset enumerare. Fuerunt etiam fratres Calatrauæ sub vno militiae suæ magistro Roderico Didaci, grata Deo, & hominibus fraterna societas, fratres militiae templi sub vno magistro Gomitio Ramiri, qui post bellum foeliciter expirauit. Hi sunt, qui primi in nouo testamento signo crucis suscepto superbiæ militaris fastum strenuitate seruata, charitatis, & religionis vinculo arctauit.

Empo
riensis.
Ceruaria.
Cardona.

Toletan⁹
Pallanti
nus.
Segontien
sis.
Oxomen
sis.
Abulen
sis.

runt, fratres etiam militiae hospitalis, qui fraternitatis, charitatis insistentes deuote, zelo fidei, & terrae sanctae necessitate accensi defensionis gladium assumpserunt. Hi sub vno priore Guterrio Ermegildi, Fratres etiam militiae sancti Iacobi sub vno magistro Petro Aug, hi in partibus Hispaniae multa opera militiae decenter egerunt, multi etiam Christianae religionis diuersorum votorum, & professionum zelo, & compassione moniti, insigniti signaculo sanctae Crucis inibi couenerunt.

De praerogatiua virtutum, & largitatis nobilis Aldefonsi.

Caput. III.

ICET autem tam diuersa, tam varia, tam extranea multitudo non esset facilis ad regendum, etiam patienti, nobilis tamen Rex magnanimitate sua omnia pacifice regebat, omnia equanimiter, & tranquille tolerabat, ita, vt tedium in virtutē mutaret, cum vultu hilari tedium superaret. Irreuerenter prolata reuerenti responso in reuerentiam conuertebat. Ambitionis loquacem tristitiam larga manu in letam facundiam commutabat, curiali applausu fastibus militaribus occurrebat, regaliū morū grauitate seruata, id in ipso operabat benignitas, vt praexcellencia videretur & qualitas, sapientia grauitate cōspersa, sic omnia miniabat, vt his fieret eius curialitas in suspitium, & strenuitas in exemplum, ita quod de eo dici posset. Hic virtutis habet plus, quam possedimus omnes. Adolescentes, iuuenes, & quos virilis aetatis robur persuderat, senes, & decrepiti, quid laudare, quid appetere si facultas suppeteret, quid mirari, quid diligere reppererunt, eius industriam in agendis stupore atoniti mirabātur, quem doni, & dati perfectio sic perfecit, vt gratiae, & naturae charismatibus abundaret, adeo vt mundi circulus fateatur Aldefonsum nobilem Hispaniae se debere. Iuuenes, & adolescentes, quorum auorum nobilitas praesentabat, praeficiebat titulo militari, vt quos nondum propriae virtutis extulerat gloria, & creantis manus, & parentum magnalia magnalibus obligarent. Hos sic equorum tuta firmabat magnanimitate, armorum copiosa securitate, vestium speciosa varietate, vt in ipso inuenirent & dominum, quem diligerent, & munificū, quem laudarent. Et quamuis diuersus esset ritus alienigenarum, & in moribus ab indigenis dissiderent, quia mores omnes virtus magistra dñjudicat: potuit omnibus satisfacere, qui virtutes omnium in se potuit conseruare, & quasi non vnius patrie incola, sic mores omnium in se sciuit assumere, vt nulli videretur a suis moribus dissidere. De largitate autem eius quis loqui praesumeret? cum id in ipso modicum fuerit, quod in alijs vix poterat reperiri. Sic enim ab infantia largitatem seruauit, vt obliuisci non potuerit, quod de matris utero secum traxit. Sic omnia largitatis suae priuilegio confirmauit, vt ore omnium promulgata sententia omnib⁹ munificis silentio imposito praerogatiua munificētie sententialiter obtineret, & licet magnis magnifice distribueret, manū a minorib⁹ nō retraxit. Cū enim essent Ultramontani plusquā decem millia equitū, & centū millia peditū, dabant omni die viginti solidi vsuales, pediti vero quinque solidi, mulieres, paruuli, debiles, & ceteri ad bellum inepti non erant ab hac gratia alieni. Haec erant, quae in communi, & publice donabantur, praeter donaria priuata, quae sui quantitate hunc numerum excedebant, quae magnatibus non diurna distributione, sed potiori summa per nobilis Regis nuncios mittebatur. His muneribus cumulabatur equorum numerosa generositas,

generositas, paruulorum iocunda varietas, quæ omnia tenacitatis curua seueritas vultu propitio non poterat inueniri. His autem omnibus si iungantur Regibus oblata donaria, suis distributa stipendia, plus modus dantis, & hilaritas meruit, quam his omnibus emi posset. Et ad hæc omnia ne gens alienigena expeditionis omnibus indigeret, omnibus tentoria, & eorum vehicula est largitus. Addidit etiam gratiam gratiæ, & cibariorum vehicula cum ceteris necessarijs sexaginta millia summas, & ultra cum summarijs erogauit.

De processu ad bellum, & captione Malachonis.

Caput. V.

SATISFACTO itaq; omnibus per omnia duodecimo Kalendas Iulij exercitus Domini ab Vrbe regia est profectus. Ultramontani p se dato eis pro Duce Didaco Lupi de Pharo. Petrus strenuus Rex Aragonum cum suis. Aldephonsus nobilis cum suis, & licet separatim procederent, modicum tamen spacium exercitus diuidebat. Primo die castrametati sunt iuxta Alueum Guadararaz. Secundo iuxta Guadalcelet. Tertio iuxta Algodor. Ultramontani vero iuxta Daralferciam castra fixerunt. Et inde procedentes obsederunt præsidium Malachonis, & signum in bonum diuina gratia faciente, licet qui erant in arce satis viriliter se defenderent, instantia tamen ultramontanorum, quæ magna strenuitate seruebat pro Christi nomine mori desiderans, virtutem resistentium, & munitionum præsidium in nomine Domini minorauit, cepitq; Malachonem, omnibus, qui inerant, interfectis. Sequenti die exercitus Regum aduenit, ibiq; substitit vno die, sed & aliquantulum victualia defecerunt, tamen occurrit industria Regis nobilis, & fecit exponi victualia copiose.

Malachon

De captione Calatrauæ, & discessu Ultramontanorum.

Caput. VI.

INDE igitur procedentes omnes pariter peruenimus Calatrauam. Agareni autem, qui inibi rebellabant, excogitauerunt tribulos ferreos fabricare, & per omnes transitus Anæ fluminis proiecerunt, & quatuor habentes aculeos qualitercumq; caderent, vno eorum erecto pedibus hominum, & equorum vngulis figebantur. Sed quia humana artificia contra Dei prouidentiam nihil valent, sic Deus voluit, vt paucissimi, vel nulli fere illis tribulis læderentur, & gratiæ Dei manu supposita transuimus flumen Anam, & castrametati fuimus in circuitu Calatrauæ. Agareni autem oppidum illud sic in summitatibus turrium armis, & vexillis, & machinis munierant, vt volentibus impugnare satis difficile videretur. Præterea licet sit oppidum illud in plano, tamen ex vna parte muri eius per tactum fluminis inaccessibile inuenitur, ex alijs partibus sic muro, & antemurali, fossatis, & turribus, & propugnaculis est munitum, vt absq; longa machinarum impugnatione inexpugnabile videretur. Erat autem ibi Agarens quidam nomine Auencaliz longa armorum assuefactione astutus, & bellorum exercitia frequenter expertus. De huius industria plus se ipsis confidebat populus obsessorum, licet esset ibi in præsidio quidam Almohat, qui præsidij custodiæ præsidebat. Cumq; in obsidione per dies aliquot moraremur,

Calatraua
restituitur

Fraxine-
da.
Muradal
Guadal-
faiar.

& Reges cum Principibus de impugnatione praesidij dubitarent, post longos tractatus placuit omnibus non relinquere oppidum intentatum, licet impugnationis difficilis videretur. Plæricq; autem melius iudicabant cepto itinere ad bellum procedere, quam impugnationibus castrorum insistere, praesertim cum in talibus, & strenui periclitentur, & exercitus fatigetur, cum & ius acquisitionis, & retentionis talium pendeat ex fine belli. Assumptis itaq; armis, locisque oppidi specialiter Religionibus, & Principibus assignatis voce fidei eleuata oppidum sunt aggressi. Sicq; per Dei gratiam factum est, vt die Dominica post festum sancti Pauli expulsis Arabibus fuit Calatraua Regi nobili restituta, quæ statim a fratribus, qui dudum ibidem resederant, fuit munita, & Christiano nomini redonata. Nobilis autem Rex de omnibus ibidem inuentis nihil sibi retinuit, sed vltromontanis, & Regi Aragonum cuncta cessit. Sed quoniam humani generis inimicus non cessat Christianis actibus inuidere, misit Sathan in exercitum charitatis, & corda emulantium conturbauit, & qui ad certamen fidei se accinxerant, retrorsum a bono proposito abierunt. Omnes enim fere vltromontani communi proposito statuerunt, vt relictis Crucis signaculis, omissis etiam belli laboribus ad propria remearent. Rex autem nobilis suorum victualia compartitus, quantum necesse erat omnibus est largitus, sed nec sic cepta obstinatio potuit reuocari, immo passim omnes inglorij recesserunt excepto venerabili Arnaldo Narbonensi antistite, qui cum omnibus, quos habere potuit, & multis nobilibus de prouincia Viennensi semper in bono constans a bono proposito non recessit. Eterant circiter centum triginta milites praeter pedites, de quibus etiam aliqui remanserunt. Remansit etiam de partibus Pictauiae Theobaldus de Blazon, homo nobilis, & strenuus, & natione Hispanus, & genere Castellanus. Rex Aragonum cum omnibus suis vsq; ad finem permansit indissolubili dilectione Regi nobili foederatus, & quia sicut dicit Salomon: Si possides amicum, in tentatione posside illum. Hic probari potuit, quisq; qualiter diligebat. Sed quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, licet schismatis huius periculosus exitus timeretur, omnia tamen coeperunt de die indiem foelicius prosperari. Recedentibus itaq; his qui Crucem Domini in Angaria attulerunt, soli Hispani cum paucis vltromontanis superius nominatis proficisci coeperunt ad bellum Domini confidenter, & primo venerunt Alarcuris, ibiq; castrametati municipium occuparunt, necnon, & Castella alia in vicino. In eadem mansione aduenit Sancius Rex Nauarrae, qui licet a principio simulasset nolle venire, cum ad discrimen peruentum fuit, strenuitatis suæ gloriam a Dei seruitio non subtraxit. Sicq; Regum ternarius in Sanctæ Trinitatis nomine processerunt, & primo die castrametati sunt in circuitu Saluæ terræ. Dominica die sequenti visum fuit Regibus, & principibus, vt totus exercitus armaretur, & etiam omnia tanquam ad bellum disponerentur, & per Dei gratiam talis apparuit multitudo armis, & signis, & equis ornata, vt intuentibus nobilis hostibus, & terribilis appareret, nobis amabilis, bello expediens discessum absentium compensaret, ita quod etiam corda magnanimorum creuerunt, pusillanimes confortati, dubij confirmati, & discedentiũ schisma, quod multos terruerat, recessit a cordibus timidorum: ibiq; etiam die altero spectantes, post peruenimus ad aliam mansionem, quæ dicitur Fraxineda. Tandem peruenimus ad aliam mansionem eiusdem nominis. Tertio vero die ad aliam mansionem in radice montis de Muradal, quæ dicitur Guadal-faiar,

De occupatione montis, vnde ad praelium processit Christianorum exercitus.

Caput. VII.

INTEREA dum hæc ageretur. Mahomat Rex Agarenorum prope Gienniū in montanis congregauerat gentes suas, ibiq; præstolabatur exercitum Christianorū. Nec erat ei corde pugnare, quia verabatur auxilia peregrina, sed vt in redditu insiliret, vt forte Christiani fatigati laboribus, diminuti moribus ei resistere non valerent. Et ideo forte consilio altissimi factum fuit, quod aduenticij discesserunt, post discessum enim eorum, quidam inicitati diabolo clanculo de nostro exercitu se furantes ad Arabes transfugerunt, eis statum Christiani exercitus, & defectum victualium detegentes, qui tamen cessauerat post discidium Calatrauæ. Sicq; procurante prouidentia, quæ in sui dispositione non fallitur, fuit factū, vt Agarenus mutato consilio, assumpta audacia presumens gloriā a partibus Gienni processit, contra nos properans Beatiam vsq; peruenit, & aliquos inde misit ad Nauas Tolosæ, vt in angustia transitus, vbi est rupis fere in via, alueiq; vorago, vt Christianorum transitum impedirent. Et si Christiani summitatem montium non cepissent, in montis supercilio residerent, vt ascensum exercitus Domini prohiberent, sicut capti in bello postea narrauerunt. Hac intentione obseruabant transitum, vt tandem deficientibus victualibus affecti tedio, & inedia rediremus. Domino autem aliter faciente, Didacus Lupi de Pharo, cui ducatus exercitus erat commissus, præmisit filium suum Lupum Didaci, & duos nepotes eius Sancium Fernandi, & Martinum Munionis, vt præcederent ad montis supercilia obtinenda. Verum cum illi de strenuitate confisi aliquantulum procederent improuisi, in summitate montis iuxta castrum, quod Ferral dicitur, quosdam Arabes inuenerunt, qui insulsum facientes in eos fere læsissent, nisi diuina gratia operante acceptis armis prædicti Christiani cum suis Arabes viriliter repulsi sent, & summitatem montis per Dei gratiam obseruarunt, ita quod statim fixis tentorijs inibi remanserunt. Quinta autem feria circa horam nonam venimus ad pedem montis, & eadem die pleriq; de nostris ad montis ardua conscenderunt. Maior vero pars circa Guadalfaiar alueum remanserunt. Sexta feria in mane tres Reges Aldephonsus de Castella, Petrus de Aragonia, Sancius de Nauarra, inuocato nomine Domini ascenderunt, ibiq; in quodam decliuo montis fixis tentorijs resederunt, & ea die occupatum fuit a nostris Castrum Ferral, sub quo sunt quædam voragines, & in rupe anfractus, & scopulorū præcipitia iuxta Losam, & tanta est ibi angustia transitus, vt etiam expeditos impediatur difficultas. Ibiq; quædam phalanges Agarenorum per diem illum, & partem sequentis Christianorum transitus obseruabant, ibique frequenter illo die inter nostros, & ipsos quædam belli præludia intercesserunt, ita quod ex vtraq; parte aliqui non tamen plurimi ceciderunt. Dum hæc agerentur, Regum, & Principū deliberatio eligebat, qua esset sine periculo procedendum, transitus enim Losæ non erat possibilis sine damno. Et cum iam exercitus Agareni vicinior nobis esset, necnon & eius tentorium rubeum appareret affixum, diuersorum de processu exercitus diuersæ sententiæ ferebantur. Aliqui enim attendentes impossibilitatem transitus retro cedere consulebant, & per locum faciliore ad Agarenorum campestria transmeare. Ad hoc nobilis Aldefonsus Rex Castellæ, & si hoc consiliū discretionem fulgeat, periculū secū portat, populus enim, & alij inexperti cū nos retro cedere, viderint, non bellū querere, sed bellū fugere iudicabunt, & fiet discessio in exercitu, nec

poterunt retineri. Sed ex quo ex vicino hostes prospicimus, ad eos necesse est, ut eamus, sicut autem fuerit voluntas in caelo, sic fiat. Cumque hoc consilium nobilis Regis praeualuisset, Deus omnipotens, qui negotium speciali gratia dirigebat, misit quendam hominem plebeium satis despicabilem, & habitu, & persona, qui olim in montanis illis pecora pauerat, & cuniculorum, & leporum ibidem captioni institerat, ostendit facilem viam, omnino possibilem per decliuum lateris montis eiusdem, nec oportet ab aspectu hostium occultari, & ipsis videntibus, nec impedire valentibus, venire ad locum pugnae congruum poteramus.

De processu ad locum pugnae, & occurso Agarenorum. Caput. VIII.

Castrum
Ferral.
Losæ.

ED quia in tanto discrimine tali personae vix credi poterat, duo Principes precesserunt, Didacus Lupi de Pharo, & Gasias Romerij, ut si inuenirent esse vera, quae pastor dixerat, montem quendam in summitate sui habentem planiciem occuparent, & dante Domino sic euenit, ut ille tanquam Dei nuncius, qui infima mundi eligit, verax inueniretur, & praedicti Principes montis planiciem occuparunt, & tres Reges die Sabbati summo mane suscepta benedictione Pontificali, & gratia sacramenti, ad praedictum montem cum suis agminibus peruenerunt: Castrum Ferral quasi omnino tunc inutile est dimissum. Ipsi tamen credentes nos a prelio deuiare, eo quod Losæ transitum non seruauimus, praedictum Castrum cum magna laetitia occuparunt. Reges itaque postrema exercitus obseruantes cum toto comitatu ad suos Principes, qui praecesserant, peruenerunt. Quod attendentes Agareni non esse subterfugium, sed processum, grauitur doluerunt, & prospicientes tentoria, quae in praedicti montis cacumine figebant, ceterum militum destinarunt, ut a metatione castrorum primos agminis cohiberent. Nos enim propter viae angustias porrecto agmine procedere cogebamur: cum nostris autem diutius confligentes Domino faciente viriliter sunt repulsi, & nostri occupata planicie montis per Dei gratiam castra foeliciter locauerunt. Et tentorij vix metatis, videns Rex Agarenorum, quod in obseruatione transitus nihil ei proderant insidiae, neque doli, dispositis aciebus eadem die processit ad campum, & praecipuam aciem, quae eius erat custodire deputata, super quodam promontorio, ad quem difficilis erat ascensus, nobiliter collocauit, ceteris suis aciebus a dextris, & a sinistris prudentissime ordinatis, & ibi ab hora sexta usque ad vespertum spectarunt, putantes nos eo die ad praelium processuros. Sed consilij deliberatione habita prouisum fuit, ut bellum usque ad secundam diem differretur, eo quod equi erant montium difficultate vexati, & exercitus fatigatus, & ut etiam statum eorum, & processum possemus in isto medio contueri. Cumque intellexisset Agarens, quod non procedebamus ad bellum, elatus in gloriam, non ex cautela, sed prouenire credidit ex timore. Vnde epistolas misit Beatiā, & Giennum quod tres Reges obsederat intra triduum capiendos. Tamen aliqui de suis, qui altius cogitabant, dixisse talia referuntur: Videmus prouide, & sollicito collocatos, & plus videntur ad pugnam parari, quam ad fugae subsidia anhelare. Sequenti die Dominica summo mane iterum egressus est Agarens in campum, ut pridie, & mansit in campo usque ad meridiem dispositis aciebus, & ad aestus iniuriam repellendam allatum fuit tentorium rubeum ad umbraculum Agareni diuersis artificijs adornatum, sub quo gloriosus debito residens conflictum fastu regio expectabat. Nos vero sicut pridie fecimus eorum exercitum attendentes obseruatis castris deliberabamus, qualiter in crastino procedere deberemus. Toletanus autem, &

cæteri Pontifices per singularum ciuitatum, & singulorū Principum mansiones verbum exhortationis, & indulgentiæ deuotissime proponebant. Eo die illustris Rex Aragonum consobrinum suum Nunium Sanci accingit cingulo militari. Agareni etiam in modum torneamenti circa vltimam partem castrorum quedam belli præludia attentabant. Tandem inter sextam, & nonam post longam expectationem Agareni ad locum, quo castra metati fuerant, sunt reuersi.

De dispositione acierum, & ordinibus bellatorum. Caput. IX.

SEQVENTI vero die circa mediam noctem vox exultationis, & confessionis insonuit in tabernaculis Christianis, & per vocē præconis inclamatum est, vt omnes ad bellum Domini se armarent. Celebratis itaq; Dominicę passionis misterijs, & facta confessione, sumptis sacramentis, acceptis armis ad campi certamina processerunt, dispositisq; aciebus sicut iam dudū fuerat pertractatū, inter Principes Castellanos Didacus Lupi cum suis habuit primos ictus. Mediā aciem Comes Gundisaluus Nuni cū fratribus Templi, & Hospitalis, & Vclesi, & Calatraue. Collateralem habuit Rodericus Didaci de Camberis, & Aluarus Didaci frater eius, & Ioannes Gundisalui, & alij nobiles cum eisdem. In vltima acie nobilis Rex Aldefonsus, & Rodericus Archiepiscopus Toletanus cum eo, & alij episcopi supradicti. De Baronibus Gundisaluus Roderici, & frater eius Rodericus Petri de Villa luporū, Suerius Telli, & Fernandus Garzie, & alij. In qualibet autem istarum acierū, erant communia ciuitatum, sicut fuerat ordinatum. Strenuus autē Petrus Rex Aragonum exercitum suum disposuit in totidē aciebus: primos ictus habuit Garcias Romerij, secundam aciem Eximinus Corneli, & Aznarius Pardi: in vltima fuit ipse cū alijs magnatibus regni sui: similiter & in collaterali acie alios de suis nobilibus collocauit. De communibus etiā ciuitatū Castellę habuit ipse secū. Rex Nauarreg Sancius speciali prærogatiua strenuitatis perspicuus cū suis a dextris Regis nobilis procedebat, & in comitatu suo cōmunia ciuitatū Sicobię, Abule, & Medinę. Dispositis itaq; aciebus, eleuatis ad cælum manibus, directis ad Deum oculis, cordibus ad martyriū excitatis, protensis vexillis fidei, & nomine Domini inuocato ad belli discrimina omnes pariter perueniunt. Primi autē, qui primos ictus dederunt in acie Didaci Lupi de Pharo, fuerunt suus filius, & nepotes superius nominati strenui, & audaces. Agareni vero in summitate quadam præsidium instar atrij firmauerunt de scrinijs sagittarū, infra quod erant præcipui peditū collocati, ibidemq; Rex eorū recedit habens iuxta se ensē, induens cappam nigram, quę fuerat Abdelmumi, qui fuit principiū Almohadum, & librum etiam sectę nefarię Mahometi, qui dicitur Alchoranus. Extra atrium erant etiam alie acies peditum, quorum quidam tam de interioribus, quam de exterioribus sibi adinuicem colligatis, vt quasi de fugę præsidio desperarent, cōstanter belli instantiā sustinebant. Erat autē exterius ante atrium acies Almohadum militaris equis, & armis, & infinita multitudo terribilis in aspectu: a dextris autē ipsorum, & a sinistris erant Arabes velocitate, & lancearum agilitate nocui inexpertis, qui & fugiendo impetunt, & fugati acius insolescunt. In planitie vero vbi volubilitati non obest angustia, nocuiiores reperiuntur, hi similes Parthis sagittarum insistent negotijs, & in clauarum ponderibus vasa ferūt vertiginis, & hi, & illi extraordinarijs vagationibus intēti acierum ordinem non obseruant, vt aduersarios incursionibus turbent, & suis ordina-

Azdora.
Marrochi

tim venientibus ruptis agminibus ex aduerso grassandi tribuant facultatem. Sed & istorum, & aliorum innumerabilem multitudinem nullum credo de nostris potuisse veraciter extimare, nisi quod postea ab Agarenis audiuius, quod erant octoginta millia militum, peditum vero turbæ non poterant numerari. Ad hæc dicebantur adesse quidam Agareni de partibus Azdore prope Marrochos, mirius accepti in oculos Regis sui, hi equis relictis, Regi suo, ut eius gratiam compararent, pedites astiterunt, & ex his omnibus nullus creditur euasisse, astabat etiam Regi eorum quædam acies stupenda multitudine obstipata, & militaribus insignibus mirabiliter adornata.

De victoria Christianorum, & strage Sarracenorum.

Caput. X.

AGARENI autem fere immobiles in loco manentes cœperunt repellere primos nostrum, qui ascendebant per loca satis congressui importuna, & in his repullis aliqui ex nostris congressoribus difficultatibus fatigati aliquantulum substiterunt. Tunc etiam aliqui ex medijs aciebus Castellæ, & Aragoniæ in vnum agmen ad primas acies conuenerunt, & fuit ibi commotio magna, & res dubio periculosa, ita ut etiam aliqui, non tamen de magnis, viderentur fugæ præsidio inhiare, sed primi, & medijs ex Aragonia, & Castella coniunctim congressui insistebant, collaterales etiam acies cum Agarenorum aciebus acriter dimicabant adeo, quod quidam eorum terga vertentes fugere videbantur. Quod attendens Aldephonsus nobilis, vidensque quosdam plebeia vilitate quid deceat non curare, dixit omnibus audientibus Pontifici Toletano: Archiepiscopo ego, & vos hic moriamur. Qui respondit ei: Nequaquam, immo hic præualebitis inimicis. Rex autem inuictus animo festinemus, inquit, primis succurrere in periculo constitutis. Tunc Gonsalvus Roderici, & fratres eius processerunt ad primos. Fernandus vero Garliæ vir strenuus, & in militia industrius retardauit ipsum Regem consulens, ut obseruato moderamine procederent ad succursum. Tunc Rex inquit iterum: Hic Archiepiscopo moriamur, talis enim in tali articulo mors non dedecet. Et ille: Si Deo placet corona victoriæ non mors insistat. Sin autem aliter Deo placuerit, vobis commori omnes communiter sumus parati. In his autem omnibus testificor coram Deo nobilis Rex non mutauit vultum, nec gestum solitum, nec loquelam, immo viriliter, & constanter, ut leo imperterritus, aut mori, aut uincere firmus erat, nec diutius valens tolerare primorum periculum festinato gressu usque ad atrium Agareni dante Domino hilariter vexillorum insignia peruenerunt. Crux vero Domini, quæ coram Toletano Pontifice consueuerat baiulari, præferente eam Dominico Paschasij canonico Toletano per Agarenorum acies miraculose transiuit, & ibidem ille so baiulo sine suis usque ad finem belli, sicut Domino placuit, perdurauit. Erat autem in vexillis Regum imago beate Mariæ virginis, quæ Toletanæ prouinciæ, & totius Hispaniæ semper tutrix extitit, & patrona. In cuius aduentu acies illa mirabilis, & turba innumerabilis, quæ hætenus satis immobilis permanebat, & rebellis nostris obstiterat, cæsa gladijs, fugata lanceis, victa ictibus terga dedit. Tunc etiam ad instantiã germani sui, qui Zeit Auozecrith vocabatur, Rex Agarenius iumēto varij coloris insidēs fugæ præsidio se cōmisit, & cum quatuor militibus periculi focijs Beatiā usque venit, & Beatiensibus quid facerent scicitantibus, dicitur respondisse: Nec mihi, nec vobis possum consulere, Dominus sit vobiscum.

Beatia.

Ibiq; mutato iumento, Giennū ea nocte peruenit. Interea Aragonensibus ex sua, Castellanis ex sua, Nauarris ex sua parte instantibus caesa sunt multa millia Agarenorum. Quo viso, & audito Toletanus Pontifex hec verba dixit nobili Regi. Estote memor gratiæ Dei, quæ omnes defectus in vobis suppleuit, & opprobrium aliquandiu toleratum hodie releuauit. Estote etiam memor vestrorum militum, quorum auxilio ad tantam gloriam peruenistis, his & alijs in hunc modum dictis; ipse Toletanus, & alij Pontifices, qui simul aderant, cum lachrymis deuotionis in laudis canticum eleuatis vocibus proruperunt dicentes. Te Deum laudamus, te dominum confitemur. Erat etiam ibi Tellius Palentinus Episcopus, Rodericus Segontinensis, Menendus Oxomensis, Dominicus Placentinus, Petrus Abulensis. Multi etiam alij clerici Domino cantica decantantes. Campus autem sic strage Agarenorum plenus erat, vt etiam in robustissimis equis vix super eorum cadauera absq; periculo transiremus. Erant autem Agareni, qui supra prædictum atrium inuenti sunt, statura proceri, pinguedine dilatati, & quod mirabile est dictu, licet iacerent in omnibus partibus corporis detruncati, & iam a pauperibus spoliati, in toto campo nec signum sanguinis poterat inueniri. Quibus peractis nostri gratiæ Dei terminum nolentes imponere, per omnes partes vsq; ad noctem eos infatigabiliter sunt secuti, & secundum extimationem creduntur circiter bis centum millia interfecta. De nostris autem vix defuere viginti quinque.

De magnalibus bellatorum.

Caput. XI.

Quæ autem specialiter facta sunt a magnatibus, neminē credo sufficienter posse dicere, cum nemo potuerit omnia particulariter intueri. Scilicet qualiter Aragonensium audax strenuitas operam dedit stragi, qualiter agilitate facili præuenerit fugientes. Quam viriliter Eximius Cornelij cum turba suorum aduenerit agentibus primos ictus. Qualiter Garrias Romernj, & Aznarius Pardi cum alijs magnatibus Aragoniæ, & Cathalonix belli dubia magnifice peregerunt. Qualiter Nauarrorum bellicosa agilitas belli instantiæ se obiecit, & persecuta sit fugientes. Qualiter & Ultramontani, qui remanserant in occursum, magnanimi Agarenorum in cursibus restiterunt. Qualiter Castellanorum magnifica nobilitas, & nobilis magnanimitas largis copijs suppleuit omnia, manu strenua compressit pericula, victrici gladio præuenit velocia, foelici victoria cōplanauit aspera, & crucis impropria in gloriam commutauit, & hostis blasphemias laudum canticis dulcorauit. Sed si singulorum magnalia vellem prosequi, citius in scribendo manus deficeret, quam dicendi materia mihi deesset. Sic enim omnes præuentrix armauerat gratia, vt nullus de ijs, qui esse aliquid videbātur, aliud appeteret, nisi aut pati martyrium, aut obtinere. His itaq; omnibus peractis foeliciter, iam circa solis occasum in Agarenorum tentorijs sedimus fatigati, satis tñ pro victoriæ læticia recreati, neq; ex nobis ad castra qui redierunt, nisi famuli ad sarcinas deportandas. Tanta autem fuit in campo Arabum multitudo, quod medietatem spacij vix potuimus occupare. In campo autem, qui voluerūt rapere, plurima inuenerunt, aurum scilicet, argentum, vestes preciosas, suppellectilia serica, & multa alia preciosissima ornamenta, necnon & pecunias multas, & vasa precisa, quæ omnia pro maiori parte pedites, & aliqui milites de Aragonia habuere. Maiores enim, & quos fidei zelus, & Regis reuerentia, & amor strenui-

tatis nobilitauerat, hæc omnia contemnētes vsq̃ ad noctem persecutioni viriliter intenderunt. Præsertim cum præcedenti die Pontifex Toletanus sub interminatione anathematis inhibuisset, ne quis prædæ campi insisteret, si diuina prouidentia victoriam concedere dignaretur. Camelorum autem, & ceterorum animalium, necnon & victualium, quæ inibi sunt inuenta, vix posset quantunlibet subtilis discretio estimare. In eodem itaq̃ loco illo die, & sequenti moram fecimus fatigati. Homines, & vehicula, & res, & sarcinas, quæ fuerant ob belli instantiam proposita, vel neglecta, famulorum studio sunt aduecta. Et quod vix videtur credibile, licet verum, in illis duobus diebus ad vsus omnes nulla alia ligna combusimus, nisi hastas læcearum, & sagittarum, quas secum duxerant Agareni. Vix tamen in illo biduo potuimus consumere medietatem, quamuis ex industria non ad necessitatem ignem apponerent, sed ad eorum multitudinem consumendam.

De captione Beatie, & Vbetæ, & aliorum castrorum, & reditu exercitus.

Caput. XII.

Bilche.
Ferral.
Balnea.
Tolosa.
Beata.
Vbeta.

LXINDE procedentes quidam ex nostris castrum de Bilche fortissimum obsederunt. Nos vero die tertia post bellum quarta scilicet feria venientes cepimus castrum Bilche, necnon & alia tria scilicet, Ferral, & Balnea, & Tolosam, quæ vsq̃ hodie per Dei gratiam a fidelibus incoluntur, ibiq̃ moram per vnum diem fecimus, & procedētes ex nostris ad ciuitatem Beatiam vacuam inuenerunt, fugientibus Agarenis, & suorum periculo iam comperto se in Vbetam receperūt, præter quosdam inexpeditos, qui in eorum oratorio, quod Mezquita dicitur, incendio perierunt. Hoc audito Reges, & Principes communi consilio decreuerunt Vbetam obsidere. Hoc factum fuit feria sexta post bellum. Igitur secunda feria octauo scilicet die post bellum aggressi sunt ciuitatem inuocato nomine Christiano, & sicut Domino placuit ex ea parte vbi instabant Aragonenses, quidam armiger Lupi Ferrencij de Luna murum ascendit, & in eius ascensu corda resistentium languerunt, & se Regis gratiæ sponponderunt. Super hoc itaq̃ habito frequenti tractatu primo obtulerunt Sarraceni mille millia aureorum, vt ciuitas eis integra remaneret, quod & aliqui acceptarunt. Dolentibus admodum Regibus, dissimulantibus tamen propter instantiam magnatorum, demum Toletano, Narbonensi, & ceteris Pontificibus auctoritate Pontificali pacta huiusmodi prohibentibus, factum est, vt ciuitas funditus euerteretur, Sarracenis ad vitam seruatis, captiuitati nihilominus mancipatis, & iam Dei gratia propter luxum hominum tepescente Christiani cupiditate illecti intendebant iniurijs, & rapinis. Vnde & Dominus imposuit frenum ori eorum, & percussit eos infirmitatibus, & iumenta, & vix erat in tabernaculis, qui commilitoni posset socio, vel domino ministrare. Et necessitate compulsi rediimus Calatrauā, ibiq̃ inuenimus Ducem Austriæ de partibus Theothoniæ, qui satis in magno venerat apparatu. Inde q̃ cum Rege Aragonum, cui erat consanguinitate coniunctus, in Aragoniam est reuersus. Nos vero cum nobili Rege Aldephonso ad urbem peruenimus Toletanam, ibiq̃ cum Pontificibus, & clero, & vniuerso populo in ecclesia beatæ Mariæ virginis processionaliter est receptus, multis Deum laudantibus, & in musicis instrumentis acclamantibus, quod eis Regem suum reddiderat sanum, & incolu- mem, & corona victoriæ coronatum. Inde diuiso exercitu, vnusquisq̃ ad propria

Austria.
Teotonia

est reuersus. Hic finis belli, quod fuit æra millesima ducentesima quinquagesima fere ara. M. ccl
ria secunda decimo sexto kalendas Augusti.

De captione Alcarati, & Alcantare, & aliorum castrorum,
& foedere cum Rege Legionensi. Caput. XIII.

OST hec autem, licet Christianorum populi essent laboribus, & infirmitatibus fatigati, Rex tamen nobilis a magnalibus non poterat abstinere. Et congregato exercitu eodem anno mense Februario Castrum Dominarum impugnatum machinis occupauit, & restituit, quorum fuerat, fratribus Calatrauæ. Et inde procedens cepit castrum, quod Eznaue xore dicitur, & militiæ sancti Iacobi dedit illud. Et inde perueniens ad castrum famosum, quod Alcaratium dicitur, oblatione diutina impugnavit, & in die ascensionis Domini eiusdem anni cepit illud Domino faciente, & a Roderico Toletano Pontifice, & clero, qui aderat, processionaliter est receptus in ecclesia sancti Ignacij, quæ Mezquita fuerat, diuinis solenniter celebratis, cepit etiam aliud castrum, quod Riuus Oppæ dicitur, expulsis Arabibus ab eodem. Et sic reuersus in terram suam, in villa ecclesiæ Toletanæ, quæ sanctus Torquatus dicitur, festum Pentecostes præsentem uxorem suam Regina Alienor, & filio suo Enrico, & filia sua Berengaria Legionensi Regina, & nepotibus suis Fernando, & Alphonso cum gratiarum actionibus, & gloria celebrauit. Accidit autem eo anno, ut Dei iudicium Hispaniam visiteret, nam sic in omnibus regni finibus victualia defecerunt, ut homines panem petentes cum non esset, qui porrigeret, in plateis, & compitis famis exitio morerentur. Licet ipse Rex nobilis largissime elemosinas erogaret, & Pontifices, & magnates milites, & populares supra posse studerent, quæ habere poterant, pauperibus impartiri. Nec tantum sterilitas in fructu terræ, sed etiam in volucribus, gregibus, & armētis, quæ conceptu, & foetu eo anno sterilitate simili caruerunt, & equitaturæ, & equi multi defectu palarum, & ordeï perierunt. Et licet tanta pestis patriam infestaret, Rex nobilis ab ascensionibus corde conceptis non potuit retineri, & cum Aldefonso Rege Legionensi olim genero foedus initum innouauit, & restituit ei Rex Castellæ Carpium, & Montem regalem, ut diruta de cætero non starent. Et dato ei in auxilium Didaco Lupi de Pharo magnate nobili, & potente, Reges pariter condixerunt, ut uterque per confinia regni sui exercitum duceret contra Mauros. & Rex Legionensis in eo introitu cepit Alcantaram munitionem nobilem, quam dedit postea fratribus Calatrauæ.

C. dñarū

Eznaue
xore.

Alcaratiū

Oppæ ri
uus.S. Torca
tus.Carpium
Mons re
galis.

Alcantara

De obsidione Beatia, & tregua cum Arabibus, & populatione
Miraculi, & peste famis. Caput. XIII.

ALDEPHONSVS autem nobilis Rex Castellæ, æra. M. CC. quinquagesima prima octauo kalendas Decembris congregato exercitu urbem ingressus est Toletanam, & per Consocram, & Calatrauam trāsiens circa Beatiam fixit castra, & sic inualuit famis ibi, ut exercitus carnes humano generi insuetas edere cogerentur. ibique aduenit prædictus Didacus Lupi cum magno militum comitatu. Rex enim Legionensis post captam Alcantaram reuersus fuit in terram suam. Cumque diu Beatia obsidio traheretur, nec a patria victualia portaretur, omnibus

ara. M.

ccl.

Consocra
Calatraua
Beatia.

LIBER.

fere fame deficientibus, suorum consilio Rex nobilis tregua cum Arabibus reformatâ rediit
 Calatrauâ, & cum fratres, & seculares, qui inibi morabantur fame, & inedia laborarent, ma-
 gnates, & milites, & ceteri populorum, prout unusquisque potuit subuenerunt, sicut tanta
 aduersitas tolerabat. Rodericus etiam Toletanus Pontifex attendens verbum Iohannis
 Apostoli, qui viderit fratrem suum necessitatem habentem, & clauerit viscera misericor-
 dię sue, quomodo Dei charitas est in illo. Et itē dicit scriptura. Pasce fame morientem;
 quē nisi pauperis, occidisti: totum argētum, quod apud se potuit inuenire, fratribus ero-
 gavit. Et ne castra frontarię remanerent habitatoribus destituta, elegit ipse cum in-
 digentibus indigere, & cum fratribus in terrę solaciū, & subsidium eo tēpore remane-
 re. Rege itaque cum exercitu ad patriam redeunte, prædictus Pontifex omnibus sæcula-
 ribus remanentibus Calatrauę a festo Epiphanię vsque ad octauas sancti Iohannis
 omni die edulium ministravit. Sed in quadragesima ad tantę necessitatis angustias
 peruenerunt, quod ipse Pontifex cum fratrum capitulo potius carnes comedere, quam
 terram deserere decreuerunt, nisi Dominus aliter prouideret, sed Dei abundantia pie-
 tatis misericorditer sic prouidit, vt prædicto Pontifici alimonia non deesset, & fratrum
 indigentiam supportaret vsque in diem, qua terra Domini diuinitus, & pauperibus
 fructum dedit. Eo tempore idem Pontifex in via publica, per quam Toletum Ara-
 bes grauius infestabant, castrum, quod Miraculum dicitur, populauit, vbi cum ali-
 quando cōsedisset pluuijs & inundationib⁹ impeditus, castri fabrica non crescebat, ta-
 men in eo quod fieri potuit, relictis militibus, & alijs bellatoribus, qui nouę popula-
 tionis ambitum custodirent, imminente solennitate Ramis palmarum venit ad ec-
 clesiam Toletanam. Vbi processione solenniter celebrata, cum clamor insurgeret
 egenorum, idem Pontifex verbum exposuit charitatis, & sic Omnipotens corda au-
 dientium inflammavit, vt ipso incipiente cæteri, qui verbum Domini audiebant, vsque
 ad tempus fructuum ceteros pauperes receperint, & sic charitatis gratiarum nume-
 rum augmentauit, vt in tota vrbe vix remanserit, qui exhibitorem proprium non ha-
 beret, & eadē die, qua fuit hæc distributio charitatis, septingenti milites, & mille qua-
 dringenti pedites Arabum castro Miraculi aduenerunt, & eos, qui intus aderant,
 vnius diei cōcertatione fortiter impugnarunt, adeo quod aliquis de intrinsecis sine mor-
 te, aut effusione sanguinis vix remansit. Agareni autem inclusorum constantiam
 formidantes, multis ex suis sagittis, gladio, & lapidibus interfectis, gressu retrogrado
 recesserunt, & tanta fuit cæsis obsessorum, quod nullus ex eis in castro potuit rema-
 nere. Sed post accessum Arabum Roderico Pontifici, cuius erant, nuncio destina-
 to, successores fortes, & incolumes receperunt, & ipsi Toletum vehiculis sunt adue-
 cti, vbi commoditate debita recreati vsque ad sanitatis gaudium sub chirurgico reman-
 serunt. Rodericus autem Pontifex his dispositis iuit Burgis ad Regem nobilem Al-
 dephonsum, qui opera eius commendans in Domino dedit ei viginti aldeas in pos-
 sessionem perpetuam ecclesię Toletanę.

Miraculū.

De morte Regis nobilis Aldephonsi.

Caput. XV.

Placētia.
Guterrius

ONSVMATIS autem quinquaginta tribus annis in regno,
 Rex nobilis Aldephonsus generum suum Regem Portugallię ad col-
 loquium conuocauit. Cumque esset in procinctu itineris eundem Pla-
 centiam vltimam sui dominię ciuitatem in aldea quadam Arcuali, quę
 dicitur Guterrius Munionis, cœpit grauius infirmari, vbi demum fe-

bre correptus vitam finiuit, & secum gloriam Castellę sepeliuit, facta prius confessio-
 ne Roderico Pontifici, & sumpto summi Viatici sacramento, assistentibus Episcopis
 Tellio Palentino, & Dominico Placentinensi. Sequenti die in pręsentia Alienor
 vxoris suę charissimę, & Reginę Berengarię filię suę dulcissimę cum Enrico filio,
 & Alienor filia, & nepotibus suis Fernando, & Alphonso in ætate consistētibus pue-
 rili. æra millesima ducentesima quinquagesima secunda in die Fidis virginis secunda æra. M. cc.
lii. x. M.
cc. xliij.
 feria decimo Kalendas Octobris, non plenus dierum, sed virtutibus, & honore bea-
 tum spiritum suo, qui dederat, restituit creatori. Et factus est luctus omnium, &
 desolatio magnatum, necnon & omnium populorum, & corpore eius in decenti sar-
 cophago collocato, ea die peruenimus Vallemoletum. Deinde ex omnibus regni par-
 tibus Pontifices, & Abbates, religiosi, & seculares, milites, & magnates, humiles, &
 maiores ad exequias tanti funeris conuenerunt. Sic enim corda hominum vulnera-
 uit relatio mortis eius, quasi quilibet improuise sagitte iaculo feriretur. Sic enim stre-
 nuitas, largitas, curialitas, sapientia, & modestia eum sibi ab infantia vendicarant, vt
 post mortem eius sepulta credantur omnia cum sepulto. Omnes enim non tantum
 in suis, sed in alijs Hispaniæ finibus effrenatis studijs, & laxatis habenis licentię, quo
 libuit abierunt, & nihil sibi retinuerunt, cum thesauros verecundię amiserunt. Sepul-
 tus est autem in regali monasterio prope Burgis a Roderico Toletano, Tellio Palen-
 tino, Roderico Segontinensi, Menendo Oxomensi, Girardo Segobienſi Episcopis, &
 alijs religiosis officiosa obsequia funeris filia eius Regina Berengaria impendente: que
 tanto dolore eius exequias consumauit, qđ fere dilaceratione, & lachrymis seextinxit,
 & sicut in vita regnū virtutibus adimpleuit, sic in morte totam Hispaniā, immo mun-
 dum lachrymis madefecit. Sepultus est autem in prædicto monasterio a Pontifici-
 bus supradictis, vbi laudum eius præconia, nec inuidia, nec obliuio poterit abolere.

LIBER NONVS RERVM IN HISPANIA GESTARVM CHRONICON.

Caput Primum.

O igitur sepulto iam continuo filius eius Enricus par-
 uulus, & hæres, a Pontificibus, & magnatibus, vniuer-
 so clero, Te Deum laudamus, cātate ad regni fastigium
 eleuatur. Vndecim annorum erat cum regnare cœ-
 pisset, & duobus annis, & decem mensibus regnavit.

Verum post mortem Regis nobilis viginti quinque
 diebus transactis Alienor vxor eius fuit rebus huma-
 nis exempta. Hęc erat Enrici Regis Anglię filia, pu-
 dica, nobilis, & discreta, & sepulta est in prædicto mo-
 nasterio iuxta virum, & custodia pueri Regis, & regni
 gubernatio remansit penes Berengariam Reginam sororem eius. Cuius diligentia
 sic apparuit toto tempore sui regiminis, vt pauperes, diuites, ecclesiastici, seculares si-
 cut tempore Regis nobilis fuerāt, in suis statibus seruarentur, licet Baronum varietas
 zelo inuidię circum acta discidia procuraret. Cum autem essent tres Comites, Fer-

Tabulata

nandus, Alvarus, Gundisaluus filij Comitum Nunij supradicti ceperunt ad custodiam Regis pueri inhiare, ut concepta odia possent in his, quos oderant, vindicare, sicut pater eorum fecerat tempore puricie patris eius, aliqui etiam, quibus Regina Berengaria se credebatur, eorum studiis consenserunt, mediante quodam milite Palentino, qui Garfias Laurentij dicebatur, & de mandato Regine erat custodia Regis pueri deputatus. Hic promissa sibi a Comite Alvaro in hereditatem villa, quae dicitur Tabulata, Regi suavit, ut ad Comitum Aluari custodiam se transferret. Quod cum solers Regina Berengaria percepisset, animo gratanti concessit, sed timens insolentias, quae venerunt, fecit iurare Comitem Alvarum, & magnates, ut sine ipsius Regine consilio, nec aliquibus terram auferrent, nec aliquibus terram darent, nec vicinis Regibus guerram mouerent, nec multam, quae Hispaniae peccata dicitur, imponerent in aliqua regni parte, & iuramento, & hominio in manu Roderici Toletani Pontificis firmaverunt, & si contrarium facerent, proditoris infamia tenerentur. Sed quia Regina propter importunitates militum, & maiorum tedio erat affecta, timebat ne regnum in sui custodia turbaretur, & ideo Comiti Alvaro dedit puerum conditionibus supradictis. Qui cum Gundisaluo Roderici, & fratribus suis tunc sibi fauentibus incontinenti Burgis egrediens coepit exterminia procurare, magnos humiliare, & vulgi diuites exhaurire, religiones, & ecclesias ancillare, & decimarum tertias, quae ad ecclesiarum fabricas pertinebant, coepit similiter infiscare. Sed excommunicatus a Roderico Toletano Decano, qui vices Archiepiscopi tunc gerebat, coactus fuit restituere, & iurare ne de cetero attentaret, & ecclesiarum homines, qui privilegiorum regalium immunitate gaudebant, coepit Angarijs, & exactionibus subiugare.

De contubernio Regis Enrici, & Dominae Mafaldae.

Caput. II.

Aptellum

ERV M cum apud Vallemoleti curiam celebrassent magnates alij, Lupus Didaci de Pharo, Gonsalus Roderici, & fratres eius Rodericus Roderici, & Alvarus Didaci de Camberis, Alphonsus Telli de Menesis, & alij nobiles regni exterminio condolentes curauerunt tantis cladibus obuiare, & Regine Berengarie prudentiam adeuntes humiliter supplicarunt, ut regni miseris condoleret. Comes autem Alvarus coepit Reginam nobilem infestare, adeo ut ea, quae sibi pater suus dederat, occuparet, & ei etiam ore temerario demandauit, ne in regni finibus remaneret. Tunc Regina nobilis cum sorore sua Alienor, quae fuit postea Regina Aragonum, & erat tunc temporis domicella, in castrum Gonsalui Roderici, quod Aptellum dicitur, se recepit, ibique degit usque ad mortem fratris. Sed praedicti magnates tanquam naturali domine fideliter adherentes Regi paruo fidelitatis debitum in omnibus seruauerunt. Ceterum praedictae Reginae solers industria omnia sic provide ordinauit, ut magnates sibi fauentes, & Comitum Aluari insolentias refrenaret, & iura sua Regi paruo conseruaret. Verum cum Rex Tenellus intentionem Comitum sagaci indole iam sentiret, libenter volebat ad sororis custodiam se transferre. Sed Comes Alvarus per suos complices ita cauit, quod Rex puer, quod volebat, non potuit effectum incipere. Nam Comes callide cogitauit uxorem ex Portugallia sibi dare, qua mediante posset puerum in suo beneplacito retinere. Sed in contrarium res euenit. Nam cum Mafaldam filiam Regis Portugalliae adduxisset, & puer non esset in aetate nubili, remansit domina coniugali

coniugali commertio defraudata, & quia se consanguinitatis linea attingebant, de mandato Innocentij Papæ fuit contubernium separatum, & post, vt fertur, inter se, & dominam voluit Comes Aluarus connubiū procurare. Sed ipsa, cum esset pudica, verbum respuit indignanter.

De morte nunciij, & captione Montis alacris, & obsidione Villæ albæ.

Caput. III.

POST curiam Vallis oleti Comes Aluarus cum suis complicibus, & cum Rege extrema Dorij peragrauit maiorum animos sibi concilians, vt eorum fauore posset alijs imperare, & habentium diuitias exhaurire, & inde se transtulit vltra Serram. Et cum venisset Maquedam, quæ est oppidum in diocesi Toletana, Regina nobilis misit nunciū de fratris statu clanculo percunctari. Erat enim sollicita, eo quod a Comite Alvaro negligentius seruabatur, & cum Comes Aluarus de nuncio comperisset, fecit scribi literas imposturæ, & falso sigillo Reginae nobilis intercludi, in quibus continebatur, quod Regina nobilis scribebat aliquibus de consilio magnatum de campis, vt cum toxico sibi misso fratri suo exitiale poculum propinarent, vt sic puerum ad sororis odium grauius prouocarent, & hominem continuo suspendere. Sed cum labia malignorum sibi velut ebria mentiantur, qui Susannam a falso testimonio liberauit, Regnam nobilem, & innocentem ab imposturæ mendacio liberam declarauit, & vt in suis mendacijs caperentur iniqui, communis, & fidelis assertio omnium sine dubio affirmabat Reginae nobilis veritatem, detestans maledictis, & conuiitijs, quod iniquitas adinuenit. Et licet e fronte superbia Comes Aluarus niteretur, tanta tamen efferbuit sublanatio populi contra eum, vt cogere tur recedere a partibus diocesis Toletanae, & Optam veniens ibi aliquandiu fecit moram. Aduenit autem miles nobilis Rodericus Gundisalui de Valle viridi, qui beneplacitum Regis pueri iam habebat, vt ad sororem suam inscio Comite Alvaro se transferret. Sed cum Fernandus Munionis Comitis Aluari fautor, & nepos aduentum prædicti nobilis comperisset, ei ex improviso assumptis militibus superuenit, & captum duxit ad Alarcónem. Tunc Comes Aluarus, vt in regno excidia excitaret, fautoribus Reginae nobilis mouit guerram, & assumptis, quos habere potuit, cum Rege ad Vallem oletū in sequenti Quadragesima peruenerunt, & Paschate resurrectionis Dominicae celebrato, cum militibus Castellanis, & de extremis Dorij Vallem triticariam vastauerunt, & domos magnatum, qui Reginae fauebant, hostiliter dissiparunt. Deinde in castro, quod Mons alacer dicitur, Suerium Tellij obsederunt. Sed cum Gonsalus Roderici, & fratres eius, & Alphonsum Tellij pluribus militibus præminerent, Regis præsentiam reuerentes noluerunt obsessio fieri in succursum. Sed ipse Suerius Tellij Regi petenti protinus castrum dedit.

Ex inde Comes cum Rege procedens in campis plurima deuastauit, & apud Carrionem per dies aliquos fecit moram. Deinde ad Villam albam de Alcor contra Alphonsum Tellij properauit, & quidam milites ex agmine præcurrentes extra munitionem Alphonsum Tellij reppererunt, & captis equis, & armis ipsum etiam vulnerarunt, & vulneratus in municipio se recepit, vbi per aliquot dies obsessus viriliter se defendit.

Maqueda

Opta

Alarcón

Extrema

Dorj.

Vallis tri-

tricia.

Mons ala-

cer.

Carrion

Alcor.

Villaalba

LIBER,

De morte Regis Enrici. Caput. III.

Pallentia.
Cinifariū

B obsidione vero Comes recedens Pallentiam festinauit. Regina autem, & sui nobiles in Aptello, & Castro Cinisario morabantur, & nesciebant quid agerent, eo quod in exercitum Rege praesente non poterant insilire, nec illatas iniurias sustinere. Vnde communiter decreuerunt Regi restituere terram suam, & de caelo auxilium expectare. Cum igitur terra, ut dictum est, varijs incurfioni-

bus vastaretur, & Comes cum paruo Pallentiam aduenisset, contigit eum in domo Episcopi hospitari, & res ecclesiae, ut hostem consumere, & deuastare. Quadam autem die cum Rex puer instaret ludicris cum coetaneis Domicellis minus prouide custoditus, Domicellus quidam e turre casu tegulam proiciens Regem in capite vulnerauit, ex quo ictu post dies paucos fuit mors lugubris subsecuta. Sed ante quam rumorem loquacitas diuulgasset, Regina sapiens misit Lupum Didaci, & Gundisaluum Roderici magnates pro filio suo Fernando, qui apud Taurum cum patre tunc temporis morabatur. Qui euntes rumorem de morte Regis pueri sumpserunt, & Regi Legionis causam aliam suadentes cum Infante Fernando ad Reginam Verengariam redierunt. Interim autem Comes Aluarus tulit Regem a Pallentia, ut in castrum, quod Tarecum dicitur, cclaretur. Sed quia res non potuit occultari, soror eius Regina funestis rumoribus concitata Pallentiam cum magnatibus properauit, ubi a venerabili Tellio Episcopo ciuitatis cum processione solenniter sunt recepti, & inde ad castrum, quod Donia dicitur, procedentes continuo vi ceperunt.

Tarecum.

Donia.

Tunc magnates cum Comite Aluaro de concordia tractauerunt, sed nihil voluit Comes Aluarus acceptare, nisi Infans Fernandus Rex futurus suae custodiae, ut auunculus, traderetur, cui pactioni Regina nobilis, & magnates verentes praeterita nullatenus consenserunt, & procedentes ad Vallem oleti venerunt, & consilio habito ad extrema Dorij processerunt. Et cum venissent ad villam, quae Cauca dicitur, habitatores villae eos recipere noluerunt, sed ad Aldeam quandam, quae Sanctus Iustus dicitur, secesserunt, & ibidem nuncios receperunt, ne Socobiam, vel Abulam, vel ad aliquam extremorum Dorij accederent ciuitatem. Nunciatum est etiam quod Sanctius Fernandi frater Regis Legionensis contra Reginam, & filium eius magna cum multitudine adueniret. Vnde & Regina nobilis, & filij sui cum his, qui aderant, ad Vallem oleti protinus redierunt.

Cauca.
S. Iustus
Socobia.
Abula.

Quod Infans Fernandus factus est Rex Castellae.

Caput. V.

VM autem audisset Regina potiores extremorum Dorij, & de vltra Serram Socobiae conuenire, misit nuncios, qui eis fidelitatis debitum suaderunt. Cumque viri extremorum Dorij hoc audissent, uenire ad Reginam nobilem continuo consenserunt, & cum ad Vallem oleti communiter conuenissent, ibidem tam extremorum Dorij potiores, qui pro omnibus venerant, quam etiam magnates, & milites Castellani communi consensu regnum Castellae fidelitate debita Regine nobili obtulerunt. Ipsi enim decendentibus filiis, cum esset inter filias primogenita, regni successio debebatur, & hoc ipsum patris privilegio probabatur, quod in armario Burgenfis ecclesiae seruabatur, & totum regnum, ante quam Rex haberet filium, bis

iuramento, & hominio hoc firmarat, ipsa autem intra fines pudicitiae, & modestiae supra omnes mundi dominas se coarctans regnum sibi voluit retinere.

Sed extra portam Vallis oletieducta multitudine extremorum Dorij, & Castellae, ubi forum agitur, conuenerunt, eo quod tantam multitudinem domorum angustia non ferebat, & ibidem filio regnum tradens, Infans Fernandus, de quo diximus, omnibus approbantibus ad ecclesiam Sanctae Mariae ducitur, & ibidem ad regni salutem sublimatur, anno aetatis suae decimo octauo, clero, & populo decantantibus: Te Deum laudamus, te Dominum confitemur. Et ibidem omnes ei fecerunt hominium, & fidelitatem Regi debitam iurauerunt, & sic honore regio ad regale palatium est reductus. Cum autem audisset Regina nobilis Aldephonsus Regem Legionensem ad villam, quae Airoium dicitur, aduenisse: modestiae suae insistentis pudori, per Mauritium Burgensem, & Dominicum Abulensem Episcopos humiliter supplicauit, ut se ab inquietatione filij temperaret. Sed ipse Rex elatus superbia, quam cordi eius Comes Aluarus instillarat, supplicationi, & precibus contradixit, eo quod imperio inhiabat, immo transiit Pisoricam, & venit Lacunam, ubi cum diebus aliquot permansisset, direxit faciem contra Burgis, & cum loca plurima, & domos militum deuastasset, & alias incendio concremasset, ad villam, quae Arcus dicitur, superuenit: sperans ciuitatem Burgensensem se capturum. Sed cum audisset in eadem vrbe Lupum Didaci, & multos milites congregatos, frustratus spe vacua, & inani contra consiliarios indignatus in terram suam propere remeauit.

Airoium

Pisoricam
Lacuna
Arcus

De tumulatione Regis Enrici. Caput. VI.

REGINA autem, in Regem filio sublimato, dum haec fierent Pallentiae morabatur, & ibi venerunt ad eam ex Secobia, & Abula, & alijs oppidis extremorum Dorij milites copiosi consiliorum suorum seruitia offerentes. Et tunc Regina duos venerabiles Pontifices Tellium Pallentinum, & Mauritium Burgensensem misit Tarecum, ut Enrici Regis corpus reciperent cum suis parentibus tumulandum, praesertim cum & hoc ipsum Comes Aluarus iam mandasset, & praefati Pontifices recepto corpore Pallentiam redierunt. Et inde Rex nouus cum matre sua Regina nobili ad castrum, quod Munio dicitur, aduenerunt, & dum Rex oppidum impugnaret, Regina nobilis fratrem suum Enricum Regem in Sarcophago nobiliter praeparato detulit ad monasterium prope Burgis, & ibidem iuxta fratrem suum Fernandum Infantem cum planctu magno exequijs celebratis regaliter sepeliuit. Inde vero Regina veniens Munionem inuenit castrum a Rege Fernando, & suis fideibus occupatum, militibus, qui inerant, captiuatis. Post haec ad Lermam & Laram, quas Comes Aluarus detinebat, cum Burgenfi concilio procedentes inuasas fortiter occuparunt, & rebellantes milites vi ceperunt. Inde ad urbem Burgensensem redeuntes a Pontifice, clero, & populo honorifice, & processionaliter sunt recepti, gaudentibus omnibus quod liberati ab hostibus in dominae naturalis dominio remanserunt.

Tarecum

Munio

Munio
Lerma
Lara

De largitate Reginae Verengariae, & decapitione Comitissae Aluari.
Caput. VII.

LIBER

Belli for
men.

Anagari.

Naiara.

Alliorum

agger.

Quitana

Fortunij.

Pallentiola

Ferratiola

ERVM quia perturbatione huiusmodi obistente, regales redditus ad stipendia defecerunt, & Regina nobilis, quidquid habuerat in largitionibus, dispensarat, ad argenti, & auri, & gemmarum donaria misit manum, & quæq; ex talibus referuarat, in auxilium filij liberaliter erogavit, & de consilio magnatum, qui secum aderant, ad partes Belli foraminis, Anagari, & Naiaræ processerunt, & receptus villis, quas sibi incolæ gratissime reddiderunt, Burgis iterum sunt reuersi, munitiones enim, quas Comes Gonsalus Nunij detinebat, non potuerunt propter sui fortitudinem expugnare. Et dum Rex, & Regina nobilis essent Burgis, Comes Aluarus cum fratribus, & complicibus per Aggerem Alliorum, & Quintanam fortunij transierunt, & in Belli foramine hostiliter irruentes, nec ætati, nec sexui pepercerunt, sed cuncta caede, & incendio consumpserunt, quod cessit nouo Regi, & Reginae nobili in amaritudinem, & dolorem, & hac vastatione peracta Comites ad propria redierunt, & Rex nouus cum matre Regina nobili, & suis magnatibus a Burgis Pallentiam coepit ire. Et dum ad villam, quæ Pallentiola dicitur, peruenissent, Comes Fernandus in Ripella vallis Guiariæ aciebus dispositis subsistebat. Comes Aluarus cum suis militibus Ferrariolam se recepit, & quarta feria quatuor temporum mensis Septembris cum Rex Fernandus, & Regina nobilis ituri Pallentiam iuxta Ferrariolam pertransirent, collateralem aciem cum Alphonso Tellij, & Suerio Tellij separauit, ne agmen exercitus transeuntis a militibus Comitis laderetur. Et cum Comes Aluarus extra villam cum aliquibus militibus resedisset, in villam cæteris intromissis, vt posset exercitum contemplari, remansit cum paucis in villam colligi dedignatus. Sed cum Alphonsus Tellij, & Suerius Tellij, & Aluarus Roderici, & quidam alij eum eminus agnouissent, contra eum equorum impetu processerunt, & videns multitudinem præminere, iam exanimis, quamuis superbus recolligere sese coepit. Sed cum prædicti milites aduenissent, Comes Aluarus de equo descendit, & iacens in terra clypeo se obtexit. Sed illi manibus eum trahentes captum cum duobus militibus concaptiuis Regi, & nobili Reginae presenterunt. Et qui multos offenderat, qui nulli pepercerat, qui naturali dominae eius de minimis abnegarat, diuino iudicio nunc prostratus suorum militum, & fratrum intuentium auxilio destitutus capitur inglorius, & confusus. Tunc Regina nobilis gaudio, & lachrymis Deum laudans diu gratiarum institit actioni, quod inimicum suum, & regni, & filij sibi tradidit tam facili captione.

Quod Comes Aluarus, & Comes Fernandus restituerunt
quædam castra nouo Regi. Caput, VIII.

Cannetum.

Alarcon.

Amaia.

Belli for

men.

Anogarum.

Naiara.

Pandicuru

uum.

Castrum

Xoriz.

Orzeion.

IDENTES igitur cuncti, qui aderant, quod Deus omnipotens Reginae nobilis opera dirigebat, cum gaudio, & actionibus gratiarum Pallentiam intrauerunt, & inde ad Vallem oletiuerunt, vbi fuit Comes Aluarus in captione, & vinculis custoditus. Cumq; ibidem de compositione aliquandiu tractaretur, ea conditione fuit pactio acceptata, vt Comes Aluarus restitueret castra omnia, quæ tenebat, scilicet Cannetum, & Alarconem, Amaiam, & Tarecum Casareum, & Villam francam, Turrim Belli foraminis, Anagarum, Naiaram, & Pandicuruuum, & his deo ditis solueretur. Castrum Xoriz, & Orzeionem detinebat Comes Fernandus

frater eius, & ad eorum captiōem tenebatur Comes Aluārus cum centum militibus Regem sequi, donec ea sua potentia subiugaret. Comes autem Aluārus Gundisaluus Roderici fuit commissus donec compleret superius prænōtata. Rex autem duxit exercitum versus Castrum, & licet Comes Fernandus fultus copia victualium, & multitudine armatorum inibi rebellaret, ea conditiōe restituit Castrum, & Orzeionem, vt eius vassallus fieret, & ab eo, vt vassallus proprius, Castra teneret. His peractis Domino disponente, quieuit perturbatio noui Regis, & sex mensium spacio fuit sedicio sic sedata, quæ credebatur perpetuo duratura, quod Rex Fernandus susceptus ab omnibus coepit ibi iurisdictionem regiam exercere.

De Comitum morte Aluari, & Fernandi.

Crput. IX.

POST hæc autem, Comites videntes in Regno potentia suæ gloriam minoratam, immo potius annullatam, in Valle iuniperi territorij Pallentini coeperunt iterum rebellare, & prædas in campis Gothicis exercere. Sed Rex Fernandus cum Regina nobili matre sua, & aliqua parte magnatum venit ad Aggerem fumorum, & Medinam de riuo sicco, & sic Comitum insolentia pro parte maxima cessauerunt. Sed videntes Comites in Valle iuniperi non posse resistere, Regis Legionensis dominio se dederunt, & vt moueret guerram filio, suaserunt. Cumque vtrinque exercitus conuenissent, & quidam nobiles ex Castella versus partes Salmanticae intrauissent, videntes Regem Legionis sibi cum suo exercitu occurrentem, in Aldea Medinæ del campo, quæ Castellio dicitur, intrauerunt. Cumque Rex Legionensis eos inibi obsedisset, & Comes Aluārus coepisset caligis ferreis calciari, percussus a Domino coepit grauissime infirmari, & firmata tregua inter patrem, & filium ab inuicem discesserunt. Comes autem Aluārus morbi, & treguæ dolore vexatus Taurum semianimis est delatus, vbi mortis anxietate coactus militiae Sancti Iacobi sese dedit, & ibidem vitam finiuit, & Vclesij est sepultus. Et post modicum temporis Comes Fernandus frater eius, cui, non vt voluit, in regno Castellæ desideria prouenerunt, in Africam transfretauit, & ab Amiramomenino susceptis muneribus varia iactitauit, & dum ibi longa mora, vt moris est Arabum, traheretur, eum contigit infirmari, & fecit ad vicum prope Marrochos, qui Elbora dicitur, se transferi. Vicus enim a Christianis duntaxat incolis colebatur, & dum percepit ex incurabili morbo interitum imminere, a Gundisaluō fratre Hospitalis, qui Innocentij Papæ Tertij familia ris extiterat, suscepit habitum Hospitalis, & vniuersæ carnis viam ingressus cum alijs, qui ibidem obierant, ad domum Hospitalis, qui Pons fiterij dicitur, in diocesi Pallentensi, in Sarcophago est delatus, & ibidem ab vxore sua Comitissa Maiore, & filijs suis Fernando, & Aluaro, & multis alijs est sepultus.

Vallis Iuniperi.

Agger fumorum.
Methyna
Riuus.

Salmantica.
Medina.
Castellio.

Taurus.
Vclesius.

Elbora.
Marrochi.

Fiterij
pons.

De Laude Regis Fernandi, & eius vxore Beatrice.

Caput. X.

ADuersarijs itaque sic a Domino iudicatis, Rex Fernandus regnum obtinuit pacifice, & quiete, Regina nobili omnia disponente, quæ adeo filium educauit, vt regnum, & patriam iuxta morem aui sui nobilis Aldephonsi in pace, & modestia gubernaret, usque ad regni sui vicissimum quintum annum. Sed quia indecens erat, vt tam magnus Princeps extraordinarijs petulantijs traheretur, mater sua, quæ semper voluit eum ab illicitis custodire, procurauit ei vxorem nomine Beatricem, quæ

fuit filia Regis Philippi in Romanorum Imperatorem electi, & Mariæ filiae Cōsac Constantinopolitani Imperatoris, quæ fuit optima, pulchra, sapiens, & pudica, mis- sicq̃ pro ea nunciū, Mauritius Burgenſis Episcopus, vir laudabilis, & discretus: Pe- trus Abbas Sancti Petri de Aslantia: Rodericus Abbas de Riūo ſicco: Petrus Odo- arū Prior Hospitalis ad Fredericum Romanorum Regem, sub cuius custodia erat tunc temporis Domicella, in Theutonia acceſſerunt: ab ipſo Rege honorabiliter ſunt recepti. Cumq̃ Legationis cauſam, vt iniunctum fuerat, explicaeſſent, prædictus Rex, & ſui Principes reſponſionem aliquandiu ſuſpenderunt, & fere per meſes qua- tuor prædicti nunciū expectarunt. Tandem Rex Federicus in Imperatorem electus conſobrinam ſuam Beatricem Domicellam nobilem, pulchram, compositam, & pru- dentem Regi Fernando per dictos nuncios cum apparatu nobili deſtinauit, & cum Pariſius adueniſſent, Rex Francorum Philippus nomine, qui tunc Gallijs præſide- bat, eam honeſte recepit per terram ſuam honorifice dans ducem, ad regnum Caſtel- læ ſcelici itinere peruenerunt. Et Regina nobilis Verengaria cum comitatu nobili re- ligioſorum, & ſecularium magnatum, & Dominarum vltra Burgum, qui Victoria dicitur, occurrit nobili Domicellæ, & Burgis ex inde venientes inuenerunt Regem Fernandum cum magnatibus, & nobilibus, & ciuitatum primoribus expectantem, qui Domicellam, & nuncios honore, quo decuit, recepit, & tertia die ante feſtū San- cti Andreae in regali monaſterio prope Burgis celebrata Miſſa a venerabili Mauri- tio Burgenſi Episcopo, & armis militaribus benediſtis ipſe Rex ſuſcepto gladio ab al- tari manu propria ſe accinxit cingulo militari, & mater ſua Regina nobilis enſis cin- gulum deaccinxit, tertia die in feſto ſcilicet Sancti Andreae Beatricem dulciſſimam Domicellam duxit ſolenniter, & legitime in vxorem, Miſſam venerabili Mauritio in cathedrali eccleſia celebrante, & benediſtionem nubentibus largiente. Et fuit ibi curia nobiliſſima celebrata aſſiſtentibus totius regni magnatibus, dominabus, & fere o- mnibus regni militibus, & primoribus ciuitatum.

Burgis.
Victoria.

De rebellionē quorundam magnatum, & morte Comit̃ Gundisalui.

Caput. XI.

Vallis O-
leti.

Molina.

POST modicum vero temporis propter iniurias, quas Rodericus Didaci de Camberis in terra ſibi credita exercebat, licet eſſet Cruce ſignatus in ſubſidium Terræ ſanctæ, Rex Fernandus citauit eum, vt ad curiam veniens ſatiſfaceret de obieſtis. Cumq̃ ille ad Vallem oleti curiam adueniſſet, cum naturaliter iræ inſtantia duceretur, a falſis amicis ſuaſus inuiſo, & inſalutato Rege reſceſſit. Rex au- tem pro huiusmodi indignatus abſtulit ei terram. Et cum prædictus Rodericus Di- daci nollet reſtituere munitiones, tandem reſtituit eo pacto, vt Rex daret ei quatuor decim millia aureorum, & cum pecuniam ſuſcepſiſſet, tunc demum reddidit caſtra Re- gi. Anno poſtea iterum reuoluto, Gonſalus Petri Molinæ conſilio Comit̃ Gundiſalui coepit contra Regem minus prouide rebellare, & partem Reginae Molinæ vicinam rapinis, & vaſtationibus moleſtare. Cumq̃ monitus nec deſiſtere, nec ſatiſfacere voluiſſet, Rex Fernandus ſuper eum exercitum congregauit, ſed ſuperue- nienti nobili Regina Verengaria matre ſua, cum Rex non poſſet Caſtrum Zapha- re expugnare, concordiam procurauerat, & certis pactiōibus Rex ſoluto exercitu a Molina reſceſſit. Et diebus aliquot interpoſitis Comes Gundisaluuſ Nunij, qui ad

Arabes se transtulerat, cum a Rege Castellæ beneficia non posset assequi, vt optabat, iterum se restituit Agarenis, & dum in partibus Cordubæ moraretur, in villa, quæ Beatia dicitur, infirmitate grauissima contigit ipsum mori, & delatus a suis sepultus est in Cephinis, vbi habent oratorium fratres templi.

Beatia.
Cephini.

De filiis Regis, & primis vastationibus contra Mauros.

Caput. XII.

VSC EPI T autem Rex Fernandus ex vxore sua gratissima Beatrice filios hic notatos, Aldephonsum primogenitum, Federicum, Fernandum, Enricum, Philippum, qui oblatus a domina Berengaria Regina nobili auia sua Deo, & Roderico Toletano Pontifici per manus eiusdem Pontificis ad titulū ecclesiæ Toletanę in sortē Domini est vocatus, & in cōtinenti idē Pontifex prębendam, & alia beneficia in prædicta ecclesia assignauit. Habuit alios filios, Sancium, qui oblatus Roderico Toletano Pontifici, a quo cum clericali tonsura Psalmistę officium est adeptus, prębendam, & beneficiū in Toletana ecclesia est consecutus: Hemanuelem, & duas filias Alienor, quę decessit paruula, & Berengariam, quę in regali monasterio degit virgo Domino consecrata. Verum Regina nobilis Berengaria mater Regis volens eum a Christianorum iniurijs alienum, militię suę primitias voluit Domino dedicare, & treguam cum Arabibus noluit vltius protelari: sed exercitū congregato, assistētibz sibi Roderico Toletano Pontifice, & alijs magnatibus regni sui per Beatiam, & Vbetam vastationes exercēs aggressus est Cascatam, & captis, & interfectis multis millibus Sarracenorum, quia castrum varijs impugnationibus erat dirutum, tunc noluit retinere. Rex autem Cascata occupata, per ripam Bētis magni fluminis ad partes peruenit Gienni, & destructis quibusdam munitionibus vr̄ gente instantia hyemali ad propria est reuersus. Post hæc autem iterum exercitū congregauit, & tradente eas sibi Auomahomat, qui erat Arabum princeps nobilis filius Auoabdelle filij Abdelmumi cepit Beatiam, Andugarum, atq; Martos, & castrum istud nobilissimum dedit fratribz Calatrauę, & destructis alijs castris, & municipijs, ad sua foclicter est reuersus. Et tertio ingressus terram Arabum cepit Seuiot, Xodarum, & Gartiez, & bellatoribus obfirmavit, alijsq; vastationibus peractis ad vr̄bem reuersus est Toletanam. Eo tempore erat in Hispanijs legatus Romanę ecclesię Ioannes de Abbatis villa, quæ est in Comitatu Pontini, Sabinensis Episcopus Cardinalis, vir bonus, sapiens, literatus, qui celebratis in singulis regnis concilijs, postquam monita salutis proposuit, ad Sedem apostolicam est reuersus, tribus annis legationis expletis. Post hæc iterum Rex Fernandus terram Arabum est ingressus, & cepit Eznatoraph, turrem de Albep, Sanctum Stephanum, & Chicranam, & alia vice duxit exercitū per Giennium sancti Ioannis, quod propter sui fortitudinem non potuit expugnari, & inde procedens cepit Pegum, & captis incolis, & occisis, munitionem funditus desolauit, & veniens ad oppidum, quod Alhama dicitur, captis habitatoribus, & occisis, locum destructione simili dissipauit. Post quod ad propria cum exercitu remeauit. In hac expeditione non interfuit Rodericus pontifex Toletanus, qui Guadalphaiare remanserat febris acumine fatigatus, vbi finis periculum vix euasit, sed misit cum exercitu Dominicum capellanum suum virum venerabilem Episcopum Placentinensem, qui in exercitu loco eius pontificalia exerceret.

Bearia.
Vbeta.
Cascata.

Gienniu.

Beatia.
Andugarum.
Martos.
Seuiot.
Xodarū.
Gartiez.
Pontinu.

Eznatoraph.
Turris
Albep.
S. Stephanus.
Gienniu.
Pegum.
Alhama.

LIBER,

De captione Capellæ, & fundatione ecclesiæ Toleti, & Abenhuth.

Caput. XIII.

Capella.

Rechoc.
Murcia.

Vandalia

Cæsaraugusta.

Almaria.

Ariona.
Gienniu.
Granata.
Basta.
Accium.

T procedens iterum contra Mauros obsedit Capellam, castrū munitissimum, in diocesi Toletana, & diutinis impugnationibus tandem cepit, & expletis quatuordecim hebdomadibus expeditionis, ad urbem Regiam est reuersus. Et tunc iecerunt primum lapidem Rex, & Archiepiscopus Rodericus in fundamento ecclesiæ Toletanæ, quæ in forma Mezquitæ a tempore Arabum adhuc stabat, cuius fabrica opere mirabili de die in diem, non sine grandi admiratione hominum, exaltatur. In diebus huius Regis Fernandi surrexit quidam nomine Abenhut in castro Rechoc in territorio Murciensi, & coepit contra Almohades rebellare, qui cismarinos Arabes adeo crudeli dominio opprimebant, quod de facili Abenhuti proposito consenserunt, & obtenta Murtia, & finitimis oppidis, & castellis omnes Almohades, quos habere potuit, capite detrūcauit, & omnes Mezquitas præsentia Almohadum iudicans, inquinatas aspersione, aquæ fecit a suis sacerdotibus expiari, & armorū suorum insignia fecit nigra, quæ in bellis, & alibi præferebat, quasi luctu præsignās excidium gētis suæ, & in modico tempore obtinuit Vandaliam hispanorum, præter Valentiam, & confinia, in quibus Zaen de genere regio rebellauit. Erat autē Auenhut de genere Abohaget olim Regis Cæsaraugustæ, & cū fere Monarchus in cismarina Vandalia haberetur, audacia, largitate, iustitia, veritate, prout gentis eis infidelitas, seu versutia tolerat, præminebat. Sed a quodam suorum, qui Abenroman dicitur, inuitatus ad epulas, & delicias familiares, quas gentis illius colit voluptas, factione hostis, & vasalli occiditur in conclaui apud præsidium Almaria. Et tunc inualuit Arabs quidam dictus Mahoma Alienalaginar, qui paulo ante bouis, & aratri vestigia sequebatur. Hic Arione, & Gienni, Granatæ, Vastæ, & Accij, & locis alijs adhuc hodie principatur, & post interitum Abenhuti, Vandalia cismarina in plures Regulos est diuisa, & ab Almohadibus separata, quod Christianis vtile inuenitur.

De morte Aldephonsi Regis Legionensis, & successione Regis Fernandi.

Caput. XIII.

Abel.
Saria.
ara. M. cc.
lxxij.

Orgatium.

OST hæc iterum obsedit Giennium, & machinis validis impugnauit, sed videns quod ciuitas tanta fortitudine præminebat, quod non posset humano ingenio expugnari, habito magnatum suorum cōsilio inde recessit, & cum Abdaralfertiam peruenisset, rumor aduenit patrē suum in villa noua de Sarria ab hoc seculo migrauisse, & in ecclesia beati Iacobi traditū sepulturæ, æra millesima ducentesima sexagesima octaua, & quod etiam regnum legauerat, quas ex Regina Tarasia susceperat, filiabus. Propter quod mater eius Regina nobilis domina Berengaria ad eum materna solitudine veniebat, vt ad recipiendum bonum paternum quamtocius festinaret, quod ei de mandato patris Pontifices, magnates, & ciuitatum concilia iurarunt, ne forte in mora perturbatio aliqua oriretur. Erant autem cum eo Rodericus Pontifex Toletanus, Lupus Didaci, Aluarus Petri, Gonsaluus Roderici, Garlias Fernandi, Alphonfus Tellij, Guillemus Gonsalui, Didacus Martini, & alij nobiles, & magnates, & plures milites ciuitatum, qui cum Rege inclyto venientes Reginam nobilem in pago, qui Orgatium dicitur, inuenerunt, & inde cōmuniter urbem Regiam intrauerunt, a qua mora pro-

posita omnes continuo recesserunt, & ad oppidum, quod Agger Sellarum dicitur, peruenerunt. Indeque ad castrum Sancti Cypriani de Mozoth cum matre, & comitatu veniens castrum ei, ut domino, reddiderunt. Sequenti die eum similiter in Villa Lalij receperunt, ubi ad Regem, tanquam ad dominum, ex Tauro nobilissimo oppido milites aduenerunt, qui Regem sui, & oppidi naturalem dominum cognouerunt, & ut sequenti die Taurum adiret, instantissime supplicarunt, nobili Regina hæc omnia procurante. Altera vero die Taurum intrauimus, ubi omnibus annuētibus Rex Fernandus factus sibi hominio in Regem, & dominum est receptus. Indeque per castra dominæ Reginae aliquandiu incedentes recepimus ex alijs ciuitatibus milites, & nuncios venientes, qui videbantur de receptione Regis aliquantulum dubitare. Sorores enim domini Regis Sancia, & Dulcis, de quibus diximus, rebellionem cum complicibus præparabant. Sed tamen regni Prælati, quorum interest regnum, & sacerdotium contueri, in auditu auris Regem Fernandum in Regem ilico receperunt, scilicet Ioannes Ouetensis, Nunius Astoricensis, Rodericus Legionensis, Michael Lucensis, Martinus Salamantinus, Martinus Mindonensis, Michael Ciuitatensis, Sanci Cauriensis. Hi omnes cum suis ciuitatibus patre mortuo filio se dederunt, nec rebellio cogitata potuit inualere. Nam quam cito venimus Maioricam, & Mansellam, Regi se protinus reddiderunt.

Agger sellarum.

S. Cyprianus.

Mazoth.

Lalij villa.

Taurum.

Maiorica.

Mansella.

De ingressu Legionensi, & concordia Regis cum fororibus.

Caput. XV.

SEQUENTI vero die intrauimus Legionem, quæ in regno illo sedis regie præminet dignitate, ibique ab Episcopo, & vniuersis ciuibus ad regni Legionis fastigium eleuatur, clero, & populo cantantibus concorditer, & iucunde, & extunc Rex Castellæ, & Legionis pariter est vocatus. Ibi nunci aduenerunt ex parte Reginae Tharalie super compositione internuncia referentes, & licet verbum magnatibus displiceret, tamen Regina nobilis intantum timuit regni, & pauperum vastationem, quod procurauit, ut Rex subsisteret Legioni, & ipsa iret Valentiam de concordia cum Regina Tharasia tractatura. Cumque ambæ Reginae Valentia conuenissent, sic solertia Reginae nobilis Berengarie procurauit, ut Regis sorores Regi restituerent omnia, quæ tenebant, & ipsæ essent prouisione contentæ, quam eis Rex, & Regina nobilis assignarent, si quid iuris in regno habebant, simpliciter resignarent. Et pacto huiusmodi confirmato, Rex aduenit, & inde omnes iuimus Beneuentum, quo etiam infantes filie Reginae Tharalie aduenerunt, ubi Rex Fernandus, & Regina nobilis eis redditus triginta milium aureorum in locis competentibus assignarunt percipiendos toto tempore vite suæ, & sic obtinuit omnes munitiones, & omnia castra quiete, & pacifice Rex Fernandus. Et in hoc enituit quam plurimum Reginae nobilis solers cura, qua non minori gratia Regi filio dedit hoc regnum, quam regnum Castellæ, quod ad eam iure hereditario pertinebat. Sic enim sciuit omnia ordinare, ut licet regnum unio fere omnibus displiceret, ipsa studuit taliter prouidere, ut sine sanguinis effusione regnorum unio proueniret, & utrumque regnum pace perpetua lætaretur. Indeque Rex iuit Zemoram, Salamanticam, Letesmiam, Ciuitatem Roderici, & Albam, & per ceteras regni partes, in quibus honore regio, & hominio ab omnibus est susceptus. Tunc Rex Fernandus dedit Casca tam iure hereditario Roderico Archiepi-

Castella.

Legio.

Valentia.

Beneuentum.

Zamora.

Salamantica.

Letesma.

Ciuitas.

Roderici.

Alba.

Casca.

LIBER.

scopo Toletano, quę tamen aliquantulum reparata à Sarracenis incolis tenebatur.

Pilos & c. Sed Rodericus Archiepiscopus euolutis a donatione mēsis tribus exercitu congregato iuit contra Cascatam cum multitudine armatorum, & expulsis Mauris, qui ruinas oppidi reparabant, illud retinuit, & ad honorem Regis, qui illud dederat ecclesię Toletanę, custodiuit hactenus, & custodit cum alijs castris, scilicet Pilos, Toyam, Lacra, Agosmo, Fonte Iuliani, Turribus Dela, cum Ficu, Alaulula, Areola, duobus Germanis, Villa Montini, Nubila, & Castorla, Concha, & Chelis. **Vbeta.** Post hęc iterum Rex Fernandus obsedit Vbetam, oppidum populosum bellatoribus, & munitione magna tutatum, sed adeo fortiter impugnavit, vt conclusi saluis corporibus oppidum resignarent. Et tunc Rex oppido acquisito ad urbem Regiam est reuersus, **aera. M. cc. lxxij.** æra millesima ducentesima septuagesima secunda. Obijt Regina Beatrix in oppido, quod Taurum dicitur, & ducta ad regale monasterium prope Burgis iuxta Regem Enricum regaliter est sepulta.

De obsidione, & captione Cordubę.

Caput. XVI.

Corduba

Axarquia

AETERVM elapso biennio a morte patris sui Regis Legionensis obsedit Cordubam regiam, & patriciam ciuitatem, ad cuius obsidionem hoc modo venit. Sarraceni quidem offensi primoribus ciuitatis venerunt ad quosdam milites Christianos spondentes se daturos vnum ambitum el Axarquia ciuitatis. Hi autem milites, qui Almogaueres dicuntur Arabice, verbum gaudię audientes, licet non crederent, periculose se dederunt, & in noctis silentio ad murum Cordubę peruenerunt, & cum vocem vigilum non audissent, quia soporis ignauia tenebatur, appositis scalis, quas secum tulerant, ad muri altitudinem ascenderunt, & turres alias occuparunt, in quibus vigiles occiderunt, & ambitum, qui Axarquia dicitur, inuaserunt multis ex Arabibus interfectis, qui in hoc ambitu habitabant, & ipsi metu postposito in turribus resederunt, licet ex alio ambitu Arabes sagittis, fundis, iaculis, & lapidibus fortiter impugnarent, & successum huiusmodi nunciarunt Christianis, qui in frontaria morabantur. Quod cum audisset miles quidam de familia Regis qui Ordonius Aluari dicebatur, statim omnes, quos habere potuit, Cordubam secum duxit, & statum obsidionis domino Regi continuo intimauiť. Interim autem aduenit Aluarus Petri de regni magnatibus potens, & nobilis, & obsidentibus se adiecit, & Rex Fernandus, qui in regno Legionis eo tempore morabatur, recepto nūcio conuocatis ciuibus, & militibus licet non expectatis vix cum centum militibus coepit continuo proficisci, sed imbrium, & fluuiorum inundationibus aliquantulum impeditus non potuit tam cito occurrere, vt volebat, aduenit tamen tempore opportuno, & cotidie tam ex Castella, quam ex Legione veniebant milites, & magnates, & communia ciuitatum. Coepit Corduba grauius coarctari, tandem affecta pugnīs, & inedia victa redditur, & inuita, & vitę tantum modo conseruati inclusi Arabes exierūt, & in festo Apostolorū Petri, & Pauli a sordibus Machometi patricia ciuitas expurgatur. Sed Rex in turri maiori, vbi solebat nomen perfidi inuocari, pręcepit lignum crucis viuifice exaltari, & coeperūt omnes cum gaudio, & lachrymis, Deus adiuua, conclamare, & subsequenter regale vexillum iuxta crucem dominicam collocari, & coepit in iustorum tabernaculis gaudię, & læticię vox audiri, clero cum Pontificibus acclamate. Te Deum laudamus, te Dominum confitemur.

Derestitutione, & dote ecclesiæ Cordubensis, & campanis relatis ad sanctum Iacobum.

Caput. XVII.

Et tunc venerabilis Ioannes Oxomensis Episcopus regalis aulae cancellarius cum Gundisaluo Conchenfi, Dominico Beacenfi, Adamo Placentinensi, Sancio Caurienfi Episcopis Mezquitam ingressus est Cordubensem, quæ cunctas Mezquitas Arabum ornatu, & magnitudine superabat. Et quia venerabilis Ioannes, de quo diximus, Roderici Toletani primatis vices gerebat, qui tunc temporis apud sedem Apostolicam morabatur, eliminata spurcitia Machometi, & aqua lustrationis perfusa in ecclesiam cõmutauit, & in honore beatæ Virginis erexit altare, & missam solenniter celebrauit, & sermonem exhortationis diem proponens secundum sapientiam sibi datam, & gratiam suis labijs instillatam diffudit in cordibus auditorum, adeo vt poenitentiali gaudio recreati contriti cordis sacrificia, & labiorum vitulos immolarent. Et Rex Fernandus nouæ ecclesiæ dotem obtulit competentem. Postea consecrato ibi Episcopo magistro Lupo, Rodericus primas, & Pontifex Toletanus, aliquos redditus priuilegio confirmauit, & Lucenam in super dedit ei. Et tanta est vrbis illius abundantia, amœnitas, & vbertas, quod audito præconio tantę vrbis ex omnibus Hispaniæ partibus habitatores, & futuri incolæ relictis natalibus sedibus, quasi ad regales nuptias cucurrerunt, & sic incolis continuo est repleta, quod domus habitatoribus, non habitatores domibus defecerunt. Et cum in opprobriũ populi Christiani campanæ sancti Iacobi, quas, vt diximus, Almanzor detulerat in Cordubæ Mezquitam dependerent functæ officio lampadarum, Rex Fernandus easdem campanas fecit ad ecclesiã beati Iacobi reportari, & ecclesię beati Iacobi restitutæ sunt, cū cæteris cymbalis benesonantibus in sanctis suis peregrinorum deuotio laudat Deum.

Lacena,

S. Iacob?

Stabilita igitur incolis, & bellatoribus ciuitate, Rex Fernandus Toletum ad Reginam nobilem est reuersus, quæ pari victoria iucundata, vtpote quæ consilio, & subsidio, licet absens, omnia procurarat, gratias cū lachrymis egit Deo, quod antiqua dignitas ignauia principũ liturata sui solertia, & studio filij fuit Hispaniæ restituta.

Hæc enim Regina nobilis Berengaria sic filium in bonis operibus enutriuit, quod bona studia, quæ Regina nobilis nullius virtutis oblita, nullius charismatis expers, vt lac mellifluum gratijs circumfusum cordi eius influere non cessauit, nec vnquam ab vbere pleno virtutibus ablactauit, & licet vir factus, in ætate roboris confirmatus, mater eius nunquam cessauit, nec cessat, quæ Deo, & hominibus sunt accepta, studio vigili suadere, quia nec vnquam foeminea, sed semper magnificentiæ opera persuasit.

Hæc enim Regina nobilis tanto studio conseruauit, & adeo dilatauit recepta charismata gratiarũ, vt omnis ætas, omnis sexus, omnis condicio, omnis professio, omnis natio, omnis lingua affectum sentiat cum effectu, & virtutum fasciculo non partito, omnibus misericordiæ opera compartitur, & paternorum operum prouida executrix, plus inuenitur regni, & rerum prodiga, quam virtutum, quam merito nostra tempora admirantur, cui nunquam similem, nec moderna, nec patrum nostrorum tempora habuerunt. Pro qua Dominum exoremus, vt eam dignetur diutius conseruare, & sibi profutura concedat, & bonis operibus abundare, donec foelicẽ spiritum suo restituat redemptori.

LIBER,

De trāductione secundæ vxoris Regine Ioannæ. Caput. XVIII.

Pontinū.
ura. M cc.
lxxv.

L ne Regis pudicitia alienis commertijs lederetur, Regina nobilis mater sua domicellam nobilem generosam, proneptem Regis Francorum illustrissimi Ludouici, filiam Simonis illustris Comitis de Pontino, & Mariæ illustris Comitissæ eiusdem Ioannam nomine procurauit in coniugem sibi dari, æra millesima ducentesima septuagesima quinta. Burgis adueniens more regali curia, & nuptijs celebratis ad Reginæ assumitur dignitatem. Hæc vero Regina pulchritudine, præstantia, & modestia sic floruit, vt in conspectu viri virtutibus gratiosa, coram Deo, & hominibus sic accepta, & suscepit ex ea filium, qui dicitur Ferdinandus, & filiā paruulā, quæ a proauia Alienor est vocata, & alium paruulum Ludouicum. Verum Rex Fernandus cum filijs suis Aldephonso, & Fernando, qui tunc in flore adolescentie letabantur, Cordubā est reuersus, & in aduentu suo multa castra Sarracenorum, quæ Christianorum incursum, & intestinis cædibus longo tempore tabescebant, volentes colere pacifice terras suas supradictis interpositis se Regis dominio tradiderunt.

Ecija.
Almodouar.
Luc.
Luxcena.
Stepa.
Sede filia.

Tunc datæ sunt ei ciuitates, & castra, quorum præsidia Christianis, vt diximus, inuestiuit, & ab Arabibus tributa suscepit, & eorum nomina hic notantur. Ecija, Almodouar, Luc, Luxcena, Stepa, Sede & filia, & multa alia, quorum nomina longum esset enumerare. Hoc opusculum, vt sciui, & potui consumaui, Anno incarnationis Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio. æra millesima ducentesima octogesima prima. Anno vicesimo sexto regni Regis Fernandi, quinta feria, pridie Kalendas Aprilis, anno Pontificatus mei trigesimo tertio. Sede Apostolica adhuc vacante anno vno, mensibus octo, diebus decem, Gregorio Papa nono viam vniuersæ carnis ingresso.

OSTROGOTHORVM

HISTORIA INCIPIT VR.

Prologus.

V M Gothorum causa olim in Athanaricu, & Fridigernum fuisset diuisa, ea lege in concordia redierunt, ut Fridigernus Ostrogothis, & Athanaricus Vesegethis regali excellentia praeuiderent. Hi autem, qui ab Oriente tabernacula metabantur, dicti sunt Ostrogothi, quasi Orientales Gothi, Oster enim vocant in lingua Gothica Orientem, & inde Osterrie, id est, Orientale regnum. Vuest autem Occidens interpretatur, & inde Vuestgothi, quasi Occidentales Gothi, inde alia pars Theutonie Vuestfalia nuncupatur, quasi Occidentalis campus, & ex tunc usque ad Fridigerni interitum regni diuisio perdurauit. Post cuius mortem Athanaricus solus obtinuit principatum, sed & eo mortuo in Alaricum, & Redagarsum interim sunt diuisi. Vnde Redagarso in Thuscia interfecto Alaricus solus obtinuit curam regni, & sic postea res mansit, donec Ostrogothi seiuncti ab alijs sedes proprias metabantur, & in Misia, & ripa Danubij morabantur. Vesegethi autem Pannoniam, Gallias, & Hispanias inuaserunt, in quibus etiam sedes ultimas posuerunt. Vnde quasi propheticè dicti sunt Vesegethi, id est, Occidentales Gothi. Ostrogothi autem, qui Hugnīs, Pannonijs, & Romanis grauius bella gesserunt. Sed quia successiones, & acta Vesegethorum in alio libro digessimus, in hac parte Ostrogothorum successiones, & praelia prosequemur.

Athanaricus.
Fridigernus.
Ostrogothi.
Vesegethi.

Alaricus.
Redagarsum.

De Regibus Ostrogothorum, & de actibus Theodorici.

Caput Primum.

MORTVO Athila, Valamer Rex Ostrogothorum, & Ardarius Rex Gepidarum contra Hugnos, qui remanserant, processerunt. Hugni autem ex aduerso venientibus occurrerunt, & conserto praelio Hugni cesserunt, & tot ex Hugnīs celi fuerunt, quod deinceps Ostrogothorum potentiam metuerunt. Post hac Leo Imperator cum Ostrogothis pacem firmavit, & Valamer Rex eorum dedit obsidem nepotem suum Theodoricum filium fratris sui Theudemiri. Mortuo Valamer frater eius Theodemirus regnum suscepit Ostrogothorum, cui Leo Imperator statim restituit suum filium Theodoricum, quem obsidem receperat a Valamer. Mortuo Theodomiro successit in regno Ostrogothorum filius eius Theodoricus, huius bonitas ita enituit, cum esset obses, ut tam ab Imperatore, quam a Romanis charissimus haberetur, adeo ut fame eius pura sinceritas, ad aures Zenonis relatu celeri perueniret. Vnde & Zeno, qui Constantinopoli Imperabat, Theodoricum ad se venire suis epistolis inuitauit, & recepit iucundo applausu, & congruis honoribus venientem, & in Consulem, & Patricium exaltauit, & ei aream statuam ante Palatium collocauit. Cumque ibidem aliquanto tempore Imperialibus delicijs teneretur, ceperunt Ostrogothi aliquantulum murmurare, eo quod defectu victualium vexarentur, nec licebat eis propter pacis foedera a vicinis Gentibus aliquid attentare. Vnde

Athila.
Valamer.
Ardarius.
Gepide.
Hunnia.

LIBER.

& pacem initam causabantur, & Theodorico talia nunciarunt. Quæ audiens Zenon continuo reuelavit. Zenon autem de Ostrogothorum penuria contristatus, quia nolebat Theodoricum a se fieri alienum, quem tantis virtutibus cōpererat abundare, tradidit ei Italiam, vt ciborum inopiæ subueniret, & commendauit ei Senatum populumq; Romanum. Egressus igitur a Zenone venit ad Ostrogothas nuncians eis, vt se pararent ad obtinendam Italiam sibi datam. Cumq; pergere inceperent, Gepidæ, & Vūlgari se illis in itinere obiecerunt, sed ex eis plurimi ceciderunt, & victor Theodoricus exiens de Mīsia, & transiens per Pannonias Italiam est ingressus.

Gepidæ.
Vulgari.

De Odocare & morte eius. Caput. II.

Heruli.
Turingi.
Ticinum

Aquileia.

Verona.

Mediolanum.

DOACAR autem Rex Herulorum, & Turingorum, fugato Oreste Patricio, & obtenta ciuitate Ticini deposuit ab Imperiali purpura Augustudulum, qui Imperialem vsurpauerat potestatem, & Romam obtinuerat, & totius Italiæ principatum. Hic cum audisset aduentum Theodorici, prope Aquileiam occurrit Theodorico, ibiq; pugna inita, Odocar victus extitit, & fugatus. Theodoricus autem vsq; Veronam eum persequi non cessauit, præsumptione denud restaurata bellum iterum innouauit, sed eadem infelicitate, qua prius, pluribus de sua multitudine interfectis, ipse iteratæ fugæ subsidio est relictus, sed Theodoricus impetu persequens fugientes etiā Veronam locum refugij occupauit. Odocar autē in urbē fugiens a ciuibus est abiectus, & ei introitus denegatus. Ipse vero, quæ attingere potuit, gladio, & incendio deuastauit, & Rauenam veniens ibi se clausit, gestiens rebellare. Theodoricus autē obtenta Verona venit Mediolanum, & eam obtinuit. Ibiq; dimissis matre, & sororibus, & suppellectili familiari Rauenam iuit, Odoacar proflugū obsessurus, & cum obsidione diutina arctaretur, Odoacar sub fide se dedit Theodorico. Qui demum volens iterum rebellare, a Theodorico morte crudelissima est peremptus.

Mortuocq; Odoacar, frater eius Onoulphus cum residuis Odoacar Theodoricum voluit infestare, sed victus ab eo transconfinia Danubij est fugatus.

De regno Theodorici in Italia. Caput. III.

OST hæc autem Theodoricus pacifice optinuit Italiæ principatum, & Romam veniens a Romanis omnibus voluntariæ est receptus. Ipse vero, vt erat vir gratiæ, & virtutum, sic se sciuit omnibus conformare, vt charus ab omnibus haberetur. Et quia tunc temporis stipendia victualium fuerāt minorata, assignauit Romanis singulis annis. C. XX. millia modiorum, pro quo Romanis charior est effectus, & quāuis tot fauoribus redundaret, nunquā voluit Imperator dominio derogare, sed omnia quiete, omnia pacifice gubernabat, & per totā Italiam regalia habitacula opere nobili fabricauit, cuius virtutes, & acta Sidonius, & Enodius latius prosequuntur. Cum itaq; in Italis annis decē, & octo victor regnasset, audiens extinctū Regem Gothorum Gisaleicum, cæpit in Hispaniā proficisci, & in via Francorum superbiam domuit, & prostrauit, & partem regni, quam manus hostium occupauerant, Gothorum restituit potestati. Et intrans Hispanias Regnum tenuit annis quindecim pro Amalarico nepote suo, qui paruulus adhuc erat, & totam Hispaniam, & Galliam Gothicam subiugauit. Cumq; nepos Amalaricus ad ætatem legitimam peruenisset, Theodoricus regnum Gothorum dimisit eidem, mandans filia, & nepoti,

& quasi voce testamentali denunciatis, ut Senatum, populumque Romanum diligere-
rent, & Imperatorem Orientalem haberent propitium, & pacatum. Ipse vero reuer-
sus est in Italiam, & per ipsum fuit Romae dignitas restituta, nam partem murorum,
quam Alaricus, & Athaulphus Reges Gothorum, & Gisericus Rex Vandalorum
vastationis tempore dissiparant, ipse redintegravit, & prospere regnum rexit. Vnde Vandali.
& a Senatu statum meruit inauratum. Amalaricus autem nepos eius coepit regna-
re æra, D. LXV. & quinque annis regnavit sine auo, & tam suam adolescentiam, era. d. lxx.
quam matris viduitatem Iustino Orientis Principi commendavit.

De Theodoricæ hæresi, & morte eius. Caput. IIII.

MORTVO Zenone Iustinus Catholicus suscepit Imperium Orien-
tis, tunc Ormisda Papa misit ad eum Germanum Episcopum Capua-
nensem, quem Iustinus propter sanctitatis præconium honoravit. Eo
tempore hæresis Arriana adeo inualuerat, quod fere utrumque Imperium
infecerat viru suo. Gothi etiam, Vandali, & Alani, & Suevi a tempore
Valentis Imperatoris eadem perfidia tenebantur. Prædictus autem Germanus Epi-
scopus multos apud Constantinopolim ad fidem catholicam reuocavit, & Iustinus Constantinopolis
mandavit catholicis Episcopis ecclesias restaurare, & per sacerdotes catholicos guber-
nari. Quod audiens Theodoricus Arriano veneno repletus ad Iustinum nuncios
destinavit, ut Arrianis Episcopis ecclesias restitueret, & eos in pace permetteret rema-
nere, alioqui ipse in omnes de Italia desæuaret, nec sexui parceret, nec ætati. Nuncij
autem cum lachrymis postularunt, ut petitioni annueret, & Arrianos permetteret
frui pace, & sic parceret Italis occidendis, quod & fecit compassione Italiae prouoca-
tus. Ormisda Papa defuncto, Ioannes Constantinopoli ad Papalē apicem subleua-
tur. Et dum hæc fierent, Theodoricus prauitate hæretica concitatus Symmachum
Patricium, & Boecium Senatorem gladio interfecit, nec in eo primis operibus vlti-
ma responderunt. Eo cum Ioannes Papa a Constantinopoli adueniret, inuenit Ra-
uennæ Theodoricum, & cum ei verba salutis proponere incepisset, ipsum Papam cum
ijs, qui cum eo venerant, interfecit, indignans, quod Iustinus reueritum honoravit.
Paucis autem diebus interpositis, Theodoricus sacrilegijs Arrianus impiam animam
Dei iudicio exhalavit. Tunc quidam solitarius Heremita vidit Ioannem Papam, &
Symmachum Patricium eius animam deportare, quam in ollam Vulcani, quæ ipsi
littori est vicina, ut executores diuinæ sententiæ proiecerunt. Iustinus vero Impera-
tor cum per undecim annos apud Constantinopolim regnauisset, in pace quieuit.

De Guthide, & successoribus eius. Caput. V.

MORTUO Theodorico Ostrogothi nepotē eius Amalaricū in Principē ele-
gerunt, sed paruo post tēpore in Hispania vitā finiuit. Post hunc etiam
Ostrogothi cum voluntate Amalasuentę Theudem elegerunt, sed quia
Theudis Amalasuentam paucis diebus interpositis in balneo strangula-
uit, Ostrogothi Regem alium elegerunt, qui Guttis nominabatur. Hic
ad regale fastigium eleuatus inivit Rauenam, & filiam Eurici Regis, & Amalasuentę
Reginæ, quam ibi auus Theodoricus reliquerat, abstulit violenter, & sibi matri-
monio copulauit. Cumque Belesarius Neapolim inualisset, & Gothos cum incolis
extinxisset, veniens Romam voluit Gothos, qui inibi habitabant, gladio simili extir-
pare. Sed qui fugere potuerunt, Rauenam ad Gutidem peruenenunt. Gutis autem

vt cognouit talia, statim cum magno exercitu contra Belesarium venit Romam. Belesarius autem non ratus congregi opportunū, vrbis ianuas facit claudi, & introitus custodiri. Ostrogothi autem extra muros omnia eueriebant, & incendio consumebant, & loca sacra bonis omnibus spoliabant, & quoscunq; de Romanis habere poterant, trucidabant, & ciuitatē vndiq; grauiter infestabant. Belesarius vero e contrario firmiter defendebat. Romani calamitate duplici tenebantur, nam foris eos gladius, intus famis penuria affligebat. Cumq; per annum fuisset obfessa in Rauennā coelitus territi redierunt. **Lyguria.** Eo tempore tanta fames inuasit Lyguriā, vt, secundū quod prædixerat Sanctus Dacius Mediolanensis Episcopus, matres filiorū carnes charissimas attentarent. Post hoc iterum Guto exercitū congregauit, & veniens contra Romanos a Belesario fuit victus, & crudelitatis suę recipiens talionē, multis de suis occisis, dum ipse fugeret, a Ioanne magistro militum fuit captus, & Belesario presentatus. Belesarius autem tanta victoria gloriosus Gutum Constantinopolim secum duxit, & obtulit eum Iustiniano. Ille autē benigne recipiens honorauit patricia dignitate, & factum patricium, quia strenuus esset, misit eum ad fines Persidis contuendos, vbi & vitam finiuit, hoc tempore Sanctus pater Benedictus in monte, qui **Cassinus** dicitur, habitabat, & gens Longobardorum Romani populi tunc amica Pannoniā possidebat, & habebat Regem, qui Alboini dicebatur. Ostrogothi autem mortuo Guthide super se Regem alium leuauerūt nomine Heldebatum, & isto post annum occiso, alium præfecerunt, qui intra anni circulum vitam finiuit.

De Tothila, & actibus eius. Caput. VI.

DEINDE Tothilam elegerunt. Hic fuit strenuus, & crudelis, qui suorum exercitu congregato coepit Italiam impugnare, & per campaniam, & montem Cassinum, per Lucaniam, & per Britiam transeuntes ad regnum Calabriae peruenerunt, indeq; mare modicū trāseuntes Siciliam occuparunt. Deinde Romam reuersi, quia fame grauissima laborabant, vt humanas carnes pro pabulis attentarent. Tandē cede, inopia tabefacti a defensione penitus cessauerunt. Tothila autē per portam ingressus est Hostiensem, & præcepit buccinis intonare, vt Romani se in latebris occultarēt, aut ad sanctuaria se transferrent, vt a gladio seruariantur, & fecit volens parcere sanguini Romanorū. Post hæc cum Romanis aliquanto tempore, vt pater cum filiis habitauit, & cum antea crudelissimus haberetur, hanc humanitatē creditur Beati Benedicti monitis induisse, ad quē iuerat, vt intelligeret, si haberet spiritum prophetiæ. Ciuitates autē Italię varijs incursionibus dissipauit. **Ciuitas.** Ciuitatem, Castellum, Perusium, & Fulgineū, & multas Emiliae ciuitates, cum **Perusium** plurima cede hominū diruit, & euerit. In tantis vero excidijs aliqui Senatores tota **Fulgineū** calamitatibus cruciati Constantinopolim adierunt, & Iustiniano excidiū Italię nunti- **Emilia.** runt. Imperator vero dolore repletus cōtinuo misit Narsen cubiculariū eunuchum cum magna multitudine pugnatorū, qui veniens in Italiam Ostrogothis oblita prælia reparauit, & ad extremæ virtutis vltima coarctauit, & Regem eorum Tothilam interfecit, & eos ab Italiæ finibus propulsauit. Ciuitates, & oppida, quæ Tothila decem annis tenuerat, Romano Imperio restaurauit. Reliquiæ autem Ostrogothorum, quæ remanserant, ad ripam Danubij confugerunt, & ex tunc Romani a Gothorum cladibus respirarunt, nec Ostrogothi leguntur Regem postea habuisse, nisi quod se Vefegothorū cœtui miscuerunt, qui in Hispanijs, & Gallia Gothica regnauerunt.

Vefegothorum.

Hugnorum, & Vandalorum, & Sueuorum, & Alanorum, &
Salignorum historiae Prologus incipitur.

VIA stylo flebili nostrae gentis repetita saepius excidia
recitavi, ne per intercapedines digitorum mira defluant Hispano-
rum, descriptis cladibus, quas fere semper a sui principio
est perpessa, ad eorum tempora verto stylum, qui licet bre-
uiori, acriori tamen dominio saeuierunt. Quorum inhu-
manitas tanta fuit, ut omnem bestiarum rabiem superarent,
nec unquam humani generis ingluuiæ satiati pietatis spiri-
tum admiserunt, sed semper exterminio inhiantes caedibus,
& excidijs intenderunt, quod diuini iudicii talio sic euerit,
ut parum aut raro in tutis sedibus remanerent, & fere semper intestinis supplicijs poe-
nas criminum, ut oportuit, receperunt, quorum principium, medium, atque finem,
prout maiorum relatio docuit, si Dominus dederit annotabo. Gothorum originem,
gloriam, & processum, quorum insignia super omnes Barbaros effulserunt, in superio-
ri volumine declaravi, prout docuit veritas primæuorum. Verum quia præter Go-
thos quatuor gentes ferocissimas secula habuerunt, scilicet Hugnos, Vandalos, Ala-
nos, & Sueuos, qui semper cadere, nunquam quiescere voluerunt, horum originem,
sedes, & acta, cogit suscepti laboris ratio explicare.

De origine Hugnorum.

Caput. VII.

HUGNORVM origo, ut refert antiquitas, ita coepit. Rex
Gothorum Gardarici Magni filius, qui post egressum a Scantia
tertio loco Gothorum tenuit principatum, qui & terras Scythicas,
ut diximus, occupauit, in populo suo reperit quasdam Magas, quae
in exercitu stupra, & maleficia procurabant, & factitijs strenuos eui-
rabant, quas habens suspectas longe ab exercitu effugatas in solitudi-
ne fecit exponi. At immundi spiritus per deserta, & inuia euagentes, ut multorum
cogit ratio opinari, se earum complexibus ad coitum miscuerunt, & genus hoc fero-
cissimum ediderunt, primum minutum, tetrum inter paludes exisse commemorant,
& quasi genus hominum, nec alia voce notum, nisi quod humani seminis imaginem
exhibebat. Tali ergo Hugni stirpe progeniti procedente tempore magis humanae
naturae vicini, licet satis dissimiles, humanae formae imaginem praeferebant, & a rugi-
tibus bestiarum humanis vocibus se aptabant, Gothorum linguam, quam a matri-
bus didicerant, in aliquibus imitantes. Et ut Priscus historicus refert, in vltiori
ripa paludis Maotidae insidentes non alijs laboribus, sed tantum venationibus, & pi-
scationibus insisteabant, nisi quod post quam creuit, fraudibus, & rapinis vicinarum
gentium commoda perturbabat. Erat autem eis species pauenda nigredinis, & ve-
lut ossa incomposita, & informis, non plene, ut facies, & figurata, sed habens in facie
quasi puncta pro luminibus oculorum, & sauitiam animi toruus prodebat aspectus,
etiam in proles recenter natas impie sequebant, nam genas earum ferri calidi stigma-
te figurabant, ut ante vulnus, quam lactis susciperent nutrimenta, exigui quidem
forma, sed argutis motibus expediti, ad equitandum promptissimi, latus scapulis,
ad arcus, sagittasque parati, ceruicibus, & superbia semper erecti. Quadam au-
tem die, dum venatores eorum in vltiori ripa Maotidae circa venationis studia la-

Hunni
Philimeri
Scantias
Magas

borarent, cerua se obtulit improuisa, ingressaq; paludem nunc progrediens nunc sub
 sistens, vt index viae sollicita praecedebat, & venatores paludem imperuiam, quam,
 vt pelagus existimabant, pedibus transierunt, moxq; ignotis apparuit Scythia nun-
 quam visa, & creduntur spiritus illi, vnde progeniem traxerant, id egisse, quodenim
 in tam modico tempore a non multis foeminis quocunq; concubitu tantus populus
 processisset, tamq; ferox, non videtur humana posse contingere ratione. Illi vero,
 qui praeter Maetidam alium esse mundum penitus ignorabant, admiratione Scy-
 thiae stupefacti, vt erant solertes, iter illud ostensum diuinitus crediderunt, & ad su-
 os in maetidem reuertentes, gestum prout euenerat, retulerunt, & terras Scythiae
 laudauerunt. Et continuo Hungnorum exercitus paludibus procreatus Scythiam
 adiuerunt, & quoscunq; in principio inuenerunt, suae victoriae litauerunt, & ingen-
 tem Paludem Scythiae transierunt. Alpizuros, Lizuros, Iumaros, Boiscos, qui
 in ripa paludis Scythiae insidebant, quasi cum turbine rapuerunt. Alanos quoq;
 pugna libi pares, sed humanitate, victu, formaq; dissimiles, frequenti certamine subi-
 garunt. Nam quos bello forsitam minime superabant, terrore vultuum consterne-
 bant, & iam longa generatione veri hominis imaginem natura scientes ferali saeuitia
 trahebantur. Hermanaricus autem Rex Gothorum, qui, vt superius retulimus,
 multarum gentium extiterat triumphator, aliquo vulnere faucibus aegram vitam im-
 becillitate contraxit, & tunc Voalamber Rex Hungnorum in Ostrogothos, qui
 iam a Gothis seiuncti manebant, fecit insultum, eosq; prostrauit. Hermanaricus au-
 tem dolore vulneris, & Hungnorum potius vitae suae anno centesimo decimo est de-
 functus, cuius mors Hungnis occasionem praebuit praeualendi, ipsosq; Gothos, qui
 remanserant, & Ostrogothos fere extinxit. Ostrogothi autem, & Gepidae vsq; ad
 bellum Cathalanicum sub Hungnorum dominio remanserunt. A tempore Herma-
 narici Regis Gothorum vsq; ad Voalamer Regem Ostrogothorum, & Ardarium
 Regem Gepidarum, qui tempore belli Cathalanici rati posse restitui libertati, se Go-
 thorum auxilijs addiderunt. Post quod bellum, de quo in superiori libro latius est
 expressum, Athila pro discessu hostium non restitutus praesumit gaudia, medita-
 tur grandia, erigitur ad coronam, oppressioni inhiat, Romanis intonat, & inde reuer-
 titur in Pannoniam, vt maiorem exercitum congregaret. Et cum coepisset Alanos
 infestare, Thurismundus adueniens vicit eum, & licet fugatus post Thurismundi dis-
 cessum virtutem animi non abiicit, sed maiore exercitu congregato corde intimo re-
 ponens iniuriam Romanorum perfectionem dirigit in excidium eorundem habens
 secum quam prius exercitum ampliorem. Primum partes Aquilegiae deuastauit,
 quae erat in Metropolis Venetorum. Deinde ciuitatem obsidionis ambitu coarcta-
 uit. Cumq; obsidio diutius traheretur, coepit exercitus victualium penuria murmu-
 rare. Quadam autem die cum ciuitatem Athila circuiret, vt videret, qua posset faci-
 lius impugnari, inspexit ciconias in rostris filios deportantes egredi ciuitatem, & lae-
 tus auspicio dixit suis: Pugnate hilariter, quia transmigratio auium transmigrationem
 indicat obsessorum, & tunc fortius solito dimicantes obesse vrbis muros, & ianuas
 irruerunt. Et quaedam domina nomine Digna, quae in turre altissima habitabat,
 in Natissam fluuium se proiecit, ne Barbaroru ludibrio seruaretur. Inde vrbe euersa,
 & penitus dissipata, vicina oppida diruit, & castella. Concordiam, & Bellunum, &
 Feltrum, Vicentiam, & veronam, Pergame, Brixam, atq; Cunam, Mediolanum Me-
 tropolin, Ligurum, & Ticinium, quae nunc Papia, omnes diripuit, & euertit, cadi

Alpizuri.
 Lizuri.
 Iumari.
 Tuerres.
 Boisci.
 Alani.

Gothi.
 Ostrogo-
 thi.
 Gepidae.
 Cathala-
 nici bel-
 lum.

Aquilegia

Digna.
 Narissa.
 Concordia
 Belunum
 Feltrum.
 Vincetia.
 Verona.
 Bergamū.
 Brixia.
 Cuna.
 Mediola-
 num.
 Ticiniū.

tamen, & in medio paruus insistebat. Ipso talia perpetrante, & Liguriam, & Venetias deuastante, quæ erant quasi viscera Romanorum, proposuit Romam simili dispendio visitare, sed suorum consilio dissuasus timuit sibi, vt Alarico, si Romam inuaderet euenturum, qui postquam Romam vastauerat, humanæ vitæ protinus sensit finem. Dumq; inter consilia fluctuaret, venit ad eum cum legatione placida sanctissimus Leo Papa, in cuius aduentu sic furorem deposuit consuetum, vt sui, & alij mirarentur intantum, vt idem Papa recessum eius ab Italia impetraret. Fuerat enim Athila Dei territus potestate, viderat enim dum sibi Papa cominus loquebatur, aliū prope stantem in similitudine sacerdotis tenentem gladium euaginatū, & mortē terribiliter comminantem, si nollet Papæ beneplacitis obedire. Cumq; suis visionem huiusmodi reuelasset, pacem, vt Papa petierat, suaserunt, & in loco vbi Ticinus Pado flumini admisceretur, ab inuicem discesserunt.

De Honoria, & morte Athilæ. Caput. VIII

HONORIA autem Valentiniani germana Athilam incitauit per clandestinum eunuchum, vt eam sibi peteret in vxorem. Athila autem audito nuncio est gaudius, & statim ad Imperatorem Valentinianum internuncios destinauit, vt sororem eius peterent supra dictam, quod si renueret, interminans minitauit se in Italiam reuersurum, & grauiora prioribus patraturum. Igitur Athila Danubium transiens contra Alanos mouit arma. Quod cum Thurismundus Rex Gothorum non imparis gloriæ presensisset, in auxiliū Alanorum exercitui Athilæ mox aduenit, confertoque prælio sicut in campis Cathalanicis pauenda Romanis vexilla Athilæ effugauit, ipsumq; Athilam fugientem coëgit oblitus olim repetere mansiones. Et præter alias, quas habebat, duxit vxorem, quæ Ildico dicebatur, & inter conuiuia, quæ sobrietatis terminos excefferunt, plus solito bibit vinum, & cum sanguis per os, & nares coepisset effluere, fuit continuo post breue spacium suffocatus.

In ipsa nocte Imperator Martianus, qui tunc Constantinopolim morabatur vidit in somnis arcum Athilæ esse fractum, & intellexit eum mortuū, aut confractum.

Vnde Ethrium patricium interfecit, eo quod in bello Cathalanico eius consilio, quod Thurismundo dederat, Athila euasisset, sed eorum prælia, & processus in superiori volumine descripsi calamo latiori.

De Vandalis. Caput. IX.

VANDALOS autem Scythas fuisse superioris libri auctoritas protestatur, quos Gothi egressi a Scancia primo impetu prostrauerunt. Pars autem altera Vandalorum dicta Silingui per se exercitū faciebant, & speciali nomine vocabatur, licet a principio vtriusq; vna gens fuerint Vandalorum. Alani similiter ex Scythia oriundia cti a Gothis in Vandalorum Coloniam transierunt, vt Gothis impares possent cum Vandalis se tueri. Sueui etiam, qui a Germanis processerunt, eam partem Scythiæ inuaserunt, quæ a Sueuis, & Scythis Suetia nominatur, in qua est Metropolis ciuitas Vbsalensis. Horum nomen, & patria in Theutonia adhuc antiqui cespitis nomen habet, quæ Sueuia nominatur. Hi itaq; genitale solum egressi,

Vandalis.
Silingui.

Alani.

Sueui.

Vbsalensis
Theutonia

Sueuia.

LIBER.

& in obtenta Suetia habitantes, & Gothorum gladios formidantes se Vandalorum, & Alanorum coetui miscuerunt, vt simul iuncti Gothorum potentie obuiarent, quibus tamen semper in bellis impares sunt inuenti. Cumq; enim Geberidus Gothorum regeret principatum, & Vimar Vandalorum, quos iuuabant Alani, & Sueui, tanta strage fuere prostrati, quod nunquam postea in Scythiae sedibus praesumpserunt remanere, nec nobilitati Gothice obuiare, sed a Constantino Caesare Pannoniam petierunt, & per sexaginta annos terram, vt agricolae, coluerunt tributarii Romanorum.

Pannonia

Quod Barbari a Pannonia in Gallias transfugerunt.

Caput. IX.

Gallia.

Burgundiones,
Franci.
Aetania.

DEM VM Frigidernus Rex Gothorum eis aduenit, sed morte preuentus eos non potuit obtinere. Verum ipsi timentes Atharicum, qui in Gothorum regimine adhuc stabat, a Stilicone consule, & patricio Gallias petierunt, vt Romano imperio rebellantes, sua multitudo subiugarent. Cumque ad Gallias peruenissent, biennio ante irruptionem urbis Romanae vastatis prouincijs interiectis in Gallias peruenierunt, Burgundiones, & Francos, siue Gallicos mirabili impetu prostrauerunt, & etiam Aquitaniam subiecerunt. At postquam tyrannus Eugenius interfecerat Gratianum, & Gallias occuparat, Vandali, Silingui, Alani, & Sueui cum tyranno Eugenio contra imperium rebellarunt. Sed Theodosius progrediens contra ipsos duxit de Gothis plusquam viginti milia armatorum, & Eugenio interfecto, praedictae gentes fugaci compendio recesserunt, & Pyreneis montibus se dederunt. Sed Didymus, & Veranianus ambo fratres de nobilioribus, & potentioribus Romanorum se in eorum transitu obiecerunt, & fratrum obice potentatu a transitu sunt repulsi, & tribus annis per prouincias Galliae vagabundi a Romanis, & Gothis cedes frequentissime sunt experti, sed praedicti fratres, qui claustra pyrenei potenti praesidio tuebantur, fuerunt apud Constantinum Caesarem accusati quasi rebellionem Eugenii consensissent, sed licet innoxij, & insones a Constantino Caesare sunt occisi.

De introitu Barbarorum in Hispaniam.

Caput. X.

Vandali.
Alani.
Sueui.

Lusitania
Cartaginensis.

MORS autem fratrum Vandalis, Alanis, & Sueuis occupandi Hispanias viam dedit, qui intrantes Hispanias vastationes, & neces cruentis incursibus exercebant. Ciuitates, & oppida, villas, & pagos incendio consumentes, spolia occisorum diuisione cruentissima partientes, ad tantam cladem accolae perduxerunt, vt humanas carnes famis periculo attentarent. Bestiae quoque cadaueribus assuetae in viuorum interitum ferebantur, atque ita quatuor plagis bestiarum, scilicet famis, pestis, gladij Hispania misera lacerata diuini iudicij sensit iram. Tandem vero videntes Barbari terram extinctis cultoribus elanguere, & fructibus defraudari, & in ipsos penuriam redundare, non miseris incolarum, sed suae ceperunt penuriae dolere. Vnde & incolis conuocatis, cum eis prouincias diuiserunt, vt incolae terram colerent, tributa dominis soluturi. Ipsi autem prouinciarum dominia sorte sacrilega partirentur. Alani itaque Lusitaniam, & Cartaginensem prouincias habue-

runt. Vandali, qui Silingui in Bætica refederunt. Alij Vandali Galleciam occuparunt. Sueui maritima, & occidua Oceani tenuerunt, & partem Celtiberiæ, quæ ad montana Oceani tendebatur. Tot faucibus indulta laceratio Hispananorum, cum supereminerent guttura voratorum carnibus occisorum, nec subiectione, nec officio mitigari potuit crudelitas dominorum.

De regno, & fuga Vandalorum, & primo introitu Gothorum.

Caput. XI.

OSTQVAM autē Hispanias sunt ingressi, primus in Vandalis regnum obtinuit Gundericus, & in Gallecia posuit sedem regni annis decem & octo, & foedere interposito ipse, & Sueui pariter ibidem corregebant. Alani enim, qui Carthaginensem provinciam, & Lusitaniam occuparant, præminebant Vandalis, & Sueuis. Sed quia Alani Celtiberiam infestabant, quæ sola in Hispaniis in potestate remanserat Romanorum, Valia Rex Gothorum, qui erat in amicitia Romanorum, per Constantium patricium, qui in Celtiberia residebat, in auxilium est vocatus, & intrans Hispaniam, adeo Alanos infestavit, ut Regem eorum Athacem extingueret, & relictis sedibus Carthaginensis, & Lusitaniæ ad Gundericum Regem Galleciæ, quem nuper prostrauerant, se transferrent, regni nomine iam oblito. Omnes tamen in bello Valia superavit, & Silingos, qui in Bætica morabantur, bello simili coarctavit. Valia autem victor, inclutus ad Galliam Gothicam est reuersus. Post cuius discessum Gundericus Sueuorum foedera violauit, ut eis subiectis ipse solus præesset Vandalis, & Sueuis, sed Sueui obstinatione solita pertinaces in Nerualis montibus restiterunt. Vnde cum eos Gundericus aliquandiu obsedisset, coepit de victoria desperare, sed ne videretur desperatione, siue impotentia recedere ab obsessis, causam maioris negotij simulauit, & obsidione relicta, ad Baleares insulas se conuertit, & eos prædis, & cædibus deuastauit. Inde rediens ad Carthaginem cisnarinam, quæ Spartaria dicitur, eam diruit, & deleuit. Hanc olim Scipio Africanus deleta maiori Carthagine, vastatione simili dissiparat, & ibi fuit antiquitus dignitas ciuitatis. Sed postquam ipsa a Vandalis fuit euersa, Gothorum tempore dignitas ad Toletanam ecclesiam est translata, & adhuc hodie Carthaginensis dicitur provincia Toletana. Euersa Carthagine, processit, ut Bæticam deuastaret, non parcens Silinguis, qui erant cum Vandalis vnus populus, & gens vna.

Sed cum Hispalim diruisset, & acta cede diripuisset, in Basilicam Vincentij martyris eius vrbs sacrilegus misit manus. Sed Dei sententia nolens tantum facinus tollerare demonij impetu in foribus templi cecidit interfectus, æra quadringentesima sexagesima septima. Et tunc remanserunt in Hispaniis tria regna in Carthagine, & Lusitania Alanorum, qui ad mansiones suas post recessum Valiæ redierunt. Secundum regnum in Gallecia Sueuorum. Tertium in Bætica Silinguorum, quæ regio a Silinguis Vandalis adhuc hodie Vandalia nuncupatur, quam Andaluziam corrupto vocabulo vulgariter appellamus, & incolas Andaluzes.

De Gilerico, & transitu eius in Africam.

Caput. XII.

Hippona.

Carthago

MORTVO Gunderico, frater eius Gisericus suscepit in regno, & regnavit quadraginta annis. Hic cum esset Catholicus in apothalam Arrianæ perfidie est elapsus, & cum frater eius Gundericus verens vicinitatem Gothorum Regum, qui in Gallia Gothica, & Aquitania residebant, & partem Hispaniæ veniente Valia occuparant, proposuit in Aphricam transfretare sperans vreni obice a Gothorum insultibus fore tutum. Gisericus autem propositi conscius cū omnibus Vandalis eorumq; familijs relictis Hispanijs ad Aphricam transfretavit, & continuo obsedit Hipponam. Cuius obsidionis anno primo beatus Augustinus, beati Ambrosij discipulus, eiusdem vrbis Episcopus migravit ad Christum inter impetus obsidentium Vandalorum, anno decimo post mortem Hieronymi, Episcopatus sui trigesimo quinto. Cum autem Vandalorum transitum Valentinianus iunior, qui occidentali prælio præerat audiuiisset, timuit ne totam Aphricam subiugarēt, & cum obsistere non valeret, per Trigerium pacem misit, & partem Aphricæ, Ipponæ videlicet regionem, concessit ei pacifice possidendam, conditionibus interpolitis, ne quid ultra inuaderent de Imperio Romanorum, & hoc ipsum firmavit iuramenti robore Gisericus. Sed fraternæ pertinaciæ non immemor observator, & sacramenti velocissimus violator ilico pacta fregit, & festinavit Carthaginem obsidere, & id residuum, quod reparatum fuerat post tempora Scipionis, impetu inuadens, Carthaginem pace deceptam dirupuit, & consumpsit. Carthago ante Romam fuit condita septuaginta duobus annis, & septingentis triginta septem annis, & diebus decem & septem a fundatione sua, a Scipione incensa in pulverem est redacta. Post centum & duos annos fuit denuo reparata, & post iterū a Giserico destructa, quatuordecimo Kalendas Nouembris, & adhuc hodie simul irreparata. Et cum esset Arrianæ sectæ perfidus observator, statim in exordio sui regni coepit persequi catholicos Christianos, & eorum Episcopos in exilium condemnauit, & eos, qui ei resistere non timebant, poene ultimo condemnabat. Et tanta fuit tunc temporis persecutio in ecclesijs Aphricanis, quod vix poterat aliquis catholicus reperiri. Proscripsit etiam bona ecclesiarum, & seruitutem imposuit omnibus clericis, qui vtcunq; sub eius dominio latitabant, ecclesias profanabat, & iumenta sua tam in ecclesijs, quam in porticibus religabat, & adeo per totam Aphricam Arrianam hæresim seminavit, quod loca sacra, & Deo dicata in habitacula suis domesticis cōferebat, & viros sanctos Arrianam hæresim detestantes ipse detestabatur, & sine intermissione eorum sanguinem probabatur, & cum poterat effundebat, ita vt vsq; ad os totam Aphricam sanctorum sanguine ebriaret. Per idem tempus quatuor viri Hispani in Arrianam sectam transire nolentes, diuersis mortibus interempti illustri martyrio consumantur. Arcadius, Probus, Paschasius, & Euticius, puer autem Paulillus nomine frater Paschasij, & Euticij propter fidem Catholicam damnatus est infimæ seruituti.

De transitu Vandalorum in Siciliam.

Caput. XIII.

Sicilia.
Panormum.

VERM quia nec sacrilegijs, nec cēdibus hominum poterat satiari, Aphrica conculcata in Siciliam nauigauit, vt eam pari exterminio laceraret, & direptionibus iam peractis, obsedit Panormum eius insulæ regiam ciuitatem. Cumq; hæc omnia Theodosius iunior, qui Orienti præerat, percepisset, exercitum congregauit, vt Gisericum a

Sicilia effugaret. Et dum hæc fierent, rumor aduenit, quod Hugni Thracias, & Illyricum deuastabant, & hac necessitate Theodosius exercitum, quem contra Vandalos destinauerat, reuocauit, ut Thracibus, & Illyricis fieret in succursum. Hugni Martianus autem, seu Maiorianus, qui imperabat in Occidente, ab Italia in Hispaniam est profectus, & cum ad Carthaginensem prouinciā peruenisset, in eodem littore aliquantas naues ad transitū cōtra Vandalos preparauit, sed prodicione suorū fuit Vandalis reuelatū, qui in prouiso nauigio veniētes ex eis aliquas succenderūt, & aliquas abduxerūt. Sicq; Martianus dispositione frustratus in Italiam est reuersus, & Tertone a Richimi 107 ro patricio occiditur circumuentus, eo quod reipublice ignominiam intulerat, & iacturā. Quod audiens Gisericus non contentus Aphricæ, & Siciliæ vastatione, aggressus est patriā Romanorum, Romanæ autem ecclesiæ adhuc præerat Leo Papa. Roma Romani vero timentes aduentum principis Giserici relicta ciuitate ad montium ardua confugerunt, & veniens Gisericus ciuitatem habitatoribus vacuam, sed plenam diuitijs occupauit, sed nec incendere voluit occupatam nec in eos, qui remanserant, gladio desæuire. Nam Leo Papa in introitu ciuitatis occurrerat venienti, & diuini verbi pabulo Giserici tyrannidem sic sedauit, ut a ferro, & incendio abstineret, & suasus ab Eudoxia Valentiniani relicta, quæ eius commercium cupiebat, ut Romam ingrederetur, Romanorū copias cupiebat, & per quatuordecim dies exhaustis opes, & thesauros absconditos eorundē, & Christiani Valentiniani Eudoxiam relictam, & duas filias duxit captiuas cum multis milibus captiuorum. Roma itaque domina ciuitatum remansit vidua quasi terremotu tertio conuassata. Primo Alarici, Secundo Athaulphi, Tertio Giserici. Vandali vero Romam egressi se per Campaniam diuiserunt omnia gladio, & incendio dissipantes. Nola. Capua Nola, & Capuam nobiles Campaniæ ciuitates impetu subuerterunt, & incendio cōsumpserunt, & similia in alijs ciuitatibus Castellanis, & ruribus peregerūt. Sanctus vero Paulinus Nolanus Episcopus quicquid habere potuit pro redemptione captiuorum patriæ erogauit. Supplicanti etiam viduæ, ut vnicum filium captiuum redimeret, cum nil haberet omnibus erogatis, se ipsum in seruum vendidit, & filium viduæ liberauit, & cum alijs captiuatis ipse quoq; in Aphricam est delatus, ubi sanctis operibus gloriosus meruit obtinere sibi, & omnibus concaptiuis, qui a patria sua ducti fuerant, libertatem, & sic cum omnibus in Campaniā est reuersus. De hoc beatus Augustinus in libro Dialogorū plenius declarauit. Et sic Gisericus victor, & inclytus ad Carthaginem est reuersus, & mox misit nuncios ad Theodosiū, qui præerat Orienti, & pace firmata remisit ei honorifice Valentiniani relicta, & vnā filiam, alteram retinens suo filio Hugnerico, & tamen persequi ecclesiam non omisit insistens hæresi Arrianæ. Paucis autem diebus interpositis, Gisericus iterum in Italiam voluit nauigare, sed repulsus a Bisilio patricio nauali victoria in Aphricam est reuersus. Sicq; vesaniæ suæ virus ubiq; refundēs, frequenter victor, vltimo victus, quadragesimo regni sui anno vitam finiuit.

De Hugnerico.

Caput. XIIII.

MORTVO Giserico, filius eius Hugnericus succedit in regno, & regnauit annis octo. Hic habuit uxorem Valentiniani filiam, ex qua suscepit filium nomine Heldericum. Initium autē regni sui conspersit viru 108 ru perfidiæ Arrianæ, & sicut in regno, sic patris in hæresi fuit hæres, & in persecutione Catholicorum patre atrocior est inuentus, ecclesias infi-

LIBER,

Lætus
Neptensis.

scavit, sacerdotes, & ceteros in ecclesiasticis officijs constitutos exilio condemnauit, monachos, & laicos circiter quatuor millia durioribus pœnis arctauit, & eorum plurimos martyrio consumauit, plurimis confessoribus linguas abscidit, qui tamen linguis abscisis, Domino faciēte, vsq; in finem vsus loquelæ non amiserūt. Lætus etiam Neptensis Episcopus sub eo martyrio coronatur, & quia Arriani contagij labe noluit maculari, victor, & martyr cœlesti consortio meruit adunari. Et quia Hugnericus calycem irę Dei alijs propinauit, ea potione, qua, & Arrius doctor eius effusis visceribus impium spiritum suo restituit incentori regni sui anno octauo.

De Gutamundo, & Thrasamundo.

Caput. XV.

MORTVO Hugnerico Gutamundus nepos ex filio Giserici succedit in regno, & regnavit annis vndecim, mensibus octo, qui statim pacem cum ecclesia reformauit, & omnes catholicos ab exilio reuocauit.

Isto mortuo, Thrasamundus frater eius successit in regno, & regnavit annis viginti sex, mensibus nouem. Iste infantię Hugnerici successor, & hæres statim in catholicos misit manum, & eos aportans, & euertens bona eorum Fisci titulis assignauit, & ex omni Aphrica centum triginta Episcopos mittens Sardiniam exilio condemnauit, nec sui temporis hæresi faciatus Hildericum filium Hugnerici iuramento astrinxit, ne catholicos exules reuocaret, ecclesiam restitueret, aut foueret. Isto autem Thrasamundo impium spiritū Carthagine exhalante Hildericus filius Hugnerici ex filia Valentiniani in regno substituitur Vandalorum, sed nolens transgredi iuramentum, quod fecerat Thrasamundo, antequam regni culmine donaretur, Episcopos, & cæteros catholicos ab exilio reuocauit, & ecclesijs restituit infiscata, & per totam Aphricam pacem datam ecclesię ædicti præconio publicauit, & priuilegia, quę Thrasamundus abstulerat ecclesijs, redonauit. Cum enim mater eius esset catholica, fidei opera suadebat. Gilimerius autem de potioribus Vandalorum contra Hildericum prodicione, & tyrannide insurrexit, & prælio victum cepit, & cum filijs custodię carceris mancipauit, multosque nobilium Vandalorum, qui in Aphrica, vt indigenę, residebant, & Hildericō, vt domino obediebant, & propter captionem eius tyranno indebito resistebant, sustinuerunt a Gilimerio persecutiones varias, & iacturas, ita quod multos ex eis cum Hildericō in carceribus coarctaret, aliosque proscriptis subiectis capitali sententia condemnauit, omnique scelere inquinatus, venundatus nulli malitię se subtraxit. His miseris

Aphrica.

Aphrica dissipata, sanctus Lætus Episcopus Neptensis, martyr eximius, de quo diximus, in visione apparuit Iustiniano Imperatori, vt succurreret tantę cædi, quo oraculo incitatus Imperator confestim misit exercitum cum Belesario magistro militum contra tyrannidem Gilimerij, qui Belesarij aduentum verens Hildericum Regem cum affinibus sui generis, & alijs nobilibus interfecit. Veniensque Belesarius Gutimirum, & Gebanundum fratres Gilimerij primo prælio interfecit. Deinde prælio iterato ipsum Gilimerium fugę exterminio propulsauit, sed insequens captiuauit, & ipsum captum cum diuitijs, & rapinis nequiter conquisitis Imperatori Iustiniano Constantinopolim destinauit, & eo misso redegit totam Aphricam in prouinciam Romanorum anno nonagesimo septimo. ex quo Vandali Aphricam intrauerunt,

uerunt, & mansit postea Romanorum subdita ditioni, donec per Mahometi astutiam fuit reddita hæreticæ peruerſitati, in qua peccatis exigentibus adhuc manet. Sicq; regnum Vandalorum cum populo suo funditus extirpatur, quod a Gunderico Rege vsq; ad interitum Gilimeri durauerat centum tredecim annis. Vandalis

De historia Alanorum. Caput. XVI.

NUNC a Vandalorum historia liberatus Alanorum me ingero seruituti. Eorum originem, processus, & acta, donec Gallias infregerunt & Hispanias intrauerunt, superius enarraui. Postquam igitur Hispanias suut ingressi in Carthaginensi, & Lusitania prouincijs superbo oculo, corde auido, crudeli proposito sedes altissimas collocarunt, ita vt Silinguis in Betica, Sueuis in Gallecia, Romanis in Celtiberia præeminceret, & Vandalos, quos in vna prouincia concluscrat cum Sueuis potius impetiuerunt, & incurſibus coarctauerunt, Romanis etiã in Carpætania, quã a Carthaginensi prouincia defalcarat, intulerunt multas eedes, & abstulerunt multas vrbes, quorum necessitate Constantius Patricius, vt dixi superius, Gothorum Regem Valiam inuocauit, qui mox veniens Alanos tanquam acie duræ silicis hebetauit, & quam in alijs exercuerant feritatem venienti Valie reliquerunt, & regni nomine abnegato, se Gunderico, quem deuicerant, subiecerunt, sed cum eo, ad quem confugerant, Gunderico in conspectu Valiæ ceciderunt, & ciuitates suæ ditionis in Carthaginensi prouincia Valia tradidit Constantio Præsidi Romanorum, & sic fuit in Hispanijs eorum potentia dilatata, & Regis nomine apud Alanos iam extincto, cessere Romanis Vandali, & Sueui, qui fere totam Hispaniam occuparunt, & facti ignaui pro maiori parte non militiæ, sed ascripti populo remanserunt, nec, vt magnanimi, ad sedes alias migrauerunt, donec post temporis interuallum Gothis venientibus, vt accolæ peruenerunt, & hic finis regni, & gloriæ Alanorum.

De regno Sueuorum. Caput. XVII.

Liberati ab ignauia Alanorum transire restat ad historiam Sueuorum. Horum originem, & processum in superiori opere declarauimus. Sueui autem cum Hispanias intrauerunt, Hermericum Principem habuerunt, & cum Vandalis Galleciam occuparunt, sed Vandalis nauigantibus in prouincias Aphricanas, soli Sueui Galleciam tenuerunt. Galleci tamen in aliqua parte proprio dominio utebantur, quos Hermericus assidujs incurſibus prædabatur. Tandem morbo chronico aggrauatus pacem inijt cum Gallecis, & tanquam insufficiens filium suum Recilam regni substituit successorem, qui armorum studijs prouocatus raro a prælijs quiescebat. Cum autem Romani misissent quendam militie sue Ducem nomine Andebodem cum multis copijs, vt Bæticam occuparet, occurrens ei Recila ad fluuium, qui Silingius dicitur, in Bæticæ regione, cōserto prælio Andebodem vicit, & interfecit magnis auri, & argenti copijs occupatis, & Romanorum exercitu dissipato Bæticam suæ subdidit ditioni, & volens Lusitaniam subiugare, obsedit Emeritam, & captam regno proprio adunauit, Hermericus autem pater ipsius interijt, postquam septem annis fuerat morbo diutino fatigatus. Regnauerat autem annis triginta duobus, Carthaginensem etiam prouinciam suæ subdidit potestati, & ita Gallecia, Lusitania, Betica, Carthaginensi prouincia suo dominio subiugatis, erat in Hispanijs

Silingius

LIBER,

Carpentania.

fere Monarchus, & vt in hac quiete securior permaneret, Carthaginensi prouinciæ regionem Carpentaniam, videlicet quam Romanis abstulerat, restituit facta pace.

Cumq; venisset Emeritam, prout fertur, sub gentilitatis errore vitam infelicitate consumauit, cum regnasset annis octo.

De Rheciario, & morte eius.

Caput. XVIII.

Tarraconensis.
Cæsaraugusta.
Carthago Caralani.

MORTVO Ricila Rheciarius filius eius, & factus Catholicus successit in regno annis. IX. Hic duxit vxorem filiam Theuderedi Regis Gothorum, & pro tanto coniugio eleuatus est, suspicatus non tantum Hispaniæ, sed & Vasconijs Imperare, & ad Theuderedum socerum suum in Galliam Gothicam est profectus, & ab eo rediens honoratus Gothorum auxilium secum duxit, & Tarraconensem prouinciam, & Cæsaraugustam Carpentaniæ, quæ Romano Imperio seruibant, impetens occupauit, Carthaginem, etiam regiones, quas Romanis reddiderat Ricila pater eius, prædæ incursionibus deuastauit. Mortuo autem socero suo Theuderedo in bello Cathalanico, & eius filio Thurismundo, succedente Theodorico secundo filio, Rheciarius coepit in Hispanijs insolere, & Theodoricus Rex Gothorum filius Theuderedi, qui regnabat in prouincia Narbonensi, contra eum citius properauit. Rheciarius autem de suis viribus plus præsumens occurrit Theodorico, & prælio adinuicem inchoato, Rheciarius effugatur, postea capitur, postea interijt interfectus.

De Sueuorum Regibus.

Caput. XIX.

Flauia.
Lucus.
Auria.

Lusitania
Coimbra
Vlisbona

SVEVI autem bifarie diuisi, alij Masdram Massiliæ filium in Principem elegerunt, qui tantum duobus annis regnauit. Alij Frantam. Masdra autem statim mortuo, pars Masdræ filium eius substituit Remismundum, qui cum Franta ilico pacem fecit, & ambo pariter foederati partes Lusitaniæ deuastabant, post biennium mortuo Franta pars eius Frumarium sibi præfert. Qui cum Remismundo super regni præminetia litigaret, euertit Flauiam, vastauit patriam. Remismundus etiam Lucum, & Auriam, & maritima deuastabat. Sed post biennium Frumario cedente, Remismundus pace cum Gallecijs inita Sueuorum in Gallecia obtinuit principatum. Sueui enim eum sibi in Regulum præfecerunt. Qui ad Lusitaniam transiens Coimbriam pace deceptam diripuit, & exhausit, Vlixbonā etiam occupauit, Lusidio ciue, & incola, qui illic præerat, eam tradente. Post aliquot dies Remismundus his successibus eleuatus ad Theodoricum Regem Gothorum nuncios destinauit, & pacem, & amicitiam postulauit. Quos Theodoricus benigne recipiens annuit postulatis, & in signum veri amoris coniugem misit ei per Sallanum quendam ex officio Palatino cum adiectione armorum, & munerum copiosa. Et recepta coniuge, & muneribus, coepit amplius superbire, & Sallanum muneribus honestatum remisit ad Theodoricum cum epistolis sue laudis, qui cum ad Gallias redisset, Theodoricum ab Eurice fratre suo reperijt interfectū, huius tempore Alax natione Galata effectus apostata Regis auxilio sectæ se contulit Arrianae, & inuentus est fidei catholicæ inimicus, qui de Gallia Gothorū adueniens hoc virus pestiferū genti Sueuorū infudit, Regibus in Arriana heresi permanētibz. Catholici persecutionē, & pericula pertulerunt, donec regnauit Theodemirus, qui prædicatione Martini Dumienfis Episcopi

fidei catholicae redonatus eliminata spurcitia Arriana Sueuos restituit fidei unitati. Hic Martinus Dumienſis Episcopus religione, doctrina & fide præclarus multa docuit, & firmavit in ecclesiasticis institutis, pro cuius memoria ecclesia Galleciæ adhuc gaudet. Regnavit autem Theodemirus annis decem.

De Miro, & fine Sueuorum.

Caput. XX.

Ost Theodomirum Mirus princeps efficitur Sueuorum, & regnavit annis tribus. Hic secundo regni sui anno Ruchonibus movit guerram, & bellis attritos opibus spoliavit. Et dum Leouigildus Rex Gothorum Hermegildum filium suum propter fidem catholicam Hispali obsedisset, Hispalis. Mirus processit in auxilium Leouigildi, & Hermegildo capto & interfecto Mirus ibidem terminum vite clausit. Huic successit Euricus filius eius in regno, quem in adolescentia constitutum Andeca per tyrannidem regno priuat, & coegit, eum monachum fieri, & deorsum in monasterio inferavit. Sed quia malorum impietas non remanet impunita, protinus Rex Gothorum Leouigildus ingressus Hispanias bellum intulit provincie Sueuorum, & Andecam devictum regno priuavit, & regnum eius in provinciam redegit Gothorum. Ipsum autem Andecam post regni honorem fecit tonderi, & presbyterij officio mancipari. Enimuero oportebat, ut, quod Regi suo fecerat innocentem, ipse proditor congrua vicissitudine pateretur. Et sic Sueuorum regnum obtentum a Gothis expers glorie hic finitur, quod durauerat centum & septuaginta septem annis.

De Silinguis.

Caput. XXI.

Explicitis regno & actibus Sueuorum, me cogit materia acta describere Silinguorum, quorum ratio cum Vandalis una fuit, nisi quod Silingui. illis in Africam transfretantibus isti in Betica remanserunt. Vbi experti caedes, & incursiones, & pericula Romanorum non evaserunt excidia Alanorum. Sed & Reges Galletiæ Sueuorum eos multis direptionibus subiecerunt, & Hispalis eorum Metropolis interdum diruta, interdum inuasa nunquam felicitate stabili potuit efflorere: donec sub Leouigildo Gothorum principe siluit captiuata, Regis & regni gloria uiduata, & in Gothorum provinciam iam redacta. Et hic finem habuit principatus & potentia Silinguorum, quorum exterminium a Gothorum Rege Valia inchoavit, & per Leouigildum postea consummatum. Primus enim Gothorum Athaulphus Hispanias est ingressus, sed Barcinonem interfectus est. Post ipsum Valia, qui Vandalos & Sueuos, Alanos & Silinguos domuit, & prostravit, & in Silinguis provincijs de Gothorum maioribus instituit principes populorum, nec tamen ibi sedem regni voluit collocare. Theodoricus etiam Sueuos suo dominio subiugavit, & extunc coeperunt Gothi in Hispanijs dominari, & regni sedem a Gallia Gothica in Hispaniam transtulerunt.

FINIS.

PROLOGVS.

❧ DOMINI ALPHONSI ❧
DE CARTHAGENA EPISCOPI BVRGEN

sis Regum Hispanorū, Romanorū Imperatorū, summorum
Pontificū, necnon Regū Francorū anacephalosus.

PROLOGVS.

OGITANTI MIHI FRATRES DILECTIS
simi, & frequenter in animo reuoluenti, quantum sit humanis animis
sciendi infixa cupido vt nullo præcipiente, nemine suadente, omnis
homo a natura scire delideret, quatenus hominem exuere videatur, cu
us animus ad sciendum nullo deliderio teneatur, & illius repulsionis
dignus haberi merito debeat. Tu scientiā repulisti & ego te repellā.

Dulcedo quædā mentis aduenit. Considero enim prompto humano animo iucundi
tatem adesse, si sciendi delideriū operi applicare aliquo modo voluerit. Sed cum infinita
pene scientiarū & artium sit multitudo, quarū aliquæ de necessarijs naturæ, quorum
directio humano iudicio non subest, aliæ vero in cōtingentibus occupantur, quæ ali
ter & aliter interdum eueniunt. & ad quæ dirigēda cogitationes humanæ accurate de
clinant. Multorū animos ad diuersas sciendi species inclinari videmus. Alij enim ad
scientifica & naturalia & supra naturā, alij vero ad aliquas alias disciplinas vehemen
tius inclinantur, prout iugeniorum suorum acumen vel hebetudo videtur exposcere.
Sed hoc vnum inter cætera, quod nec ingenij altitudinem poscit, nec etiam capacitātē,
licet mediocrem aut paruum transcendit, contēnendum non est. Historiarum quippe
notitia audiendi quid in sua, quid ve in alia regione antiquis in sæculis, & prope no
stra tempora actum sit: & qui principes has terras, quas incolimus, per diuersa sæcula
gubernarunt, rationi congruū delideriū est. Nec enim, cū homines simus, aliena prorsus
putare debemus, quæ inter homines transierūt, illi vulgato etiam trito Terentiano
verbo adherētes. Homo sum, nihil humanū alienū puto. At, licet hoc cōtinue in me
moriam habere necessariū nō erat, vtile tamē pariter ac delectabile cenſeo, libellū aliquē
tenere, qui hæc sub breui cōpendio cōtineat: vt cū sermo de huiusmodi rebus occur
rerit, aliqualem cognitionē apprehendere valeamus. Hac itaq; intentione motus cōscri
bere fecerā arborē quandā genealogiæ Regū Hispaniæ, eorū gesta aliquantulū miscēs,
vt nec historiæ, plicitatē, nec arboris breuitatē haberet, sed quodā mediocri modo hi
storicali latitudini, et arbore breuitati respōderet. Illiq; excellentissimo, ac indelibilis me
morie Regi honestorū studiorū auidissimo, qui nuper ab humanis oculis ad superos
euocatus est, dedicauerā. At, cum particula prima suæ Regiæ maiestati tradita transi
tus eius interuenisset, quieuit opusculum illud alijs temporibus per me vel alium al
tioris & abundantiore ingenij, forte si placuerit diuinæ māsuetudini, prosequendū. In
terim autem ascendit in mentem, ne ex toto calamus refrigeret, ex illis quæ tunc
scripseram, quantum ad tempora quæ attigerunt. & alijs scriptis, quæ sequentiū tem
porum actiones enarrant, breuiorem arborem transplantare, quæ nec historiā lato ser
mone cōtineat, nec ex toto illam sub silētio dimittat, sed Reges omnes, qui in Hispania
regnarunt, ab illo tempore, quo hæc politia in Regum nostrorū genealogia, ac eorum
Regia familia continuata est, serioſe describat. Aliorum enim sæculorū, quæ ante præ
cesserant, profundissima abyssus inuestigabilis facta nobiscum nullam iam proportio
nem habere videtur. Reduxi ergo ad modū arboris omnes, qui in hac Hispania nostra

Regis diadēmate sunt potiti, ab Athanaricho incipiens in quo stipitem genealogiæ huius rationabiliter, vt puto, construxi, vsq; ad insignem, ac potentissimum Enricum quartum hodie regnantē, cuius regnum Regum Rex foeliciter dirigat, & exaltet. At quia imagines rerū fortius memoriā coadiuuant, quā nuda scriptura, Reges ipsos congruo arboris loco depingi feci in recta linea Regibus solis depictis. In marginibus vero aliquibus alijs, quorū strenuitas non ab re iuxta Reges collocari petebat per sola capita figuratis. Et quia aliorū insignium etiā extraneorū Principum nosse tēpora, concurrentiamq; quā cum nostris Principibus habuerunt, nedū delectat, quinimo etiā ad cognoscendū aliqua, quæ interdū inuestigamus, non modicū confert, congruere mihi visum est, illorū adijcere tēpora, quorum celsitudo, imperijq; magnitudo abscondendæ non sunt, sed perpetuis tēporibus propalandæ, posui itaq; summos Pōtiffices, qui non alieni Principes iudicādi sunt, quia tam nostri, quā aliorū hominum omniū superiores existunt, & in vniuerso orbe plenissimā habent potestātē. Deniq; Romanorū Imperatores, quibus licet non sublimus, cū Hispani Romanū Imperium supra se non recognoscant, eruerunt enim Deo adiuuante de faucibus infidelium regnum. Solū enim Reges suos, vt supremos principes in tēporalibus habent, sunt tamen merito memorandi Imperatores Romani, qui inter omnes Reges primā sedem, & quasi quandā primogenituram non incōgrue habent. Ideo in illis concurrētis adiunxisse & Reges Francorum, qui in altitudine solij magno splendore clarescunt, amicitiaq; & sanguinis necessitudine ab antiquis tēporibus nostris extiterūt Principibus sociati, indignū fuisset a concurrentia hac segregare. Ideo hac concurrentia his tribus principatibus supremo si quidē pontificatu, qui omnes principatus excedit, Romanoq; & Gallicano tēporalibus, regū quæ insignissima sunt inuenire decreui. Sed & illud nō equalitate præsidentie motus, cum non equari, sed pontificatū Romano subijci, & regna tēporalia cum debita humilitate reuereri dignissimū est, qualitate tamen personarū tam scribentis, quam quibus scribitur attente pensata, non indignū arbitratus sum, vt in calce concurrentiæ adijcerē Pontiffices, qui in ecclesia Burgenli federunt, ab illo incipiens tēpore, quo sedes ipsa cathedralis effecta est, & vsq; ad tēpora nostra produccens. Nam & si principatus alij supremi tam eminentia, quā magnitudine, & alijs numerosis dotibus longe altius præsistent, quoad nos tamen nosse præsules, qui, & quo tempore in hac insigni ecclesia præsuerunt, delectabile pariter, ac vtile est. Consonumq; rationi putauī hanc arborē charitati, ac fraternitati vestræ dirigere, cū ecclesia hæc caput diocesum Castellæ capitis nomine tā a nobis, quā ab omnibus populis vulgariter insignitur. Cum ergo capita sint ecclesia ecclesiarū, & ciuitas ciuitatū Castellæ, nescio cui cōgruentius adaptari queat, memoriā omnium Regū tenere, quā illis, qui capita dicuntur, & sunt illarum terrarū, quarum Monarchia describi, & in perpetuā recordationē reddigi breui stylo tentatur, caput enim principalis pars corporis est, quinimo & totum corpus præsentrare videtur, eiusq; Mausoleum locum religiosum facere solet, ac si totum corpus cum capite ibi esset. Sit ergo Principū ibi seriosa memoria, vbi principalis pars regnorum, in quibus principatū gesserunt, consistit. Accipiat ergo fraterno corde fraternitas vestra munusculū hoc, quod fraterna manu donatur, illudq; multitudini librorum, quibus insignis bibliotheca vestra abundanter munita est, adijcere curet, vt qui annalia antiqua hac ex parte scienti cupidus fuerit, illud legendi aliqualis notitiæ adeptione congaudeat. Sed iam his præludijs finem imponens, quod dicere gestio diuino auxilio humilimis precibus inuocato, vt sequitur, prosequar.

REGVM HISPAN.

Caput Primum.

L L V D autem præmittendum est, Hispaniam, de cuius Regibus loqui intendimus, partem quandã honorabilem orbis esse. De qua, vt sciamus, quanta sit, & in quot prouincias diuidatur, mēti adducendum est, orbem a rotunditate circuli dictum, quia rota quædam est, cum Oceanus vndiq; circumfluens fines eius circulo ambiat. Hunc in tres partes antiqui diuidendum dixerunt, quarum vna Asia vocatur, altera Europa, tertia Africa, quæ etiam Libya aliquibus in libris nuncupari solet. hæ autem partes æquales non sunt. Nam Asia a Meridie per Orientem vsq; ad Septentrionem peruenit. Europa vero a Septentrione vsq; ad occidentem, & inde Africa vsq; ad meridiem, & sic dimidium orbis tenent Europa, & Africa: aliud vero dimidium sola Asia occupat. Quod ideo sic a sapientibus descriptum esse putandum est, quia mare Terrenum, quod Mediterraneum vocatur, ab Occidenti inter Septam & Gibeltarium, seu Tarisam ingrediens, & versus Orientem fluens, has duas partes Meridianam, & Aquilonem intersecat, & cum vna esse deberent, aquarum inundatione diuidit. Sic ergo si in duas partes Orientis, & Occidentis diuidatur orbis, Asia Orientalem, Europa vero, & Africa Occidentalem partem tenebunt. At cum Hispania in Europa sit, congruens est, vt Asiam, & Africam dimittentes de Europa modicum quid dicamus. Europa siquidẽ a flumine Tanai descendens ad occasum per Septentrionalem Oceanum vsq; ad fines Hispaniæ venit. Cuius pars Orientalis, & Meridiana a Ponto confugiens tota mari magno coniungitur, & in insula Gadibus finitur.

Prima Europæ regio Scythia inferior est, quæ a Meotidis paludibus incipiens inter Danubium, & Oceanum vsq; ad Septentrionalem Germaniam porrigitur. Quæ terra generaliter propter Barbaras gentes, quibus inhabitatur, Barbarica dicitur. Huius pars prima Alemania est, quæ ad Meotidas paludes pertingit. Post hanc Dacia, vbi & Gothia, & post illas multæ alię prouincię sequuntur, donec ad Hispaniam perueniatur, quas describere operosius esset intentu, quia non descriptionẽ orbis seu mapam mundi conficere propositum est, Sed Hispaniæ, de cuius Regibus dicturus sum, situm ad mentem adducere. Qui autem de alijs Europæ prouincijs informari desiderat, Isidorum, & alios, qui orbis partes sermone lato curauerunt distinguere, diligenter inquirat. Ego enim hanc solam primam Europæ partem breuiter in memoriam adduxi, quia intra eam Dacia continetur. & Gothia. Vnde & Gothi existẽ feruntur, qui in Hispania, vt infra dicetur, regnarunt. Alijs ergo Europæ prouincijs omissis Hispaniam calamo nostro Daciæ, & Gothiæ a quibus primi Reges nostri ortum habuerunt, coniungamus.

Caput secundum.

H I T autem Hispania prius ab Ibero amne, seu flumine Iberia nuncupata, postea ab Hispano Hispania cognominata est. Ipsa est enim vera Hesperia ab Hespero stella Occidentali dicta. Sita autẽ est inter Africam, & Galliam, a Septentrione Pyrenæis mōtibus clausa, a reliquis partib; vndiq; mari cōclusa, salubritate celi equalis, omniũ frugum generibus foecunda, gẽmarũ, metallorũq; copijs ditissima, interfluunt eã flumina magna, Bætis, quod modo Guadalquivirũ vocat, Minius, Iberus, Tagus, in aliquibus alvei sui partibus aurũ trahẽs. Habet prouincias sex, Tarraconen

sem, Carthaginensem, Lusitaniā, Galleciam, Beticam, & transfretū in regione Africę Tingitaniam. Duę sunt autem Hispanię, citerior, quę in Septentrionali plaga a Pyreneo vsq; ad Carthaginem porrigitur. Vltior, quę in Meridiem a Celtiberis vsq; ad Gaditanum fretum extenditur, citerior, & vltior dicta, quasi citra terras, & vltra, quod vltima, vel quod non sit post hanc vlla. Est autem Hispania de latioribus prouincijs, quę sub Europa includuntur, habens in se sex prouincias, vt prędixi, quę iam alijs nominibus nominantur. Neq; enim dicimus Tarraconensem, quia hic loquimur de prouincia ecclesiastice sumpto vocabulo, pro vt Metropolitim, & ecclesias suffraganeas designat. Sed quandam particulam, seu contractum terrarum.

Illam igitur, quę Tarraconensis dicebatur, Cataloniam vocamus. Carthaginensis vero est illa particula terrę, in qua regna Valentię, & Murcia consistunt. Lusitania continet partem Portugalię, quę intra Fagum, & Guadianam, necnon etiam particulam illam, quę citra Tagum, & vltra Dorium est, aliasq; huius regni terras, quas Extrematuram dicimus. Gallecia vero in suo nomine durat. Sed sub Gallecię nomine, etiam pars Portugallię intelligenda est, quę intra Dorium, & Miniū consistit. Bética vero Vandalia est, quam Andaluziam dicimus, dicta a Beti flumine, quod Guadalquivirum vocatur, ab Arabibus sumpto vocabulo. Etenim apud Arabes Guadalqueuir flumen magnum significat. Hęc intra se Granatę partē continet. Tingitania autem est in Africę parte, quam dicimus Benamarim, a Tingi ciuitate, quam Taniar vocamus, nomen assumens, alię uero terrę, quas in Hispania hodie diuersis nominibus nominamus sub illis, quas diximus, tunc contineri putarem, vt Castella, & Nauarra cum Carthaginensi, Legionensis pars cum Gallecia. Toletana, & Conchensis cum Lusitania, quę simul cum Bética, quam Andaluziam, & Granatam dicimus Hispaniam vltiorem faciebant, quam citeriorem post respectum ad nos possumus appellare, cum vltra, & citra respectiue ad locum, in quo loquētes existunt, dicitur. Nos igitur cum citra Iberum sumus, has partes Hispanię citeriorem Hispaniam vocamus, Italici, & alię Orientales vltiorem vocant. Cum per respectum ad eos vltra Iberum commoremur, quę sic grossē tetigi, vt aliquam cognitionem horum nominum habeamus, & aliquam correspondere denominationibus, quas hodie partes Hispanię habent ex ipsa propinquitate vocabulorum, sentiamus.

Non quod sigillatim his finibus distinguantur, difficillimum enim esset nunc limites illarum diuisionum certitudine plena tenere. Hoc tamen ex his diuisionibus constat Tingitaniam, quę vltra mare Mediterraneum est, licet in Asia sita sit, intra Hispanię partes contineri, quod licet peregrinum ab aliquo importuno videatur, intentius tamen intuentibus aliquid forte non parum importare valeret, vt memor sum alibi ad propositum aliud dixisse.

Caput tertium.

VNC vero intentum nostrum prosequens, hoc de regno Hispaniæ, prout terram, in qua regnatur designat, sufficiat dixisse, tamen pro vt Reges, & potentia demonstrat aliqua dicamus. Nescio enim quare apud nos vnico verbo hęc duo diuersa coniungimus, vt regnum ipsam terram vocemus, & hoc eodem verbo regnandi vim, & potentiam exprimamus. Dicimus namq; regnum Hispanię, vel Franciæ, cum de terris illis loquimur, similiter quoque cum de aliquibus Regibus

REGVM HISPAN.

earum sermo sit, regnum eorum tot annis durasse scribimus, vel dictamus exercitiū,
 ac potestatem regnandi, quæ temporalia sunt, & regnum vocantes, vt Salomon edi-
 xit, nam terra in æternum stat. Non sicut apud Italicos, qui terram, in qua regnāt,
 non regnum, sed reamum vocant. Cum ergo de Hispania, pro vt reamum est modi,
 cum diximus, de regno eius, pro vt regnantium tempora significat, paulum quoq; di-
 camus. Nemo autem dicere posset, qui fuerunt hi, qui ab initio sæculi ante diluuium
 in Hispania regnarunt, quia impossibile esset hoc scire, cum omnes chronicae post di-
 luuium principium narrationis assumāt, nec aliqua auctentica historia reperiri potest,
 quæ ante aquas diluuij gesta hominū narret, excepto canone sacro, qui ab initio crea-
 tionis mundi sermonem assumens, tam ante Noë, quam etiam postea, multa historice
 prophetica reuelatione descripsit. Quicunq; tamen illi fuissent, si aliqui fuerunt, qui
 Hispaniam gubernassent, sub inundatione aquarum constat perisse. Sed & post
 ipsum diluuium expleta infantia sæculi, & in quandam adolescentiam mundo quo-
 dam modo ascendente, hoc distinctum sciri non posset. Licet aliqui sub glebo diui-
 sionem gentium post diceßum ab Abel descriptitarunt, Sed nos illud non querimus
 specificè, & particulariter scire, grosse tamen, pro vt attente antiquitatis abyssum in-
 uastigari aliququaliter potest. Conicere conuiuentibus oculis, vtcunq; velemus, qui fue-
 runt illi, qui Hispaniam antiquis in sæculis inuasert. Ferunt autem, quod Europa
 recepit populos a generatione Iaphet, qui septem filios dicitur habuisse. Quorū pri-
 mus fuit vocatus Gomer. Secundus Magoth. Tertius Madans. Quartus Inanus.
 Quintus Tubal. Sextus Moretus. Septimus Tirasus. A Gomero primo filio di-
 cunt populatam Galleciam. A Tubalo quinto filio alij descenderunt Hispani. A
 Magotho secundo filio scythæ, Gothi, Vandali, Sueui, & Alani, & ab alijs vero fi-
 lijs alij profluxere nationes. Inter istos deniq; adinuicem magna bella, & grandes
 diffensiones processerunt. Alij enim alios e terris expellentibus, & alijs resistenti-
 bus oportebat, vt bellici labores insurgerent. Nam inter offendentes, & defenden-
 tes tunc, & nunc consequens est, vt gladius hostilis insurgat. Nam alij inuasio-
 nem potentia incitante desiderant, alij defensionem necessitate cogente procurant. Et
 ne hoc, nec illud ad rationis persuasionem quiete confici potest, ad arma oportet recur-
 rere. Transierunt ergo multa tunc tempora, & in eis armorum plurimi actus, quos
 referre calamus non valeret. Sed hoc vnum dicitur, quia a confusione linguarum
 in Abel, vsq; ad tempora Gedeonis iudicis Israël fluxerunt anni mille, & ducenti, &
 triginta, & tres. Et huius Gedeonis tempore natus est Hercules magnus, qui ingen-
 tia facinora, & armorum miranda exercicia per diuersas orbis partes præsertim in Hi-
 spania egit. Hic enim, vt ferunt, vna cum Iasone obtinuit vellus aureum insulæ Col-
 cos, & destruxit Troiam prima irruptione occidens Laomedontem Troiæ Regem,
 necnon vicit Diomedem Thraciæ, ac Centauros, & Lacedæmonios. Superauit quo-
 que filios Leui, qui erant nepotes Regis Saturni, necnon Busirim Aegypti, & An-
 theum Aphricæ Reges, scæminas quoq; Amazonas, quæ tunc erant multarum gen-
 tium victrices, pro vt hæc omnia aliqua historiarum ferunt, & fabulæ poetarum. Boë-
 tius quoq; in metris suis horum aliqua narrat, dicens, Herculem duri celebrant labo-
 res, Ille Centauros domuit superbos, Abstulit sæuo spolia leoni. Reliqua, quæ illic in
 metro sequuntur, quæ hic succincte tetigi, veritatem eorum Deo, qui omnia cogno-
 scit, relinquēs, vt scripta reperij huic scripturæ inserere, non asserere curam cepi. Cum
 autem hæc omnia Hercules alijs in orbis partibus expleuisset, ab Aphrica in Hispa-

niastransijt. Audierat enim Gerionem Hispaniæ principem potentia suæ robori plus debito nitentem erga Hispanos tyrannice se habere. Aduentum vero eius audientes Hispani nimium lætati sunt, sperantes manu Herculis a Gerionis tyrannide liberari, quod & factum est. Nam Hercules Gerionem desidans duellum cum eo aggressus est, victumque strangulauit, & super caput eius turrim dicitur fundasse prope Curuniam, quod oppidum in Galleciæ finibus ipse fundauerat. Demum occidit Cacus illum ferum hominem, qui tanta feritate uigebat, ut potius fabulæ quam historiæ narratio feritatis eius ab aliquibus scribenda putetur. Ab hoc Caco montem caci, quem vulgariter Moncaio dicimus, prope Tirasonam & Agredam situatum nomen assumpsisse ferunt. Hercules itaque occisis Gerione & Caco, & multis magnificis operibus in Hispania factis ad Græciam est reuersus, dimittensque nepotem quendam suum, qui Hispanus vocabatur, ut in Hispania regnaret, a cuius nomine Hispaniam vocatam putant. Nam primo Iberia ab Ibero flumine seu Hesperia ab Hespero Planeta, qui prope occidentem ad uesperante die lucet, vocabatur. Hic Hispanus est primus, quem in Hispania regium titulū assumpsisse historiæ narrant. Qui magno tempore in pace regnans multa magnifica opera dicitur construxisse. Inter quæ ille singularis aquæ ductus habetur, qui apud Segouiam in sua firmitate huc usque perdurans, ciuitati aquarum copiam ministrat, pulchritudinem nimiam in ipsa operis fortitudine ostendens. Nam cum quædam particula supereminens, per quam cloaca dirigitur, sæpe reficiatur, & resecta facilius corruat, ipse tamē pōs et aquæ ductus tanta firmitate ædificatus fuit, ut ab illo seculo usque in presentem diem quali quadam incorruptione fulgens maneat. Tantæque differentia diuturnitatis inter moderna opera & vetustissima est, quod, quidquid ibi nostris diebus reficitur, raro per decennium durat, tanto ponte, qui Hispani temporibus factus est, per tot sæcula immutabiliter perdurante.

Caput. IIII.

HIC Hispanus filiam suam nomine Liberiam in matrimonium tradidit insigni Principi Græciæ vocato Pyrrho, qui ex iure uxoris suæ post mortem Hispani soceri sui in Hispania regnauit. Hoc tempore dicunt tantam ariditatem per totam Hispaniam fuisse, quod viginti septem annis pluuia visa non est descendisse: quo factum est, ut omnia flumina prorsus arefcerent præter modicum aquarū, quæ in Guadalqueuiro & Ibero profluebāt, & ut aliqui dicūt in Guadiana. Cuius causa Hispani ad diuersas terras vitā saluaturi abierūt, ariditate autē cessante habitatores ad Hispaniā reuersi sunt. Pyrrho denique defuncto Græci post eū aliquo tēpore regnauerūt, quorū nomina expresse nō legi. Post hæc gētes quædā extraneæ, quæ Almonizi vocabātur, Hispaniā intrātes Græcos expulerūt, & regnarūt in ea quadraginta annis. Demum exercitus multi ab Alemania & insulis adiacentibus Hispaniam inundantes Almonizis expulsi apud Hispanos magnis temporibus regnauerunt. Donec Pœni ab Aphrica trāseuntes magnam partē Hispaniæ subiecerūt. Et enim Hamilcar primo Saguntū obsidens occisus fuit. Deinde Hannibal immanissimus fortissimusque obsidionem repetens Saguntum oppidum expugnauit. Quod utique non ciuitatē Saguntiam nostram, sed castrū illud iuxta Valentiam Monuiedrum uulgariter nuncupatū fuisse autumant, Sagunto autē occupato & alijs multis partibus Hispaniæ sue

REGVM HISPANORVM:

ditioni subiectis Hanibal nomine & gloria excellere incipiebat, quod Romanus populus, qui tunc quasi adolescens erat, & alijs gentibus imperare non mediocriter prae-
sumebat, moleste tulit: maxime cum iam Saguntum Romani in amicitiam recepis-
sent. Cuius occasione bellum contra Hannibalem & Poenos implacabile indixe-
runt. Quo factum est, vt Hannibal, qui potentia magna & animo bellicoso vige-
bat, in Italiam proficisceretur, dimissis Hasdrubale & Magone fratribus eius, vt ea tue-
rentur, quæ apud Hispanos acquisierat. Romani vero miserunt contra eos nobi-
les quosdam de familia Scipionũ, qui pugnâtes contra Hasdrubalẽ victi et occisi sunt.
Post quorum mortem alium de Scipionibus, qui P. Cornelius Scipio minor dictus
est, ad Hispanos miserunt, multi namq; fuerunt Scipiones. Scipionis enim verbum
cognomentum familiæ, non nomen particulare hominis est. Hic Scipio dimicauit
contra Magonem acerrimo prælio, vt hinc inde occisi plurimum caderent, & Ma-
gonem victum & captum cum alijs captiuis misit ad urbem. Magone vero sic ui-
cto Hasdrubal frater eius occurrit obuiam Scipioni, præliumq; intrans victus eua-
sit, & profectus est in Italiam ad Hannibalem fratrem suum. Scipio vero victor ex-
istens expugnatũs Hasdrubale & Magone fratribus Hannibalis rediit Romam, Hi-
spania manente sub regimine Romanorum. Aliquibus autem temporibus sic ela-
psis, cum Romani gubernantes insolenter, ceu fieri solet, haberent (raro enim euenit,
vt peregrina potentia, si diu continuatur, ad grauamina non profiliat subditorum, vnde
& Bonifacius Papa dicebat, non modica dispendia Romæ attulisse peregrina re-
gimina, hinc est quod successionẽ principantium naturalitas acquisita Regum ad
subditos, & subditorum, ad Reges, nimium conciliat animos, & regnantis iugũ beni-
gnum & tolerabile reddit) Hispani ergo proteruiam Romanorum non ferentes re-
bellare coeperũt. Contra quos Romani miserunt ducem nomine Tiberium Sempro-
nium, qui vi armorum plusquam centum & viginti ciuitates, oppida & castra occu-
pans Hispanos sub ditione Romanorum reduxit. Demum exacto aliquo tempore,
sexcentesimo fere anno postquam Roma condita fuerat, iterum rebellarunt Hispani,
& taliter se inuenerunt contra Romanos, quod nullus ex ducibus Romanis reperi-
batur, qui acceptare auderet se mitti aduersus eos. Et tunc miserunt quendam nomi-
ne Sergium Galbam consulem, qui, multis prælijs cum Hispanis confectis, postre-
mo ab eis fuit deuictus. Quo sic deuicto miserunt Romani alium ducem, qui obsedit
Numantiam, quæ nunc Zamora vocatur, in cuius obsidione magnam stragem, dam-
na & pericula Romani habuerunt, ciuitate in sua rebellione contra eos manente. Sed
post istud missus est P. Scipio, qui post Africanus inferior vocatus est, nepos al-
terius Scipionis, quem Africani superiorem appellant. Hic Numantiam tam
strictissima obsidione afflixit, quod expugnatam ex toto destruxit. Et sic mansit Hi-
spania sub ditione Romanorum aliquo tempore. Sed post consueta animositate re-
bellantibus Hispanis venit Pompeius, qui subiiciens eam dimisit in illa filios suos ac
duces Petreium & Afranium, & in Italiam rediit. At cum inter Romanos tunc il-
lud intestinum & famosum bellum surrexisset, & Pompeio cum Iulio Cæsare genero
suo impacabiliter desidente, Iulius Cæsar in Hispaniam venit, & contra Petreium &
Afranium apud Leridam dimicauit, vbi exercitum Petrei & Afranij immensa siti
afflictum in deditiõem reduxit. Mansit itaq; tunc Cæsare subiiciente sub pote-
state Romanorum Hispania vsque ad tempora Honorij Imperatoris. Cuius tem-
pore Vandali & Alani ad Hispaniam venerunt, & eã magna ex parte occupauerũt,

ac Sueui Galleciam. Sed paulo post Vandali in Africam transferunt, & quidam alij Barbari, quorum nomina non habentur, Hispaniam intrarunt. Et sic huiusce modi inundationibus diuersarum gentium, & rituum magnis temporibus Hispania afflicta fuit. Partim Romanis, partim Vandalis, Alanis, Hugnis, & Sueuis illam sibi iuxta potentiam suam tyrannice occupantibus, donec exercitus nobilis militiæ Gothorum illis expulsis ad illam habiturus deuenit. Quorum Reges ex ipsa habitatione, & incolatu Hispani effecti in ea regnarunt, & regnant, non iam Gothorum, sed Hispanorum sub diuersis titulis Reges vocati.

Caput. V.

LT quia de his sub arboris figura particulariter dicendum assumptissimus, aliqua ex illis, quæ intra Hispaniam gesserunt, suis congruis locis dicturi de origine eorum, & his, quæ ante Hispaniæ ingressum alijs in locis per eos gesta sunt, breuissime vt aliena, non vt nostra ad clariorem intellectum dicendorum breuissimo cursu transcamus. Origo autem Gothorum, vt ex aliquibus historijs colligitur, ex insula Scanthia, seu Scythia fuit. Illam namq; primo sunt adepti, cuius possessione non contenti, inde exeuntes propinquas Scythiæ insulas, & terras peragrantes, vicinas gentes bellis lacebant, quod antiquissimum est. Nam ante Herculem, qui tempore Gedeonis iudicis Israël fuisse dicitur, Gothi Reges habuisse dicuntur, quos nominant Beric, & Gadaric, & Philimer, & Zamolxem, & Tanaisum, qui successiue in eis regnauerunt. Et post tempora Herculis, & Telephi filij eius multos Reges Gothi habuisse feruntur, ac plurima bella tam versus Aquilonem, quam etiam Orientalem mundi plagam gessisse. Tamq; in illis animositas, bellandiq; desiderium erat, quod etiam fortitudinem, & militare exercitium ex eorum origine ad foeminas dicitur pertransisse. Nam illæ pugnatissimæ foeminæ, quas Amazonas vocarunt, ex genere eorum profluxisse narrantur, vt in hominibus, qui animalia rationabilia sunt, illud, quod in auibus rapacibus natura operante fieri videmus, in illis sæculis factum audiamus. Et sicut inter aues rapaces, seu de rapina viuentes, foemelle soleant esse audaciores. Sic apud illos, qui aliena rapere, & populos ex suis sedibus expellere continue insistebant, Amazonæ foemellæ impetum etiam audaciorē habeant, licet ipsi Gothi masculi audacissimi fuerunt. Etenim Tomyris Amazona Regina Getarum, immo Gotharum Cyrum Regem Persarum, & Medorum, qui tantæ potentiæ fuit, vt regnum Chaldæorum Baltasare Rege occiso, & Babylone destructa extinxerit, & in regnū Persarum mutauerit bellū gerens, illū deuicit, ac occisum capite mutilauit, quod in vtre pleno sanguine consanguineorum, & nobilium de exercitu suo misit, dicens. Sacia te sanguine, quem sitisti, vt qui sanguinem aliorum crudeli cede sæpissime fuderat, sanguine suo, & suorum infœlix operiretur, vt illud euangelicum verbum etiam illo tempore compleretur. Qui gladio occidit, gladio peribit. Sic & Samuel Propheta cum Galaath Regem gladio scinderet, dixit, sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus, sic etiam erit sine liberis inter mulieres mater tua. Sepe enim impij, & crudeles crudeliter opprimuntur, & potentes, vt Sapiens ait, potenter tormenta patiuntur. Nam iuxta prouerbium vulgare, canis lupos occidens, plerunq; a lupo occiditur. Tomyris vero adepta victoriam, & maximam prædam in partem Mysiæ, quæ ab Amazonis Amazona dici-

Beric.
Gadaric.
Philimer.
Zamolxis
Tanais.

Tomyris.
Cyrus.
Baltasar.

Samuel.

Tomyris

REGVM HISPAN.

tur, victrix abscessit, & mutato nomine minorem Scythiam appellauit, & ciuitatem Tamer a suo nomine edificauit. Et adhuc hodie successores earum foeminae agentes militiam strenue habentur in opere militari. Et terra earum, vt Roderici historia refert, vulgariter Foeminea vocatur, ego tamen licet, vt legi, describo, non tamē mini me vidisse aliquem, qui militarem exercitum foeminarum segregatum vidisset, licet vna, vel alia militari exercitio dedita aliquando videatur, Sicuti apud Francos pridie Poncella militabat.

Caput. VI.

Beric.
Gadaric.

Philimerus.

Spali.

Vexores.

ED exercitum foeminarum dimittentes, ad viriles Gothorum cuneos redeamus, post mortem autem Beric, qui primus inter Gothos Rex nominatur, successit, Gadaricus, qui fuit magnificus triumphator, & multos in Scythia, quae nunc Dacia dicitur, populos subiugauit. Post hunc filius eius Philimerus videns Philimerigorum terram vbertatis penuria laborare, dedit consilium, vt ab illis sedibus transmigrarent, & cum diu altissimas sedes, & congrua loca perquirent, ad vltiores Scythiae terras venit, vbi regionū vbertatem, & votiuia gaudia admiratus decreuit ibi, vt in proprijs residere. Et cum terram explorans deambulasset, & pontem in vasto flumine reperisset, regionemque vltra flumen illud placidam propexisset, voluit regionis vltima peragrarē, & parte exercitus iam transmissa pontis structura corruit transeuntium pedibus conuassata. Et sic nec transmissis licuit remeare, nec alijs transuadere. Is enim locus, vt fertur, paludibus tremulis concluditur, & ex vtraque parte confusione imperuius inuenitur, & forsam pons ille ligneus erat, & pondere multitudinis ruit, ac citra remanētibus, quia difficilis reparatio videbatur, reparare noluerunt, vel forte cum nullam aliam causam itineris continuandi haberent, nisi quia terras ad inhabitandum querebant, circa flumen remanentes confederunt, grādi parte exercitus sui vltra prodeunte satis sibi habitationis videbatur in terris citra flumē situatis mansisse. Pars vero Gothorum, quae cum Philimero citra remanserat, optatum potita solum, ad gentem Spalorum aduenit, vbi conferto praelio victoriam sunt adepti. Exinde, vt victores ad extremam partem Scythiae, quae adiacet Ponto mari cum triumpho venerunt, & Scythiam suis victorijs subiecerunt. Et quia ibi diucius resederunt, & regimen tenuerunt, Scytæ, vt indigenæ, sunt vocati. Et licet Gothi ad gentes alias sapius se vertissent, rectores tamen suos in Scythia dimittebant, pœnes quos gentis regimen consistebat. Hinc euenit, quod Iosephus Scythas, Iudorus Getas appellat. Vnde & illud in laudem eorum per quendam poetam dictum est. Contemnunt mortem laudato vulnere Getæ. Ac si diceret tanta animositas Gothorum militiae est, quod pro honore adipiscendo mortem cōtemptui habent, laudantes vulnere, quae pro reipublicae tuitioe, ac exaltatione in praelijs viriliter recipiuntur. Nam mutata prima litera, e, in, o, & vltima, e, in, i, qui Getæ appellabantur, Gothi dicuntur. Hi septemtrionalia iuga tentantes Scythica regna montibus ardua possederunt, & pars illa adhuc Gothia appellatur, interpretatio autem nominis eorum in lingua nostra est fortitudo, & re vera nullius gentis strenuitas ita regnis, & imperijs se obiecit, sicuti huius, in primo enim egressu a Scantia gentem stolidam Vlmerrigorū, Vandalorum a suis sedibus eiecerunt, iuga Scythica subiecerunt, Vexorem Regem Aegypti praelio fugauerunt. Asiam subiugarunt, & eorum

& eorum aliqui inibi remanserunt, ex quibus partibus, vt dicitur processerunt, & partem Asiae subiecerunt, Armeniam, Syriam, Siliciam, Galatiam, Pisidiam, Ioni-
 am, & Aeoliam expugnauerunt. Telephus Rex Gothorum vicit Danaos, in-
 teremit Therlandrum, insecutus fuit Vlyxem, Darius Hystaspis filius, & Xerxes ab

Telephus
 Therlandrum.
 Vlyxes.
 Darius.
 Xerxes.
 Alexander.
 Pyrrhus.
 Caesar.

Rege Gothorum inferiores in praelio sunt inuenti. Hos Alexander vitan-
 dos docuit, Pyrrhus pertimuit, Caesar exhorruit. At cum Pompeius pro arripi-
 endo reipublicae principatu contra Iulium Caesarem arma moueret, isti ceteris for-
 tius dimicarunt, in Franciam irruerunt, Italiam vastauerunt, Romam ceperunt, Ve-
 ronam aedificauerunt, nomen imponentes, Verona, quasi ve Roma in odium Ro-
 manorum, Gallias sunt aggressi, Hispanias sunt adepti, ibique apud Toletum se-
 dem vite, & Imperij locauerunt, in habitaculis, & tentorijs habitauerunt. Terras vbe-
 res seminabant, nusquam munitiones, vel domicilia fabricabant. Et licet terras, & ci-
 uitates, & oppida subiugarent, semper bellis, & vastationibus insistebant, non conten-
 ti dominio populorum, sed praelijs omnia infestantes. Et licet in sui principio fero-
 citati dediti, vix humanae rationis debitum attendebant, tamen postquam mores alia-
 rum gentium viderunt, & vrbes, humaniores effecti benignitatem, & mansuetudi-
 nem induerunt, adeo quod & philosophis, ad quorum sapientiam humili studio
 peruenerunt, diu proprijs Ducibus se rexerunt, & postea regale fastigium adsciuerunt,
 quod & sacerdotio ornauerunt. Hos omnes Europae populi tremuerunt, Alpium
 obices his cesserunt. Post exterminium Scythae gens Vandalique a Pannopa non tan-
 tum eorum praesentia fuit exterrita, quam opinione fugati, eorum impetu Alani sunt
 extincti. Sueui inter angustos Hispaniarum angulos eorum arma proprio periculo
 sunt experti, & regno, quod sediciose tenuerant, turpiori dispendio caruerunt, liber-
 tatem Gothi potius bello, quam pace seruauerunt: In bellandi necessitate vires pre-
 cibus praetulerunt, & in armis spectabiles hastis, & iaculis, arcubus, & sagittis, ensi-
 bus, ac clauis tam equestri, quam pedestri praelio confligebant, & in armorum ex-
 perientia solo noualis belli exercitio caruerunt, vsq; ad tempora Sisebuti. Sub quo
 ad tantam gloriam peruenerunt, vt victoriarum insignia non solum in terris, sed in
 ipso mari publicarent. Fuerunt autem naturaliter magnanimi, & audaces, ingenio
 faciles, & subtiles, in proposito prouidi, & constantes, gestu, & habitu approbandi,
 viribus praepolentes, statu ardui, & proceri, duri vulneris, & manu prompti, corpo-
 ris validi, membris apti, dispositione compositi.

Sisebutus

Caput. VII.

ED sic confuse generaliter scripsi, prout scriptum inueni, vt ali-
 qualem notitiam Gothicae gentis sub genere habeamus. Nam illo-
 rum temporum seriosa, & specialis narratio certitudinaliter non
 habetur, quia Salomon inquit. Tempus cuncta obliuione operit,
 nec ad gesta Principaliter attinet, quid Gothi in remotis regionibus
 seculis antiquis gesserunt. Sed hoc addendum est, quod Gothi, qui
 cum Philimero Rege citra Pontis fretum manserunt, multa strenuissima opera ar-
 morum agentes sub multis Regibus, ac Ducibus suis per per discursum temporis
 succedentibus contra plurimos Reges, gentes, & nationes dimicarunt, pluries victo-
 res, licet aliquando tamen raro fuissent deuicti. At cum ad hanc partem Europae,
 quae Italia, Alemania, & Gallia, & Hispania est, venissent, se iterum subdiuiserunt.

Philimerus

REGVM HISPAN.

Theodori
cus.

Alexāder.

Phaamū
dus.

Et illi, qui apud Italiam, & Arcum adiacentes terras remanserunt, Ostrogothi vocati sunt. Illi vero qui ad Hispanos accesserunt, Vesegothi sunt vocati, Ostrogothos, id est, Orientales Gothos, Vesegothos, id est, Occidentales, vocantes ex vulgari suo idiomate, vt arbitror, interpretatione recepta. Et quia Gothi, qui in Italia remanserunt Ostrogothi appellabantur. Ideo Theodoricus, de quo mentio fiet, Ostrogothorum Rex appellatus est. Gothi vero, qui Pyrenæos montes transeuntes Vesegothi dicti sunt. Procedente tempore Gothicum titulum exuentes Hispanorum nomen induerunt, vt in dicendis exprimeretur. At licet differentia nominum esset, large tamen assumpto vocabulo omnes dicebantur Gothi, cum ab eadem origine descendissent. Origo autem, vt proxime dixi, ab Aquilonari parte fuit. Et si accurate attendere volumus, terram illam, quam hodie Reges Dacię tenent cum aliquibus adiacentibus, fuisse illam, vnde Gothi principaliter exierunt, existimandum est. Sunt enim quatuor regna, Dacię, Suecię, Noruege, ac Gothię, siue Gothorum, a quibus terris, nec non ali quibus alijs qui vltra illas intra illum summum Aquilonis in magna latitudine sitę a Barbaris hodie incoluntur. Putandum est illam multitudinem armatę militię copioso numero exiuisse. Nam Gothiam solam, quę parua terra est, incredibile esset, tot populos genuisse. Nec huic rei obstat, quod omnes nomen Gothicum assumpserunt, quia tam antiquis, quam modernis tēporibus hoc fieri consuevit, a parua terrarum gleba gentes multas interdum nomen accipere, cum generaliter nominantur, licet in particulari suas nominum subdiuisiones accipiant, sicuti omnes, quotquot sub amplitudine horum regnorum morantur, Castellanos vocamus, licet Castella vna prouincia sit, & multę alię propria nomina, & designationes habentes sub hac Monarchia spaciosis finibus sitę consistāt. Sic itaq; fieri potuit, vt a terra Gothię licet non magna, omnes finitimę gentes, quę ad occupandas terras aliorum animositate vigenti exierunt, nomen acceperūt. At quia inter regna Regis Dacię, Gothia computatur, illa arma regia Regibus, qui in arbore sequenti depicti sunt, quandiu titulum Gothorum habuerunt, apponi feci, quę Reges Dacię pro omnibus quatuor regnis adducunt. Titulo vero mutato, & Castellę, & Legionis separatim, vel coniunctim assumpto, arma, quę procedente tempore assumpserunt, prope illos ponuntur. Nec tamen volo, vt quisquam putet eos, qui in illis regionibus frigidissimis remanserunt, Hispanis pręstare, quia ab illis descendunt. Cum hoc in vetustis, & in recētibus seculis crebro vsitatum sit, quod cum ex aliquibus terris insigniores, & animosiores viri exeuntes alias regiones virili animo expugnāt, easq; perpetua habitatione incolunt, licet a terris, vnde exierunt, denominationem, & arma retineant, longe tamen eminentiores sunt illis, qui in originis suę terra quieti manserunt. Nam Alexander Magnus a Macedonia prouincia Gracię exiens nomen Macedonis retinuit, sed quis non dicat illum totius esse Dominum factum, ac illos, qui post eum in regnis expugnatis regnarūt, illustriores fuisse illis, qui intra Macedonia latebras reliderunt. Sic & Pharamundus a Pannonia Vngarię prouincia exiuit, sed eo in Francia manente, Reges Francorum, qui ab eo descēderūt, quis dubitat clariores Vngarorū Principibus esse: licet illi clari, & excellentes existant. Sic & Hispanię Reges, licet ab illis Ferrarum Principibus in suis protoparentibus descenderunt, tamen sceptrā altiora, & clariora acquirentes manentibus intra illarum terrarum confinia, eorumq; successoribus nimium pręstare, non incongruum est. Sic & apud nos in alijsq; regionibus fit, vt nobiles, & Barones ex montaneis domibus exeuntes, ac in alijs partibus terrarum dominia acquirentes

Duces, Comites, & Barones effecti longe præstantiores habeantur illis, qui in domibus, quas solaria vocant, morantur. Licet etiam ipsi cognomentum illarum domorum retineant, quæ similia memor sum respondisse cuidam Prælato oratori Regis Daciæ, qui audiens aliqua, quæ in disputatione sedium cum Anglicis de antiqua claritate, & clara antiquitate Gothorum, ad Regis nostri eminentiam demonstrandam in medium adducebantur, se interferere voluit, & Regi Daciæ, qui Gothorum Rex nuncupatur, sedem eminentem querere. Nam & si magnum, & insignem illum Regem faceret, tamen maiores, & insigniores illos fuisse, qui a Gothia, & circum vicinis regionibus exeuntes Italiam, & Galliam, ac etiam Hispaniam occuparunt, quis negare valeret? Et ex illis profuit is, qui hodie Hispaniæ sceptrum gubernat, licet a Gothia quasi quodam solario cognomentum magnis temporibus seruauerunt. Et etiam hodie realiter tenent, Licet titulorum nomina ex præliis, & alijs insignibus gestis, quæ postea venerunt, sunt mutata. Hæc ad intelligentiam dicendorum præmisisse sufficiat, etiam quod mente concepimus exequamur, & ex deuotis præcordijs omnipotentis Dei iterata deprecatione, suffragio implorato Reges ipsos, prout temporum suorum ordo deposcit, huic arbori inferamus.

Rex Daciæ.

Caput. VIII.

ATHANARICVS iuxta propositum huius arboris ponitur primus, qui gentis Gothorum regium solium suscepit anno a natiuitate Domini tricētesimo quadragesimo tertio, & regnauit annis tredecim. Nam licet dubitandum non est, quin Gothi ante istum plurimos alios Reges, & Principes habuissent, tamen postquam fines terrarum suarum exeuntes, terras, & regna aliorum tam per ita-

Athanasius
anno. ccc.
xliij.

liam, quam per Græciam, & Hispaniam occupare decreuerunt, hic Athanaricus primus Rex habetur, ideo merito, ut radix arboris proponitur, ab hoc enim tempore cum Gothis Hispani quandam communionem habemus, ut intra Hispaniæ historiam illos includere debeamus. Primo namque intra fines suos morantes, vel partes Orientales infestantes ad annalia nostra non pertinent, sed tanquam exteri, ut ceteræ nationes sunt reputandi. Huius Athanarici tempore Gothi sub gentilitatis erroribus tenebantur, licet aliqui eorum catholicam fidem susceperunt. Ideo Athanaricus gentili errori fauens persecutione crudelissima aduersus fidem mota contra Gothos, qui in gente sua censebantur, cedes incepit exercere, ex quibus plurimos, qui nolebant idolis immolare, martyres fecit. Tunc Gudilla Episcopus legem eos docuit Christianam, & in linguam eorum scripturas noui, & veteris Testamenti transtulit. Gothi itaque, qui hactenus idolatriæ superstitioni dediti gentilibus sacrificijs se vouebant: iam fide suscepta ecclesias construxerunt, & sacerdotes Euangelicos, speciales literas, quas eis una cum lege Gudilla eorum Episcopus tradiderat, habuerunt, quæ in antiquis Hispaniarum, & Galliarum libris adhuc hodie apparent, quam literam aliqui Toletanā vocant, sed communiter Gothicam dicimus, legitur cum difficultate propter dissuetudinem, quia ille modus scribendi desit, & alia forma literæ utimur. In Italia tamen a paucis citra temporibus vetustissimum modum scribendi cum diphthongis, qui iam ab usu omnium recesserant, oratores in eloquentiæ libris, & etiam in epistolis familiaribus sequi coeperunt, & quasi a sepulchro vetustæ antiquitatis sepultam literam, ut alium Lazarum, suscitare voluerunt.

Gudilla

Hic autem Athanaricus a Theodosio Imperatore inuitatus ad Constantinopolim accessit vrbisque illius situm, stationemque nauium populosque diuersarum gen-

Theodosius.

tium, quas in vno fonte ex diuersis mundi partibus scaturire videns, nunc deniq; inquit, cerno, quod incredulus audiebam, paucisq; mensibus interiectis obiit. Quem Imperator, sicut viuentem honorauerat, sic mortuum honorans digne tradidit sepulturæ, depingitur Athanaricus sub cultu armorum, quia fuit bellicosus, strenuus, & in armis exercitatus. Habet autem in scuto suo arma regia Gothorum, quæ continuantur vsq; ad Pelagij tempora, depingitur etiam hic Gudilla Episcopus, quia Gothos legem Christianam docuit. Concurrentia. Concurrerunt cum Athanarico, & prope tempora eius in sede Apostolica Liberius primus natione Romanus annis quinque, & Fœlix secundus natione Romanus anno vno, & Damascus primus natione Hispanus annis decem & octo. In solio vero Imperij Romani Valentinianus, qui imperauit cum fratre suo Valenti annis vndecim, & Valens cum Gratiano imperauit annis quatuor. Hoc tempore Sanctus Ambrosius Mediolanensis Archiepiscopus claruit.

Caput. IX.

Alaricus.

Anno. cc
c. lvi.

ALARICVS huius nominis primus post Athanaricum regni Gothorum culmen ascendit. Non tamen confestim, nec pacifice, sed tempore intermedio, & etiam dissensione ciuili interuenientibus, defuncto namq; Athanarico anno Domini tricentesimo quinquagesimo sexto attendentes Gothi Theodosij Imperatoris Romani benignitatem Romano Imperio se dederunt, & fuerunt sine Rege vigintiocto annis, quib; expletis coepit regnare Alaric; anno Domini. C. LXXXI. regni Hispaniæ anno. XLI. & regnavit annis. XX. & VII. Hic Romam expugnauit, sed ad ecclesias confugientibus nullam offensam intulit. Huius expugnationis causa Augustinus librum de Ciuitate Dei composuit, vt in prologo eius patet. Obiit autē Alaricus apud Cusaniā, quā ipse detruxerat, morte subita, quem sui nimia dilectione lugētes flumine quodam a suo alueo in aliam partem deriuato, in medio aluei collecto captiuorum agmine, locum effodiunt sepulturæ. In cuius fontis gremio Alaricus cum multis copijs sepelitur, & loco confestim obtecto rursus flumen proprio cursui reddiderunt. Et, vt nesciretur locus sepulturæ eius ab aliquo, omnes fossores captiuos, qui interfuerant, extinxerunt. Tanta superbia elati, vt quod Deus immortalis in sepultura Moyli serui sui propter causas sue infinite sapientiæ notas obseruare decreuit, secretam illam sine alicuius periculo esse volens, isti timidi, & inflati in sui temporalis Regis tumulto cum cæde innocentum seruorum mutari quomodo voluerunt, depingitur autem Alaricus cum vexillo alto, enseq; nudo in manu elcuata contra cuiusdam imaginē vrbs propter euerisionem, quam fecit in urbem Romanam, quæ præcipua inter omnes orbes mundi fuit, & est. Concurrentia. Concurrerunt tempore illo, quo Gothi sine Rege erant, quod durauit vigintiocto annis, & post cum Alarico, & prope tēpora eius in sede Apostolica Quiricus primus natione Romanus annis vndecim. Anastasius natione Romanus annis tribus. Et Innocentius primus natione Albanensis annis quindecim, in solio vero Imperij Romani Gratianus cum fratre suo Valentiniano, & Theodosio patre annis sex. Per idem tempus Christianorum templa iubente Theodosio destructa reficiuntur. Et hic Theodosius postquam cum Graciano imperauerat annis sex, imperauit cum Valentiniano alijs vndecim. Hic destruxit templa Deorū, & Arcadius in Oriente, & Honorius in Occidente imperauerunt annis tredecim.

Caput. X.

Taulphus consanguineus Alarici, & ei forma, menteq; consimilis post Alaricum in regni fastigio sublimatur anno Domini quadringentesimo vndecimo regni vero Hispanie anno sexagesimo octauo, & regnavit annis sex, & apud Barcinonam fuit inter familiares fabulas iugulatus, & depingitur sub armato cultu, quia armis se dederat, in terram tamen prostratus, & mortuus, quia fuit occisus. concurrentia. Concurrerunt cum Athaulpho, & prope tempora eius, in sede Apostolica Zozinus natione Græcus annis duobus, & Bonifacius natione Romanus annis tribus. In solio vero Imperij Romani Honorius cum Theodosio iuniore Arcadij fratris sui filio imperavit annis quindecim.

Anno. cc.
cc.xi.

Caput. XI.

IGERICVS Athaulpho defuncto Rex a Gothis præficitur, anno Domini quadringentesimo decimo septimo, regni vero Hispanie anno septuagesimo quarto, & regnavit anno vno. Depingitur in veste pacifica absq; cultu armorum, quia bella non gessit. Fuit autem tanta breuitas temporis regni eius, vt concurrentiam Pontificum Romanorum, & Imperatorum non capiat.

Anno. cc.
ccxvii.

Caput. XII.

ALIA successit in regno post Sigericum anno Domini quadringentesimo decimo octauo, regni Hispanie anno septuagesimo quinto, & regnavit tribus annis. Hic ad Hispanias per Constancium Patricium euocatus Romani nominis causa Barbaris intulit magnas cedes, Vandalos, Silignos in Bætica bello prostravit, depictisq; Vandalis Vndericus Rex Vandalorum, qui in Gallecia resederat, in Africam transfretavit. Post hæc apud Tolosam Valia longa valetudine reprimente rebus excessit humanis. Depingitur sub cultu armorum, quia bella plurima gessit.

Anno. cc.
ccxviii.

Concurrentia. Concurrerunt cum Valia, & prope tempora eius in sede Apostolica Celestinus primus natione Romanus annis octo. In solio vero Imperij Romani imperabat præfates Honorius, anno vero secundo huius Valie primus omnium ex Francis Rex assumptus est in Regem gentis Francorum, coronamq; regni sibi imposuit Pharamundus Marcomiri Ducis filius, coepitq; regnare Imperij Honorij anno nono, a natiuitate vero Domini quadringentesimo decimo nono, vel vicesimo. Regnavit autem in Germania super Francos annis vndecim.

Caput. XIII.

Heudoredus post Valie obitu successit in regno anno Domini quadringentesimo vicesimo primo, regni Hispanorum sexagesimo octauo, & regnavit annis tribus. Hic cum Athila Rege Hugnorum in campis Cathalanicis magnum prælium habuit, in quo Theudoredus est interfectus, & Athila Rex victus. Hoc autem prælium fuit de famosis prælijs mundi. Depingitur Theudoredus sub cultu armorum in campo mortuus, quia in prælio fuit occisus. Concurrentia. Concurrerunt cum Theudoredus Rege, & prope tempora eius in sede Apostolica Sixtus tertius natione Romanus annis octo, & Leo primus natione Thuscus annis viginti quatuor: in so-

Anno. cc.
ccxxi.

REGVM HISPAN.

lio vero Imperij Romani. Theodosius iunior cum Valentiniano consobрино suo, imperauit annis viginti septem, & iste fuit secundus Rex Francorum. Anno autem decimo regni Theodoredi obiit Pharamundus primus Rex Francorum, & successit ei Clodius filius eius, & regnauit annis viginti, iste fuit secundus Rex Francorum, sed tricesimo anno regni Theodoredi obiit hic Clodius Rex Francorum, & successit ei Meronus filius eius, qui regnauit annis duodecim, iste fuit tertius Rex Francorum.

Caput. XIII.

Anno. cc.
cc. lq.

TURISMUNDVS filius Theodoredi patre mortuo in campis Cathalanis, vbi pugnauerat, & victor extiterat, ad maiestatem regiam subleuatur, Anno Domini quadringentesimo quinquagesimo secundo, regni Hispaniae nonagesimo primo, regnauit anno vno, & a suo cliente fratrum consilio interfertusest. Sed ante mortē vna manu paruo ganipulo, quem tenebat, sui sanguinis vltor fuit, & de insidiantibus aliquos interfecit. Depingitur Turismundus in veste pacifica vulneratus, quia licet bellicosus extiterat, in domo tamen pacifice sedens a proditore fuit occisus, cuius regni temporis breuitas concurrentiā Pontificum Romanorū, & Imperatorum non capit.

Caput. XV.

Anno. cc.
cc. lq.

THEODERICVS huius nominis primus Thurismundi Germanus post mortem fratrum regni solium ascendit, Anno Domini quadringentesimo quinquagesimo quarto, Hispaniae vero regni nonagesimo secundo, & regnauit annis tredecim. Hic in principio sui regni iniuit praelium cōtra Rheciarium Regem Sueuorum, qui in Gallecia regnabat, in quo Rheciarius Rex interfectus est. Paululum vero postea cum ad Gallias redisset a fratre suo Enrico occisus est. Ideo depingitur Theodoricus occisus, quia fraterno occubuit gladio. Concurrentia, concurrerunt cū Theodorico, & prope tempora eius in sede Apostolica Hilarius natione Sardus, annis sex, in solio vero Imperij Romani Mauritianus, & Valētinianus imperauerunt annis septem. Sub istis martyrizantur vndecim millia virginū: anno octauo praefati Theodorici obiit Meronus Rex Francorum, & successit ei Childericus filius eius, & regnauit annis viginti duobus, & iste fuit quartus Rex Francorum.

Caput. XVI.

Anno. cc.
cc. lxxij.

ENRICVS post necem fratris successit in regno anno Domini quadringentesimo sexagesimo septimo, regni Hispaniae anno centesimo quinto, & regnauit annis decem & septem. Hic Enricus apud Arelatum conuocatis magnatibus, & proceribus, attento quod Gothi leges in scripto non habebant, sed moribus absq; scriptura, quasi per quoddam arbitrium regebantur. Sicut apud Graecos Lacedaemonij legibus sine scripto regebantur, ideo leges ad scripturam reduxit, vnde & hic inter cæteros legislatores merito computari potest. Et vbi Isidorus in quinto Ethimologiarum narrat Foroneum primo Grecis leges tradidisse, Mercarium Frimegistum Aegyptijs, Solonem Atheniēsis, Licurgū Lacedaemonijs, Numam Pompilium Romanis, congrue hic Enricus potest cōputari, qui primus leges tradidit Gothis, vt inter illos, q leges humanas primi in scriptis tradiderūt, hic noster interferatur, vt de lege diuina taceamus, quæ excellentior absq; aliqua proportione superior omni

bus est. Obijt autē Enricus Arelati, & morte naturali vitā finiuit. Depingit in veste pacifica. Quia in pace, & quiete mortuus est. Concurrentia. Concurrerunt cum Enrico, & prope tempora eius in Sede apostolica. Simplicius natione Tiburtinus annis quindecim, in solio vero imperij Romani Leo primus imperauit annis decem & septem.

Caput. XVII.

ALARICVS huius nominis secundus Enrici filius patre defuncto ad Gothorum regimen apud Tolosam sublimatur, anno Domini quadringentesimo octogesimo quinto, regni Hispaniæ centesimo vicesimo secundo, & regnavit annis viginti tribus, aduersus quem Fludiguinus Francorum Princeps Galliae Gothicae regnum affectans Burgundionibus sibi auxiliantibus bellum mouit, fusisque Gothorum copijs ipsum postremo Regem apud Pictauium praelio interfecit, ideo depingitur armatus, & occisus, quia in praelio vulneratus occubuit. Concurrentia.

Anno.
cccclxxxv.

Concurrerunt cum Alarico, & prope tempora eius in Sede apostolica Foelix tertius natione Romanus annis octo, & Gelatius natione Aphricus annis tribus, & Anastasius natione Romanus annis tribus, & Simacus natione Sardus annis quindecim.

In solio vero imperij Romani Zeno imperauit annis decem, & septem. Anno vndecimo huius regni Alarici obijt Childericus Rex Francorum, & successit illi Clodoricus eius filius, qui regnavit annis triginta, sed tamen quindecim annis Paganus fuit, alij quindecim Christianus. Iste fuit quintus Rex Francorum, & primus ex Regibus Franciæ fidem catholicam suscepit.

Caput. XVIII.

ISELARICVS filius Enrici Regis ex concubina Alarico fratre defuncto, qui filium Amalaricum nomine, quem ex Amalasenta vxore sua filia Theodoricus Regis Ostrogotorum in Italia regnantis genuerat, & infantem quinque annorum reliquerat, ad regnū Gothorum tyrannide assumptus est, anno Domini quingentesimo octauo, regni Hispaniæ centesimo quadragesimo quinto, & regnavit annis quatuor, & a quodā Duce Regis Theodoricus Ostrogotorum in praelio campestri apud Barcinonam victus fugit, & Aphricam transfretauit, & nunquam redijt, & extunc in antea Rex reputatus non est. Depingitur Giselaricus in veste pacifica, ense extra manum erepto, quia armis depositis fugitiuus euasit. Concurrentia.

Anno
dvlj.

Concurrerunt cum Giselarico, & prope tempora eius in Sede apostolica, Orniza natione Campanus, annis nouem. In solio vero Imperij Romani, Anastasius imperauit annis viginti & sex.

Caput. XIX.

REX Ostrogotorum Theudoricus huius nominis secundus annis maternis Amalarici Gothorum regnum assumpsit, anno Domini quingentesimo duodecimo, regni Hispaniæ centesimo quadragesimo nono, & regnavit annis duodecim, mensibus septem. Hic cum audisset Giselaricum sua timiditate, ac cordis pusillanimitate fugatum, & per diuersas orbis prouincias vanum incedere, & regimi-

Anno
dxij.

REGVM HISPAN.

ne Gothorum ad Analaricum nepotem suum pertinere, maturo consilio habito potentem exercitum congregauit, & in Hispaniam veniens cum esset nobilissimus, magnificus, & virtuosus libenter ab omnibus in Regem assumptus est, quandiu Alarici nepotis sua pueritia duraret. Ea namq; mente regnum assumpsit, vt nepoti, cum vir ætatis perfectę factus esset, confestim regnum dimitteret, quod & fecit. Ei namq; adulescenti facto regnum dimisit, & ab Hispania in Italiam se reduxit, vbi obiit morte subita. Depingitur senex in veste longa, quia in pace obiit grandæuus ætate, & magnæ auctoritatis quo ad alia, licet in fide erroneus fuit, sequens hæresim Arrianam, & catholicos persequens. Et quia nedum in Hispania, sed etiam in Italia regnabat, habet in quarta parte scuti Aquilam ad denotandum, quod regni Italiæ aliquam partem habuit. Concurrentia. Concurrerunt cum Theodorico, & prope tempora eius in sede Apostolica, Ioannes Priscus natione Thuscus annis duobus. In solio vero imperij Romani Iustinus primus imperauit annis septem, anno tertio huius regni Theodorici obiit Clodoneus Rex Francorum, & successit ei Clodarius filius eius, qui regnavit annis quinquaginta. Iste fuit sextus Rex Francorum.

Caput. XX.

Anno. d.
xxiii.

A MALARICVS Alarici filius, & nepos Theodorici ex filia post Theodoricum in regni solio collocatur, anno Domini quingentesimo vicesimo quarto, regni Hispaniæ centesimo sexagesimo primo, & regnavit annis quinque, mensibus octo, & Achilberto Rege Francorum in quodam prælio occisus est. Depingitur autem armatus, occisus, quia in prælio interfectus. Concurrentia. Concurrerunt cum Amalarico, & prope tempora eius in sede Apostolica, Foelix quartus natione Sabinus annis quatuor, & Bonifacius secundus natione Romanus annis quatuor, Agapitus natione Romanus annis vndecim. In solio vero imperij Romani, Iustinianus primus imperauit annis triginta & octo.

Caput. XXI.

Anno. d.
xxv.

POST mortem Amalarici Theudius in regno assumitur anno Domini quingentesimo tricesimo secundo, regni Hispaniæ anno centesimo sexagesimo septimo, & regnavit annis decem & septem, mensibus quinque: assumptio autem eius sic fuisse dicitur, Amalasenta mater Amalarici timens sexus fragilitatem cum sperneretur a Gothis, hunc Theudium consobrinum suum olim filij sui tutorem ob consanguinitatis gratiam a Thuscia accersivit, vbi pugnare debebat, & tunc in Regem eum favore Principum eleuauit, qui licet esset hæreticus patruo tamen concessit, vt licentiam catholicis Episcopis daret, in vnum apud Toletum, quæ tunc vrbs Regia habebatur, conuenire. Et quæcunque ad disciplinam ecclesiæ pertinent libere ordinare. Hic Theudius immemor beneficij ab Amalasenta Regina recepti, post aliquos dies eam fecit in balneo strangulari, & quia ipsa se, & filium Iustinianum catholico Orientis Principi commendarat, qui cum audisset facinus, condoluit interfectę, & misit Belasarium Ducem, & patritium, vt in Theudium vindicaret, sed ipso intercepto negocijs Romanorum ante aduentum eius fuit Theudius interfectus in hunc modum. Cum quadam die in palatio cum suis proceribus loqueretur, quidam histrio, quem vulgari nomine Aluardanū vocamus, fingens se insanum,

vulnerauit eum ex quo vulnere Rex prostratus vi gladij indignantem animam exhalauit, fertur autem in emissione sanguinis coniurasse, ne quisquam interficeret percussorem, dicens se congruam meriti vicissitudinem recepisse, quia ipse priuatus occiderat Amalasentam Reginam dominam suam. Depingitur Theudius occisus, & quasi percussus claua, quia ab Histrone, seu Albardano percussus interijt. Concurrentia. Concurrerunt cum Theudio, & prope tempora eius in Sede apostolica, Ioannes secundus annis duobus, & Siluerius natione Campanus ex parte Ormizenda Episcopo Romano anno vno, & Virgilius natione Romanus annis decē & octo.

In solio vero imperij Romani imperabat prædictus Iustinianus primus. Huius Iustiniani tempore respublica Romana multum est prosperata tam in Oriente, quam in Occidente. His temporibus apud montem Casinum post solitariam, & arctam vitam in cœnobio monastico sanctus Benedictus degebat.

Caput. XXII.

THEVDISELVS Dux exercitus interempto Theudio a Gothis in Regem præficitur, anno Domini quingentesimo quadragesimo, regni Hispaniæ anno centesimo sexagesimo octauo, & regnauit anno vno mensibus tribus, qui dum plurimorum potentium connubia prostitutione publica macularet, & necem pluribus procuraret, magnates Gothorum attendētes grandem maculam, ac plurima obprobria ex hoc posse venire Gothicæ nobilitati, necnon ingentia pericula. Nam si sub tam scelerato, & turpi principe prælia intrassent, vinci, & perire timebant, quia nonnunquam propter peccata Ducū exercitus militares sunt cum magna strage prostrati, deliberauerunt eum capere, & occidere, quod opere compleuerunt. Nam cum quadam die apud Hispalim in prandio esset, ingressi sunt omnes, qui illius cōiurationis, & tractatus fuerant participes, & ceperunt eum, aliqui vero ex illis, quorum vxores adulterio maculauerat, & consanguineos occiderat, tam lethaliter vulnerauerunt eum, quod mortuus est. Depingitur cum in mensa prandet occisus. Cuius breuitas temporis tanta fuit, quod concurretiam Pontificum, & Imperatorum non capit.

Anno. d.
xl.

Caput. XXIII.

GILDA extincto Theudiselo in regno subleuatur, anno Domini quingentesimo quadragesimo primo, regni Hispaniæ anno centesimo sexagesimo nono, & regnauit annis quinque. Iste aduersus Cordubam mouit bellum, & in cōtemptū religionis catholice sepulturam beatissimi Ascicli, & victoriæ martirum hostium, & iumentorum præsentia profanauit, & inito certamine contra ciues poenas dignas sanctis inferentibus, pro vt meruit, est expertus.

Anno. d.
xli.

Nam & in illo conflictu filius eius interfectus est, & thesaurum suum, & partem exercitus amisit. Et post aliquod tempus apud Enfricam a suis occisus est. Depingitur autem Agila pugione in corpore fixo, quia sic occisus est. Concurrentia. Concurrerunt cum Agila, & prope tempora eius in Sede Apostolica, Pelagius primus natione Romanus annis quatuor. In solio vero imperij Romani imperabat idem Iustinianus primus. Hoc tempore Armeni fidem Christianam receperunt.

REGVM HISPAN.

Caput. XXIII.

Anno. d.
lv.

ATHANAGILDVS post mortē Agilæ per tyrānidem efficitur successor in regno, anno Domini quingentesimo quinquagesimo quinto, regni Hispaniæ centesimo septuagesimo quarto, & regnavit annis quatuordecim. Hic cum iam dudū Agilam regno priuare conaretur, auxilia militum ab Imperatore Iustiano poposcit. Sed submauere Agilam a regno non potuit, donec a suis fuit apud Cureneam interfectus. Decessit autem Athanagildus Toleti morte in propria, & vacauit regnum mensibus quinque. His diebus Theodomirus ex Sirenis, & Sireni, qui in Gallecia morabantur ab hæresi Arriana, qua infecti erant, ad fidem catholicam sunt conuersi, prædicante quodam sanctæ vitæ Episcopo, nomine Martino, per cuius saluberrimam doctrinam, & honestam vitam ecclesiæ Galleciæ magnum decorem, & honorem reppererunt, sanctus quoque AEmylianus Abbas hoc tempore in Hispania claruit. Depingitur Athanagildus in veste pacifica, quia bella non dicit gessisse, & ex propria aegritudine obiit. Depinguntur etiam in latere capita illius Martini Episcopi, qui in Gallecia prædicabat, & sancti AEmyliani. Concurrentia. Concurrerunt cum Athanagildo, & prope tempora eius in sede Apostolica, Ioannes tertius natione Romanus annis septem. In solio vero Imperij Romani Iustinus secundus imperauit annis vndecim. Anno decimo huius Athanagildi, obiit Detarius Rex Francorum, & successit Chiluericus filius eius, qui regnavit annis viginti tribus. Ille fuit septimus Rex Francorum.

Caput. XXV.

Anno. d.
lxi.

LUIBA primus Gothus in regno præficit, Anno Domini quingentesimo sexagesimo nono, regni Hispaniæ centesimo octogesimo octauo regnavit annis tribus, qui secundo anno, postquam adeptus est principatum, Leouigildum fratrem suum non solum successorem, sed & participem regni fecit, & Hispaniæ prouisorem, non tamen Galliæ regno fuit contentus, obiit autem Luiba Narbonæ morte communi. Depingitur in veste pacifica, quia non fuit bellicosus. Concurrentia. Concurrerunt cum Luiba, & prope tempora eius in sede Apostolica, Benedictus quintus, natione Romanus annis quatuor, & in solio vero imperij Romani Tiberius secundus imperauit annis septem.

Caput. XXVI.

Anno. d.
lxii.

LEOVIGILDVS defuncto Luiba fratre eius Hispaniæ, & Galliæ adeptus est principatum, anno Domini quingentesimo septuagesimo secundo, regni Hispaniæ centesimo octogesimo nono, quia vnus annus solum Luibæ cōputatur, & regnavit annis decem & octo. Hic Leouigildus habuit vxorem Theodosiam filiam Seueriani, qui erat Dux provinciæ Carthaginensis, filius Regis Theodorici, qui Seuerianus ex vxoris nomine Theodora, quæ ex genere Regum descendebat, genuit inclytos filios, & filias. Inter hos quidem Leandrum, Ilidrum, qui fuerunt Archiepiscopi Hispalenses, vnus post alium, & Fulgentium Astygitanum Episcopum, & duas filias Florentiam virginem Abbatisam, & Theodosiam Reginam, quam diximus vxorem Leouigildi,

ex qua Leouigildus genuit duos filios Hemergildū, qui fuit martyr, & Recaredum, qui fuit Rex, vt statim dicetur. Hic Leouigildus bellis regnum desiderans ampliare, opes instituit congregare, & studio eius exercitum concordante fauore victoriarum, & animositate præclarus multos populos subiugauit. Cantabriam namq̃ iste obtinuit, & destruxit Baregiam, iste cepit Sabādriam, & cesserunt ei plurimi rebelles Hispaniæ ciuitates, fudit quoq̃ diuerso prælio militem aduersantem, & quædam castra, quæ occupauerant, eis abstulit dimicādo. Hemergildum deinde filium obsessum Hispali dolo cepit. Et quia nefandis ritibus Arrianæ perfidiæ noluit consentire, tormentis varijs cruciavit. Demum securi percussus patricida ipsius dignum Deo Martyrem consecrauit. Postremo bellum Sirenis intulit, regnumq̃ eorum in ius Gothorum bello sceleri cōmutauit. Et magna ex parte Hispaniam ampliavit. Nam antea gens Gothorum angustis finibus arctabatur, non tantum totam Hispaniam, sed aliquas partes eius tenebant, hoc tempore regnum Sueuorum destructum est.

Nam Leouigildus in Gallecia pugnans contra Andecam Regem Sueuorum, illum deuicit. Et extunc in antea regnum Sueuorum, quod centum, & septuaginta, & septem annis durauerat, extinctum est, & Gothorum regno applicatum, vt deinceps sub Gothico nomine censeretur, & Sueuicum nomen cessaret. Hic Romanos milites apud Legionem bello extinxit, urbemq̃ cepit, & ex suo nomine Legionem vocauit. Obijt autē Leouigildus morte propria Toleti, & depingitur in veste pacifica, ac longa, quia leges condidit, quarum promulgatio auctoritatem, & maturitatem desiderat, sed habet ensē nudum sub manu, quia bellicosus fuerat. Depingitur etiam in margine prope eum Seuerianus Dux Charthaginensis, & Theodora vxor eius, & Leander, & Isidorus Hispalenses Archiepiscopi, ac Fulgentius Episcopus Tingitanus illius siquidem ciuitatis, quam hodie Tanger vocant. Hi fuerūt probissimi Pontifices filij Seuerini, & Theodoræ. Nec non depingitur Florentia Abbatissa, & Theodosia Regina vxor Leouigildi filia præfatorū Seueriani, & Theodore, ac post eos Recaredus filius Leouigildi, qui postea fuit Rex, & ibi integre est depictus, vt Hemergildus habens securim in capite fixā, quia a patre Leouigildo securi percussus martyrium consumauit. Concurrentia. Concurrerunt cum Leouigildo prope tempora eius in sede Apostolica Pelagius secundus annis decem, & Gregorius primus natione Romanus insignis sanctus, & doctor ecclesiæ annis quatuordecim. In solio vero imperij Romani Mauricianus imperauit, & annis viginti, anno quintodecimo regni Leouigildi obijt Tilboricius Rex Francorū, & successit ei Cletaurus filius eius, qui regnauit annis quadraginta tribus, iste fuit octauus Rex Francorum.

Caput. XXV.

Recaredus post mortem Leouigildi patris eius successit in regno anno Domini quingentesimo nonagesimo, regni Hispaniæ ducētesimo sexto, & regnauit annis quindecim. Hic fuit cultu præditus religionis, & paternis moribus longe dissimilis. Nam ille religiosus, & bello promptus. Hic fide pius, & pace præclarus. Ille armorum exercitio gentis imperium dilatauit. Hic gloriosus eandem gentem tropheo fidei sublimauit. In ipsis regni enim sui exordijs per Leandrū, & Fulgentiū auunculos suos, erant enim fratres Theodosiæ Reginæ suæ matris, in fide catholica institutus totius Gothicæ gentis populos Arriani erroris labe deterfa ad cultū rectæ

REGVM HISPAN.

fidei reuocauit synodum sexaginta quatuor ad condemnationem Arriane heresis de diuersis Hispaniae, & Gallie prouincijs in vrbe Regia Toletto congregauit, & eidem concilio religiosissimus princeps deuotus aduenit, gestaꝝ concilio subscriptione firmavit Pontificibus, & palacij primioribus, clero, & militia approbatibus abdicans cum populo vniuerso perfidiã, quam hucusq; Gothorum populus didicerat ex dogmate Arriano, & prædicans triam personarum vnitatem, vnum Deum, filium a patre consubstantialiter genitũ, Spiritum sanctum inseparabiliter a patre, & filio procedentem, & esse amborum vnum spiritum, vnde & vnum sunt. Egit etiam gloriose bellum aduersus infestas gentes fidei auxilio subleuatus, Francos enim, cum quadraginta fere milibus armatorum in Galliam Gothicam irruentes, misso aduersus eos Claudio Duce glorioso triumpho repulit, & prostrauit. Nulla vnquam in Hispanijs Gothorũ victoria maior, vel similis inuenit, prostratis enim, & captis plurimis militibus hostiũ residua pars exercitus Gothi sequentibus vsq; ad limina regni sui cesa fuit. Sepe etiam cõtra insolentiam Romanorũ, & irruptiones Vasconũ, plurima bella gessit, Toleti sine pacifica migravit ad Christum. Depingitur Recaredus sedens in veste pacifica magnæ autoritatis propter excellentiã suam, quia fuit vnus de melioribus Regibus Hispanie, & habet crucẽ in manu propter expulsionẽ heresis Arriane, quam fecit, ab eius tẽpore vsq; in presens nulla alia apud Hispanos publice hæresis reperta est, habet etiã ensem nudũ in alia manu, quia bella foeliciter tam per se, quã per suos Duces, & exercitus egit, sic enim decet Principes catholicos fidẽ nedum monitis, sed etiã ense tueri. Concurrẽtia. Concurrerunt enim cum Recaredo, & prope tẽpora eius in sede Apostolica Sauinianus natione Tusceus anno vno, & Bonifacius tertius natione Romanus mēsis septem, & Bonifacius quartus de ciuitate Valentie annis sex. In solio vero imperij Romani Phocas imperauit annis octo. Hic concessit beato Bonifacio quarto Pontifici Romano templum, quod Pantheon dicebatur, vt consecraretur in honorem beatæ Mariæ, & omnium sanctorum, vt latius continetur in legenda illius festi, quod celebratur Calendis Nouembris.

Caput. XXVIII.

Anno, dc.
v.

LUIBA huius nominis secundus Recaredi filius nomen assumpsit, anno Domini sexcentesimo quinto, regni Hispanie ducentesimo vicesimo primo, & regnavit annis duobus, mensibus quinque, de ignobili quidem matre progenitus, sed virtute indolis insignita, quem in primo flore adolescentiæ Vitericus sumpta tyrannide innocuum deiecit, precisq; dextera occidit anno ætatis sue sexto decimo. Depingitur Luiba in etate adolescentiæ gladio in pectore fixo, quia adolescens interfectus est, cuius breuitatis temporis tanta fuit, quod concurrentiam Romanorum Pontificum, & Imperatorum non capit, hoc tempore prælia grandissima aduersus Regem Persarum exhorta sunt, quibus Romani fortiter debellarunt plurimas prouincias, & Hierosolimam dimiserunt.

Caput. XXIX.

Anno, dc.
vij.

VITERICUS extincto Luiba per tyrannidem regnum assumpsit anno Domini sexcentesimo septimo, regni Hispaniæ ducentesimo vicesimo tertio, & regnavit annis septẽ, strenuus quippe in armis. Et tamẽ victoriæ expers. Nam cũ aduersus Romanos bellũ tentasset semper inglorius est inuentus, nisi quod quosdã milites captos duxit Sagunciam.

Hic in

Hic in vita sua multa illicita fecit, in morte gladio perijt, quia gladio innocentē Luibam occiderat, vt illius innocentis sanguis non maneret inultus. Et vt iuxta veritatis verbū gladio occidens gladio periret inter epulas enim prandij coniuratione quorundam, qui Luibę cōsanguinei esse dicuntur, excita interfec̃tus est. Corpus autē viriliter expectatum, vilius est humatū. Depingitur Vitericus cum ense in capite percussus, & occisus, quia gladio interijt. Concurrentia. Concurrerunt cum Viterico, & prope tempora eius in sede Apostolica Deusdedit natione Romanus annis tribus, in solio vero Imperij Romani Heraclius cum Constancio filio suo imperauit annis triginta vno. Hoc tēpore Machometus nefandus Pseudodropheta Agarenorū nequitiam sectę suę stultis populis prędicauit. Tertio anno Imperij huius Heraclij Persarum Rex multam partem reipublicę Romanę cepit, deuastauitq; Hierosolymam, & venerabilia loca incendit populorum captiuās copias vna cum Patriarcha Zacharia, & preciosum lignū sanctę Crucis in Persidem duxit. His temporibus floruit sanctus Galius in Alemania sancti Columbanī discipulus.

Caput, XXX.

Vndamirus post interitum Vitrici cœpit regnare anno domini sexcentesimo quatuordecimo, regni Hispaniæ ducentesimo tricesimo, & regnavit annis duobus. Hic Vascones vna expeditione vastauit, alia militem Romanum obsedit. Hic statuit, vt nullus ad ecclesiam confugiens inde iniurius extraheretur, quod non quasi quid nouum accipiendum est, sed corro-

boratiuum priuilegiorum, quę Romani Pontifices & Imperatores alij Principes ecclesię Dei concesserunt, propria morte Toleti decessit. Depingitur in veste pacifica cum ense in manu propter bella, quę gessit Concurrentia. Concurrerunt cum Gundamiro, & prope tempora eius in sede Apostolica Honorius primus natione Campanus annis duodecim. In solio vero Imperij Romani imperabat idē Heraclius, hoc tempore Cosdroe Persarū Rex interēptus est per Heraclium, & tunc populus a captiuitate liberatus, & cū sancta Cruce reuocatus, Hic Heraclius deuicta Perside cum gloria rediens Patriarchā Zachariam, & omnē populum Christianū captiuum Hierosolymam reduxit, & sanctā Crucē, quā a Cosdroe receperat, portās ornatus regio schemate dū per portā per quā Christus baiulans Crucē ad passionē exiuit, vellet intrare, porta diuinitus clauditur & humiliato illo ad intrandum aperitur, & Cruce reportata celebritatē exaltationis ipsius instituit fieri annuatim. Et fit hoc Festum quartadecima die septembris.

Caput, XXXI.

Sisebutus post Gundamirum ad regale fastigium reuocatur anno Domini sexcentesimo decimosexto, regni Hispanię ducētesimo tricesimo secundo, & regnavit annis nouem, menibus sex. Hic Christianissimus per historiatores vocatur, zelo autē fidei accensus in initio regni sui Iudeos ad fidem Christianā permouens emulationem quidē habuit, sed non secundum scientiam, potestate enim compulit, quos prouocari oportuit fidei ratione. Attendens tamen, quod sicut Paulus dicit, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annunciet, in hoc gaudeo, & gaudebo, fecit baptizari omnes Iudeos in regno suo. Hic Sisebutus per Hispaniā vrbes Romanas tibi subiecit. Hoc tēpore venerabilē Claudium Toletanum sedis Metropolitanę sanctitatis pręconio pręfulgentem ecclesia veneratur. Isidorum quoq; Hispalensem Metropolitanum tunc temporis Hispania celebrabat, vt sanctissimū doctorem, egregium, & pręclarum, qui anno septimo pręfati

*quod tempore Machometus
predicauit suam sectam.*

Anno. dñi
xiii.

Anno. dñi
xvi.

REGVM HISPAN.

Principis Sisebuti contra Acephalorum hæresim apud Hispalum in sacrario sanctæ Hierusalem conciliū celebrauit. Hic Sisebutus de Romanis personaliter bis sceleriter triumphauit, & quasdam eorum vrbes pugnando subiecit, & classe nauigās aliquas gentes iuxta fretum morantes bello constrauit, quas gens Gothorū post in suam redegit facile ditionem. Tantę clementię extitit erga victos, quos hostilis potentia mancipauerat seruituti, ut dato precio restitueret libertati, eiusque thesaurus redemptio existeret captiuorum. Hunc alij proprio morbo, alij immoderato medicaminis haustu, alij veneno afferunt decessisse, cuius exitus non solum religiosis, sed etiam optimis laicis extitit luctuosus. Depingitur Sisebutus armatus, & cum ense nudo, & brachio eleuato propter bella, quę gessit, scuto vero rubeo, & cruce alba propter zelum fidei, quę habuit, sic enim depinguntur Reges, ac milites Hispanorum, qui inuocantes Sanctum Iacobum infideles expugnant. Concurrentia. Concurrerunt cum Sisebuto, & prope tempora eius in sede Apostolica Seuerin' natione Romanus anno vno, & Ioannes tertius natione Dalmatius anno vno, in folio vero Imperij Romani imperabat idem Heraclius. Hoc tēpore Machometus Princeps Sarracenorū moritur, post quē Obier principatur.

Caput. XXXII.

Anno. dc.
xxv.

Recaredus huius nominis secundus Sisebuti filius post patris obitum Rex effectus anno Domini. DC. XXV. regni Hispaniæ. CC. XX. XIII. septē mēlibus duntaxat regnavit, cuius vitę breuitas nihil habuit memoria dignū. Depingit autē puer, & in veste puerili, quia puer obiit.

Caput. XXXIII.

Anno. dc.
xxvi.

Suintila huius nominis prim' filius Recaredi primi Regis gloriosissimi rex efficitur anno Domini. DC. XXVI. regni Hispaniæ. CC. XXX. III. & regnavit annis decem, iste sub Rege Sisebuto Ducis nactus officium, castra domuit Romanorum, Rucones etiam superauit, postquam vero regni apicem est adeptus, vrbes residuas, quas in Hispaniis manus occupauerat Romanorū, confecto prælio obtinuit, & subiecit, tantaque triumphigloria præ ceteris Regibus clauit, ut sceleritatē mirabiliter reportare videretur. Totius autē Hispaniæ Monarchiā intra fretum Oceani, quod nulli recto Principū est collatum exclusis Romanis primus obtinuit inter Gothos: auxit eo prælio virtutis sue titulū duorū Patriciorum obtentus, quorū alterum prudētia suum fecit, alterum virtute prælii subiugauit. Toleti propria morte decessit. Huius filius Rachimirus in cōsortio regni assumptus parī cū patre folio correghnavit. In cuius infantia ita sacrę indolis splendor enituit, ut in eo, & vultus, & mētis paternarū virtutū effigies appareret. Isto fere cum patre mortuo superstites remanserunt alij duo filij Suintila, & Sisenandus, quos susceperat ex Theodora filia Principis Sisebuti. Hoc tēpore beatus Isidorus Gothorū historiæ descriptor, egregiusque doctor Hispalēsis Archiepiscopus migravit ad Christū anno quarto prædicti Principis, Secūdo Nonas Aprilis. Depingitur Suintila armatus, quia bella plurimā sceleriter gessit, & habet prope se adolescentē filiū Rachimirum, quia illū se viuente correghnare fecit. Concurrentia. Concurrerunt cū Suintila, & prope tēpora eius in sede Apostolica Theodorus primus natione Græcus annis sex, in folio vero Imperij Romani Constātinus tertius cū Adriano fratre suo imperauit annis viginti sex: anno octauo regni Suintilæ obiit Clotarus Rex Francorū, & successit ei Degibertus filius eius, qui regnavit annis decē & sex, iste fuit nonus Rex Francorum.

Caput. XXXIII.

Siseuandus Suintile filius coepit regnare anno Domini. DC. V. regni Hispanie. CC. XLII. & regnavit annis. V. mensibus. XI. Iste per tyrannidem in regni Gothorum solio collocatur, cum Suintilæ fratri suo primo genito deberetur, propria morte Toleti obiit. Depingitur Siseuandus in veste pacifica, quia non legitur bella gessisse, sed leges condidit, quæ in foro illo, quem librum Iudicum vocant, continetur. Concurrentia. Concurrerunt cum Siseuando, & prope tempora eius in sede Apostolica Martinus primus natus de ciuitate Tiburtina annis sex. In solio vero Imperij Romani imperabat idem Constantinus tertius, Sub hoc magna pars Romanæ reipublice a Sarracenis destructa est.

Anno. dñi.
v.

Caput. XXXV.

Suintila huius nominis secundus Gothis præficitur anno Domini. DC. XL. regni Hispaniæ. CC. XLIX. & regnavit annis quattuor. Hoc tempore duo concilia apud Toletum fuerunt celebrata sub Beato Eugenio vrbis regie Metropolitanæ Primæ subscribentibus Salua Narbonensi, & Honorato Hispalensi, & Protasio Tarraconensi, & eorum suffraganeis, & vicarijs absentium Episcoporum. Depingitur autem Suintila in veste pacifica, quia pacem habuit, & in margine caput Sancti Eugenij Archiepiscopi Toletani, quia famosus Pontifex fuit, & sub eo concilia aliqua celebrata fuerunt. Concurrentia. Concurrerunt cum Suintila, & prope tempora eius in sede Apostolica Eugenius primus natione Romanus annis duobus. In solio vero Imperij Romani imperabat idem Constantinus tertius.

Anno. dñi.
xli.

Caput. XXXVI.

Tulgas bonæ indolis ex radice regia Gothorum regnū assumpsit anno Domini sexcentesimo quadagesimo quinto, regni Hispaniæ ducentesimo quinquagesimo tertio, & regnavit annis duobus. Iste blandus, & catholicus est inuentus, regna sibi subdita pacifice dilatauit. In iudicio rectus iudex claruit, largitate præfuit, lenitate synodos a suis prædecessoribus confirmatas, autoritate simili confirmavit, doluit autem gens Gothorum tam cito, tam bonæ indolis iuvenem amisisse cunctis flentibus, quia flos tantæ indolis in fructum non adoleuit. Toleti propria morte decessit. Etenim nonnunquam accidit, ut optimi Reges tollantur de medio propter demerita subditorum. Depingitur iuuenis, & in veste pacifica, quia iuuenis obiit, & bella non gessit. Concurrentia. Concurrerunt cum Tulga, & prope tempora eius in sede Apostolica Vitilianus natione Campanus annis quatuordecim. In solio vero Imperij Romani imperabat idem Constantinus tertius.

Anno. dñi.
xlv.

Caput. XXXVII.

Indasuindus post Tulgam regno Gothorum per tyrannidem inuasit coepit regnare anno Domini sexcentesimo quadagesimo septimo, regni Hispaniæ ducentesimo quinquagesimo quinto, & regnavit annis decem. Huius tempore in Toletana vrbe duo concilia sunt celebrata, obiit propria morte Toleti, Depingitur in veste pacifica quia bellum gessisse non legitur. Concurrentia. Concurrerunt cum Cindasuindo, & prope tempora eius in sede Apostolica Deodatus natione Romanus annis quatuor. In solio vero Imperij Romani Constantinus quartus imperavit annis decem & octo. Huius tempore Sarraceni Siciliam inuadunt, & cum spolijs multis recedunt, Istius tempore Sex

Anno. dñi.
xlvi.

REGVM HISPAN.

ta synodus celebratur Constantinopoli contra Græcorum Patriarcham, cui interfuerunt ducenti & octo Episcopi. Anno secundo huius regni Cindasirindi obiit Dagibertus Rex Francorum, & successit ei Clodoneus secundus filius eius, qui regnavit annis decem & septem, iste fuit decimus Rex Francorum.

Caput. XXXVIII.

Anno. dc.
lvij.

Recensuindus filius Cindasuindi post mortem patris successit in regno anno Domini sexcentesimo quinquagesimo septimo, regni Hispaniæ ducentesimo sexagesimo quinto, & regnavit annis decem & octo, mensibus undecim. Hic tria concilia clarente Eugenio vrbis Regiæ Metropolitanæ Toleti instituit celebrari. Huius Recensuindi Principis anno nono suscepit Sanctus Illesonsus Pontificatum ecclesiæ Toletanæ. Fuit autem Beatus Illesonsus de genere nobili, discipulus Sancti Isidori, monachus professione, vir per omnia laudabilis, & præcipuus sanctitate, demum Pontifex Toletanus. Et cum hoc tempore Eluidius, & Pelagius a Gallis venientes plerumque partes Hispaniæ errore infecissent, virginitatem beatæ Virginis infamantes: Beatus Illesonsus illis occurrens sacrarum literarum testimonijs, & lingua melliflua, & gratia in labijs suis diffusa eorum dogmata confutavit, & ab Hispanijs confusos abegit, unde etiam in festo gloriosæ Virginis, quod in Hispanijs quintodecimo Kalendas Ianuarij celebratur, cum ipse ad matutinale officium comitatus clero, & populo, & multis luminaribus ad ecclesiam convenisset, apparuit ei beata Virgo choris Apostolorum, martyrum, ac virginum comitata, & sic ait, quia fide certa, & consciëntia pura lumbos tuos virginitatis cingulo accinxisti, & gratia in labijs tuis diffusa virginitatis meæ gloriam in cordibus fidelium depinxisti, accipe vestem de thesauris filij mei, ut iam in hac vita vestimento gloriæ adornaris, & ea in meis, & filij mei solēnitatibus vestiaris, & his dictis cum glorioso coetu, quo apparuerat, ad gloriam filij remeavit. Beatus autem Illesonsus de promissis securus suscepto munere lætus remansit.

Hac autem veste nullus post eum uti præsumpsit, nisi Desibertus Archiepiscopus, qui culpa sua ab illa sede propulsus fuit exilio relegatus. Sedit autem novem annis, & duobus mensibus in cathedra Toletana, & expleto decimo octavo anno Recensuindi Principis decimo Kalendas Februarij vitam finiuit Toleti, & in ecclesia Beatæ Leocadiæ ad pedes Beati Eugenij prædecessoris, ac auunculi sui cum magnâ reuerentia est sepultus. Obiit autem Recensuindus morte propria Toleti relicto filio Theudofredo, quem Vitiza postea excecavit. Et depingit in veste pacifica quia pacem habuit. Depinguntur etiam in margine sanctus Illesonsus, quia illo tempore clauit, & Theudofredus filius Recensuindi, qui excecatus fuit, & duo filij Theudofredi Costa, & Rodericus nepotes Recensuindi, ut genealogia clarius cognoscatur, de quibus suis locis congruentibus dicitur. Concurrentia. Concurrerunt cum Recensuindo, & prope tempora eius in sede Apostolica Donus natione Romanus annis tribus, in solio vero Imperij Romani imperabat idem Constantinus quartus. Anno nono regni Recensuindi obiit Clodoneus Rex Francorum, & successit ei Theodoricus filius eius, qui regnavit annis decem & novem. Iste fuit undecimus Rex Francorum.

Caput. XXXIX.

Ir nobilis Bamba de Gothorum genere procreatus, strenuus, pacificus, mansuetus, qui ante regni fastigium multorum celebrationibus celebris habebatur. Defuncto Recensuindo ad regni solium unanimiter subleuatur anno Domini, DC. LXXVI. regni Hispaniæ ducentesimo octogesimo quar-

to, & regnavit annis nouē, mense vno. In principio regni eius Paulus Græcus vnus de magnatibus eius contra eum rebellauit. Contra quem Bamba cum magno exercitu apud Nemausum obsedit, & per vim obtinuit ciuitatē, atq; muros eius destruxit, & captum Paulum vinculis ad Toletum reduxit, vbi triūphaliter Bamba est receptus præcedentibus Paulo, & cōplices suis decaluatis capitibus, & barbis rasis, pedibusq; nudatis. Ibant autē induti sacco, & camelis impositi, Paulus vero corona pictea coronatus, vbi carceribus mancipati manserunt. Rex vero ciuitatē miris operibus insigniuit. Quarto autē regni sui anno consiliū Toleti celebrauit sub Quirico Primate, cuius tēpore ducentę & septuaginta naues Arabū ad littus Hispaniæ peruenerūt, sed misso per Regem exercitu cōcremantur. Ac cum humana prosperitas aduersantibus carere non soleat, & extrema gaudij luctus occupet, Rex Bamba, qui cum insigni triumpho coronatus extiterat, postremo per Eringidium consobrinū Cindasuindi Regis veneno potui mixto inficitur, qua potione memoria Regis turbatur, quod Quiricus Pontifex Toletanus, & optimates palatii cernentes, & causam penitus ignorantes, ne Rex Catholicus sacramētis fidei fraudaretur, statim confessionis, & pœnitentie antidotum obtulerunt, quod religiosus Rex deuote suscipiens religionis habitū postulauit, & ad monasterium conuolans, quod in villa, quæ Pampliga dicitur, in districtu Burgenſi in quadā ecclesia extra muros subdita monasterio Sancti Petri de Arlanca tunc situm erat, finiuit vitam. Vixit autem in regno annis nouem, & in monasterio annis septem. Depingitur Bamba armatus, sed coopertus cucula monachali, quia glorioſe bellum contra Paulum & fautores regnans gessit, sed in fine monachus effectus ab hac luce subtractus est. Concurrentia. Concurrerūt cum Bamba, & prope tempora eius in sede Apostolica Agato natione Siculus annis duobus, & Leo secundus natione Syrus mensibus decem. In solio vero Imperij Romani imperabat idem Constantinus quartus.

Caput. XL.

Hermigius eo quod esset Recensuindi sobrinus successit in regno tyrannice, & non de iure, reliquerat enim Recensuindus filium paruum Theodosiū, cui successio regni debebatur. Coepit autem regnare Hermigius anno Domini. DC. LXXXV. Regni Hispaniæ. CC. XC. III. & regnavit annis septem. Hic Cisionem filiam suam magno viro Egice, Bambę Principis consobрино dedit vxorē, propter Recensuindi filiū Theusfredū, ne regni eius primordia impediret. Huius tēpore famēs valida Hispaniam pro parte depopulauit. Hoc tempore tria consilia in Toletana vrbe sunt celebrata sub Iuliano primate. Hic Iulianus Archiepiscopus dictus Pomerius ex genere Iudeorum, vt flores rosarum inter vepres spinarū productus omnibus mundi partibus in doctrina Christi manet præclarus. Non enim perfidia maiorum suorum, qui fidem catholicam pertinaciter recipere noluerunt, sed fidelis Habrahę, qui credidit Deo, & reputatum est illi ad iusticiam, vestigia secutus, rebellium, & incredulorum Iudeorum pertinaciam abhorrens, vt verus Israëlita, in quo dolus non est, Christianæ veritatis cultor, & prædicator fuit, & inter multos claros Pontifices, qui Toleti fuerunt, vnus hic de clarioribus fuit. Depingitur Hermigius in veste pacifica, quia bella non legitur gessisse, sed plura concilia celebrari fecisse. Depingitur quoque in margine Iulianus Pomerius Archiepiscopus, quia famosus vita, & scientia fuit. Non tamen ponitur ei Aureola,

Anno. dc.
lxxxv.

REGVM HISPAN.

quia non legimus eum in cathalogo sanctorum collocatum, licet sanctus communi-
ter reputatur. Concurrentia. Concurrunt cum Hermigio, & prope tempora eius
in sede Apostolica Benedictus secundus natione Romanus mensibus decem, in so-
lio vero Imperij Romani Iustinianus secundus imperauit annis decem.

Caput. XLI.

E G I C A gener, & successor Hermigij post mortem eius ad regni
Gothorum assumitur principatum anno Domini sexcentesimo no-
nagesimo secundo, regni Hispaniæ trecentesimo, regnavit annis de-
cem, & cum filio annis tribus, sed isti tres anni patri non filio com-
putantur, & ita in vniuerso regnavit annis tredecim, & confestim vt
habuit regnum filiam Hermigij, quam in vxorem acceperat, ob cri-
men Hermigij patris sui, quod in veneratione Bambæ Regis commiserat, a se abiecit.
cōmuni morte dicitur obijisse. Depingit Egica in pacifica veste, quia bella non gessit.
Concurrentia. Concurrerunt cum Egica & prope tempora eius in sede Apostolica
Sergius primus natione Syrus annis tredecim, & Leo tertius annis duobus, in solio ve-
ro Imperij Romani Leo secundus annis tribus, & Tiberius tertius annis septē. An-
no sexto Egicæ obijt Theodoricus Rex Francorū, & successit Chibericus secundus
filius eius, qui regnavit annis duodecim, iste fuit duodecimus Rex Francorum.

Caput. XLII.

V I T I Z A filius Egicæ post patris mortem successit in regno anno
Domini septingentesimo secundo, regni Hispaniæ trecentesimo deci-
mo, & regnavit annis nouem. Iste luxuriose vixit, & alijs luxurians
di causam dedit. In initio regni sui Theodosfredum filium Recinsuini
di Regis apud Cordubam exilio relegauit, & oculos eius effodit.
Qui Theodosfredus Rex ex vxore sua nomine Retilene de Regū ge-
nere procreata genuit Costam, & Rodericum. Hic Vitiza voluit occidere Pelagium,
cuius patrem apud Tudam fuisse peremerat, sed ad Cantabriam fugiens euasit furiam
persequentis, quia volebat dominus liberationis asylum in Hispanijs conseruare. Vi-
tiza autem sacrorum canonum inimicus Opæ fratri suo Archiepiscopo Hispalensi
tradidit ecclesiam Toletanam eiusdem vrbs viuentis Pontifice Sinderedo, vt sicut ipse
carnali, ita & frater spiritali adulterio scēdaretur, & vt iniquitatem iniquitati adijce-
ret violatis priuilegijs ecclesiarum reuocauit Iudæos, & maioris immunitatis priuile-
gijs, quæ ecclesijs ✠, sed quia iusto iudicio Dei agitur, vt actores scelerū pœ-
nas subeant vltionis, de manu Domini supplicia suscepit, qui pro simplicibus satisfacere voluit.
Igitur Rodericus filius Theodosfredi, quem Vitiza, vt patrē, priuare ocu-
lis visus fuit, fauore Romani senatus, qui eum ob Recinsuindi gratiam diligebat, con-
tra Vitizam decreuit publice rebellare, qui viribus præminens cepit eum. Et quod
patri suo fecerat, fecit ei, & regno expulso sibi regnum electione Gothorum, & se-
natus auxilio vindicauit. Vitiza itaq; plenus abominationibus, vacuus regno, or-
bus oculis propria morte Cordubæ, quo Theodosfredum relegauerat exul, & Rex
vitam finiuit. Cumque duos filios reliquisset Sisibertum, & Ebam nullus successit in
regno, eo quod essent propter patris insolentias omnibus odiosi. Depingitur Viti-
za absque oculis, & cum compedibus ferreis, quia cæcus, & incarceratus vitam ex-
iuit. Concurrentia. Concurrerunt cum Vitiza, & prope tempora eius in sede
Apostolica Ioannes sextus natione Græcus anno vno, & Ioannes septimus simili-

ter natione Græcus annis tribus, in solio vero imperij Romani Iustinus secundus, qui primo imperauerat, & expulsus fuerat, recuperauit imperium annis sex.

Caput. LXIII.

COSTA Theodofredi filius regnum Gothorum assumpsit, anno Domini septingentesimo vndecimo, regni Hispaniæ trecentesimo decimo nono, & dicitur regnasse quinque annis, & septem mensibus, quod tamen temporum computatio non recepit, quia secundum tempora, quibus alij Reges regnarunt, tot anni ei attribui non possunt, sed licet quanto tempore regnauit certitudinaliter nesciatur, hoc tamen testantur historiæ vulgari sermone conscriptæ, quod Vitiza ex abundantia maliciæ suæ noluit eum excæcare, sicut Theodofredum patrem suum excæcauerat. Sed Costa viriliter existens fretus auxilio Senatus, & populi Romani, qui intuitu amicitiae, quam cum Recinsuindo Rege auo suo habuerant, fauorē ei prestituerunt, & auxilium, rebellauit patenter contra Vitizam, & indixit ei bellum, & uenerunt ad prælium campestre, in quo Vitiza fuit victus, & captus, cui Costa præcepit effodi oculos, sicut ipse fecerat Theodofredo patri suo, & sic vita, & regno priuatum, ac cæcum misit Cordubam in exilium, ubi infortuniter vitam finiuit. Sæpe namque iusticiæ diuinæ ineffabilis statera in hoc sæculo male meritos digne punit, ut prauitatis suæ exuberantia petente exuberantes poenas recipiant, & in hac vita temporalibus supplicijs afflictī ad æterna supplicia in futuro sæculo transeant puniendi. Merebantur enim Vitizæ execranda flagicia, ut hic, & ibi acriter puniretur. Hic Costa relictis duobus filijs paruulis morte propria obiit. De regno huius historicus Rodericus mentionem non facit, sed post Vitizam immediate inseruit Rodericum, posui tamen illum, ut utriusque historiæ satisfacerem. Depingitur Costa in veste pacifica, quia in pace obiisse dicitur.

Caput. XLIII.

Rodericus vltimus Rex Gothorum, qui etiam viuente Vitiza cōregnare coeperat, hortante, & adituante Senatu Rex Gotorum efficitur, coepit autem regnare anno secūdo regni Vitizæ, qui fuit annus Domini septingentesimus nonus. Et regnauit annis duobus cū Vitiza, & vno post se, ideo dicendus est coepisse regnare anno Domini septingentesimo vndecimo, regni Hispaniæ tricentesimo decimo nono, & regnasse per vnum annum, ut alij duo anni Vitizæ computentur, quod utique intelligendum est secundum illos, qui nullam mentionem faciunt de Costa Rege, Nam iuxta opinionem illorum, qui dicunt Costam regnasse immediate post Vitizam, hoc non obtineret, quia quinque anni addi deberent. Sed nos licet interserimus Costam, ut satisfaceremus vni opinioni, prosequamur tamen secundum aliam, quam historiā Pontifex Rodericus sequitur, ut iuxta Rodericum Historiatorem Roderici Regis gesta narrentur. Erat autem Rodericus durus in bellis, & ad negotia expeditus, sed in moribus dissimilis Vitizæ. Nam & circa initium regni sui Vitizæ filios Disibertum, & Ebam obprobrijs, & iniurijs laceffitos a patria propulsauit, qui relicta patria ad Riciliam Comitem Tingitanie ob patris amicitiam transfretarunt. Hic Rodericus filiam Iuliani Comitis, quæ in regali curia morabatur, violenter oppressit, Iuliano per eum legationis causa in Africam misso, quo redeunte, stuprum filiae intensissime

Anno.
dcc.xi.Anno.
dcc.ix.
Anno.
dcc.xi.

REGVM HISPAN

doluit, & nauigio septem veniens ibi vxorem cum rebus domesticis collocavit. Et habita coniuratione secreta cum Arabibus in Hispaniā est reuersus, & egrotantis matris disidium simulans a Rege filiam impetrauit iussione matris solatio destinādam, quam receptam restituit matri suae, & extunc in Antea ccepit ad destructionem Hispaniæ totis viribus properare, & se Arabibus, qui Machometistæ erant, copulare. Et quia Arabes timebant in Hispaniam transire, voluerunt primo paulatim experiri. Et quidam Princeps nomine Muza præses Aphricæ constitutus ab Vlic Miramabolino misit cum Comite Iuliano quendam Principem nomine Tarif cum aliquibus militibus, & peditibus Aphricanis, qui transeuntes strictum maris venerunt Tarifam, & post hæc fecerunt insultum suum in Algeziram, & alia loca maritima, & multis hominibus occisis, magnaue præda habita redierunt in Aphricam, & cum eis Iulianus Comes, qui referentes hoc Muzæ magnam confidentiam tribuerunt iterum in Hispaniam audaciustrāseundi. Muza vero vocatus ab Vlic Miramabolino iuit in Aphricam relicto in patria principatu Tarif, cui iniunxit, vt Iuliano Comiti auxilia largiretur, qui ei dedit duodecim millia bellatorū, quos Iulianus separatim in Hispaniam duxit in nauibus mercatorū, ne causa transitus perciperetur, qui omnes conuenerūt in monte, qui Atarif Gebel dicit, Gebel enim Arabice, idē est quod mons, hodie autem corrupto vocabulo dicitur Gibraltar, quod cum ad Roderici Regis noticiam peruenisset, misit contra eos nepotem suum nomine Sancium, qui cum eis sæpius dimicans, sæpius fuit victus, & vltimo interfectus. Vnde & Arabes sumptis animis audaciam sumpserunt iuliano Comite eos per Beticam, quæ hodie dicitur Andalusia, & Lusitaniam, quam vocamus Strematuram deducente, cceperunt diruptiones, & excidia execere. Rex autem Rodericus audita strage suorum, & prouinciæ vastatione Gothis omnibus congregatis ad aduentū Arabū se obiecit, & ad occursum strenue properauit. Cumq; venissent ad flumen, quod Guadaleth vocatur, prope Alidonam, quæ nunc Xericium dicitur, ex alia parte sedit exercitus Aphricanus. Rex autem Rodericus cum corona aurea, & vestibus deauratis a duobus mulis in lecto eburneo ferebatur, vt Gothorū Regum dignitas exigebat, & per octo dies continuos a Dominica in Dominicam dimicarunt, ita quod de Tarif exercitu fere decem & sex millia ceciderunt. Sed iuliano Comite, & Gothis, qui secum aderant, dure instantibus franguntur acies Christianorum, qui longa pace, & abundantia desides, imbelles, & ignaui certaminis sunt inuēti, & obicibus terga dantes die Dominica anno Domini septingentesimo quarto decimo: a Machometi vero errore principis anno nonagesimo secundo, Rex Rodericus, & Christianus exercitus deuincuntur, & fuga indocili perierunt. Duo autem filij Vitizæ, qui cum Iuliano Comite conspirauerunt, Regi Roderico in hoc prælio astiterunt, & alter a dextris, & alter a sinistris, collaterales acies gubernabant, & dicuntur in præcedenti nocte cum Tarif consilium habuisse, vt ipsis a bello cessantibus Gothorū exercitus de facili vinceretur. Et Rex Rodericus cum esset magnanimus, antequā fugeret, permitteret se occidi, vt eo mortuo posset eis regnū peruenire. Non enim credebant quod possent, vel vellent Arabes patriā retinere. Vnde in conflictu animis depositis quantocius effugerūt, & hoc ipsum Tarif promiserat, quod restitueret eis omnia, quæ fuerāt patris sui, quod postea non impleuit. Alij tamen putant hos fuisse filios Costæ fratris Roderici, qui prætendebant ad se regnū pertinere, sed siue siue Vitizæ, Costæ fuissent, constat eos infideliter se habuisse, prælio itaque infœliciter acto, quid Regi Roderico aduenerit, ex certo nescitur, nisi

quod corona, vestes, & insignia, & calciamenta auro, & lapidibus adornata, & equus, qui Orelia dicebatur in loco tremulo iuxta flumen sine corpore sunt inuenta, quid autem de corpore fuerit factum, penitus ignoratur, nisi quod post multa tempora apud Viseum ciuitatem Portugalliae inscriptus tumulus fuit inuentus. Hic iacet Rodericus ultimus Rex Gothorum. Depingitur autem Rodericus sub luctuosa veste, ut qui superbe cum pomposis insignijs ad praelium processit, infelicitate victus sub nigra veste miserabiliter depingitur. Habuit enim magnam lamentandi causam, & cum eius tempore Hispani regni monarchia humiliata est, Gothorum nomen apud Hispanos prorsus cessauit. Nam licet Hispaniae Reges a Rege illo descenderant, titulum tamen Gothicum dimiserunt, alijs regijs titulis sunt insigniti. Depinguntur etiam in margine iuxta eum sceleratissimi proditores. Iulianus Comes, & Opa Archiepiscopus, decet enim, ut sicut proborum virorum depinguntur imagines, ut ad memoriam nostram veniant laudandi, sic & sceleratorum, ut veniant execrandi, sicut & Iudas in cena Domini solet depingi, Tarif quoque infidelis Machometista depingitur, qui cum eis venit in exercitum Hispanorum, ut a memoria nostra non eadat ab istis Machometistis terras nostras occupatas fuisse, ut cum eos debellamus, non existimemus, quod a terris suis illos expellimus, sed quod nostras, quas violenter occuparunt, recuperamus. Concurrentia. Concurrerunt cum Roderico, & prope tempora eius in sede Apostolica Sisuius natione Romanus diebus viginti, & Constantinus natione Syrus annis septem, cum isto Constantino fuerunt in sede Apostolica nonaginta & duo Pontifices, in solio vero imperij Romani Philipus secundus imperauit anno vno, mensibus sex.

Caput. XLV.

Pelagius post cladem cepit rebellare Agarenis, & principatum Hispaniae inter Christianos obtinere, sed quia hoc paulatim effectum est, clare non apparet in chronicis, quo tempore regni titulum assumpsit, licet aliqui post biennium a clade in Regem assumptum dicant.

Ne tamen interruptionem ponamus, congruenter dici potest, quod ex eo die, quo Rodericus infelicitate regnum amisit, Pelagium nutu diuino in regno foeliciter subrogatum putemus, & illi illud biennium, licet in illo forsam regnum vacasset, attribuamus. Sic ergo regni eius tempora computando regnare illum coepisse existimandum est, anno Domini septingentesimo duodecimo, regni Hispaniae trecentesimo vicesimo, & regnauit annis viginti. Hic de regio Gothorum genere descendens plurimas Agarenorum ciuitates cepit, & multa praelia contra Agarenos deuicit. De caetero autem alij Reges nuncupati non fuerunt Reges Gothorum, sed Reges Legionis, vel Asturiarum. Hic Pelagius genuit duos filios, scilicet Fasilam, qui post mortem eius regnauit, & Ormiseldam Reginam uxorem Alphonsi Regis catholici. Et quia in isto coepit regnum Hispaniae reparari, ideo ab eo incipit tertia computatio annorum, videlicet a reparatione regni. Obijt autem Pelagius morte communi, & depingitur armatus in manu ensen nudum habens, quia multa praelia, & urbium obsidiones gloriose peregit. Habet in scuto leonem depictum rubeum in campo albo, quae sunt arma Regum Legionis, quia ab eius tempore cessauit in Hispania intitulatio Gothorum, & arma eorum, & successit intitulatio a regno Legionis, quod forte fuit, quia prima ciuitas, quam ab Arabibus occupauit, fuit Legio, & extunc in Antea Regia ciuitas reputata est, continuantur autem haec arma in Regibus Legionis.

Anno.
dcxii

REGVM HISPAN.

qui separatim in Legione regnauerunt. Coniunguntur vero per catela scuti cum armis Castellæ, quando regna mutata fuerut. Depingitur etiam in margine Regina, vxor eius. Concurrentia. Concurrerunt cum Pelagio, & prope tempora eius in sede Apostolica Gregorius secundus natione Syrus, annis decem & sex, in solio vero imperij Romani Anastasius secundus imperauit annis tribus. Hic Philippum Imperatorem captū oculis priuauit. Iste in omnibus malus fuit. Huius exercitus Theodosium elegit Imperatorem, qui Anastasio deuicto ordinauit ipsum in presbyterum.

Post quem Theodosius imperauit anno vno. Secundo vero anno huius regni Pelagij obiit Childibertus Rex Francorū, & successit ei Degibertus secundus filius eius, qui regnauit annis quinque. Iste fuit tertius decimus Rex Francorum. Post quem successit Theodoricus filius eius, qui regnauit annis quindecim, & iste fuit quartus decimus Rex Francorum.

Caput. XLVI.

Anno.
dcc.xxxij.

Fasila Pelagij filius cepit regnare anno Domini septingentesimo tricesimo secundo, regni Hispaniæ trecentesimo tricesimo primo, & ab eius reparatione vicesimo, & regnauit annis duobus. Hic a quodam vrso, cum venationi insisteret, miserabiliter est interfectus. Ideo depingitur cum vrso pugnans, quia vrso dentibus, & brachijs depressus obiit. Concurrentia. Concurrerunt cum Fasila, & prope tem-

pora eius in sede Apostolica Gregorius tertius natione Romanus annis decem. In solio vero imperij Romani Leo tertius imperauit annis viginti quinque. Huius tempore Sarraceni Constantinopolim venerunt, & tribus annis ciuitatem obsidentes abcesserunt, & inde multa bona abstulerunt.

Caput. XLVII.

Anno.d.
ccxxxiiij.

Alphonfus huius nominis primus cognominatus Catholicus gener Pelagij post mortem Fasile cepit regnare anno Domini septingentesimo tricesimo quarto, regni Hispaniæ trecentesimo tricesimo tertio, & ab eius reparatione anno vicesimo secundo, & regnauit decem & nouem annis. Hic vir catholicus, & bellator, & magnanimus est inuentus. Ex vxore sua Ormiselda Pelagij genuit hos filios, Froilā,

& Aurelium, qui regnauerunt post eum gradatim, vt sequitur, & Egimadam, quæ fuit vxor Silonis, qui propter eam regnauit. Et Ilmaraum patrem Veremundi Regis in arbore suo descripti. Et Mauracatum ex concubina, qui etiam regnauit, sicque habuit duos filios legitimos, & vnum bastardum, & vnum generum, & duos nepotes Veremundum, & Alphonsum Castum vnum post alium in gradibus suis. Depingitur autem Alphonfus armatus ensē nudum manu tenens, quia multa bella feliciter peregit. Obiit autem Alphonfus morte communi. Depingitur autem in margine Ormiselda vxor eius, & Aurelius, qui regnauit post Froilam primogenitum, & Ilmaraus, qui non fuit Rex, sed fuit pater Veremundi Regis. Et Egimada vxor Silonis, qui propter eam regnum habuit, & Veremundus, & Mauracatus, qui regnauerunt, & infra in rectitudine arboris integre sunt depicti. Concurrentia. Concurrerunt cum Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica Zacharias natione Græcus annis decem. In solio vero imperij Romani Constantinus quintus imperauit annis quindecim. Anno octauo regni Alphonfi obiit Theodoricus Rex Francorum, & successit ei Childericus frater eius, qui regnauit annis nouem.

Caput. XLVIII.

Froila huius nominis primus post mortem patris coepit regnare anno Domini septingentesimo quinquagesimo tertio, regni Hispaniae trecētesimo quinquagesimo secūdo, & ab eius reparatione anno quadragesimo primo, & regnavit annis tredecim. Iste populavit Ovetum, & construxit ecclesiā cathedralem. Hoc tempore Homa Dux Cordubæ fines Galleciæ infestabat, & occurrens ei Rex Froila praelium contra Agarenos habuit, & devicit. In quo praelio quinquaginta quatuor milia Arabum ceciderunt. Postea vero apud Tangas oppidum Asturiarum a fratre suo Aurelio fuit interfectus, relinquens filium paruulum Alphonsum, qui fuit cognominatus Castus. Depingitur Froila cum ense in manu, quia Agarenos devicit, & pugione in pectore, quia ab Aurelio fratre suo occisus est. Depingitur & in margine Regina vxor eius, & Alphonfus Castus filius eius, qui postea loco suo integre depictus est. Concurrentia. Concurrerunt cum Froila, & prope tempora eius in sede Apostolica Stephanus secundus natione Romanus annis sex. In solio vero imperij Romani Constantinus sextus cum filio suo Leone imperavit annis quindecim, anno secundo huius regni Froilæ Childericus Rex Francorum depulsus est a regno Franciæ per Pepinum filiū Cardi Marcelli, qui in Regem Francorū est assumptus auctoritate Zacharię Papę, vt habetur libro Decretorū, & regnavit annis quindecim.

Anno.
dcc. liij.

Caput. XLIX.

Aurelius Alphonfi catholici filius post interitum fratris coepit regnare, anno Domini septingentesimo sexagesimo sexto, regni Hispaniæ trecētesimo sexagesimo quinto, & ab eius reparatione quinquagesimo quarto, & regnavit annis sex, & morte propria vitam finiuit. Depingitur Aurelius versa facie, quia fratrem suum iniuste occidit. Et quasi ex verecundia de tanto flagitio faciem non monstrans, vt alter Caym verecundans ob Abel occisum. Concurrentia. Concurrerunt cum Aurelio, & prope tempora eius in sede Apostolica Paulus natione Romanus annis decem. In solio vero imperij Romani Leo quartus imperavit annis sex.

Anno.
dcc. lvi.

Caput. L.

Silo gener Catholici Regis Alphonfi post mortem Aurelij ex iure Hereditariæ vxoris suæ Regis Alphonfi filiæ coepit regnare anno Domini septingentesimo septuagesimo secundo, regni Hispaniæ trecētesimo septuagesimo primo. Et ab eius reparatione sexagesimo. Et regnavit annis octo, cum Arabibus pacem firmavit. Et Galleciam rebellantem in monte Ciperio superavit, & suo imperio subiugavit. Obijt autem Silo morte communi, & depingitur in veste pacifica, & ense in manu prope montes, quia suos rebellantes in montibus subiecit, licet cum hostibus bellum non habuerit. Depingitur etiam in margine Regina vxor eius, quia propter eam habuit regnum. Concurrentia. Concurrerunt cum Silone, & prope tempora eius in sede Apostolica Constantinus secundus natione Romanus anno vno, & Stephanus tertius natione Syrus annis quatuor. In solio vero imperij Romani Constantinus imperavit annis decem.

Anno. d.
cclx. ij.

REGVM HISPAN.

Caput. LI.

Anno.
dcc. lxxx.

Mauracatus commemorati Alphonſi Catholici ex cōcubina filius Si-
lone defuncto per tyrannidem Rex efficitur. Anno Domini septin-
gentesimo octogesimo, regni Hispaniæ trecentesimo septuagesimo
octauo, & regnauit annis tribus. Hic Mauracatus, vt fauorē Ara-
bum acquireret, contra Dei legem multa commisit. Puellas namq;
virgines tam nobiles, quam plebeias sub certo numero quolibet an-
no Arabibus dabat. Iniquus, & malus in omnibus est inuentus. Obijt morte com-
muni. Depingitur Mauracatus in veste longa, & coopertus clamys iuxta morem
Arabum, quia cum Arabibus turpem amicitiam fecit. Concurrentia. Concurrerunt cum Mauracato, & prope tempora eius in sede Apostolica Adrianus primus
annis quatuordecim. In folio vero imperij Romani Nicephorus imperauit annis
nouem.

Caput. LII.

Anno. d-
cc. lxxxiiij.

Eremundus huius nominis primus filius Bilmarai, filij Alphonſi
cognomento Catholici, Mauracato mortuo in Regem eligit. An-
no Domini. DCC. LXXXIII. regni Hispaniæ trecentesimo
octogesimo primo, & ab eius reparatione septuagesimo primo, &
regnauit annis duobus. Hic fuit magnanimus, & regnum sponte
dimisit, recolens se olim ordinem diaconi suscepisse, & consobrinum
suum Alphonsum, qui ad Nauarros confugerat, reuocauit, & in regno sustituit suc-
cellorem, & cum eo alijs quatuor annis, & sex mensibus dulcissimam duxit vitam;
& communi morte vitam finiuit, cū vxore sua Iurelione, quam a se propter conscien-
tiam ordinis separauit, relictis ex ea duobus filijs paruulis Ranimiro, qui fuit Rex, &
Garſia. Depingitur Veremundus in veste longa, & pacifica, quia bella non gessit.
Depingitur etiam in margine Regina vxor eius, & duo filij eorum Ranimirus, qui
fuit Rex, & Garſias, qui cum Ranimiro fratre correignauit. Concurrentia. Concur-
rerunt cum Veremūdo, & prope tempora eius in sede Apostolica Leo tertius natio-
ne Romanus annis viginti tribus. In folio vero imperij Romani Michael impera-
uit annis duobus.

Caput. LIII.

Anno.
dcc. lxxxv.

Alphonſus secundus cognominatus Castus, filius Regis Froilæ cœ-
pit regnare anno Domini septingentesimo octogesimo quinto, re-
gni Hispaniæ octogesimo tertio, & ab eius reparatione septuagesi-
mo tertio, & regnauit annis quadraginta vno. Hic fuit optimus
Rex, & ædificator ecclesiarum, & reædificauit ecclesiam Oueten-
sem. Et quia desiderabat in ea ponere aliquam preciosissimam cru-
cem, Deus voluit, vt miraculose per Angelum crux insignis fieret, quæ hodie ibi in-
ter reliquias in magna veneratione habetur. Hic dicitur deuicisse Carolum magnum
Regem Francorum, & Rolandum, & alios famosissimos milites vocatos Pares in
Nauarra apud Ronces valles, vbi Carolo ad Hispaniā venienti obuiam occurrebat.
Hic Castus vocatus sine liberis decessit. Depingit hic Alphōsus senex in veste longa,
& honesta angelis sibi dantibus crucem, quā fabricauerant. Concurrentia. Concur-
rerunt cum Alphonſo, & prope tēpora eius in sede Apostolica Stephanus quartus
natione Romanus sedit mensib⁹ septē, Et Paschasius natione Roma nus annis septem.
Et Eugenius

& Eugenii secundus natione Romanus annis tribus. In solio vero Imperij Romani Carolus Magnus Rex Francorum electus fuit in Imperatorem Romanorum anno vno, regni huius Alphonfi vicesimo tertio. Et ex tunc coeperunt esse simul Reges Francorum, & Imperatores, quod durauit aliquo tempore.

Caput. LIII.

Ranimirus huius nominis primus filius Regis Veremundi coepit regnare anno Domini octingentesimo vicesimo tertio, regni Hispanie quadringentesimo vicesimo quarto. Et ab eius reparatione centesimo decimo quarto. Et regnavit annis sex mensibus nouem. Hic cum Arabibus decertauit in illo celeberrimo praelio campestri, quod apud Calagurram habitum est, in quo sanctus Iacobus apparuit, & deuicta immensa copia Arabum vota emissa fuerunt de dando perpetuis temporibus ex quolibet iugere bouum, seu iumentorum serentium certam mensuram grani ecclesiae sancti Iacobi, quae hodie in multis huius regni prouincijs exoluitur. Ex illo autem praelio in antea consueuerunt Hispani, cum praelijs campestribus pagnant, eleuatis dextris clamando inuocare sanctum Iacobum. Obijt morte communi relicto Ordonio filio. Depingitur hic Ranimirus dormiens in castris armatus, eo quod sic dormienti apparuit ei sanctus Iacobus. Depingitur etiam in margine vxor eius, & Gasias frater, qui licet non fuit Rex, corregegnauit tamen cum eo, & Ordonius filius eius, qui post eum regnavit, qui infra depingitur integre in reetitudine arboris. Concurrentia. Concurrerunt cum Ranimiro, & prope tempora eius in sede Apostolica Valentinus natione Romanus diebus quadraginta. Et Gregorius quartus natione Romanus annis decem & sex. In solio vero Imperij Romani Ludouicus Rex Francorum imperauit annis decem & octo.

Anno. dñi
cc. xliij.

Caput. LV.

Ordonius huius nominis primus filius Ranimiri coepit regnare anno Domini octingentesimo vicesimo septimo, regni Hispaniae quadringentesimo vicesimo. Et ab eius reparatione centesimo vicesimo, & regnavit annis decem. Hic deuicit in praelio Muzam Regem Cordubae, in quo praelio dicuntur occisi duodecim millia milites Arabes, & alij plurimi pedites. Obijt autem Rex aegritudine podagrica relicto filio Alphonso, qui fuit Rex, & alijs filijs, videlicet Veremundo, & Nunnio, & Ordonio, & Froila. Depingitur armatus sub capa longa. Depinguntur etiam in margine Regina vxor eius, & praefati filij Veremundus, & Nunnus, Ordonius, & Froila. Concurrentia. Concurrerunt cum Ordonio, & prope tempora eius in sede Apostolica Sergius natione Romanus annis tribus. In solio vero Imperij Romani Lotarius imperauit annis decem. Huius tempore Sarraceni funditus ecclesias beatorum Apostolorum Petri, & Pauli cum omnibus Romanorum finibus dilapidarunt.

Anno. dñi
cc. xlvij.

Caput. LVI.

Alphonfus huius nominis tertius cognominatus Magnus filius Regis Ordonij coepit regnare anno Domini octingentesimo tricesimo tertio, regni Hispanie quadringentesimo, & ab eius reparatione centesimo tricesimo, & regnavit annis quadraginta. Hic genuit duos filios, videlicet Gasiam, Ordonium, & Froilam, qui omnes fuerunt Reges, vnus post

Anno. dñi
cc. xxxvij.

REGVM HISPAN.

alium. Et vnum alium vocatum Gundisaluum, qui fuit Archidiaconus Ouetensis. Iste erigi fecit ecclesiam Compostellanam in cathedralem, & postea fuit erecta in Metropolitana. Huic rebellauit Bernardus de Carpio famosus Varo. Obijt autem Alphonfus apud Zamoram morte communi. Depingitur sub cultu armorum, quia bella gloriose gessit. Depingitur etiam in margine Ximena Regina vxor eius, & quatuor filij tres Reges, & vnus Archidiaconus. Concurrentia. Concurrerunt cum Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica Leo quartus natione Romanus annis octo, post obitum Leonis Ioannes Anglicus natione Maguntinus sedit annis duobus, & mortuus est, fertur per aliquos, quod erat foemina. Et Benedictus tertius annis duobus. In folio vero Imperij Romani Ludouicus secundus imperauit annis viginti.

Caput. LVII.

Anno. dc
cc.lxxxiiij.

Garzia primogenitus Alphonfi cepit regnare anno Domini octingentesimo octogesimo tertio, regni Hispaniae quadringentesimo octogesimo sexto, & ab eius reparatione centesimo septuagesimo sexto, & regnauit annis tribus. Obijt apud Zamoram iuuenis absq; liberis morte communi. Ideo depingitur iuuenis, & in veste pacifica, quia non legitur bella gessisse. Concurrentia. Concurrerunt cum Garzia, & prope tempora eius in sede Apostolica Adrianus secundus natione Romanus annis quinque. In folio vero Imperij Romani Carolus secundus cognominatus Caluus Rex Francorum regnauit in Francia annis vndecim, & in Imperio anno vno mensibus nouem.

Caput. LVIII.

Anno. dc
cc.lxxxvij.

Ordonius secundus frater Garzie cepit regnare anno Domini octingentesimo octogesimo septimo, regni Hispaniae quadringentesimo nono, & ab eius reparatione centesimo septuagesimo nono, & regnauit annis octo mensibus sex. Hic multa praelia contra Arabes vicit, semel tamen ab eis fuit deuictus, in praelio apud vallem lunquerem, quo plurimi ex catholicis ceciderunt, & aliqui captiui fuere. Inter quos duo Episcopi Legionensis, & Asturiensis capti sunt. Et pro Episcopo Legionensi Pelagius nepos eius obses datus apud Cordubam pro fide catholica martyrium suscepit. Hic Ordonius Comites Castellae, qui Regi Legionis tunc obediabant, ad palatium regium venientes sub securitate eius occidi fecit. Quam ob rem Castellani Regibus Legionis ex tunc in antea rebellauerunt, & sibi duos iudices constituerunt, ex nobilibus, & prudentioribus regni, videlicet Nunium Rasuram auum celeberrimi, & bellicosissimi Principis Fernandi Gundisalui Comitis, & Lainu Caluum proauu proauu insignis bellatoris Roderici de Biuar, q Cidus cognominatus est, quod in lingua Arabica Dominu sonat. Ex utroq; autem horum iudicum Reges Castelle descendunt per aliqua latera, vt infra suo loco in duobus ramis arboris demonstrabitur, quorum vnus ramus, in quo Fernandus Comes ad dexteram; alius, in quo Cidus ad sinistram per respectum ad arborem depinguntur. Obijt autem Ordonius apud Zamoram absq; liberis morte communi. Depingitur armatus, quia plurima bella gessit. Depinguntur etiam in latere Regina vxor eius, & Pelagius martyr, qui fuit tempore eius. Concurrentia. Concurrerunt cum Ordonio, & prope tempora eius in sede Apostolica Ioannes octauus

annis. In folio vero Imperij Romani

Carolus secundus Rex Francorum, qui tunc imperabat, obiit anno tertio eiusdem Ordonij, & successit ei in Imperio Carolus tertius filius eius, qui imperavit annis duodecim. Et in regno Franciæ Ludouicus secundus filius eiusdem Imperatoris, & Regis Caroli, & regnavit annis duobus. Iste fuit decimus nonus Rex Francorum.

Anno quinto eiusdem Regis Ordonij obiit Ludouicus Rex Francorum, & successit ei Carolus tertius frater eius, qui regnavit annis sex. Iste fuit vicesimus Rex Francorum.

Caput. LIX.

Froila huius nominis secundus frater Ordonij, & filius Alphonfi tunc cepit regnare anno Domini octingentesimo nonagesimo quarto, regni vero Hispaniæ quadringentesimo nonagesimo septimo, et ab eius reparatione centesimo octogesimo septimo, & regnavit anno vno mensibus duobus. Hic genuit quatuor filios, Alphonsum quartum, & Ranimirum secundum, qui ambo Reges fuerunt, & alios duos Ordonium, & Froilam, qui non fuerunt Reges. Hic occidit absque culpa filios Dimundi magnatis, & fratrem eius Freminum Episcopum relegavit, & ob hæc crimina, ut creditur, lepra percussus vitam finiuit. Depingitur Froila in veste pacifica, quia bella non gessit. Depingitur etiam in margine Regina vxor eius, & duo filij, qui non fuerunt Reges, videlicet Ordonius, & Froila. Concurrentia. Concurrerunt cum Froila, & prope tempora eius in sede Apostolica Martinus secundus anno vno. In solio vero Imperij Romani Arulplus imperavit annis duodecim.

Anno. de
cc. xc. iij.

Caput. LX.

Alphonfus huius nominis quartus filius Froilæ Regis cepit regnare anno Domini octingentesimo nonagesimo quinto, regni vero Hispaniæ quadringentesimo nonagesimo octavo, & regnavit annis quinque mensibus septem. Hic ex Ximena vxore genuit Ordonium vocatum Malum, & monachus effectus regnum Ranimiro fratri dimisit. Sed leuitate ductus penituit, & cum regnum recuperare vellet a Ranimiro fratre suo iam Rege facto apud Legionem obsessus captus, & excæcatus in vinculis vitam finiuit. Depingitur Alphonsus cæcus in veste longa, quia bella non gessit, & cæcus mortuus est. Depingitur etiam in margine Regina vxor eius, & Ordonius filius eius cognomēto Malus, qui postea regnum assumpsit. Concurrentia. Concurrerunt cum Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica Stephanus quintus annis sex, & Fermosus anno vno, & Bonifacius tertius quindecim, & Stephanus sextus anno vno. In solio vero Imperij Romani Ludouicus secundus imperavit annis sex. Anno secundo huius regni Alphonfi obiit Carolus Rex Francorum, & successit ei Ludouicus tertius, qui regnavit annis . . . Iste fuit vicesimus primus Rex Francorum.

Anno. de
cc. xc. v.

Caput. LXI.

Ranimirus huius nominis secundus frater Alphonfi, & filius Froilæ cepit regnare anno Domini nongentesimo primo, regni Hispaniæ quingentesimo tertio, & ab eius reparatione centesimo nonagesimo tertio, & regnavit annis decem & novem duobus mensibus. Hic genuit duos filios, qui ambo Reges fuerunt Ordonium, & Sancium. Et multis bellis prospere actis obiit morte comuni. Depingitur ens in manu habens, quia bella gessit. Depingitur etiam in margine vxor eius, & Sanciū cognomēto Grossus, qui postea fuit Rex. Concurrentia. Concurrerunt cum Ranimiro, & prope tempora eius

Anno. de
ccc. i.

REGVM HISPAN.

in sede Apostolica Romanus diebus quindecim, & Theodorus natione Romanus diebus quindecim, & Ioannes nonus annis duobus, & Benedictus quartus annis tribus, & Leo quintus diebus quadraginta, & Christoforus mensibus sex. Hic de Papatu eiectus est, & factus est monachus. In solio vero Imperij Romani Verengarius primus imperauit annis quatuor, & Rorardus imperauit annis septem, qui fuit Alemanus. Anno primo huius Regis Ranimiri obiit Ludouicus Rex Francorum, & successit ei Carolus quartus cognominatus Simplex, qui regnauit annis viginti quinque, qui fuit vicesimus secundus Rex Francorum.

Caput. LXII.

Anno. de
ccc. xx.

Ordonius huius nominis tertius filius Ranimiri coepit regnare anno Domini nongentesimo vicesimo, regni Hispaniae quingentesimo vicesimo secundo, & ab eius reparatione ducentesimo duodecimo, & regnauit annis quinque. Hic genuit Veremundum, qui fuit Rex. Obiit autem apud Zamoram morte communi. Depingitur in veste pacifica, quia bella non gessit. Depingitur etiam in margine Regina vxor eius, & Veremundus filius, qui postea fuit Rex. Concurrentia. Concurrunt cum Ordonio, & prope tempora eius in sede Apostolica Sergius natione Romanus annis septem, & Anastasius natione Romanus annis duobus. In solio vero Imperij Romani Verengarius secundus imperauit in Italia annis septem. Anno secundo huius regni Ordonij obiit Carolus Rex Francorum, & successit ei Ludouicus quartus filius eius, qui regnauit annis decem & septem, iste fuit vicesimus tertius Rex Francorum.

Caput. LXIII.

Ordonius quartus cognominatus Malus, filius Alphonfi Regis excecati vsurpare conatus est regnum. Habuit autem filiam Comitis Fernandi Gundisalui in vxorem. Sed propter malitiam eius abstulit eam ab eo. Comes ipse vero fugatus a regno per Sancium Regem apud Cordubam occisus est. Ideo depingitur cum gladio in pectore fixo. Nec computantur ei anni regnandi, nec concurrentia. Quia haec omnia attribuuntur Sancio.

Caput. LXIII.

Anno. de
ccc. xxvi.

SANCIVS huius nominis primus cognominatus Grossus, filius Ranimiri, & frater Ordonij tertij coepit regnare anno Domini nongentesimo vicesimo sexto. Regni vero Hispaniae quingentesimo vicesimo sexto, & ab eius reparatione ducentesimo decimosexto, & regnauit annis duodecim. Contra hunc rebellauit Ordonius malus filius Alphonfi Regis excecati, & se Regem vocauit. Sed fugatus a regno prope Cordubam, ut praemisimus, occisus est. Huius Sancij tempore Fernandus Gundisalui Comes bellum contra Arabes continue gerens multa praelia gloriose gessit cum hoc Rege Sancio, ut fertur, idem Fernandus illum contractum, qui vulgariter narratur super equo, & accipitre, iniuit, cuius occasione Castella a subiectione Regum Legionis ex toto liberata est. Obiit autem Sancio (ut aiunt) ex veneno in pomum sumpto, relicto Ranimiro filio, qui fuit Rex. Depingitur Sancio in veste pacifica, & grossus corpore, quia magna pinguedine occupatus erat. Depingitur etiam in margine Regina vxor eius, & Ranimirus filius, qui etiam fuit Rex. Concurrentia. Concurrerunt cum Sancio, & prope tempora eius in sede Apostolica Anastasius Tertius natione Romanus

annis duobus, & Laudo natione Romanus mensibus sex, & Ioannes decimus sedit annis tredecim. In solio vero Imperij Romani Enricus primus imperauit annis decem & octo.

Caput. LXV.

Ranimirus huius nominis tertius filius Sanci cœpit regnare anno Domini nongentesimo tricesimo septimo, regni Hispaniæ qui nongentesimo tricesimo nono. Et ab eius reparatione ducentesimo vicesimo nono, & regnavit annis viginti quinque, obiit absque liberis apud Legionem morte communi. Huius Ranimiri tempore, illi famosi nobilissimique vocati Infantes de Salas filij nobilis viri Gundisalvi Gustios ab Arabibus occisi sunt dolo, & coniuratione Enrici de Lara auunculi sui. Depingitur Ranimirus in veste pacifica, quia bella non gessit. Concurrentia. Concurrerunt cum Ranimiro, & prope tempora eius in sede Apostolica Leo sextus natione Romanus mensibus sex, & Stephanus natione Romanus mense vno, & Ioannes undecimus natione Italicus mensibus decem, & Stephanus octauus mensibus quatuor. In solio vero Imperij Romani Hugo, imperauit annis sex, & Verengarius tertius imperauit annis septem. His temporibus maximum schisma fuit in Italia. Anno decimonono huius regni Ranimiri obiit Ludouicus, & successit ei Lotarius primus, qui regnavit annis triginta tribus, iste fuit vicesimus quartus Rex Francorum.

Añ. dccc
xxxvij.

Caput. LXVI.

Veremundus huius nominis secundus filius Regis Ordonij tertij mortuo Sancio patruo suo, & Ranimiro consobрино, regnum, quod ad eum reuolutum erat, suscepit anno Domini nongentesimo sexagesimo secundo, regni Hispaniæ quingentesimo quadragésimo quarto, & ab eius reparatione ducentesimo tricesimo quarto, & regnavit annis decem & septem. Hic duxit duas uxores, ex quarum prima genuit Alphonsum, qui post eum regnavit. Huius tempore Almanzor Dux Arabum multa mala Christianis intulit, & usque ad Compostellam fertur accessisse. Sed hic Veremundus Rex, & Garcias Fernandi Comes Castellæ simul contra eum procedentes apud Calatañazor in famosissimo prælio illum deuicerunt. Qui ex huius victoriæ dolore, cum vincere assuetus esset, intra paucos dies dicitur decessisse. Hic Veremundus falsa seductione ductus a Thaulpho Episcopo Compostellano ad se taurum ferocem inieci iussit, Episcopus vero benigne spectans suscepit, & taurus mansuete accedens cornua in manibus eius dimisit, quo miraculo viso Rex stupefactus de commissio poenituit. Iste idem Rex Athaulphum Episcopum Ouetensem incarcerationi, quo in carcere existente siccitas magna venit in terra, donec Rex poenituit, illumque liberavit, & illo liberato pluuia de cælo descendit. Obiit autem Veremundus ex podagræ aegritudine, & depingitur cum malis pedibus, & baculo in manu. Quia propter podagram incedere libere non valebat. Depingitur etiam in margine Archiepiscopus Compostellanus cum tauro, & Episcopus Ouetensis in turri ubi erat in carceribus, & duæ Reginae uxores eius, & Alphonsus filius eius, qui fuit Rex, & Eluira filia, quæ fuit monialis. Concurrentia. Concurrerunt cum Veremundo, & prope tempora eius in sede Apostolica Martinus tertius natione Romanus annis tribus, & Agapitus secundus natione Romanus annis octo, & Ioannes duodecimus annis septem. In solio vero Imperij Romani Ioannes secundus imperauit annis duobus, & Verengarius quartus annis duodecim.

Añ. dccc
lxij.

REGVM HISPAN.

Caput. LXVII.

Anno. dc.
ccc. lxxix.

Alphonfus huius nominis quintus filius Veremūdi coepit regnare anno Domini noningētesimo septuagesimo nono, regni Hispaniæ quingentesimo sexagesimo primo, & ab eius reparatione ducentesimo quinquagesimo primo, & regnavit annis viginti septem. Hic genuit Veremundum, qui successit in regno, & Sanciam, quæ nupsit Fernando filio Regis Navarrae, qui fuit Rex Castellæ, & postea propter eam fuit Rex Legionis, ut infra dicitur. Hic Alphonfus cum teneret obsesam Viseum civitatem Portugalliæ, quæ tunc erat Arabum, & quadam die ambularet in circuitu eius inspicendo muros, sagitta e muro emissâ letaliter est percussus, ex quo vulnere vitam finiuit. Huius tempore Sancius Comes Castellæ devicit Arabes in vno magno prælio apud Cordubam. Ierat enim in auxilium cuiusdam Arabis contra aliū Arabem Regem. Depingit Alphonfus armatus sagitta in corpore fixa, quia sagitta perijt. Depingitur etiam in margine Regina vxor eius & Sancia filia eius, quæ postea fuit Regina Castellæ, & Legionis. Concurrentia. Concurrerunt cum Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica Benedictus quintus mensibus sex, & Leo octauus anno vno, & Ioannes tertiusdecimus annis octo, & Benedictus sextus anno vno, & Bonus anno vno, & Bonifacius septimus annis octo. In solio vero Imperij Romani Otho primus imperavit annis duodecim, & Otho secundus annis viginti. Anno nono huius Regis Alphonfi obiit Lotarius Rex Francorum, & successit ei Ludouicus quintus filius eius, qui regnavit in Francia annis duobus, iste Ludouicus fuit vltimus Rex Francorum ex regali prosapia Pipini, & Carlensuini.

In ipso siquidem defecit regalis progenies Caroli Magni, quæ regnauerat annis ducentis & triginta octo, translato regno ad progeniem Comitum Parisiensium: anno vndecimo huius Regis Alphonfi post mortem Ludouici Regis Francorum regnavit in Francia Robertus Pijssimus filius Hugonis parisiensis Comititis, qui regnavit cum patre suo annis nouem, & post mortem patris annis triginta tribus. Iste fuit vicessimus quintus Rex Francorum.

Caput. LXVIII.

Anno. M.
vi.

Veremundus huius nominis tertius filius Alphonfi Quinti coepit regnare anno Domini millesimo sexto, regni Hispaniæ quingentesimo octogesimo octauo, & ab eius reparatione ducentesimo septuagesimo octauo, & regnavit annis decem. Hic Veremundus desponsavit Sanciam sororem suam cum Infante Garzia filio Sancij Comititis, & Domini Castellæ, qui Garzias fuit proditorie interfertus apud Legionem, & post mortem eius hæc Sancia fuit desponsata Fernando filio Sancij vocati Maioris Regis Navarrae, qui postea fuit primus Rex Castellæ propter vxorē suam, quæ erat filia Comititis Sancij. Et cum inter hos Fernandum, & Veremundum dissensio exorta fuisset, in prælium venerunt, illisque apud Carrionem ad inuicem pugnantibus Veremundus victus, & mortuus est, & absque liberis obiit, & regnum Legionis translatum est ad Fernandum Regem Castellæ propter Sanciam vxorem suam, & sic fuerunt tunc vnita regna Castellæ, & Legionis. Depingitur Veremundus armatus lancea fixa in corpore, quia in prælio occisus est. Concurrentia. Concurrerunt cum Veremundo, & prope tempora eius in sede Apostolica Benedictus septimus annis octo, & Ioannes quartusdecimus mensibus septem, & Ioannes quin-

tusdecimus quatuor, & Ioannes decimussextus natione Romanus mensibus decē, & Gregorius quintus natione Saxo annis duobus, & Ioannes decimus septimus natione Græcus mensibus decem, & Siluester secundus natione Gallicus annis quatuor. In folio vero imperij Romani Otho tertius imperauit annis decem.

Caput. LXIX.

Vcusq; in hac arbore textura facta est Regum Legionis. Nam licet in Castella Comites gubernarēt absq; recognitione superioris, non tamen titulum regium assumpserunt. Sic ergo prima gubernatio Hispaniæ ab Athanarico, quem primum in arbore posuimus, vsq; ad Rodericum inclusiue fuit sub titulo regio Gothorum. Ideo illis depinximus arma Gothica, quibus hodie vtuntur Reges Daciæ, qui etiam intitulantur Reges Gothorum. Deinum post ingressum Arabum magna ex parte Hispania occupata, & regno ad angustos fines reducto, regnauit Pelagius, qui de regio genere Gothico erat. Sed non est intitulatus Rex Gothorum, assumpsit enim titulum a Legione, vel Asturijs, & vocatus est interdum Rex Legionis, aliquando Asturiarum. Ideo depinximus ei, & successoribus suis arma Legionis sola, Leonem videlicet rubeum in campo albo. Darauit autem hæc intitulatio absq; eo, quod in Castella aliquis Rex esset vsq; ad Sancium inclusiue, qui cum Rex Nauarræ esset, propter vxorem, quæ filia Sancti Comitis Castellæ erat, Castellam habuit. Et extunc in Castella regius titulus fuit, vt in arboris discursu patebit. Et vt clarins radix istius arboris ex omni parte clarescat, non incongruum puto ad memoriam reducere, quod nobilis quidam de partibus Lugornia ad Nauarram veniens Arabibus expulsi regni titulum in ea assumpsit. Hic autem vocabatur Enecus Arista, & fuit primus Rex Nauarrorum. Et post eum filius Garfias cognomento Eneci, quia filius Eneci erat, illis enim temporibus etiam Reges a patribus cognomina accipiebant, ac post eum Sancius filius eius, quem ferunt a matre pregnante, & ab Arabibus lancea percussa, per aperturam vuneris extractū fuisse. Hic Sancius Abarca cognominatus est euētu, ex eo quod montes tempore niuium ad bellandū contra Arabes transiens, quia pedibus transire oportebat, Abarcis iuxta rusticorum morem vsus est, totusq; exercitus suus Abarcarum ministerio niues pertransit, propter quam animositatem, animiq; ad pugnandum feruorem Abarca cognomen assumpsit. Post hunc regnauit Garfias filius eius, huius nominis secundus, qui Tremulentus cognominatus est, quia licet strenuus in armis esset, tamen cum prælium illud ingredi oportebat, membra tremebant. Hic fuit quartus Rex Nauarrorum, & post hunc regnauit Sancius filius eius, qui cognominatus est Maior. Hic Castellæ regnum propter vxorem assumpsit, & ponuntur infra in rectitudine arboris hi quatuor Reges Nauarræ, videlicet Enecus, Garfias, Sancius, & alius Garfias, licet in Castella non regnarunt, vt sciatur, tamen a qua radice descenderit Sancius, qui propter vxorē in Castella primus regnauit, eos hic nominauimus.

Enecus
Arista.
Garfias
Eneci.

Sancius
Abarca.

Garfias
Tremu-
lentus.
Sancius
Maior.

Caput. LXX.

Ominatis supra proximis Regibus Nauarræ, & in recta linea arboris politis, a quibus per lineam masculinam Sancius Maior, deum Ferdinandus filius eius Reges Castellæ descendunt. Deinde in margine descriptis Nunio Rasura, vno de iudicibus Castellæ, ac Comite Ferdinando, cæterisq; Comitibus, de quorum genere Ferdinandus Rex ex latere materno propagatus est. Congruens est, vt

REGVM HISPAN.

Lainus
Rasura.

non omittamus illos, per quorum texturā Reges Castellę a Laino Caluo vna cū Nunio Rasura Castellę iudice per lineā maternā processerunt, licet non in præfatū Fernandum, sed in Alphonsum octauum vnum ex descendētib⁹ eius, qui prælium Vbetę deuicit, & monasterium de Huelgas ædificauit. Illa linea deriuata est in modum, qui sequitur. Lainus Caluus vna cum Nunio Rasura iudicauit Castellā. Hic genuit Fernandum, a quo genitus est Lainus Fernandi, qui genuit Nunium Laini, a quo genitus Lainus Nunij, qui genuit Didacum Laini. Qui ex vxore sua Theresia Nunij, quę neptis fertur fuisse ex cōcubina Regis Legionis, genuit illū strenuum bellatorem Rodericum cognomento Cidi, qui fuit pater Eluirę Reginae Nauarrę, a qua natus est Garcias Rex Nauarrę pater Blanchę, quę fuit Regina Castellę, vxor Sanctij Regis cognomento Desiderati. Ex quorum matrimonio præfatus Rex Alphonsus octauus procreatus est, fuit autem hic Alphonsus vndecimus a Laino Caluo, & quintus a Cido, & duodecimus a Nunio Rasura, & decimus a Comite Fernando Gundisalu. Depinguntur autem descendentes per lineā Laini Calui in margine omnes per capita exempto Cido, qui propter strenuitatem operum depingitur integre, & supra equum, sicuti Fernandus Comes, hi enim duo inter ceteros strenuos Hispaniæ bellatores famosi nimium fuerunt, illorumq; celebris fama nostris temporibus durat.

Caput. LXXI.

Sicuti Reges Nauarrorum præmisimus, vt clarius sciretur, a qua radice Sancius Major descendebat, sic non incongruum est, vt nominemus Castellę gubernatores, a quorum sanguine Fernandus Rex Sanctij Regis filius ex latere materno descendit. Ad mentem ergo reduendum est, quod antiquis temporibus regnum Castellę aliquāliter Reges Legionis in superiores cognoscebat. Sed cum Ordonius huius nominis secundus, qui in Legione regnabat, ad se euocasset, illicq; secure ad præsentiam regiam irent, ille, nescio quo spiritu ductus, illos occidi fecit, quo sceleratissimo facinore Castellani nimium, & non immerito moti ab obedientia Regum Legionis perpetuo recesserunt. Et ne absq; gubernatore vagarentur, ex nobilibus regni duos sibi iudices elegerunt. Quorum vnus Nunius Rasura, alius Lainus Caluus vocabatur, & ex vtroq; eorum Reges moderni descenderunt. Sed quia prius stirps Nunij Rasurę stirpi regię coniuncta est, illam primo describamus. Deinde stirpē Caini Calui, quę tardius regio generi vnita fuit, enarremus. Fuit namq; Nunius Rasura iudex Castellę. Et post illum iudicauit Gundisaluus Nunij filius eius, quia, vt diximus, mos antiquorum erat filio cognomen patris apponere. Hic fuit pater Ferdinandi Gundisalui, qui iam non solum iudicis, sed Comitis nomen assumpsit. Cuius corpus apud monasterium de Arlanza quiescit. Post hunc gubernauit Castellam Garcias Ferdinandi Comes filius eius, qui in monasterio de Cardena tumultus est. Cui successit Sancius Comes filius eius, qui monasterium de Oña ædificauit, & in eo sepultus quiescit. Post hunc incepit gubernare Castellam infans Garcias filius eius, qui adolescens apud Legionem occisus, absq; liberis obiit. Deuolutumq; est regnum ad Eluiram sororem suam vxorem Sanctij Regis Nauarrę, ex quibus ortus est Fernandus Rex sextus a Nunio Rasura primo iudice Castellę. Et quartus a Comite Fernando Gundisalu. Depinguntur autem hi progenitores sui in margine vno per capita, solo Comite Fernando integre, armatoq; supra equum depicto, quia strenuitas, & singularitas operum eius, vt singularius depingeretur, merito poscunt.

Caput. LXXII.

 Ancius Rex Nauarræ dictus Maior filius Garfiæ Tremulenti Regis Nauarræ genuit ex Eluira filia Sancij Comitis Castellæ vxore sua duos filios Garfiam, & Fernandū, & ex concubina alium, qui dictus est Ramirus. Et quia infans Garfias filius sancij Comitis Castellæ apud Legionem perditionem filiorum Comitis Velæ occisus est, priusquā Sanciam filiam Regis Legionis sponsam suam in matrimonium duceret, dominium Castellæ deuolutum est ad Eluiram Reginā Nauarræ, & eius causa ad Sancium virum eius, qui potest dici primus Rex Castellæ. Sed quia paruo tēpore se intitulauit Regem Castellæ, non computantur illi tempora regnandi. Diuisit autem dominia sua, & Nauarram dedit Garfiæ primogenito. Castellam Fernādo secundo genito. Aragoniam Ramiro bastardo, qui primus in Aragonia Rex vocatus est. Et Fernandus fuit primus, qui segregatim in Castilla Regium titulum assumpsit. Ideo in eo computantur tempora regnandi. Sed quia Sancius pater eius habuit dominium Castellæ vna cum dominio Nauarræ, & Aragoniæ, depinguntur iuxta eum duo scuta, vnum cum armis Castellæ ad dexteram, & aliud cum armis Nauarræ, & Aragoniæ ad sinistram, ipse vero depingitur in veste longa tanquam vir magnæ autoritatis. Depingitur etiam in margine Eluira vxor eius, & tres filij Fernandus Castellæ, Garfias Nauarræ, Ramirus Aragoniæ Reges. Non additur enim concurrentia, quia infra addetur Fernando.

Caput. LXXIII.

 Fernandus huius nominis primus filius Sancij dicti maioris Regis Nauarræ coepit regnare in Castilla anno Domini millesimo deciesimo septimo, regni Hispaniæ quingentesimo nonagesimo octauo, & ab eius reparatione ducentesimo octogesimo octauo, & regnauit annis quadraginta. Hic duxit vxorem Sanciam filiam Alphonfi Regis Legionis, sororē Veremundi Regis. Et cū hic Veremundus absq; liberis in prælio cecidisset, Fernandus propter Sanciam vxorem suam regnum Legionis obtinuit. Et sic fuit primus, qui Rex Castellæ, & Legionis intitulatus est. Hic genuit ex vxore sua Sancium, & Alphonsum, qui ei, vnus post alium, in regno successerunt, & Garfiam, qui Rex Galleciæ vocatus est, sed captus in vinculis ferreis decessit, & Vrracam dominam Zamoræ, & Eluiram dominam Tauri sororem eius. Ex concubina vero genuit Fernandum, qui fuit Cardinalis. Hic Rex optimus, & bellicosissimus Coimbriam diuturna obsidione expugnatam sancto Iacobo visibiliter apparente obtinuit, & magnam partem Portugalliæ cum ea. In huius regia camera insignis Rodericus de Biuar, qui strenuitate operum Cidi cognomentum accepit, quod in lingua Arabica dominum sonat, adolescēs nutritus est, & sub eo arma exercere coepit. Obijt Fernandus morte communi apud Cabezonem prope Vallemoleti. Depingitur in equo armatus sancto Iacobo clauis ciuitatis Colūbæ tradente, quia cum diuino auxilio ad preces sancti Iacobi ciuitatem habuit. Depingitur etiam in margine Sancia Regina vxor eius, & Sancius, & Alphonfus filij eius, qui in Castilla post eum regnauit, & Garfias, qui Rex Galleciæ intitulatus est, licet in vinculis decessit, & filia eius Vrraca domina Zamoræ, & Eluira domina Tauri, necnon Fernandus filius eius ex concubina, qui fuit Cardinalis. Depingitur etiam sanctus Dominicus de Sillos, qui eius tempore claruit. Depinguntur in suo scuto arma Castellæ, & Le-

Anno.
M. xvij.

REGVM HISPAN.

gionis, quæ hodie durant, quia iste fuit primus Regum, qui in Castella, & Legionis simul regnavit. Concurrentia. Concurrerunt cum Fernão, & prope tempora eius in sede Apostolica Ioannes decimus octauus mensibus quinque, & Sergius quartus annis duobus, & Ioannes decimus nonus annis quinque natione Romanus. Et Benedictus octauus natione Tusculanus annis undecim. Hic fuit eiectus de papatu, & factus est quidam alius Papa, unde maximum schisma fuit, & Ioannes vicesimus natione Romanus annis nouē, & Benedictus nonus natione Tusculanus annis quatuordecim. Iste fuit eiectus de papatu, & factus est Papa Sabinensis Episcopus, qui vocatus est Silvester tertius, qui sedit diebus quadraginta quinque, & Gregorius sextus annis duobus. Et Clemens secundus mensibus decem & nouem. Hic fuit inuasor ecclesiæ, & per vim habuit papatum. Et Damasus secundus sedit diebus viginti tribus. Hic fuit inuasor sedis Apostolicæ, & subito defunctus est. Et Leo nonus natione Alemanus sedit annis quinque. In solio vero imperij Romani Enricus secundus imperauit annis duodecim. Et secundus annis viginti. Et Enricus tertius annis decem & sex. Anno tertio decimo huius Regis Fernandi obiit Robertus Rex Francorum. Et regnavit Enricus primus filius eius in Francia viginti quinque annis. Et anno tricesimo nono obiit Enricus Rex Francorum, & successit Philippus primus filius eius, qui regnavit in Francia annis quadraginta nouem.

Caput. LXXIII.

Anno.
Mlvij.

Ancius huius nominis secundus primogenitus Fernandi coepit regnare anno Domini millesimo quinquagesimo septimo, regni Hispaniæ sexcentesimo tricesimo octauo, & ab eius reparatione tricesimo octauo, & regnavit annis sex. Hic cum Alphonso fratre suo cōtendens regnum Legionis, quod ei pater dimiserat, obtinuit. Et cū Vrracam sororem suam apud Zamoram obsessam teneret, a Vellido proditore proditorialiter occisus est. Ideo depingitur in terra prostratus proditore in illo lanceam mittente, sepultus enim est in monasterio Ouiensi. Concurrentia. Concurrerunt cum Sancio, & prope tempora eius in sede Apostolica Victor secundus genere Alamanus annis duobus. Hic timore imperiali factus est Papa. Et Stephanus nonus natione Tuscus mensibus nouem. Et Benedictus decimus mensibus nouē per violentiam est Papa factus, postea cessit, & Nicolaus secundus annis duobus. Et Alexander secundus natione Mediolanensis annis duodecim. In solio vero imperij Romani imperabat idem Enricus quartus.

Caput. LXXV.

Anno.
Mlxij.

Alphōsus huius nominis sextus filius Fernandi, ac frater Sanci coepit regnare anno Domini millesimo sexagesimo tertio, regni Hispaniæ sexcentesimo quadragesimo quarto, & ab eius reparatione tricesimo quarto. Et regnavit annis quadraginta tribus. Hic habuit sex uxores. Ex quarum prima genuit Vrracam, ex alijs alias filias, & ex vna earum, quæ fuit Sarracena filia Regis Seuillie, quæ vocabatur Zaida, & ad fidem conuersa nominata est Maria, genuit filium masculum, qui dictus est infans Sancius, qui puer existens occisus est in prælio cum Arabibus octo prope Alcazarium de Consuegra. Ex nobili vero quadam concubina genuit Therasiam filiam, quæ nupsit Enrico Comiti Lotoringiæ consanguine.

neo Imperatoris, & dedit illis partem Galleciæ, quæ nunc Portugallia vocatur, ex istis autem descendunt Portugallæ Reges, ille enim Enricus fuit pater Alphonsi primi Regis Portugallæ. Hic Alphonsus Castellæ insignissimam urbem Toletum varijs, & crebris vastationibus fatigatam, & diuina obsidione afflictam obtinuit. Et in ea Metropolitanam sedem antiquissimam, ac honorabilissimam reparauit, multaq; oppida in vicinia Toleti ab Arabibus erepta Christiano nomini adiecit. Hic Rex inter alia insignia opera sedem Burgensensem instituit, illicq; magnam dotem, & multa priuilegia contulit, & sic ab vno eodemq; Rege, & eodem tempore, & sub eodem Romano Pontifice, videlicet Urbano secundo Toletana Metropolis reparata, & Burgensis sedes instituta est, obiit autem Alphonsus morte communi, & apud monasterium sancti Facundi vna cum Caidam Maria sepultus est. Receperat enim ibi primo habitum monachalem fide ob timorē Sancti fratris sui. Depingitur autem Alphonsus armatus in equo, quia gloria multa bellicosa peregit. Depinguntur in margine ex utroq; latere sex vxores sic nominatæ, Agnes, Costanza, Beatrix, Elisabeth, Therasia, & Zaida vocata Maria. Depingitur etiam nobilis Ximena concubina, quam, ferunt, de domo Guzmanica fuisse, ex qua Reges Portugallæ processerunt. Depinguntur quoq; in linea inferiori prefatus Sanctius infans, & Vrraca Regina, quæ fuit filia Costanciæ Reginae, & duæ infantissæ Eluira, & Sancia filiæ Elisabeth Reginae. Depinguntur etiam Enricus Comes, & Therasia vxor eius filia Alphonsi ex Ximena. Depinguntur etiam Reges Portugallæ, qui ab eis processerunt, vt venerunt. Alphonsus, qui fuit primus Rex, Sanctius, Alphonsus secundus, Sanctius secundus cognomento Capello, cuius corpus Toleti tumulatum est. Alphonsus tertius, Dionisius, Alphonsus quartus, Petrus, Fernandus, Iohannes, Eduardus, Alphonsus quintus, qui nunc in Portugallia regnat, fuerunt autem omnes numero duodecim. Concurrentia. Concurrerunt cum Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica Gregorius septimus natione Tuscus annis septem, & Victor tertius anno vno, qui veneno missio in calice dicitur obiisse. Et Urbanus secundus annis nouē. Et Paschalis natione Tuscus annis decem & octo. Et Gelasius secundus natione Capanus anno vno. Et Calixtus secundus natione Burgundus Comitæ filius sedit annis quinque. Hic ecclesiam Compostellanam in Metropolitanam erexit, & illi prouinciam Emeritensem subiecit. Huius tēporē Bundinus, qui olim Archidiaconus Toletanus fuerat, deinde Bracharensis Archiepiscopus, qui per Enricum Imperatorem in papatum fuerat intrusus, in carcere obiit. Et Honorius secundus natione Bononiensis sedit annis duobus. In solio vero Imperij Romani Enricus quintus imperauit annis quindecim, & Lotarius tertius annis vndecim. At licet hucusq; solum illorum principatum cōcurrentiam adiecimus, quorum excellentia omnibus notissima est. Summorum enim Pontificum superioritas, ac potestatis plenitudo ab omni catholico humiliter reconoscitur, merito tempora in sede Romana sedentium in omnibus annalibus, ac historijs annotanda sunt. Imperatorum quoq; Romanorum & si aliquo modo potentia debilitata sit, eminentiam tamen dignitatis, ac quandam prioritatem inter ceteros mundi principes nullus illis vnquam negauit, vt quasi primogenitus Regum, & primus eorum in generalibus Christianorum conuentionibus imperator Romanus sedeat, & loquatur. Non ergo ab re de nominibus ac temporibus illorum in chronici aliorum regnorum mentio communiter interferi solet. Regum autem Francorum celebritas non ignota omnibus est, & etiam illorum memoria non immerito ha-

REGVM HISPAN.

beri debet, præsertim in Hispanorum annalibus, qui eum eis antiquam, & modestam communionem habemus. Et enim hæ duæ domus gloriosæ Hispaniæ, & Franciæ, vt alibi nonnuquam dixisse, & scripsisse sum memor, sanguinis coniunctionem, arctamq; & strictam confidentiam tam antiquis, quam modernis temporibus habuerunt.

Nunc tamen vltima has, & alia quarta concurrentia occurrit, quæ licet tantæ reputationis non sit, vt his concurrentijs tribus adæquari debeat. scribentis tamen, & loci, in qua hæc scribuntur, & personarum, quibus præsens dirigitur arbor, qualitas non ab re annectendam proclamant. Hæc autem est Burgenfis sedis ortus, & continuatio, quæ ab huius Regis diebus vsq; ad moderna tempora continuatis pontificibus durat. Non incongruum ergo cuiquam videri debet, si aliarum concurrentiarum calcibus Burgenfes Pontifices annectamus, vt breui compendio sciatur, qui fuerint Præsules, & quorum Regum temporibus ab institutione ipsa sedis in cathedra Burgenfi sederunt, fuit autem ecclesia Burgenfis cathedralis, & Aucensis sedes, quæ dirupta per Arabes ab antiquis temporibus erat, cum sua diocesi ad eam translata per hunc Alphonsum sextum dotantem, Urbano Papa secundo erectionem hanc confirmante, illamq; Apostolicæ sedi immediate subiiciente. Anno Domini millesimo nonagesimo septimo, huius regni anno

Anno.M.

xcvij.

sedit autem in ea primus Simeon, qui prius Aucensis Episcopus erat, viginti tribus annis. Ac post illum successit Gometius in sede Burgenfi, qui decem annis. Et post Gometium Garfias huius nominis primus cognomēto Aragonensis nepos Simeonis sedit in ea decem & octo annis, qui tres Episcopi successiue sedem Burgensem rexerunt huius sexti Alphonsi temporibus.

Caput. LXXVI.

Ost obitum huius Alphonsi Vrraca filia eius cœpit regnare, nam, vt præmisimus, Alphonsus Rex habuit multas filias. Et quia filium masculum non reliquerat, succedere debuerat Vrraca, quæ primogenita erat earum. Hæc in vita patris nupsit Raimundo Comiti, ex quo genuit Alphonsum, qui intitulatus est Imperator Hispaniarum, mortuo vero hoc Raimundo in vita Alphonsi Regis, secundo nupsit Alphonso Regi Aragonum, ex quo nullum genuit filium, neq; etiā matrimonialem vitam duxerunt. Nam & si non diuertissent in forma ecclesiæ, semper tamen vix erant adinuicē separati, illam nimis honestā vitam ducente. Post mortē vero Alphonsi Regis Castellæ patris sui, Alphonsus Rex Aragoniæ voluisset regnū habere propter vxorē, illa vero renuebat, multi etiā de magnatibus nobilibus Castellæ adhæserunt Alphonso puerulo filio Vrracæ, & Raimūdi Comitis. Et huius occasione fuerunt multa discidia in Castella, alijs pro Alphonso Rege Aragonū, & alijs pro Vrraca, alijs pro Alphonso infantulo decantantibus, sed finaliter regnū mansit infanti Alphonso. Vrraca vero obiit apud Legionem morte subita, & quia modico tempore durauit, & etiam illo non recte, nec libere cœpit, non computantur tempora regni, sed scribuntur Alphonso Imperatori filio eius. Hoc tempore clauit sanctus Ioannes de Vrteca, & ad euitationem præliorum cum alijs prælatis, & religiosis nimium laborauit. Depingitur autem Vrraca in rectitudine arboris, quia ad regnum pertinebat, & in margine depinguntur duo viri, quos habuit, Raimundus Comes, & Alphonsus Rex Aragonum. Depingitur etiam Alphonsus Imperator filius eius, in recta linea iterum integre depingendus, & sanctus Ioannes de Vrteca.

Caput. LXXVII.

Alphonsus

Alphonſus huius nominis ſeptimſ intitulatus Imperator Hiſpanie
cepit regnare anno Domini milleſimo centeſimo octauo, regni Hiſ-
panie ſexcenteſimo octogeſimo ſexto. Et ab eius reparatione trecentiſimo ſeptuageſimo octauo, & regnauit annis quinquaginta vno.

Anno. M.
c. viij.

Hic Alphonſus fuit, vt diximus, nepos ex filia Alphonſi ſexti, qui de-
ceſſerat abſq; filio maſculo, relictis filiabus, quarū primogenita vo-
cabatur Vrraca, que primo nupſit inſigni Comiti Raimūdo, ex qua genuit hunc Al-
phonſum ſeptimū. Hic Alphonſus conſtruxit Hoſpitale, quod Imperatoris vocaba-
tur, in ſuburbio Burgēſis, & obtinuit Almeriam, a qua rediens obiit in via ex ægritu-
dine ſub quadā arbore in portu, qui dicit del Muradar, diuiſis regnis ſuis. Dedit enim
regnū Caſtelle Sancio primogenito, & regnū Legionis Fernādo ſecundo genito, que
diuiſio nimiū diſplicuit regnicolis. Depingitur Alphonſus cum diademate Imperia-
li, & ſedens propter eminentiā dignitatis, quia Imperator vocatus eſt. Nullus autem
aliorum Regum ſedens depingit præter iſtum propter ſingularitatē tituli Imperialis.
Depingitur in margine Imperatrix vxor eius & Beatrix filia eorū, quæ nupſit Regi
Franciæ, & ſanctus Adelelmus, qui tempore illo florebat, cuius corpus reconditū eſt
in eccleſia ab eius nomine intitulata, que vocatur ſanctus Adelelmus prope extra mu-
ros Burgenſis. Concurrentia. Concurrerūt autē cum Alphonſo Imperatore, & pro-
pe tēpora eius in ſede Apoſtolica Innocētius ſecundus natione Romanus annis trede-
cim, & Celeſtinus ſecundus natione Tuſcus menſibus quinque, & Lucilius ſecundus
natione Bononiēſis menſibus decē, & Eugenius tertius natione Piſanus annis octo.
Et Anaſtaſius quartus natione Roman⁹ anno vno, & Hadrianus tertius natione An-
glicus annis quatuor, & Alexander tertius natione Tuſcus annis viginti vno. Hic vi-
cit quatuor ſchiſmaticos. Fuit autē illud magnū ſchiſma. In ſolio vero Imperij Ro-
mani Cornandus ſecūduſ Imperauit annis quindecim, & Fredericus primus impera-
uit annis triginta ſeptem. Anno tertio huius regni Imperatoris obiit Philippus Rex
Francorū, & ſucceſſit ei Ludouicus ſextus filius eius cognominatus Groſſus, q regna-
uit in Frācia annis triginta. Iſte fuit viceſim⁹ octauus Rex Francorū. Anno. XXX.
II. huius regni Alphonſi obiit Ludouicus ſextus Rex Francorū, & ſucceſſit ei filius
eius Ludouicus ſeptimus, q regnauit in Frācia annis quadraginta tribus, q fuit Chri-
ſtianiffimus Rex Francorū. Iſte Ludouicus duxit in vxorē Beatricem filiā huius Al-
phonſi Imperatoris. Venit autē ad ſanctum Iacobū, & cum magna honorificentia ab
Alphonſo Imperatore ſocero ſuo receptus, & tractatus eſt. Sederunt autē in ſede Bur-
genſi tempore huius Alphonſi Regis Imperatoris tres Epiſcopi, videlicet Paſchaſius
annis quatuor, & Simeon huius nominis ſecundus annis viginti. Et Petrus huius no-
minis primus annis octo.

Caput. LXXVIII.

Sancius huius nominis tertius cognominatus Deſideratus primoge-
nitus Alphonſi Imperatoris cepit regnare ſegregatim in Caſtella, vt
pater diſpoſuerat, anno Domini. M. C. LIX. regni Hiſpaniæ. Anno. M.
DCC. XXXVI. Et ab eius reparatione. CCCC. XXIX. & re-
gnauit anno vno. Hic duxit vxorem Blanchā filiam Garſiæ Regis
Nauarre, qui fuit nepos ex filia inſignis bellatoris Roderici Cidi. Ge-
nuit autem hic Sancius ex ea Alphonſum octauum, qui poſt eū regnauit in Caſtella.

Anno. M.
c. lix.

Obiit Sancius iuuenis morte communi Alphonſo filio ſuo infantulo remanente. De-
pingitur in veſte longa, et pacifica, quia propter breuitatem temporis bella non geſſit.

REGVM HISPAN.

& in latere depingitur Regina vxor eius, & Alphonfus eorum filius, qui post eum regnavit. Concurrentia. Concurrerunt cum Sancio, & prope tempora eius in sede Apostolica Lucius tertius natione Tuscus annis quatuor. In solio vero Imperij Romani imperabat idem Federicus primus. Tēpore huius Sanchi Victor Episcopus sedebat in sede Burgenfi decem annis computatis illis, quibus federat viuentē Imperatore.

Caput. LXXIX.

Anno.M.
c.lx.

Ernandus secundus frater Sanchi, & filius Imperatoris coepit regnare segregatim in Legione anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo nono, regni Hispanie septingentesimo tricesimo sexto, & ab eius reparatione quadringentesimo vicesimo nono. Et enim vno eodemque tempore coeperunt regnare Sancius in Castella, & Fernandus in Legione iuxta dispositionē paternā, sed duratio regnandi fuit diuersa. Nam Sancius regnavit anno vno, vt proxime scriptum est. Fernandus vero regnavit annis triginta vno. Hic deuicit in praelio Alphonsum, qui primus fuit Rex Portugalliae. Obijt autem Fernandus morte communi relicto Alphonso filio, qui post eum regnavit in Legione. Depingitur hic Fernandus in parte sinistra, depictis etiam prope in latere Regina vxore eius, & Alphonso filio, qui post eum regnavit in Legione. Non assignatur ei, nec Alphonso filio eius concurrentia, quia attribuitur Regibus Castellae, & victorum regnum vnum, & idem est tempus.

Caput. LXXX.

Anno.M.
c.lx.

Alphonfus octauus filius Regis Sanchi, cum esset ætatis tantū trium annorum, successit in regno Castellæ anno Domini millesimo centesimo sexagesimo, regni Hispaniæ septingentesimo tricesimo octauo. Et ab eius reparatione quadringentesimo tricesimo, & regnavit annis quinquaginta tribus. Hic duxit vxorē Eleonorem filiam Recharedi Regis Angliæ, qua genuit Sancium, qui decessit in ætate infanti, & Fernandum, qui decessit in adolescentia, & Enricū, qui post eum regnavit. Filias vero Blanchā, quæ nupsit Regi Franciæ, ex qua genitus est sanctus Ludouicus Rex Francorū, & Berengariam, quæ fuit vxor Alphonfi Regis Legionis, ex qua genitus est Fernādus Rex, qui Seuilliā expugnauit, & Alphonfus, qui dictus est Infans Molinæ, & Vrraeā, quæ fuit Regina Portugalliæ, & Leonorē, quæ fuit Regina Aragonū. Et Constanzam, quæ fuit monialis, & Abbatissa de Huelgas. Hic Alphōsus fuit deuictus ab Arabibus in prelio de Alarcos, & post illā aduersitatē reuertens ad cor fundauit insigne monasteriū de Huelgas prope Burgis cū solenni Hospitali, quod Hospitale Regis vocatur, & alia monasteria monialiū in diuersis locis subdita monasterio de Huelgas, quæ eius filiæ vocantur, & post multa pia opera profectus iterū ad bellum contra Arabes deuicit eos in praelio, quod dicit de Nauis Tolosæ. Et quia ibi ter venisse dicitur miraculū Crucis, celebratur Festum, quod dicit triumphū sanctæ Crucis decima sexta die Iulij aliquibus ecclesijs præsertim Toletana, & Burgenfi cathedralib⁹, & in monasterio de Huelgas, quod ipse edificauerat, & in quo corpus suū Tumulatū quiescit. Obijt autē morte cōmuni. Depingitur armatus in equo propter illud insignissimū, & vltimū preliū, quod apud Nauas deuicit, & depingit in latere Eleonor Regina vxor ei⁹, & filij eius, videlicet Sancius, qui decessit in ætate infanti, & Fernandus, qui decessit in adolescentia. Et Blancha, quæ fuit vxor Regis Franciæ, ex qua genitus est sanctus Ludouicus Rex Francorū, qui etiā depingitur hic infra matrem suam, & Vrraca, quæ fuit Regina Portugalliæ,

& Leonor, quæ fuit Regina Aragonū, & infra istas depingitur Costança Abbatisa de Huelgas: Depingitur etiam hic sanctus Dominicus Pater prædicatorū, qui claruit tempore illo, Enricus autē filius eius non depingitur hic in latere, quia est depictus integre infra in recta linea arboris, Berengaria quoque filia sua depingit supra prope Alphonsum Regem Legionis virū suum. Concurrentia. Concurrerunt cum Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica Urbanus tertius natione Lombardus anno vno mensibus decem, Hoc tempore erepta est Hierosolyma a Sarracenis, qui cum a Transmarinis partibus rem tam flebilē audisset, præ nimio dolore obiit, & Gregorius octauus natione Romanus mense vno, & Clæmens tertius natione Romanus diebus decē & sex, & Celestinus tertius natione Romanus annis septem, & Innocentius tertius natione Campanus annis decē & octo mensibus quatuor diebus viginti tribus. Huius tempore a Francis, & a Venetis capta est Constantinopolis: tempore huius Innocentij Papæ tertij inceperunt duo ordines solennes, videlicet ordo fratrum prædicatorū, & ordo minorū, ordinis prædicator fuit inuentus sanctus Dominicus natione Hispanus, incepit autē in partibus Tolosanis, vbi contra hereticos verbo, & exemplo, prædicabat anno Domini millesimo ducentesimo tertio, Pontificatus Domini Papæ Innocentij anno sexto. Ordinis vero minorū fuit pater sanctus Franciscus, incepit vero prope ciuitatē Asisiam apud sanctā Mariam de Portiuncula anno Domini millesimo ducentesimo sexto. In folio vero Imperij Romani Enricus sextus imperauit annis octo, & Ottho quartus imperauit annis . . . Anno nono regni huius Alphonso obiit Ludouicus septimus Rex Francorum, & successit Philippus secundus filius eius, qui regnavit in Frincia annis . . . Iste fuit tricesimus Rex Francorum, & successit ei Ludouicus octauus filius eius, qui regnavit in Frācia annis tribus, qui fuit tricesimus primus Rex Francorū. Hic Blancham filiā huius Alphonso Regis Castellæ habuit vxorē, ex qua natus est filius ei nomine Ludouicus nonus, qui fuit canonizatus per Bonifacium Papam octauum. Et regnavit in Francia annis quadraginta quatuor. Iste fuit tricesimus primus Rex Francorū. Sederunt autē in cathedra Burgenſi tempore huius Alphonſi quatuor Episcopi, videlicet Petrus secundus viginti sex annis, & Martinus decem & octo, & Matthæus annis tribus, & Fernandus primus duobus annis. Hic dicitur fuisse nepos Regis, huic fuit data Villafur de Ferreros.

Caput. LXXXI.

Alphonſus huius nominis nonus filius Fernandi Regis Legionis cepit regnare anno Domini millesimo ducentesimo, regni Hispaniæ septingentesimo sexagesimo octauo. Et ab eius reparatione quadringentesimo sexagesimo. Et regnavit annis viginti octo, qui fuit annus tricesimus regni Alphonſi Regis Castellæ, ex qua genuit, vt proxime dictū est, Fernandū, in quo vnita sunt regna, & Alphonsum Infantem Molinæ. Obiit autē morte cōmuni. Depingitur in veste pacifica in latere arboris, & prope eius Berengaria Regina vxor eius, & infra eos duo filij, videlicet Fernandus, qui postea regnavit in Castella, & Legione, & Alphonſus Infans Molinæ.

Caput. LXXXII.

ENRICVS huius nominis primus filius Alphonſi Regis Castellæ cepit regnare in Castella anno Domini millesimo ducentesimo decimo quarto, regni vero Hispaniæ septingentesimo nonagesimo primo, & ab eius reparatione quadringentesimo octogesimo tertio, & regnavit

Anno. M.
cc. xiiij.

nus Gallicus quartus annis tribus, & Clemens quartus natione Prouincialis annis tribus, & Gregorius decimus natione Lōbardus annis quatuor, & Innocentius quintus natione Burgundus mensibus quinque, & Adrianus quintus natione Gebenentis mense vno, & Ioannes vicesimus primus natione Hispanus mensibus octo, & Nicolaus tertius natione Romanus annis duobus, & Martinus quartus natione Italicus annis quatuor. In solio vero Imperij Romani obiit Federicus secundus Imperator, & post mortē eius electores se in duo diuidentes, quidam eorum hunc Alphonsum Regem Castellæ, quidam vero Ricardum Comitem Coimbric fratrem Regis Angliæ ad Imperium elegerunt, quod schisma multo tempore durauit, neque aliquis eorum benedictionem Imperiale obtinuit. Anno decimoquarto huius regni Alphonsi obiit sanctus Ludouicus Rex Francorum, & successit ei Philippus quartus filius eius, qui regnauit in Francia annis viginti quinque. Iste fuit tricesimus Rex Francorum. Sederunt autem tempore huius Alphonsi in ecclesia Burgenfi quinque Episcopi, videlicet Aparitius vndecim annis, & Matthæus huius nominis secundus duobus annis, & Martinus cognomento de Contreras annis octo, & Ioannes cognomento de Villahaoz duobus annis, & Post istum vacauit ecclesia Burgenfis septem annis. Quibus expletis Gundisaluus Conchensis Episcopus fuit translatus ad ecclesiā Burgensem, & rexit eam sex annis, Demum ab ea translatus est ad ecclesiā Toletanā.

Caput. LXXXV.

Anno. M.
cc. lxxxiiiij

Sancius quartus filius Alphonsi decimi cœpit regnare anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo quarto, regni Hispaniæ octingentesimo sexagesimo. Et ab eius reparatione quadringentesimo secundo. Et ab vltima vnione regnorum quinquagesimo quinto, & regnauit annis vndecim, duxit vxorem Mariam filiam Alphonsi vocati Infanti de Molinā, qui fuit frater Regis Fernandi, qui Seuilliam obtinuit. Et genuit ex ea Fernandū, qui post eum regnauit, & Petrum, & Philippum, & Enricum, qui fuit mutus, & Helisabeth, quæ fuit vxor Regis Britanniæ. Hic Sancius obtinuit Tarifam, quæ fuit vnum de primis oppidis, quod occupauerunt Arabes tēporibus Roderici Regis. Obiit autem Sancius morte communi. Depingitur in veste longa, & ense nudo in manu, quia licet multa bella non gessit, obtinuit tamen Tarifam. Depinguntur etiam in margine Maria vxor eius, & quatuor filij videlicet Fernandus, qui fuit Rex, & Petrus, & Enricus, qui fuit mutus, & Philippus, & Helisabeth, quæ fuit vxor Ducis Britannia. Concurrentia. Concurrerunt cum Sancio, & prope tēpora eius in sede Apostolica Honorius quartus natione Romanus annis duobus. Et Nicolaus quartus natione Lōbardus annis quatuor. In solio vero Imperij Romani Radilphus primus imperauit annis decē & octo. Anno secundo huius Regis Sancij obiit Philippus quartus Rex Francorū, & decessit apud Gironam Cataloniæ, quā tunc obsessam tenebat, & successit ei Philippus quintus filius eius, qui regnauit in Francia viginti nouem annis. Iste fuit tricesimus quartus Rex Francorum. Sedit in sede Burgenfi tempore huius Regis Sancij frater Fernandus de Cueuas ruuias vndecim annis.

Caput. LXXXVI.

Anno. M.
cc. xc.

Sancij filius Fernandus quartus cœpit regnare anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, regni Hispaniæ octingentesimo septuagesimo primo, & ab eius reparatione quadringentesimo sexagesimo tertio. Et ab vltima vnione regnorū sexagesimo secundo, & regnauit annis

quindecim, duxit vxorē Constanciā filiam Dionisij Regis Portugallie, ex qua genuit Alphonsum, qui post eum regnavit, & Eleonorem, quæ fuit vxor Alphonsi Regis Aragonum. Hic Fernandus obtinuit Gibraltarium, & prima oppida, ad quæ applicauerunt, & occupauerunt Arabes cum Tarifo duce eorum, & Comite proditore, & ab illo nomen receperunt. Nam a Tarifo dicitur Tarifa, & ab eodem nominatū est Gebeltarif, id est, mons Tarif, Gebel enim Arabice idē est, quod mons, licet post corrupto vocabulo dicatur Gibraltar. Obijt autem Fernandus apud Gienum morte communi. Aliqui dicunt citatum fuisse a duobus militibus, quos tanquam homicidas occidi præcepit per formam iusticiæ apud Marthos, vt compareret coram Deo redditurus rationem tricesima die. Ille vero ægritudine præcedente obiisse dicitur vltima die termini, quæ casus singularitas aliquos putasse fecit, propter hanc causam Deum sic illum vocare voluisse. Sed an hoc euenit a casu, an ex illa causa iudicio diuino relinquendum est. Depingitur in ætate adolescentiæ, quia adolescens decessit. Depinguntur etiam in margine Costancia Regina vxor eius, & duo filij Alphonsus Rex, & Eleonor Regina Aragonum. Concurrentia. Concurrerunt cum Fernando, & prope tēpora eius in sede Apostolica Celestinus quintus mensibus sex, & Bonifacius octauus natione Campanus annis nouem, & Benedictus vndecimus natione Lombardus mensibus octo, & Clemens quintus natione Burgundus annis octo, & post mortem eius vacauit sedes annis duobus, mensibus tribus, diebus decem & septem. in solio vero imperij Romani Radulfus secundus imperauit annis sex. Sedit autem in sede Burgenſi tempore huius Regis Petrus huius nominis tertius cognomento Quixada, huius autem Petri Episcopi, & sequentium Episcoporum non reperi certum numerum temporis vitæ eorum, sed solum nomina, quæ collegi ex temporibus Regum, qui eis aliqua priuilegia indulserunt, & in quorum priuilegijs rotis Episcoporum Burgenſium confirmantium nomina, vt moris est, describuntur: sufficit ergo scire nomina eorum, & quorū Regum diebus sedebant, licet nesciamus designare vniciuſq; Regum numerum temporis, quo sedit, præter illorū tempora, qui in ætate nostra, vel iuxta eam in hac sede sederunt, quæ magis ex memoria, quam per scriptum recognoscimus.

Caput. LXXXVII.

Alphonsus vndecimus filius Fernandi coepit regnare anno Domini millesimo trecentesimo decimo, regni Hispaniæ octingentesimo octogesimo sexto, & ab eius reparatione quadringentesimo septuagesimo octauo, & ab vltima vnione regnorum septuagesimo septimo, & regnavit annis quadraginta. Duxit vxorem Mariam filiā Regis Alphonsi Portugalliæ, ex qua genuit Fernandum, qui in pueritia decessit, & Petrum, qui fuit Rex. Et ex nobili Eleonore de Guzman genuit Enricum, qui post Petrum regnavit, & Federicum, qui fuit magister sancti Iacobi, & Sancium, & Tellum Comites, & Petrum, & Didacum, quos duos pueros existentes occidit Petrus. Hic vicit Reges Benamarim, & Granatæ in magno, & famoso prælio apud flumen Salatum, cui interfuit Alphonsus Rex Portugalliæ socer eius. Hic etiam obtinuit Algeziram diuturna obsidione præcedente, obsederat enim eam viginti & tres menses, obtinuit etiam Alcalam, quam Regalem vocant, & cum teneret obsessam Gibraltarium, quam pater eius obtinuerat, et tempore huius Alphonsi per culpam, vel dolum tenentis, quem Alchaidum vocamus, perdita fuerat, & in castris pestis epidē-

Anno. M.
ccc. x.

REGVM HISPAN.

miæ vigeret, & a suis crebris exhortationibus vrgeretur, vt propter pestem ab obli-
dione discederet, ex animositate cordis non acquieuit, & ex glandula pestifera infirma-
tus obiit feria sexta in Parasceue Romano iubileo currēte. Erat enim annus Domi-
ni millesimus trecētesimus quinquagesimus, & sepultus est apud Cordubam in eccle-
sia cathedrali cum Fernando Rege, patre suo. Depingit Alphonfus in equo armatus,
quia bellicosissimus fuit. Depinguntur in margine Maria Regina vxor eius, & Eleo-
nor de Guzman concubina, & infra Mariam Reginam duo filij eius Fernandus, qui
decessit puer, & Petrus, qui fuit Rex, & infra Eleonorē septem filij eius, videlicet En-
ricus, qui post Petrum regnavit, & Federicus, qui fuit Magister sancti Iacobi, & San-
cius, & Telius Comites, & Petrus, & Didacus, & Fernādus, q in pueritia decesserūt.
Concurrētia. Concurrerunt cū Alphonso, & prope tempora eius in sede Apostolica
Ioannes vicelinus secundus annis decem & nouem, & Benedictus duodecimus annis

.Et Clemens sextus natione Gallicus annis decē. In solio vero imperij Romani
Albertus primus imperauit annis . . . Et Enricus secūdus imperauit annis quinq̃,
anno quarto huius regni Alphonfi obiit Philippus quintus Rex Francorum, & suc-
cessit ei Ludouicus decimus, qui regnavit in Francia anno vno, & iste fuit tricesimus
quintus Rex Francorum. Anno sexto huius regni Alphonfi obiit Ludouicus Rex
Francorum, & successit ei Philippus sextus frater eius, qui regnavit in Francia annis
decem & nouem. Iste fuit tricesimus sextus Rex Francorum. Et anno decimo nono
huius regni Alphonfi obiit Philippus Rex Francorum, & successit ei Philippus se-
ptimus, qui regnavit in Francia annis viginti duobus. Iste fuit tricesimus septimus
Rex Francorum. Sederunt in sede Burgenſi tempore huius Regis tres Episcopi, vi-
delicet Gundisalvus secundus cognomēto de Finoiosa, & Garſias tertius cognomen-
to de Torres, & Ioannes quartus.

Anno.M.
cccl.

Caput. LXXXVIII.

Petrus filius Alphōfi coepit regnare anno Domini millesimo trecen-
tesimo quinquagesimo, regni Hispaniæ nongētesimo vicesimo octa-
uo, & ab eius reparatione sexcentesimo vicesimo, & ab vltima vnio-
ne regnorum cētesimo vicesimo, & regnavit annis decem & nouem,
ex nobili Maria de Padilla, quam primo in concubinam habuerat, &
post obitum Blanchæ filia Ducis Babariæ duxit in vxorē, genuit
Alphonsum, qui obiit in ætate infantili, & Costanzā, quæ nupsit Ioanni Duci Alan-
caustrie, ex qua genuit Catharinam Reginam Castellę. Hic Petrus Rex occidit Fe-
dericum Magistrum sancti Iacobi, & Petrum, & Didacum fratres suos, & Ioannem
infantem Aragoniæ, & alios non paucos magnates, & nobiles: voluisset autem occi-
dere Enricum fratrem suum, sed contrario res euenit. Nam Enricus prudens, & ma-
gnanimus primo aufugit ab eo, deinde collecta potenti manu Gallicorum regnum
ingressus est, & recollectis ad eum multis potentibus, & nobilibus de Castella abhor-
rentibus a Petro Rex intitulatus est, & Petrum insecutus apud Montiel obsedit,
cum effugere putasset, auisatus de fuga eius Enricus ad illum accessit, & cum ambo
Reges, & fratres, sed capitalissimi adinuicem inimici in duelli colluctatione pugarēt,
Petrus ab Enrico occisus est. In cuius obitu cessauit intestinum bellū, quod propter
hanc fraternam discordiam in Castella erat, & omnes vnanimiter receperunt. Huius
autem disturbij tempore Algezira, quę nostra erat, ab Arabibus occupata, destructa
fuit. Depingitur Petrus cum Enrico pugnans, & in terram cadens ab eo occisus, &

Anno.M.
cccl.

in cacumine montis castellum positum, per quod Montiel figuratur. Depinguntur in margine blancha Regina, & infra eam Maria de Padilla primū concubina, demum Regina vocata, & infra eam Costanza filia eius, & Ioannes Dux Alancaustriæ vir suus, & infra eos Catharina filia eorum, & Enricus vir eius, qui regnauerunt, & infra in arbore descripti sunt. Concurrentia. Concurrerunt cum Petro, & prope tempora eius in se Apostolica Innocentius sextus annis Et Lombardus quintus natione Lombardus annis.

In folio vero imperij Romani post mortem Enrici Imperatoris electores se in duo diuidentes quendam Federicum Ducem Austriæ, & quendam Barbariæ ad imperium discorditer elegerunt, cuius dissensionis causa magnum schisma fuit in imperio. Anno primo huius regni Petri obiit Philippus septimus Rex Francorum, & successit ei Iohannes filius eius, qui regnavit in Francia annis quatuordecim. Hic fuit victus, & captus ab Anglicis in prælio de Piteos, & iste fuit tricesimus octauus Rex Francorum. Sederunt in sede Burgen. si tempore huius Petri Regis duo Episcopi Lupus cognomeneo de Fontetha, & Fernandus tertius.

Caput. LXXXIX.

Enricus secundus filius Alphonsi coepit regnare anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo nono, regni Hispaniæ nongentesimo quadragesimo septimo, & ab eius reparatione sexcentesimo quadragesimo, & ab vltima vnione regnorum centesimo tricesimo nono, & regnavit annis decem. Nam licet duobus annis regnauerit in discordia cum Petro, honestius tamen videtur, vt illos annos regni ei attribuamus, quibus post obitum Petri regnavit, duos vero præcedentes Petro ascribamus. Hic duxit vxorem Ioannam filiam Ioannis cognomento Emmanuel, & per matrem lineam proneptem infantis Fernādi primogeniti Regis Alphonsi decimi, qui viuentē patre decesserat, ex qua genuit Ioannē, qui post eum regnavit, & Eleonorem, quæ fuit Regina Nauarræ. Obiit autem Enricus ex podagræ infirmitate apud sanctum Dominicum dela Calciata. Depingitur Enricus in veste pacifica, quia licet bellicosus fuit, non tamen cum Arabibus pugnavit. Depinguntur in margine Ioanna Regina vxor eius, & infra eam duo filij Ioannes, & Eleonor Regina Nauarræ. Concurrentia. Concurrerunt cum Enrico, & prope tēpora eius in sede Apostolica Gregorius vndecimus natione Gallicanus. Post obitum eius Cardinales, qui tunc in curia Romana erant decima die obitus eius elegerūt Bartholomeum Archiepiscopum Barensem, qui sibi vrbanī sexti nomen constituit. Sed non longe ab hoc Cardinales Romani exierunt, & apud Anaganiam se transferentes elegerunt Robertum Cardinalem Gabenensem in Papam, qui vocatus est Clāmens septimus, asserentes primā electionem esse nullam, eo quod violentia fuit facta. Nam Romani tantum incusserunt cardinalibus timorem, quod ad euadendum periculum mortis Bartholomeum in Papam elegerant. Maximū schisma fuit hoc, quod durauit per quadraginta annos, quousq; in concilio Constantiensi, quod fuit celebratū tempore Ioannis Regis secundi, extinctum est. Adhæsit autem Clāmenti Hispania, præter portugalliam, & Galliam. In folio vero imperij Romani Carolus quartus Ioannis Regis Bohemiæ filius imperauit annis triginta quatuor, anno quinto huius Regis Enrici obiit Iohannes Rex Francorum, & successit ei Carolus quintus, qui regnavit in Francia annis decem & sex. Iste fuit tricesimus nonus Rex Francorum. Sedit in sede Burgen. si tem.

Anno. M.
ccc. lxxix.

REGVM HISPAN.

pore huius Enrici Dominicus Episcopus. Iste fuit oriundus de Arruielo villagio, Oniensis monasterij.

Caput. XC.

Anno. M.
ccclxxix.

Ioannes huius nominis primus filius Enrici coepit regnare anno Domini millesimo trecētesimo septuagesimo nono, regni Hispanie nonagesimo quinquagesimo septimo, & ab eius reparatione sexcentesimo quadragesimo nono, & ab vltima vnione Regnorum centesimo quadragesimo nono, & regnavit annis vndecim. Hic duxit vxorem Eleonorem filiam Petri Regis Aragonum, ex qua genuit Enricum, qui post eum regnavit, & Fernandum, qui fuit Rex Aragonum, qui Fernandus genuit Alphonsum, qui hodie in Aragonia regnat, & Ioānem, qui regnat in Nauarra, & Enricum, qui fuit Magister sancti Iacobi, & Sancium, qui fuit Magister Alcantare, & Petrum, qui exitu bombardæ apud Neapolim obiit, & Mariam Reginā Castellæ, ex qua genitus est Enricus quartus Rex, ac dominus noster hodie regnans, & Eleonorem, quæ nupsit Eduardo Regi Portugalliae, ex qua genitus est Alphonsus, qui in Portugallia regnat. Ioannes Rex hic post obitum Eleonoris vxoris suæ duxit secundam vxorem Beatricem filiam Fernandi Regis Portugalliae, ex qua nullum filium genuit. Sed propter eam graue bellum inter Castellam, & Portugalliam exortum est. Nam Fernando Portugalliae Rege sine liberis decedente, & regno ad Beatricem filiam suam Reginā Castellæ delato, Ioannes huius vxoris prosequens Portugalliam manu potenti ingressus est, ac Vlixbonam obsedit, sed peste grauissima vigente abcessit. Et anno reuoluto regrediens apud Algibam rotam campestre præliū ex animositate excessiua præmature, & non spectatis multis de exercitu suo, qui veniebāt, ac fessis militibus suis, qui in die illa feruente æstu Aleria oppido satis distanti venerunt, sicut minus prudenter tentauit, sic & infeliciter res gesta est. Nam multi ex magnatibus, & nobilibus nostris, licet viriliter decertantes obierunt. Hic Ioannes, cum Enricus pater suus schismate orto nulli contendentium adhæsisset, congregauit prælatos, & procures regni, & magno tractatu, & deliberatione habitis declarauit pro Clāmēte septimo, cui, & Benedicto tertio decimo vocato post eum adhæsit Castella vsq; ad conciliū Constantiense. Hic Ioannes apud Alcalam de Henares cum quadam Dominica die post missarū solemniam ante prædium spaciatus forti equo insidens iret, & calcaribus, vt fieri solet causa solacij, eum ad currendum infestasset, equus velociter, & fortiter currens in fine cursus in valle quadam offendens cecidit, & Regem sub se, & sella recipiēs lignis sellæ stomacho letaliter vulnerato, tam grauiter oppressit, quod illico Rex animam exhalauit. Depingitur itaq; sub equo cadens, quia sic casualiter vitā finiuit. Depingūt in margine duæ Reginæ vxores eius, & Eleonor prima, & Beatrix secunda, & infra Eleonorē duo filij Enricus Castellæ, & Fernandus Aragoniæ Reges, & infra Fernandum sex filij videlicet, Alphonsus Aragoniæ, & Ioannes Nauarræ Reges, & Maria Castellæ, & Eleonor Portugalliae Reginæ, ac Enricus, & Petrus infantes, filij autem Enrici Regis Castellæ infra depingūt, & prope eum in loco suo. Concurrentia. Concurrerunt cum Ioanne, & prope tēpora eius in sede Apostolica Clāmēns septimus in Auinione, & apud Romam prætēsus vrbānus sextus. In folio vero imperij Romani imperabat idem Carolus quartus, anno secundo huius regni Ioannis obiit Carolus quintus Rex Francorum, & successit ei Carolus sextus, qui regnavit in Francia annis Iste fuit quadragesimus Rex Francorum, iste

Carolus ex potione sibi data, vt aliqui putant, vel ex aduersa valetudine amens factus est, cuius amentia ingentia damna Franciæ attulit. Sederunt in sede Burgenſi tempore huius Ioannis Regis Ioannes quintus cognomento Manrique duobus annis, qui Seguntinensis, deinde ad Burgenſem eccleſiam, & poſt ex Burgenſi ad Compoſtellanam translatus eſt, cui ſucceſſit Gundifaluus tertius cognomento de Vargas, qui ſimiliter ex Calagurritana eccleſia ad Burgenſem, in qua ſedit quinque annis, & Burgenſi ad eccleſiam Hiſpalenſem translatus eſt.

Caput. XCI.

Henricus tertius filius Ioannis coepit regnare anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo, regni Hispaniæ nongentesimo sexagesimo nono, & ab eius reparatione sexcentesimo sexagesimo primo, & ab vltima vnione regnorum centesimo sexagesimo, & regnavit annis decem & sex. Duxit vxorem Catharinam filiam Ioannis Ducis Austriæ, & Costancæ filię Petri Regis, ex qua genuit Ioannem, qui poſt eum regnavit, & Mariam Reginam Aragoniæ, quę hodie cum Alphonſo Rege Aragonum viro ſuo in Aragonia regnat, & Catharinam, quę fuit vxor infantis Enrici Magiſtri ſancti Iacobi. Hic Enricus Rex iuſticię magnus zelator fuit, & in pace regna ſua gubernavit. Erat tamen pro maiore temporis parte infirmus corpore. Geſſit bellum aliquandiu contra Regem Portugalliæ, in quo aliqua obſidiones, & particularia prælia nobilium, & gentium adinuicem proceſſerunt, non tamen euenit aliquod prælium campeſtre generale. Tenuit captum in vinculis Federicum Ducem Beneuenti patrum ſuum, filium Enrici Regis auī ſui ex cōcubina Leonore Ponce. Nec non obſedit Alphonſum filium eiſdem Regis ex concubina apud Gijonē oppidum Aſturiarum, obſeſſus autem Comes Alphonſus aufugit, & ſemper in exilio fuit, & occupauit terras eorum donans alijs magnatibus. Illi vero, alter in vinculis, alter in exilio poſt obitum huius Enrici obierunt. Hic Enricus cum bellum contra Arabes indixiſſet, & Andaluz iam procederet, quatenus licet propter infirmitatē corpoream bellicos labores ſubire non poſſet, ſaltem in conuicinia regni Granatę moraretur, vt exercitibus ſuis Arabum regnum intrantibus aptius, & velocius fauorem, & auxilium daret. Apud Toletum ægitudine, quę eum continue premebat vehementius inualeſcente in die natalis Domini albeſcente cœlo diem vitę ſuę clauſit extremum. Depingitur Enricus in apparatu honeſtiſſimo regali ſedens in cathedra, & enſem habens in manu propter grauitatem morum, & iuſticię zelum, quem habuit, ſicuti alter Recharodus, & iuuenis facie, quia in iuuentute deceſſit incipiente viceſimo octauo anno regni ætatis ſuę. Et depinguntur in margine Catharina Regina vxor eiſ, & infra eam filij eiſ Ioannes, qui poſt eum regnavit, & Maria, quę in Aragonia regnat, & Catharina infantiffa. Concurrentia. Concurrerunt cum Enrico, & prope tempora eiſ in ſede Apoſtolica idem Clēmēs ſeptimus, & Benedictus tertius decimus natione Hiſpanus, ſed in ſchiſmate apud Romam vero ſederunt prætenſi Bonifacius nonus, & Innocentius ſextus. In ſolio vero imperij Romani ſederūt idem Carolus quartus, & poſt eum Bladiſlaus Rex Boemiæ filius eiſ. Sed iſte non recepit coronam imperialem, nec habuit pacificum imperium, ſed in diſcordia cum Roberto Duce Barbariæ. In ſede Burgenſi Ioannes huius nominis ſextus cognomento de Villa creces, primo Epicoſpus Calagurritanus, & ſedit vndecim annis, & poſt obitum eiſ vacauit eccleſia tribus annis.

Anno. M.
cccc.

REGVM HISPAN.

Caput. XCII.

Anno. M.
D. vij.

Ioannes secundus filius Enrici tertij coepit regnare anno Domini millesimo quingentesimo septimo, in die enim natalis Domini, in quo pater obierat, ipse Ioannes Rex acclamatus est, regni vero Hispaniae anno nongentesimo octogesimo quinto, & ab eius reparatione anno sexcentesimo septuagesimo septimo, & ab vltima vnione regnorum ceterisimo septuagesimo sexto, & regnauit annis quadraginta septem, erat ætatis viginti mēsum cum regnare coepisset. Et habuit tutores Catharinam Reginam genitricem suam, & infantem Fernandum fratrem patris sui, quos pater in testamento suo nominauerat. Demum infante Fernando Rege iam Aragonum facto abeunte, cum adhuc Ioānes impubes existeret, ad Reginam matrem suam tutela integre deuoluta est. Et paulo post Regina decedēte, Ioānes in quarto decimo anno ætatis constitutus absq; tutoribus māsit, & in principio quinti decimi anni cōgregatis prælatis, ac proceribus, & procuratoribus ciuitatū apud Maioritum cum consensu omniū gubernationē accepit. Duxit autem vxorem Mariam filiā Fernandi Regis Aragonum patris sui, ex qua genuit Enricum, qui post eum regnauit, & regnat, regnabitq; diuturnis tēporibus, vt in clemētia diuina speramus, & Catharinā, & Eleonorem, quæ in Francia obierunt. Et post obitū Mariæ Reginae duxit secundā vxorem Elisabet filiam Ioannis infantis Portugalliae, qui fuit filius Ioānis Portugalliae Regis, ex qua genuit Alphōsum, & Elisabet, quos infantulos, & in tenerrima ætate reliquit, quorū vitam, & statū Deus prosperare dignetur. Huius Regis tēpore, cum adhuc in Francia esset, exercitus sui sub infante Fernādo tutore suo bellū, quod Enricus pater suus Arabibus indixerat, continuantes, Antequeram magna obsidione afflictam occuparunt, & Zaharam, & aliqua alia castalla de Granatae regno. Deinde illo iam in virili ætate existēte, aliqui ex capitaneis suis obtinuerunt Ximenā, Huescam, Huelmā, & Benamarueldum, & multa alia Arabum fortalicia, ex quibus non nulla per Arabes recuperata fuerūt, ipse vero personaliter ad ciuitatem tendens prælium cāpestre cum Arabibus iniuit. In quo Arabes deuicti multis eorum cæsis intra vrberem se reduxerunt. Huius tēpore Federicus Dux Beneuenti in vinculis, & Alphonsus frater suus in exilio obierūt. Hic alium Federicum Dueē Arionē, necnon & alium Federicum Comitem de Luna filiū Regis Siciliae ex cōcubina in vinculis poni precepit, qui in custodia decesserunt. Necnon alios Comites, & magnates regni Castellae, videlicet Fernandum Aluari de Toledo Comitem de Alba, & Alphonsum Pigmentel Comitem de Beneuento, ac nobiles viros. D. Enricū filium Almiranti, & Petrū Sueri, ac Suerum de Quiñones fratrem suum capi fecit, & in custodia retineri. Qui omnes diuersis modis, & tēporibus liberati sunt. Hic etiā captum tenuit infantē Enricum Magistrū sancti Iacobi consanguineū suum per trienniū, & postea liberauit. Deinde incrementē discordia tam cum, quam Ioannē Regem Nauarrae fratrem suum, qui in Castella multa oppida, & castra tenebant, a regno expulit, cuius occasione bellum inter Castellam, & Aragoniā, pariter & Nauarrā aliquandiu duraret. Et cum hi duo fratres, non nullisq; ex magnatibus Castellae concomitātibus regnum manu armata intrarent, & prope Olmetum prælium campestre iniuissent, Rex noster Ioannes, & Enricus primogenitus eius victoriæ gloriam habuerunt. Illi vero victi abscedentes in Aragoniam se reduxerunt. Hic Rex a pueritia sua nobilem virum Aluarum de Luna acceptissimum habuit, cuius consilio prae omnibus adhærebat, illumq; nimium exaltauit.

tauit. primo Comitem, deinde Comestabilē, demum magistrum sancti Iacobi faciendo, quas dignitates in vnius persona concurrisse, nunquam auditum est. Tantaq; affectione ad eum inclinabatur, vt omnia ad voluntatem eius facere crederetur. Et cum huius amoris exuberantia triginta quicq; annis fere durasset, prope finem tamen iuxta fortunæ morem res aliter successerunt. Nam voluntate ex incredibili amore ad incredibile odium mutata, apud Burgis capi illum fecit, & ad castrum de Portillo ductum in arcta custodia detineri. Et paulo post super criminibus contra eum per procuratorem fiscalem propolitis inquisitione facta decollari mandauit. Decollatus autem est apud Vallem oleti in forma iustitiæ clamore præconis præcedente in medio plateæ super altum, & magnum ambonem ex ligno ad hoc aptum ædificauerunt tapetibus ornatum, & caput eius a corpore abscisum fixum est clauo in vno lignorum. Fuit autem sepultus in quadam ecclesia extra muros, & post ex illa ad ecclesiam minorum translatus. In quo singularissimo spectaculo satis cognoscere potuerunt, qui viderunt, & etiam non videntes, qui audierunt, quanti valoris mundana prosperitas sit, cum ex summa prosperitate ad summam aduersitatem fortunæ rota frequenter, ac velociter humanos successus reuoluat. Et vt cognoscamus quam periculosissima sit nimia familiaritas Regum, quam nonnulli, vt summum bonum, desiderant, nullo alio exemplo opus est, multa enim alia exempla, quæ nos hoc doceant, ante nostra tēpora præcesserunt. Sed hoc inter cætera singularissimum, & ad instruendum nos, & etiam alios, qui post nos magnis temporibus subsequuntur, efficacissimum est. Obijt autem Ioannes apud Vallem oleti in quinquagesimo anno ætatis suæ ex febre quartana, quam habuerat alijs exortis accidentibus, & in domo prædicatorum corpus eius repositum fuit, & anno fere reuoluto ad monasterium de Miraflores prope Burgis, quod ipse ædificari mandauerat, & pro sepultura sua elegerat, solenniter translatus est. Etenim Alphonsus Burgensis Episcopus cum honorabili copia obuiam illi vsque ad Pallentiolam exiens, illumque associans vna cum nobilibus Baronibus, Roderico Didaci de Mendoza, & Ioanne de Padilla, qui cum eo a Valle oleti veniebant, multitudine clericorum ex circumuicinis castris, & oppidis ad viam processionaliter exeuntibus, ac ecclesiasticorum, & nobilium ciuium Burgensis multitudine concomitante ad insigne monasterium de Huelgas adductus est.

Ibique officio defunctorum, quod Vigiliæ vocamus, tam per moniales, quam per capitulum cathedralis ecclesiæ eodem Episcopo celebrante solenniter, ac deuote expleto ad monasterium prædicatorum, quod sancti Pauli vocatur, humeris nobilium deportatur. Ibiq; religiosis vigiliis deuote dicentibus, nocte tota quieuit, ac sequenti die, quæ sancti Ioannis Baptistæ erat, similiter humeris nobilium ad Miraflores adductus est. Ibiq; sub panis, & pulchro ornatu, quia domus illa adhuc ædificata non erat, quæ tantū populū capere posset, capella cōstituta eodē Episcopo missarū solēnia celebrante, ac sermonē faciente officiū finitū fuit, illoq; finito nobilissimū, & regium corpus in sepulchro suo reconditū est, cuius anima in domino requiescit. Depingitur Ioannes Rex armatus in equo, quia diuersis bellis fere toto tempore occupatus fuit, tam super ciuilibus dissensionibus, quā etiā aliquando contra Reges Aragonum, & Nauarræ, interdum contra Arabes, quod quidem Arabicum bellum ipse mente gerebat, licet alijs bellicis actibus impeditus continuare nequibat. Depinguntur etiam in margine ex vno latere Maria Regina vxor eius prima, & infra eam

REGVM HISPAN.

Enricus primogenitus, qui hodie regnat. Cuius vitam, statum, & regnum omnipotentia diuina foeliciter dirigere, conseruare, & exaltare dignetur, & duæ filia Catharina, & Eleonor Infantissæ, quæ in infantia decesserunt. Et ex alio latere Elisabeth vxor eius secūda, & infra eam Alphonsus Infans, & Elisabeth Infantissa filij eorum in infantia constituti, quos misericors Deus custodire velit. Depingitur etiam magister Vincentius ordinis prædicatorum, qui huius tempore claruit. Cuius vita, & doctrina taliter splenduerunt, vt congrue mereatur canonizari, & cathalogo sanctorum apponi. Concurrentia. Concurrerunt cum Ioanne, & prope tempora eius in sede Apostolica idem Benedictus tertiusdecimus apud nos durante schismate, & apud Romanos sederunt prætensi Innocentius sextus, & Gregorius decimus, & Alexander quintus, & Ioannes vicesimus tertius. Schismate autē per concilium Constantiense sublato sedis Martinus quintus natione Romanus in vnitae obedientia annis tredecim, & Eugenius quartus natione Venetus annis decem & sex, & Nicolaus quintus natione Ianuensis de Cerezana annis decem & sex, vsq; ad obitum eiusdem Ioannis. In solio vero Imperij Romani imperauit Sisemundus viginti & tribus annis, & coronam Imperij recepit. Et post eum Albertus Dux Austriae gener eius quatuor annis, sed diadema imperiale non habuit. Ac illo defuncto imperauit Federicus Dux Austriae nepos Alberti, qui hodie imperat, & per Nicolaum Papam coronatus est Romæ. Tempore autem huius Regis Ioannis decessit Carolus sextus Rex Francorū, qui compos mentis non erat. Et successit ei Carolus septimus filius eius, qui hodie regnat. Hoc tempore propter peccata Christianorum, quæ interdum Deus visibilibus flagellis castigare decreuit, capta est Constantinopolis a Turcis occiso Imperatore Grecorum, & alijs plurimis. Sed Romanus Pontifex, & nonnulli Principes ad eius recuperationē cum Dei auxilio operam dare intendunt, speramusq; in diuina misericordia, quod recuperabitur, sicuti alijs temporibus perditā, & recuperata fuit. In ecclesia autē Burgen si tempore huius Regis sederunt quatuor Episcopi, videlicet Ioannes septimus cognomen Cabeça de vaca sex annis. Hic fuit primo Episcopus Conchiensis. Et Alphonsus de Illēscas anno vno & dimidio, hic fuit primo Episcopus Zamorensis, & vacauit ecclesia Burgen sis anno vno, & Paulus annis viginti, hic fuit primo Episcopus Carthagenensis, & ædificauit ecclesiam beati Pauli cum sacristia, & capitulo prope muros Burgen sis, composuitq; additiones ad Postillam Nicolai de Lyra super Biblia, & librum, qui dicitur Scrutinius scripturarū. Et Alphonsus huius nominis secundus cognomento de Cartagena, qui nunc sedet, sedebitq; quandiu diuinæ prouidentia placuerit.

Caput. XCIII.

Anno.M.
cccc liij.

Enricus huius nominis quartus filius Ioannis secundi coepit regnare vicesima quarta die mensis Iulij anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, regni Hispania millesimo vicesimo septimo. Et ab eius reparatione septingesimo vicesimo quarto. Et ab vltima vnione regnorum ducentesimo octauo, etatis vero sue anno tricesimo, & regnat hodie, speramusq; in Dei misericordia, quod regnabit foeliciter diuturnis temporibus. Hic in principio regni sui conuocatis prælatis, ac proceribus regnorum suorum, necnon procuratoribus ciuitatum recepit ab eis omagium fidelitatis iuxta leges peritorum, ac morem ab antiquis temporibus seruatum. Postea vero intra breue tempus patrauit differentiam, quæ cum Ioanne

auunculo suo Rege Nauarræ erat. Quia se prætendebat grauatum in confiscatio-
ne bonorum suorum, quæ in Castella habet, facta per Ioannem patrem suum, & assi-
gnata ei certa quâritate in redditibus regijs cessit omni iuri, quod prætendebat. Recon-
ciliauitq; & recepit ad gratiam suam Federicum Almirantum, qui extra regnum va-
gabatur, liberauitq; a custodia Comitem de Alba, qua per sex annos, & vltra deten-
tus fuerat, restituens vtriq; istorum bona sua, quæ eis ablata fuerant per Ioannem Re-
gem. Pacatisq; suis, & alijs patentibus differentijs, quæ in regno erant, disposuit bel-
lare contra Mauros, & mira celeritate se posuit cum exercitu suo in conspectu ciuita-
tis Granatæ. Et enim discedens in secunda feria post Dominicam in passione a Sego-
uia ciuitate sibi gratissima, quam præ cæteris ciuitatibus pro habitatione, & recreatio-
ne sua solet eligere, in quarta feria intra octauas Pasche apparet cum quinque millibus
equitum prope muros Granatæ. Quæ itinerandi velocitas etiam vni equiti expedito,
hostium incursum non timenti, sed per tutas vias equitanti, ac tanta distantia viarum sa-
tis congrua fuisset. Inspectoq; districtu diligenter per quatuor dies regressus est ad
Ecnam, & paucis diebus interpositis, dum segetes crescebant, ingressus est territorium
Malacæ, ibiq; moram trahens per quindecim dies vastauit districtum eius. Demum
venit Cordubam, vbi celebrauit nuptias cum Ioanna Regina vxore sua filia Eduardi
Regis Portugalliæ, diuerterat enim iam ex aliquibus causis autoritate Nicolai Pa-
pæ quinti a Blancha filia Ioannis Regis Nauarræ, quâ primo habuerat. Expleuit au-
tem benedictionem nuptialem Archiepiscopus Turonensis, qui in regia curia tunc erat,
Orator Caroli septimi Regis Francorum. Celebratis vero nuptijs cõfestim intrauit
iterum districtum Granatæ maiore cohorte magnatum, & militum associatus. Ibant
enim iam cum eo Ioannes de Guzman Dux Metinæ, Federicus Almirantus, Petrus
Giron Magister Calatraug, Enecus Lupi de Mēdoza Marchio sanctæ Iulianæ, Ioan-
nes Patheco Marchio Villenæ, Aluarus de Astuiniga Comes Placentinus, Alphon-
sus Pigmentel Comes Benaudentanus, Fernandus Aluari de Toledo Comes de Alua,
Ioannes Manriq; Comes de Castañeda, Ioannes Ponze de Leon Comes de Arcos,
Rodericus Manriq; Comes de Paredes, & Ioannes de Luna Comes de sancto Ste-
phano, & Gabriel Manriq; Comes de Osorno. Et aliqui alij magnates, & multi alij
nobiles, dimiserat autem Alphonsus Carrillo Archiepiscopum Toletanum, & Pe-
trum Fernãdi de Velasco Comitem de Haro in gubernatione harum regionum, quæ
citra montes sunt, qui apud Vallem oleti existentes terras sibi commissas solerter, ac
prudenter in absentia Regis rexerunt. Rex vero cum exercitu suo prope Granatā mo-
ram trahens per viginti dies vastauit Vegam, & circum vicinam regionem, quibus
vastatis rediit ad Ecnam. Et licenciauit Marchionem sanctæ Iulianæ, & Comites Pla-
centinum, & Beneuentanum, & de Alua, aliosq; magnates, qui versi sunt ad domos
suas. Ipse vero Rex manens apud Andaluiziam cum gentibus terre, & alijs magnati-
bus, & nobilibus citra montaneis, qui cum eo remanserant, aliquos alios ingressus fe-
cit in terris Maurorum, adueniente vero hyeme rediit citra montes ad Abulā, & Se-
gouiam, nunc vero incipiente anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo sex-
to profectus est ad Andaluiziam ea intentione, vt bellum contra Mauros toto conatu
continuet. Deus omnipotens, qui est Dux omnipotens, qui est dux exercituum ca-
tholicorum prospere dignetur dirigere gressus eius, & sub manu sua fidei Catholi-
cæ terminos ampliare, præteruiamque hostium sanctæ Crucis potenter humiliare.
Depingitur Enricus in equo armatus, quia suscepto sceptro regio cõfestim bellum

REGVM HISPAN.

Mauris indixit, & ad modum Ginetari, qui hac specie equitandi libentius, & frequen-
tius vtitur. Obijt tempore huius Enrici Nicolaus Papa quintus, & successit
in Apostolica sede Calixtus tertius natione Hispanus de regno Valentiae. In solio ve-
ro imperij Romani idem Federicus quartus, & in regno Franciae idem Carolus re-
gnauit. In sede Burgensi idem Alphonſus secundus.

Caput. XCIII.

AE C fraternitati vestrae fratres charissimi, vt audistis, descripsi bre-
uitati nimium defferens, vt compendiose arboris descriptionem de-
cebat, produxiq; vsq; ad vltimū Februarij diē anno millesimo qua-
dringentesimo quinquagesimo sexto, quae autem in futurum eueniēt,
futuri scriptores depromant. Nos vero Reges hos, quos descripsi-
mus, praesertim illos, qui fide, ac virtutibus lucidius claruerūt, in ora-
tionibus nostris ad memoriā reducamus. Nūquam obliuioni tradi sinentes Alphon-
sum sextū, qui hanc honorabilē sedē ab Urbano secundo erigi, ac sedi Apostolicę im-
mediate subijci precibus deuotis obtinuit. Illamq; tam in capite, quam in membris
plurimis dotauit. Necnon & alios insignes Reges ab eius femore descendentes, a qui-
bus diuersa beneficia praedecessores nostri, ac nos temporibus diuersis recepimus. Ro-
manosq; Pontifices, quorum Burgenses praesules speciales suffraganei sunt Pontifi-
ci futurorum bonorum Christo Iesu Domino nostro specialiter commēdemus, illos
etiam dignum est, vt orationum nostrarum memoria recipiat, qui hanc ecclesiam re-
gentes in cathedra Burgensi sederūt, quos suis locis incounerrētię sine nominatos vide-
tis, omnipotentis Dei clāmentiā implorantes, vt eorum ex illis, qui iam in patria coele-
sti recepti sunt, deprecationes nos foueant. Illos vero, qui adhuc in purgatorio for-
sam manent, nosq; cum illis, quando ab hac vita euocati a carcere huius corporis disces-
serimus, intra illam coelestem Ierusalem, quae a miseris huius vitę temporalis exuta di-
uina gaudet fruitione, misericorditer dignetur admittere. Qui in trinitate perfecta vi-
uit, & regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

Regum Hispanorum, ac Romanorum Impera-
torum, simul & summorum Pontifi-
cum, ac aliorum anacepha-
laeosis Finis.